

NEDERLANDINEUROPA.NL

EINDRAPPORT
MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

MEI 2006

ANKER SOLUTIONS
NEW YORK EN AMSTERDAM, MEI 2006

COLOFON

EINDRAPPORT NEDERLANDINEUROPA.NL

19 MEI 2006

© ANKER SOLUTIONS | BKB

ANKER SOLUTIONS

PRINSENGRACHT 1

1015 DK AMSTERDAM

T: +31 (0)20 520 5280

F: +31 (0)20 520 5289

E: INFO@BKB.NL

W: WWW.ANKERSOLUTIONS.NL

NEW YORK OFFICE

454 WEST 46TH STREET, SUITE 1E SOUTH

NEW YORK, NY 10036-9018

T: +1 (212) 397 2806

F: +1 (309) 412 3205

ANKER SOLUTIONS IS ONDERDEEL VAN DE BKB GROUP

NEDERLANDINEUROPA.NL INHOUDSOPGAVE

TEN GELEIDE: OPZET NEDERLANDINEUROPA.NL	Pagina	5
WOORD VAN DANK	Pagina	6
MANAGEMENTSAMENVATTING	Pagina	7
BREDE, MAAR GEEN ONVOORWAARDELIJKE STEUN VOOR NEDERLANDS EU-LIDMAATSCHAP		
Brede steun voor Nederlands lidmaatschap van de Europese Unie	Pagina	9
Steun wordt onmiddellijk gekwalificeerd.....	Pagina	9
Enthousiaste voorstanders herkennen voordelen van het Nederlandse EU-lidmaatschap wel	Pagina	11
Het project NederlandinEuropa.nl wordt met de nodige argwaan tegemoet getreden	Pagina	11
Deelname aan het onderzoek neemt een belangrijk deel van de argwaan weg	Pagina	12
BESTAANDE EUROPESE SPELREGELS AAN HERZIENING TOE, MAAR NIET NOODZAKELIJK IN DE VORM VAN EEN GRONDWET		
Bestaande Europese verdragen en spelregels zijn aan herziening toe	Pagina	12
Inkleuring ontbreekt eveneens bij 'experts'	Pagina	12
Verdeeldheid over noodzaak Europese grondwet	Pagina	12
Samenvattend.....	Pagina	14
DUIDELIJKE ROL VOOR DE EUROPESE UNIE BIJ AANPAK GRENSOVERSCHRIJDENDE PROBLEMEN		
Men ziet een duidelijke EU-rol op het gebied van terrorismebestrijding	Pagina	14
Vragen naar gewenste EU-rol worden als moeilijk ervaren	Pagina	14
Gegevens vormen vooral een globale indicatie	Pagina	15
Milieu: Europese rol nodig ter bescherming van hoge Nederlandse standaarden	Pagina	15
Gepolariseerde opvattingen over Europese rol bij het drugsbeleid	Pagina	16
Weinig steun voor Europese rol bij privatisering overheidsdiensten.....	Pagina	16
UITBREIDING: TOELATINGSKRITERIA CRUCIAAL		
Nederlanders hechten groot belang aan de toelatingscriteria.....	Pagina	16
Veel mensen willen nog een stap verder	Pagina	17
Begrenzing: gelijke behandeling voor alle kandidaat-lidstaten	Pagina	17
Tweede begrenzing: voldoen de <i>huidige</i> lidstaten aan de eventuele extra eisen?	Pagina	18
Steun voor extra toelatingscriteria hangt sterk samen met het opleidingsniveau	Pagina	18
Breed gedeelde twijfel over wenselijkheid van uitbreiding op dit moment	Pagina	18
Noorwegen (en Zwitserland) welkom als EU-lid.....	Pagina	19
Weinig steun voor EU-lidmaatschap voor alle overige in het onderzoek opgenomen landen.....	Pagina	20
Impliciete veronderstelling: Europa is een 'fixed sum'	Pagina	20
De EU nadert haar voltooiing – een paar West-Europese landen ontbreken nog	Pagina	20
Tijdshorizon is belangrijk, vooral in samenhang met de toelatingscriteria	Pagina	21
Forse aarzelingen bij Turks lidmaatschap	Pagina	21
Voor de lage welvaart van Turkije is veel Nederlanders een doorn in het oog.....	Pagina	21
Groot inwonertal van Turkije speelt eveneens een belangrijke rol	Pagina	22
Verdeeldheid over islamitisch karakter van Turkije als reden om niet toe te treden.....	Pagina	22
Meningen eveneens verdeeld over geruststellend effect bescherming Nederlandse arbeidsmarkt ..	Pagina	22
Argumenten vóór Turks lidmaatschap (geopolitiek, afzetmarkt) slaan nauwelijks aan	Pagina	22
Wel streven naar samenwerking met Turkije ... en Oekraïne ... en Wit-Rusland	Pagina	23

ECONOMIE: SAMENWERKING GOED, VOORAL ALS HET BESTAANDE ZO VEEL MOGELIJK BEHOUDEN BLIJFT

Grote steun voor meer economische samenwerking met andere EU-lidstaten.....	Pagina	23
Achter de steun voor meer Europese samenwerking gaat veel twijfel schuil	Pagina	24
Men heeft geen goed zicht op de bijdrage van Europa aan de welvaartstijging in Nederland	Pagina	24
Dienstenrichtlijn: flinke zorg om behoud Nederlandse arbeidsvoorwaarden	Pagina	25
Weinig begrip voor land van oorsprongbeginssel	Pagina	25
Komst van Poolse arbeidskrachten wordt sterk geassocieerd met verlies van banen	Pagina	26

GROTE STEUN VOOR SAMENWERKING OP GEBIED VAN ASIEL EN UITWISSELING PERSOONSGEGEVENS

Algemeen beeld: zeer grote steun op belangrijke onderdelen justitiële en politiesamenwerking.....	Pagina	27
Grote steun voor een gemeenschappelijk asielbeleid.....	Pagina	27
Asielproblematiek is een grensoverschrijdend probleem.....	Pagina	27
Men hoopt op een betere spreiding van asielzoekers over de EU-lidstaten.....	Pagina	28
Een gemeenschappelijk Europees asielbeleid duldt geen uitstel	Pagina	28
Zelfstandige beslissingsruimte voor Nederland blijft een belangrijk punt	Pagina	29
Liever betere samenwerking landelijke politiediensten dan een Europese politiedienst	Pagina	29
Uitwisseling persoonsgegevens versoepelen, maar onder strikte voorwaarden	Pagina	29

TEMPO EUROPESE INTEGRATIE TE HOOG, BEHOEFTE AAN MEER BETROKKENHEID, SCHOLING EN INFORMATIE

Tempo van veranderingen te hoog.....	Pagina	31
Informatietekort Europa	Pagina	32
Wens tot meer betrokkenheid.....	Pagina	32
Massale steun voor meer les over de Europese Unie	Pagina	33
Behoefte aan meer informatie en participatie.....	Pagina	34
<i>NederlandinEuropa.nl</i> voorziet in een behoefte ... zolang er ook echt iets mee gedaan wordt.....	Pagina	34

BIJLAGEN

Bijlage 1: Achtergronden, ontwikkeling vragenlijst, verloop veldwerk en correctieprocedures.....	Pagina	35
Bijlage 2: Begeleidende betaalde publiciteit.....	Pagina	45
Bijlage 3: Vragenlijst – Achtergrond en veelgestelde vragen, de vragenlijst, begrippenlijst.....	Pagina	49
Bijlage 4: Frequentievragenlijst	Pagina	91
Bijlage 5: Tabellenboek	Pagina	113
Bijlage 6: Focusgroepen – Vraagpunten (voorbeeld).....	Pagina	161
Bijlage 7: Focusgroepen – Schriftelijke opdrachten (voorbeeld).....	Pagina	167

TEN GELEIDE: OPZET NEDERLANDINEUROPA.NL

Het project *Nederland in Europa* bestaat uit de volgende vijf componenten:

1. **Veertien verkennende focusgroepen** naar de beleving van de nasleep van het referendum over het Europese grondwettelijk verdrag van 1 juni 2005, de uitbreiding van de Europese Unie (Turkije, Macedonië, Kroatië, oriëntaties ten aanzien van andere landen zoals Oekraïne, Albanië, etc.), economische samenwerking, in het bijzonder de dienstenrichtlijn en openstelling van de grenzen voor werknemers uit Midden- en Oost-Europa, en justitiële samenwerking (politie, uitwisseling persoonsgegevens). Deze focusgroepen vonden plaats in Zwolle en Amsterdam, telkens met een groep met ten hoogste een mbo-opleiding en een groep met hbo of universitaire opleiding. Deze focusgroepen vonden plaats tussen 23 januari en 7 maart.
2. **Een speciale pretest** van de vragenlijst op 28 februari in Amsterdam met 22 jonge deelnemers afkomstig uit het hele land. Tijdens deze test vulden alle deelnemers de conceptvragenlijst op de computer in. Hun ervaringen zijn daarna uitgebreid besproken in een groepsbespreking. De aandacht lag bij deze test primair op methodologische en technische aspecten, zoals de begrijpelijkheid, de volgorde van de vragen en de mate waarin de vragenlijst tegemoet kwam aan de verwachtingen van potentiële respondenten. Naar aanleiding van de pretest is onder andere besloten om respondenten bij elk vragenblok de mogelijkheid te geven om aparte opmerkingen te maken.
3. **Het kwantitatieve hoofdonderzoek NederlandinEuropa.nl**. Dit hoofdonderzoek bestaat uit een website met een vragenlijst die door iedereen kon worden bezocht en ingevuld. De bevolking is op de site geattendeerd via vrije en betaalde publiciteit. De site ging op 13 maart van dit jaar de lucht in en is op 18 april afgesloten. In totaal hebben 128.059 mensen deelgenomen aan het onderzoek, waarvan 97.452 mensen de vragenlijst volledig invulden. Het percentage deelnemers dat het onderzoek geheel invulde, komt daarmee op 76.
4. **Valideringsonderzoek**. In dezelfde veldwerkperiode als het hoofdonderzoek is ook een kleinschalig validerend onderzoek uitgezet met een identieke vragenlijst onder 1.000 respondenten van het internetpanel van NSS/Interview. Dit valideringsonderzoek is gebruikt als ijkpunt ('benchmark') waartegen de uiteindelijke (gewogen) resultaten van NederlandinEuropa.nl zijn afgezet.
5. **Vier verdiepende focusgroepen**, bedoeld om de eerste resultaten te bespreken. Deze groepen vonden plaats op 10 en 11 april in Amsterdam en Zwolle – wederom met een groep tot en met mbo en een groep met een universitaire of hogere beroepsopleiding.

Een uitgebreide toelichting op de opzet van het project, de ontwikkeling van de onderzoeksinstrumenten, het verloop van het veldwerk en de gebruikte correctieprocedures is te vinden in bijlage 1. Enkele illustraties van de begeleidende betaalde publiciteit zijn afgedrukt in bijlage 2. Bijlage 3 bevat een facsimile van de vragenlijst, bijlage 4 een frequentievragenlijst, en bijlage 5 bevat een tabellenoverzicht, waarbij de gegevens zijn uitgezet tegen allerlei demografische (geslacht, leeftijd, onderwijs) en politiek-maatschappelijke kerngegevens (stemgedrag op 1 juni, steun voor de Europese Unie, etc.). Ten slotte bevatten bijlage 6 en 7 een voorbeeld van de vraagpunten van de focusgroepen en de bijbehorende schriftelijke opdrachten.

WOORD VAN DANK

Anker Solutions heeft bij de uitvoering van dit project gebruik mogen maken van de hulp van zeer velen. Allereerst danken wij de bijna 100.000 mensen die de vragenlijst NederlandinEuropa.nl hebben ingevuld en de tienduizenden anderen die de site hebben bezocht. Hartelijk dank!

Anker Solutions dankt internetpartner Fullmoon, in het bijzonder Lenneke van der Mark, Herman van Oorschot, Bas Dulfer en Maickel Wand, voor de ontwikkeling en het beheer van de website www.NederlandinEuropa.nl.

Wij bedanken het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), in het bijzonder prof. dr. Paul Dekker, ir. Jan Spit en drs. Charlotte Wennekers, voor zijn wetenschappelijke adviezen bij de totstandkoming van de vragenlijst en de ontwikkeling van correctieprocedures voor de vergaarde gegevens (zie bijlage 1 voor details).

Wij bedanken Berg Kleijn Communicatie, in het bijzonder Wessel van Tongeren, voor de verzorging van de betaalde publiciteit rondom het project en de inkoop van de media.

We bedanken Keja Donia, in het bijzonder Rob Troost, voor de hulp bij de vormgeving en de ontwikkeling van de print-advertenties.

Ten slotte bedanken wij Elias Communicatie, in het bijzonder Ton Elias en Kim Grimpe, voor het overall management van dit project.

Amsterdam,
19 mei 2006

NEDERLANDINEUROPA.NL MANAGEMENTSAMENVATTING

ALGEMENE CONCLUSIES

- ▶ **Brede steun voor Nederlands lidmaatschap van de Europese Unie.** Een ruime meerderheid (65 procent) vindt het een 'goede zaak' dat Nederland lid is van de Europese Unie. Deze steun ligt 6 punten lager dan in de meest recente Eurobarometer van voorjaar 2006, waar de steun op 71 procent uitkwam.¹
- ▶ **Tempo te hoog.** Ruim de helft van de respondenten (53 procent) vindt dat de veranderingen in de Europese Unie te snel gaan; 13 procent vindt dat de veranderingen te langzaam gaan.
- ▶ **Informatietekort.** Daar waar 53 procent van de respondenten zegt zich 'zeer geïnformeerd' of 'geïnformeerd' te voelen over Nederland, komt het corresponderende percentage voor Europa niet verder dan 21.
- ▶ **Wens tot meer betrokkenheid.** Meer dan de helft van de respondenten (53 procent) geeft aan meer betrokken te willen worden bij Europese zaken. Dit uit zich verder in een behoefte aan meer informatie (o.a. een kopie van het eindrapport van NederlandinEuropa.nl, factsheets, nieuws alerts).
- ▶ **Massale steun voor meer onderwijs over de Europese Unie.** Een zeer grote meerderheid van 79 procent van de ondervraagden is het eens met de stelling dat kinderen op Nederlandse scholen meer les moeten krijgen over de Europese Unie.
- ▶ **Europese verdragen toe aan herziening.** Een ruime meerderheid van 65 procent van de ondervraagden meent dat de bestaande Europese verdragen en spelregels aan herziening toe zijn. Een qua omvang kleinere groep van 50 procent van de ondervraagden vindt dat dit via een Europese grondwet gestalte moet krijgen; 42 procent vindt dat de Europese Unie geen grondwet nodig heeft.

UITBREIDING

- ▶ **Nederlanders hechten groot belang aan strikte toepassing van de toelatingscriteria.** Er bestaat overweldigende steun voor strikte toepassing van de toelatingscriteria. Driekwart van de respondenten (75 procent) vindt dat 'nieuwe landen alleen mogen toetreden als zij aan alle criteria voldoen'.
- ▶ **Bijna de helft van de respondenten opteert voor extra voorwaarden ('criteria-plus').** 44 procent vindt dat nieuwe landen alleen mogen toetreden als zij naast de criteria ook nog aan een aantal 'extra voorwaarden' voldoen. Hierbij denkt men vooral aan enigerlei proefperiode waarin kandidaat-lidstaten gedurende langere tijd kunnen laten zien dat ze ook echt aan de criteria voldoen.
- ▶ **Geen bereidheid om landen toe te laten die niet aan de criteria voldoen.** De stelling 'nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen' wordt door bijna alle ondervraagden (90 procent) afgewezen.
- ▶ **Gevoel dat de Europese Unie haar voltooiing nadert.** Bijna de helft van de respondenten (48 procent) is het eens met de stelling 'We zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als zij dat zouden willen'. Vierendertig procent verwerpt deze stelling. Noorwegen is welkom als EU-lid (87 procent voor; slechts 5 procent tegen).
- ▶ **Eerste huidige EU op orde brengen.** Uit de focusgroepen blijkt dat men sterk het gevoel heeft dat eerst de huidige Europese Unie van 25 landen op poten moet worden gezet. De bereidheid om naar het oosten uit te breiden is op dit moment gering. De steun voor Kroatië is het grootst (35 procent voor, 51 procent tegen). Hierna volgen Bulgarije (35-51), Roemenië (30-55), Macedonië (27-55), Bosnië-Herzegovina (25-59), Servië en Montenegro (23-62), Oekraïne (20-64), Albanië (20-64) en Turkije (22-68).
- ▶ **Forse aarzelingen bij Turks lidmaatschap van de Europese Unie.** Een meerderheid van de ondervraagden (52 procent) verwerpt de stelling dat 'Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen'. Zevenendertig procent van de respondenten vindt dat Turkije, zodra het aan de toelatingseisen voldoet, lid mag worden van de Europese Unie. Belangrijkste punten van twijfel zijn de lage welvaart in Turkije, het grote

¹ Zie http://europa.eu.int/comm/public_opinion/futur_en.htm.

aantal inwoners en het islamitische karakter van het land. Argumenten vóór het Turkse lidmaatschap (geopolitiek, grotere afzetmarkt) slaan op dit moment nauwelijks aan.

- ▶ **Minder afwijzende reacties wanneer discussie expliciet binnen de context van de toelatingscriteria wordt geplaatst.** Tegenstanders van het Turkse EU-lidmaatschap blijven ook dan nog steeds in de meerderheid, maar de kloof tussen voor- en tegenstanders neemt dan af van 46 tot 15 procent.
- ▶ **Actief streven naar samenwerking met Turkije, Oekraïne en Wit-Rusland.** Ondanks alle bedenkingen tegen het Turkse EU-lidmaatschap zijn er in dit onderzoek veel geluiden te beluisteren in de richting van een soort groeimodel, waarbij de Europese Unie wel streeft naar samenwerking met Turkije (en andere landen als Oekraïne en Wit-Rusland). Toetreding van deze landen op de lange termijn wordt daarmee niet uitgesloten, op voorwaarde dat de toelatingscriteria strikt worden toegepast.

ECONOMIE

- ▶ **Steun voor meer economische samenwerking.** Een ruime meerderheid (59 procent) spreekt zich uit voor 'meer economische samenwerking' tussen de lidstaten. Negen procent kiest voor minder samenwerking.
- ▶ **Echter: weinig zicht op de Europese bijdrage aan de welvaart in Nederland.** 'Minder dan de helft van de ondervraagden (47 procent) vindt dat Europese samenwerking bijdraagt aan de welvaart in Nederland; een verhoudingsgewijs omvangrijke groep van 28 procent van de ondervraagden meent dat Europa juist afbreuk doet aan de welvaart in Nederland.
- ▶ **Veel mensen gaan impliciet uit van een 'fixed sum'-redenering.** Daar waar het ene land profiteert van het EU-lidmaatschap, zo redeneert men, zal een ander land ergens een veer moeten laten.
- ▶ **Dienstenrichtlijn: flinke zorg over handhaving Nederlandse arbeidsvoorwaarden.** 22 procent van de respondenten spreekt zich onomwonden uit voor de dienstenrichtlijn en 24 procent is tegen. Een omvangrijke groep van 40 procent van de bevolking is vooralsnog tegen, tenzij 'gegarandeerd is dat de Nederlandse arbeidsvoorwaarden niet ondermijnd worden'. Er bestaat weinig begrip voor het land van oorsprongbeginsel, omdat het als strijdig wordt gezien met basale omgangsvormen tussen individuen. Deze omgangsvormen gebruikt men als metafoor voor hoe landen zich behoren te gedragen ('als je bij mij thuis bent gelden mijn regels en andersom').
- ▶ **Komst van Poolse arbeidskrachten wordt sterk geassocieerd met verlies van banen.** Poolse arbeidskrachten zijn in de beleving van de respondenten goedkoper. Daarom komen ze in Nederland gemakkelijk aan de slag, met als gevolg dat Nederlandse werknemers hun baan verliezen. Positief punt van de Poolse arbeidskrachten is dat je een Poolse schilder voor de helft van de gangbare prijs kan inhuren. De komst van de Polen onderstreept de behoefte aan gelijke regels in de Europese Unie. Veel deelnemers geloven dat de problemen vooral een overgangsfase markeren, net als dat ooit met Spanje en Portugal het geval is geweest.

JUSTITIE EN POLITIE

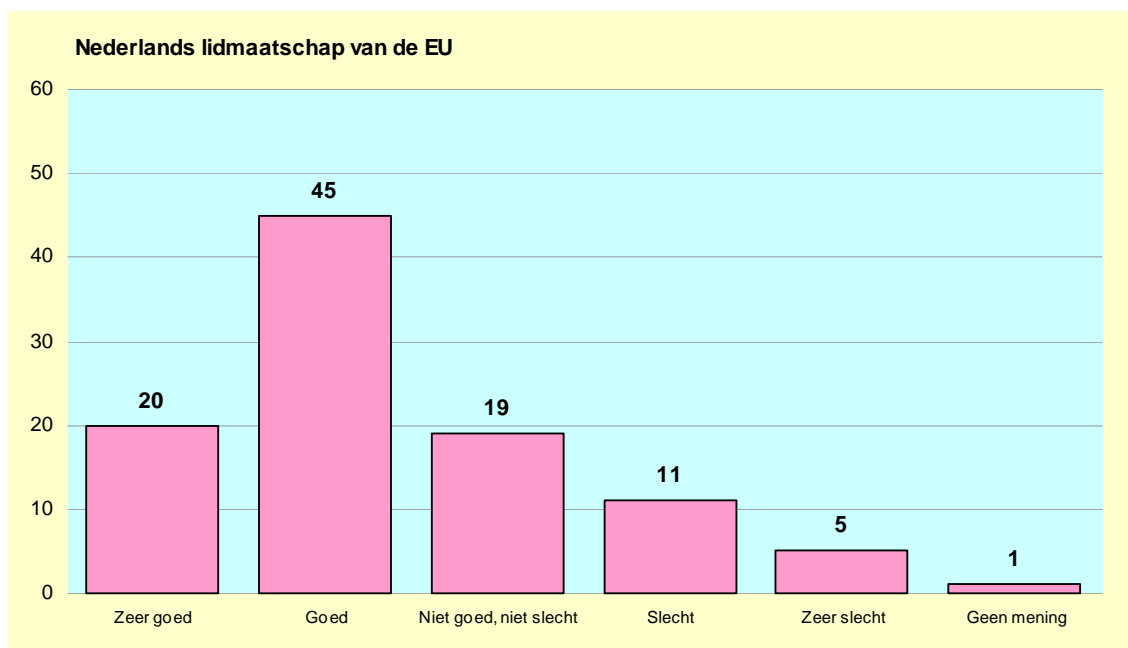
- ▶ **Grote steun voor een gemeenschappelijk Europees asielbeleid.** Nederlanders steunen een gemeenschappelijk asielbeleid: 69 procent van de ondervraagden kiest voor meer Europese samenwerking op dit terrein. Dertien procent kiest voor minder samenwerking.
- ▶ **Men duldt geen uitstel van een gemeenschappelijk asielbeleid.** Slechts 11 procent onderschrijft een stelling waarin een gemeenschappelijk asielbeleid met vijf jaar wordt uitgesteld.
- ▶ **Samenwerken geniet voorkeur boven 'federale' politie.** Een ruime meerderheid verkiest 'betere samenwerking tussen landelijke politiediensten' (60 procent) boven 'vorming van een Europese politiedienst' (16 procent).
- ▶ **Veel steun voor soepeler uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen, maar wel onder strikte voorwaarden.** In totaal staat 84 procent van de ondervraagden positief tegenover de versoepeling van de uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen. Hiervan is 29 procent voorstander zonder nadere voorwaarden; 55 procent is voorstander onder 'strikte en duidelijk vastgelegde voorwaarden'.

BREDE, MAAR GEEN ONVOORWAARDELIJKE STEUN VOOR NEDERLANDS EU-LIDMAATSCHAP

Brede steun voor Nederlands lidmaatschap van de Europese Unie. Een ruime meerderheid van de respondenten (65 procent) vindt het een 'goede zaak' dat Nederland lid is van de Europese Unie; een kleine minderheid van 15 procent vindt het een 'slechte zaak'. Eén op de vijf respondenten (19 procent) vindt het lidmaatschap 'niet goed, niet slecht'. Deze steun voor het Nederlandse EU-lidmaatschap ligt 6 punten lager dan in de meest recente Eurobarometer van voorjaar 2006, waar de steun op 71 procent uitkwam. Het algemene beeld is dat er duidelijk sprake is van steun voor het Nederlandse EU-lidmaatschap – en dat deze opvallend intensief wordt beleefd (20 procent 'zeer goed').

Vraagformulering: 'Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?'

Steun wordt onmiddellijk gekwalificeerd. De steun voor de Europese Unie is niet onvoorwaardelijk. Zowel de deelnemers aan de focusgroepen als de respondenten van de website wijzen op een hele reeks van bedreigingen voor hun steun voor Europese samenwerking:

- ▶ **Negatieve ervaringen met de euro.** De frustratie over de invoering van de euro is nog steeds groot. Mensen zijn daarom op hun hoede zodra de Europese Unie ter sprake komt:
  - 'De euro. Dat was één grote narigheid. Die euro is ons door de strot geduwd.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
  - 'Volgens mij is het grootste probleem de euro. Daar zitten we tegenaan te hikken. Zweden en Noorwegen gaan beter.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
  - 'Alles wordt steeds duurder. Eerst de euro, dan de ziekteverzekering en het onderwijs, alles stapelt zich op.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
  - 'De euro kan beter heten: Geuro - een munt met een luchtje eraan.' (*Website*)
  - 'Weg met de Unie, terug met de gulden, dan kan ik temminste weer rondkomen, die euro was gewoon een scam, Brussel kost klauwen vol met geld.' (*Website*)
  - 'Er is nooit een referendum geweest over of we de euro wilden of niet. De grondwet is eigenlijk maar een klein dingetje. Over de grote dingen wordt je niets gevraagd – de uitbreiding, of Turkije er wel of niet bij mag.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)

- ▶ **Angst voor verlies van de Nederlandse identiteit.** In alle groepen en discussieonderwerpen speelt met grote hardnekkigheid de angst voor het verlies van de Nederlandse identiteit. Daarbij doemt al snel het schrikbeeld van de Verenigde Staten van Europa op waarin alle culturele verschillen zouden zijn afgevlakt:
  - 'Goed dat we lid zijn, maar dit mag beslist niet ten koste gaan van onze eigen identiteit.' (*Website*)
  - 'Het is een goede zaak dat Nederland mee doet met Europa op het gebied van handelsbetrekkingen, het weghalen van handelsbarrières, enzovoort. Het dient echter niet uit te lopen op een Verenigde Staten van Europa en het lijkt wel steeds meer die kant op te gaan.' (*Website*)
  - 'Bij de toestand van het stemmen voor de grondwet kreeg ik het gevoel dat de wetten van Europa boven de wetten van Nederland stonden. Ik vind sommige wetten van andere landen slechter dan Nederlandse wetten. Dat vind ik wel eng, ja.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

- ▶ **Te snelle en te ver doorgevoerde integratie.** In nauwe samenhang met zorgen over het verlies aan identiteit heeft men het gevoel dat de Europese integratie te snel gaat. Men heeft sowieso al moeite met het bijbenen van het razendsnelle tempo van maatschappelijke veranderingen.²
  - 'Het gaat in sneltreintempo, laten we eerst aan elkaar wennen.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
  - 'Nederland uit de EU is de beste oplossing. Alleen economische samenwerking, zoals bedoeld binnen de vroegere EEG.' (*Website*)

- ▶ **Nederlandse opstelling gezien als te braaf.** Veel mensen vinden dat Nederland zich te meegaand opstelt in Europa. Nederland is te vaak het braafste jongetje van de klas en betaalt ook te veel aan de Europese Unie:
  - 'De basishouding van Nederland binnen de Europese Unie kenschetst zich door een grenzeloze naïviteit.' (*Website*)
  - 'Nederland moet ophouden met het 'braafste' jongentje van de (Europese) klas te zijn, te veel door de EU gewrochte wetten worden zonder kritiek door de Nederlandse regering uitgevoerd.' (*Website*)
  - 'Nederland is te volgzaam, heeft geen ruggengraat, heel simpel. Frankrijk en Duitsland zeggen: het gebeurt zo. We hebben nu een stuk hout in ons handen gekregen en dat was de grondwet en daar hebben we ze mee om de oren geslagen, heel simpel.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
  - 'Nederland betaalt VEEL TE VEEL!!!' (*Website*)

- ▶ **Te grote afstand tussen Nederland en Brussel.** De besluitvorming in Europa is ver weg, blijkt uit veel opmerkingen. Bovendien plaatst men vraagtekens bij het democratische gehalte van de Europese besluitvorming:
  - 'Europa staat te ver van de burgers af.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 1 februari*)
  - 'Als klein land in Europa zullen we wel moeten meedoen, maar het blijft voor velen de ver van ons bed show!' (*Website*)
  - 'Er zijn te veel Europese instellingen waar te weinig democratische controle op is.' (*Website*)

- ▶ **Geldverspilling en bureaucratie.** Europa wordt veelvuldig geassocieerd met een overmaat aan bureaucratie en geldverspilling. Vooral het maandelijkse verhuiscircus tussen Brussel en Straatsburg is een doorn in het oog van veel mensen en tast de geloofwaardigheid van de Unie aan:
  - 'Het is pure geldverspilling dat het parlement zowel in Brussel als in Straatsburg vergadert.' (*Website*)
  - 'Wat kost het allemaal? Alleen al dat we lid zijn van de EU kost klauwen met geld.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

- ▶ **Angst voor te veel invloed van de grote landen.** De klachten over het democratische gehalte en de veronderstelde braafheid van Nederland krijgen extra reliëf in de context van het breed gedeelde gevoel dat de grote landen het uiteindelijk toch voor het zegen hebben in Europa:

² Zie in dit verband eveneens: 'Kom maar naar de camping', Anker Solutions, 9 september 2005, verricht in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het onderzoeksrapport kan worden gedownload via www.ankersolutions.nl.

- 'Ik vind het goed dat Nederland lid is van de Europese Unie. 'Samen sterk' is natuurlijk niet verkeerd, zeker gezien de economie en veiligheid. Alleen moeten we er wel voor zorgen dat we niet worden overstemd door de grotere landen.' (*Website*)
- 'Nederland moet er alleen voor oppassen geen speelbal te worden van de grotere landen en eventuele nieuwe landen in de toekomst. We moeten onze sterke positie handhaven en onze eigen politieke koers kunnen varen.' (*Website*)
- 'We moeten de oortjes niet te veel naar de GROTE landen laten hangen.' (*Website*)

- **Vrees voor een Europa dat te veel wordt gedomineerd door economische belangen.** Veel respondenten hebben het gevoel dat de nadruk op de economie ten koste gaat van 'gewone mensen'. Dit gevoel is vooral sterk onder links georiënteerde respondenten:

- 'Ik wil graag een socialer Europa, net als een socialer Nederland.' (*Website*)
- 'De Europese Unie is goed voor de ondernemer maar slecht voor de gewone man!' (*Website*)
- 'Mijn mening is dat de Europese Unie en zijn uitbreiding slechts één doel heeft, namelijk de alom geprezen marktwerking te optimaliseren. Dit gaat ten koste van de derde (en tweede) wereld.' (*Website*)
- 'Europa is alleen maar goed voor bedrijven. Niet voor mensen. Het concentreren van macht en geld leidt ertoe dat we niets meer te zeggen hebben. Het wordt tijd dat Nederland weer van de mensen wordt. Stop de globalisering, stop Europa.' (*Website*)
- 'Afschaffen dat hele Europa! Het leidt alleen maar tot grote muren rond de buitengrenzen, waar het verschil tussen arm en rijk steeds groter wordt.' (*Website*)

- **Onvoldoende zichtbare resultaten van Europese samenwerking.** Veel mensen hebben moeite om de vruchten te zien van Europese samenwerking. Dit wordt versterkt door de negatieve ervaringen met de euro en de twijfel over de uitbreiding met landen als Turkije:

- 'De Nederlandse overheid moet veel beter, constanter en intensiever aan de Nederlandse burgers uitleggen wat het belang van de Europese Unie voor Nederland is en dat niet alleen overlaten aan derde organisaties zoals de Europese Commissie.' (*Website*)
- 'Ik heb geen mening, omdat ik de positieve gevolgen van het lidmaatschap niet ervaar als burger.' (*Website*)
- 'We zijn er tot nu toe niet echt beter van geworden! Naar mijn mening alleen maar achteruitgang!' (*Website*)

Enthousiaste voorstanders herkennen de voordelen van het Nederlandse EU-lidmaatschap wel. De respondenten die het Nederlandse lidmaatschap van de EU als een 'zeer goede zaak' typeren, doen dat meestal vanuit het besef dat de Unie iets positiefs toevoegt aan Nederland. Veel deelnemers wijzen op prestaties op het gebied van vrede en welvaart. De status van Nederland als medeoprichter van de Europese Unie geeft hierbij extra inspiratie:

- 'Vooral door de Europese samenwerking is er hier nu al zo lang vrede en vrijheid en grote welvaart!' (*Website*)
- 'Samen sta je sterker, kun je een hoop bereiken op het gebied van milieu en diervriendelijkheid.' (*Website*)
- 'Een groot divers Europa geeft kracht!' (*Website*)
- 'Als medeoprichter hoort Nederland natuurlijk thuis in de Europese Unie.' (*Website*)
- 'Ons land is van het allereerste begin betrokken bij de vorming van het Verenigd Europa, we kunnen niet terug en we varen er wel bij.' (*Website*)
- 'Ik vind het goed dat het lidmaatschap er is, op die manier kunnen toch meedoen met de wereldpolitiek en worden we niet ondergesneeuwd door Rusland, de Verenigde Staten en China.' (*Website*)

Het idee van 'samen sterk' resoneert, maar de glans lijkt er op dit moment wel van af. Men twijfelt:

- 'De grondgedachte van 'samen sterk' was goed. Alleen met het aantrekken van steeds meer arme landen is deze gedachte voor mij verloren gegaan.' (*Website*)
- 'Toen de Europese Unie nog negen leden telde was het [lidmaatschap] een uitstekende zaak. Nu zijn de cultuurverschillen en de welvarendheidsverschillen te groot.' (*Website*)

Het project NederlandinEuropa.nl wordt met de nodige argwaan tegemoet getreden. De groeps gesprekken maken op allerhande manieren duidelijk dat het vertrouwen in de politiek niet erg groot is. De meeste focusgroep-deelnemers twijfelen daarom in eerste instantie aan de oprechtheid van de bedoelingen achter het project NederlandinEuropa.nl:

- 'De regering staat met lege handen. Ze weten van gekkigheid niet welke kant ze opmoeten.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 31 januari*)
- 'Ik heb het idee dat het een soort alibi is. Dat ze net doen alsof ze geïnteresseerd zijn.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Ze geven je het idee dat je inspraak hebt.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)
- 'Ik heb het gezien: als ze niet door de voordeur gaan, dan gaan ze door de achterdeur. Kijk maar naar de pensioenen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Je leeft in een democratisch land, maar ik heb het idee dat ik in een politiestaat leef. Je kunt je eigen dood regelen maar verder moet je je mond houden.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Gaat de regering hier echt iets mee doen of nemen ze het ter kennisgeving aan en gooien het vervolgens in de prullenbak?' (*Website*)
- 'Ik denk wel dat er wel iets mee gedaan wordt, maar ik vraag me af of de mensen die dit invullen genoeg informatie hebben om dit goed in te vullen.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

En, voor de zekerheid:

- 'NEE is NEE!' (*Website*)

Een enkeling herkent op voorhand wel de positieve betekenis van het project:

- 'Wat vinden de Nederlanders? Ik vind dat daar wel rekening mee gehouden moet worden.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik vind niet dat luisteren betekent dat alles overgenomen moet worden. Ik hoop wel dat het openheid geeft. Dat duidelijk wordt: het leeft wel onder de mensen.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)

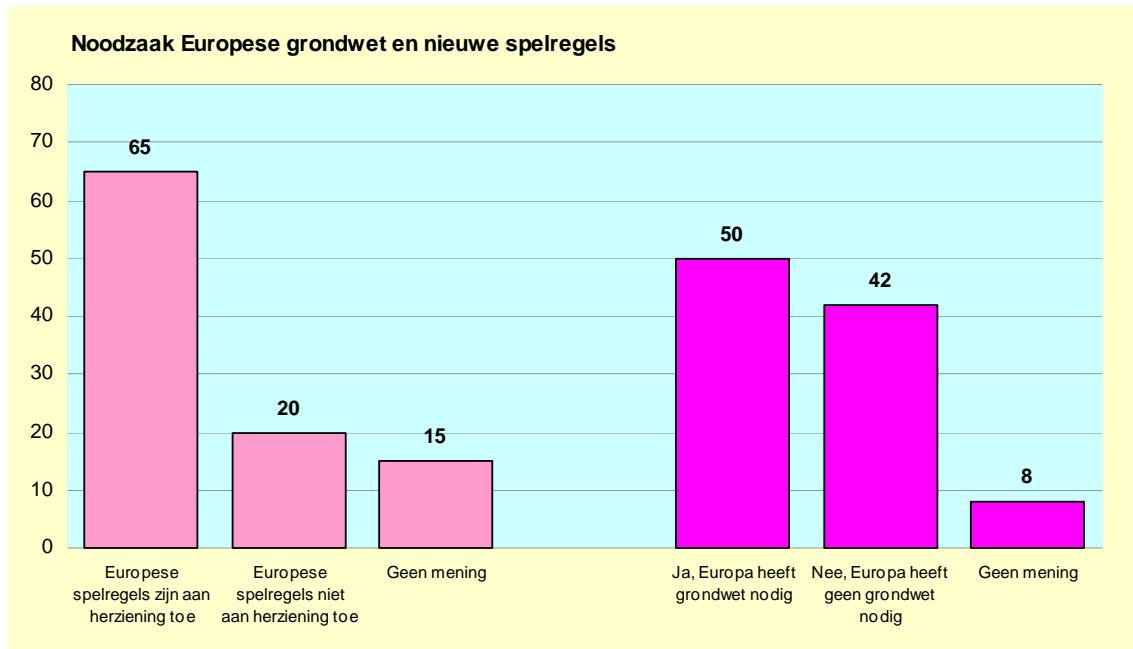
Deelname aan het onderzoek neemt een belangrijk deel van de argwaan weg. Na het invullen van de (concept)vragenlijst kantelt het negatieve beeld. Naast deels onvermijdelijke en bijna altijd ook zeer nuttige kritiek op specifieke vraagformuleringen is tevens sprake van een gevoel van opluchting. De vragenlijst 'schudt mensen wakker' en zet hen er toe aan om zich meer in de materie te verdiepen:

- 'Je wordt even wakker geschud en het is best interessant. Ieder land heeft zijn eigen gebruiken en je kunt niet alles wegvagen en het is niet zwart of wit.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik baal wel behoorlijk dat ik er niets vanaf weet, want het is belangrijk om er iets van te weten. Er is zoveel aan de hand.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

BESTAANDE EUROPESE SPELREGELS AAN HERZIENING TOE, MAAR NIET NOODZAKELIJK IN DE VORM VAN EEN GRONDWET

Bestaande Europese verdragen en spelregels zijn aan herziening toe. Bijna tweederde (65 procent) van de respondenten vindt dat de huidige Europese verdragen en spelregels aan herziening toe zijn. Een minderheid van 20 procent van de respondenten meent dat 'we' de komende jaren zonder problemen met de huidige regels vooruit kunnen. Ondanks de vele discussies in de referendumcampagne van 2005 zijn deze spelregels nauwelijks ingekleurd. Bij veel mensen leeft een algemeen gevoel dat er eenvoudigweg te veel regels zijn en dat deze daarom kritisch tegen het licht moeten worden gehouden. Voor een deel lijkt hier sprake van projectie van de Haagse discussie op Europa:

- 'Beperkt herzien. Niet alsmaar regels en wetten verzinnen. Houdt het duidelijk en eenvoudig. Meer regelen met minder mensen!' (*Website*)
- 'Ik denk dat de regels aan herziening toe zijn. Ze worden bedacht en treden in werking, en dan zie je vaak dat het toch weer anders moet. Van de andere kant: ik ben eigenlijk niet zo goed op de hoogte van de regels. Ik heb wel het gevoel dat het heel bureaucratisch werkt. Ze nemen een besluit en dan komen ze er achter dat het niet goed werkt en dan zijn we tien jaar verder. Als ik eerlijk ben zou ik niet zo kunnen zeggen welke regels verbeterd moeten worden.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Vraagformuleringen: 'Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of denkt u dat we de komende jaren zonder problemen met de huidige regels vooruit kunnen?' en 'Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?'

Inkleuring ontbreekt eveneens bij 'experts'. De hele aanleiding voor de discussie over de Europese grondwet, de gedachte dat de regels van Nice na de big bang' van 2004 wel eens aan herziening toe zouden zijn, is zeer ver weg. Zelfs de 'experts', de mensen die blijik geven van een bovengemiddelde kennis van de gang van zaken in de Europese Unie houden het bij zeer algemene noties:

- 'Het behouden van de huidige regels hoeft niet persé problemen op te leveren, ik ben wel van mening dat niet alle regelgeving meer van deze tijd is.' (*Webside*)
- 'Verdrag van Nice - hebben we daar op TV ooit over gehoord? Wat houdt dat eigenlijk precies in? 2001 is nog niet zo lang geleden, onze eigen grondwet is ouder - dacht ik zo, en die functioneert nog goed hoor!' (*Webside*)
- 'Nieuwe regels zijn nodig. Ik denk dat het vastgelegd moet worden, anders kun je nooit een eenheid krijgen.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Verdeeldheid over noodzaak Europese grondwet. De Nederlandse bevolking is verdeeld over de vraag of Europa een grondwet nodig heeft: 50 procent van de respondenten acht een Europese grondwet nodig, 42 procent niet. De motiveringen voor deze opvattingen lopen sterk uiteen. De vraag wordt in deze context vooral teruggebracht naar de vraag welke toegevoegde waarde zo'n Europese grondwet zou kunnen hebben:

- 'Als het een grondwet moet zijn, dan moet deze BETER zijn dan de Nederlandse grondwet c.q. de grondwetten van de lidstaten.' (*Webside*)
- 'De EU heeft zeer dringend een grondwet nodig, maar dan wel een echte. Iets waar in staat welke zaken we wel en welke juist niet op Europees niveau geregeld willen hebben. De grondwet van de VS zou een goede aanzet zijn.' (*Webside*)
- 'Met een grondwet waarin de rechten van de mens worden vastgelegd wordt het oude Europa sterker en hoeft ze niet haar hoofd te laten hangen naar de andere grotere landen zoals Frankrijk en Duitsland en bijvoorbeeld de Verenigde Staten van Amerika.' (*Webside*)

Respondenten die een Europese grondwet niet nodig achten, wijzen op de grote culturele verscheidenheid in Europa en het feit dat de afwezigheid van een grondwet vooruitgang niet in de weg hoeft te staan:

- 'Ik ben van mening dat Europa op de korte termijn geen grondwet nodig heeft. Het is veel belangrijker dat de Europese gedachte in de hoofden van burgers gaat leven doordat positieve realisaties van gehaalde gemeenschappelijke doelstellingen effectief worden.' (*Website*)
- 'Zoals Europa NU is, is het zinloos om één grondwet voor zo veel verschillende staten, culturen en talen te hebben. Dit heeft pas zin als er echt sprake is van één Europa.' (*Website*)

De term 'grondwet' werkt ook verwarrend:

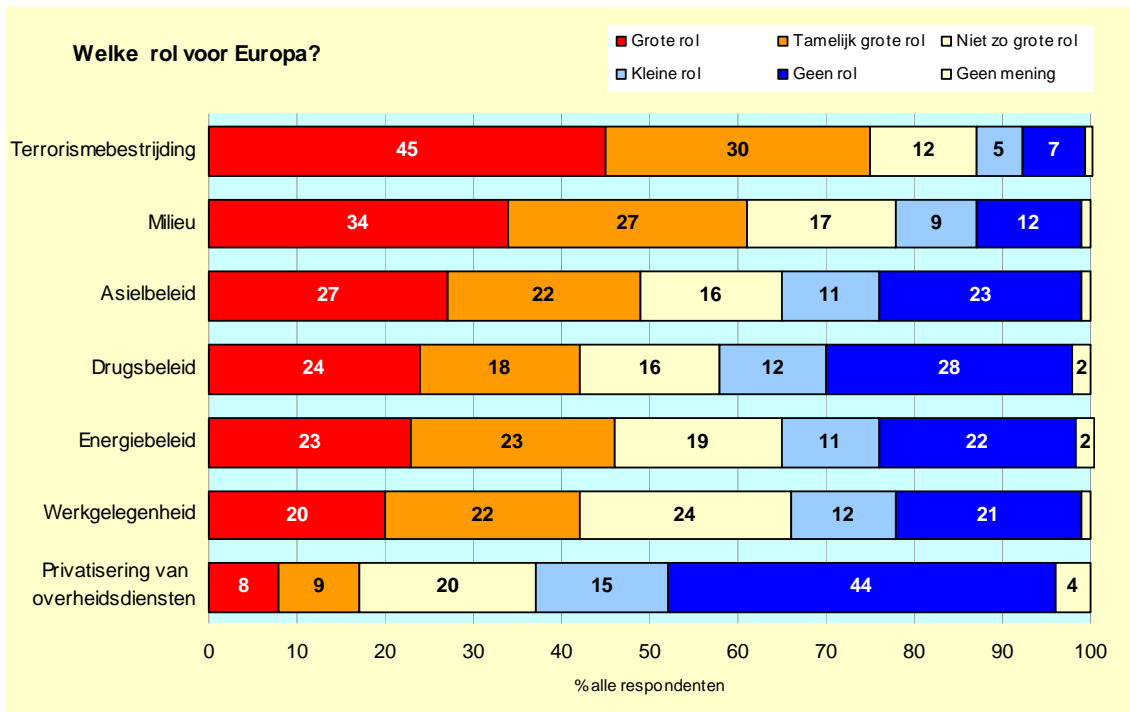
- 'De term grondwet is beladen. Heldere gedeelde uitgangspunten is waar het om draait.' (*Website*)
- 'De term grondwet is beroerd gekozen. Het referendum ging over een set regelingen, geen grondwet. Dat was prima, maar een grondwet, zoals de NL grondwet is niet wenselijk in Europa.' (*Website*)
- 'Een grondwet suggereert hoe dan ook dat er sprake is van een eenheid die veel groter is dan het Europa van het heden. Wellicht dat we in de toekomst hier naar toe groeien, maar nu nog niet. Verdrag van de Unie zou een betere naam zijn.' (*Website*)
- 'Elk land met zijn eigen cultuur, gebruiken, gewoontes etc. kun je niet op 1 hoop gooien, daarom elk land moet zelfstandig blijven, dus geen overkoepelende grondwet. Vele culturen onder één grondwet plaatsen kan in de toekomst alleen maar leiden tot ruzie, onenigheid en oorlog. Daarom alleen samenwerken, en ieder land respecteren zoals het is.' (*Website*)

Samenvattend. Een duidelijke meerderheid van de Nederlandse bevolking zegt dat de huidige Europese verdragen en spelregels aan herziening toe zijn. Bij het veranderen van deze regels geniet een instrumentele aanpak, gericht op de noodzaak van het herzien van bestaande spelregels (in plaats van de wenselijkheid van een grondwet), duidelijke de meeste steun. De maatschappelijke discussie kan daarbij aan kwaliteit winnen als er aantrekkelijke manieren gevonden kunnen worden om aan te geven welke specifieke spelregels aan herziening toe zijn en welke niet – en wat de alternatieven bij dit alles zijn.

DUIDELIJKE ROL VOOR DE EUROPESE UNIE BIJ AANPAK GRENSOVERSCHRIJDENDE PROBLEMEN

Men ziet een duidelijke EU-rol op het gebied van terrorismebestrijding. De respondenten dichten de Europese Unie een duidelijke rol toe op het gebied van terrorismebestrijding (grote emotionele intensiteit, liefst 45 procent ziet voor de Europese Unie een 'grote rol' weggelegd). Deze mening wordt vooral intensief beleefd door ouderen (52 procent), ja-stemmers en voorstanders van snelle Europese integratie (57 procent), maar is verhoudingsgewijs eveneens sterk onder laagopgeleiden (47 procent). Milieu is eveneens een beleidsterrein waar Europa in de ogen van de respondenten een substantiële rol te vervullen heeft (34 procent 'grote rol'). Over werkgelegenheid en energiebeleid wordt opvallend weinig uitgesproken gedacht (resp. 20 en 23 procent 'grote rol'). Op het gebied van de 'privatisering van overheidsdiensten' bestaat nauwelijks steun voor een rol van Europa (slechts 8 procent 'grote rol'). Dit laatste is overigens deels een weerslag van weerstand tegen privatisering in het algemeen.

Vragen naar gewenste EU-rol worden als moeilijk ervaren. Voor veel respondenten vormen de vragen naar de gewenste rol van Europa een confrontatie met hun eigen onwetendheid over hoe de zaken in Europa op dit moment georganiseerd zijn. De commentaren via de website maken duidelijk dat dit als onplezierig wordt ervaren. Gevolg: 12 procent van de afhakers geeft er bij dit vragenblok de brui aan en klikt weg van de website. Daarmee is dit vragenblok het belangrijkste afhaakpunt in het gehele onderzoek. (Tien procent van de afhakers klikt onmiddellijk bij het openings scherm weg en een kleine 12 procent stopt bij de eerste vraag naar het oordeel over het Nederlandse lidmaatschap van de Europese Unie.)

Vraagformulering: 'Vindt u dat de EU een rol moet spelen in Nederland bij de volgende onderwerpen en zo ja welke?'

Gegevens vormen vooral een globale indicatie. Het is belangrijk om de gegevens over de gewenste rol van de EU niet te veel te verabsoluteren. Termen als 'terrorismebeëstrijding' en 'milieu' zijn containerbegrippen waarachter een rijk geschakeerde wereld van beleidsinitiatieven schuilgaat. De ervaring in politiek onderzoek leert dat zulke beleidsinitiatieven in uitgewerkte vorm vaak uiteenlopende reacties oproepen, afhankelijk van de specifieke inhoud en woordkeus ('framing'). De gegevens geven daarmee hooguit een *globale* indicatie van de beleidsterreinen waar de Europese Unie in de ogen van de respondenten een rol te vervullen heeft. Daarbij staan terrorisme en milieu onomstotelijk bovenaan het lijstje van onderwerpen waarvan Nederlanders denken dat de EU iets positiefs kan toevoegen aan het nationale beleid. Dat wordt ook bevestigd in de discussies in de focusgroepen en de spontane opmerkingen via de website. Terrorisme wordt overwegend gezien als een internationaal verschijnsel; de beëstrijding daarvan vergt daarom internationale samenwerking:

- 'Terrorisme is grensoverschrijdend, dus zal justitie dat ook moeten zijn.' (*Website*)
- 'Europa moet zich met name bezighouden met grensoverschrijdende vraagstukken zoals het milieu. Zaken zoals het al dan niet privatiseren van overheidsdiensten of het drugsbeleid moet elk land zelf kunnen regelen.' (*Website*)

Milieu: Europese rol nodig ter bescherming van hoge Nederlandse standaarden. Ook voor het milieu speelt het grensoverschrijdende aspect een belangrijke rol. Daarbij speelt ook nog een tweede dimensie. Men gaat er zonder meer van uit dat Nederland zeer strenge eisen heeft op het gebied van milieu en dat andere Europese landen, ook de buurlanden van Nederland, daar gemakkelijk de hand mee lichten. Europese samenwerking helpt zo om de Nederlandse milieunormen overeind te houden:

- 'We hebben hoge standaarden. Natuurlijk moeten we Europa overtuigen van ons milieubeleid, maar andersom is onwerkbaar. Dan gaan we hier hoge eisen stellen, maar mogen ze in het Ruhrgebied de boel in het water flickeren. Wij hebben hoge standaarden.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Als je het niet in Europa regelt, heeft het geen zin. Zo heb je er veel meer profijt van.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Gepolariseerde opvattingen over Europese rol bij het drugsbeleid. De meningen over een Europese rol bij het drugsbeleid zijn opvallend sterk verdeeld (24 procent 'grote rol', maar ook 28 procent 'geen rol'). Gevoelens van trots en schaamte strijden hierbij om voorrang:

- 'Ik denk dat Nederland wel een grote rol moet spelen bij de drugsbestrijding, want Nederland is *leading*. Als gidsland doen we dat eigenlijk al.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Ik denk dat Nederland zich kapot moet schamen voor het drugsbeleid!' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Weinig steun voor Europese rol bij privatisering overheidsdiensten. Er bestaat aanzienlijke maatschappelijke weerstand tegen een Europese rol bij de privatisering van overheidsdiensten (slechts 8 procent 'grote rol'; liefst 44 procent 'geen rol'). Een groot deel van deze weerstand wordt gevoed door twijfel over de wenselijkheid van het privatiseren van overheidsdiensten in het algemeen, los van de vraag naar de rol van de EU hierbij:

- 'Dat moet een land zelf doen, daar moet Europa zich niet mee bemoeien. Je moet niet betuttelen.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Meer economische samenwerking, maar beslist geen privatisering van vitale openbare voorzieningen zoals gezondheidszorg, energievoorziening, drinkwater voorziening en openbaar vervoer. En zeker niet het in buitenlands eigendom overgaan van deze voorzieningen.' (*Website*)
- 'Privatisering van overheidsdiensten vind ik niet altijd een goede zaak. Kwaliteit moet hierbij te gemakkelijk plaats maken voor winstbejag. Anderzijds hebben overheidsdiensten de neiging log te zijn in hun handelen, wat ook geen goeie zaak is.' (*Website*)

Sommige deelnemers zien wel een rol voor de Europese Unie weggelegd op het gebied van de privatisering van overheidsdiensten, maar dan vooral als rem, niet als aanjager:

- 'Je kunt niet alles privatiseren. Als Europa zegt: we houden het binnen de perken, dan vind ik het okay.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

UITBREIDING: TOELATINGSKRITERIA CRUCIAAL

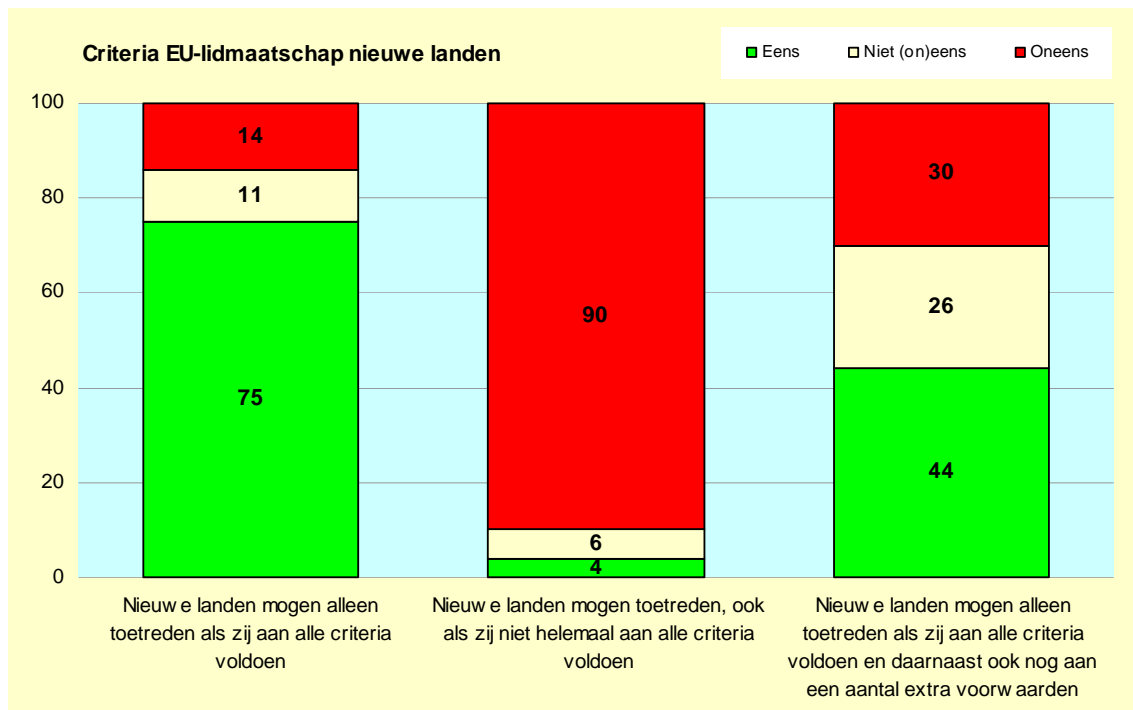
Nederlanders hechten groot belang aan de toelatingscriteria. Liefst driekwart van de respondenten (75 procent) vindt dat 'nieuwe landen alleen mogen toetreden als zij aan alle criteria voldoen'. Scherpe controle is daarbij essentieel:

- 'Een land dat wil toetreden, moet echt aan alle eisen voldoen. Geen uitzonderingen. Minimaal al jaren een democratie zijn en de mensenrechten respecteren.' (*Website*)
- 'Heel scherp de voorwaarden controleren, bijvoorbeeld de mensenrechten.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ze mogen er van mij allemaal bij maar ze moeten zich van mij wel aan alle regels houden.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Met de criteria mag niet worden gemarchandeerd. Nederlanders zijn in hun verzet tegen het idee dat 'nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan de criteria voldoen'. Liefst 90 procent van de onder-vraagden is het oneens met deze stelling. Het idee levert zelfs honende reacties op:

- 'Wat een BELACHELIJKE stelling! Toetreden zonder te voldoen aan alle criteria. Hoe verzint u het!' (*Website*)

Vraagformulering: 'Er volgen nu enkele stellingen over de uitbreiding. Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'
Stellingen vermeld in staafdiagram.

Veel mensen willen nog een stap verder. Bijna de helft van de respondenten (44 procent 'eens') gaat nog een stap verder dan het voldoen aan 'alle criteria' en opteert voor 'criteria-plus'. Zij zijn het eens met de stelling dat nieuwe landen alleen mogen toetreden als deze naast de criteria ook nog aan 'een aantal extra voorwaarden voldoen'. Bij deze extra voorwaarden denkt men vooral aan een soort van proefperiode waarin landen gedurende langere tijd kunnen laten zien dat zij echt aan de criteria voldoen. Deze behoefte aan een proefperiode is voor een groot deel ingegeven door de negatieve ervaringen met de te hoge begrotingstekorten in de eurozone:

- 'Soms zijn extra criteria noodzakelijk.' (*Website*)
- 'Onder extra voorwaarden versta ik: je hebt de boel nu op de rails, maar je moet zorgen dat je er ook over 10 jaar aan voldoet.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Een extra voorwaarde zou bijvoorbeeld kunnen gelden als 'proefperiode', waarbij bijvoorbeeld meerdere jaren achtereen de criteria conform de gehanteerde waarden moet worden kunnen gehandhaafd, zoals het begrotingstekort.' (*Website*)
- 'Waar ik me kapot aan erger is dat Nederland haantje de voorste is met het begrotingstekort en die grote landen hebben 3.3 procent en krijgen niks. Als je extra voorwaarden gaat creëren moet je dat ook voor zittende landen doen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Begrenzing: gelijke behandeling voor alle kandidaat-lidstaten. De roep om extra criteria vindt een duidelijke begrenzing in het principe dat alle kandidaat-lidstaten op dezelfde manier behandeld moeten worden. Dat principe geeft voor veel deelnemers aan het onderzoek de doorslag om toch maar af te zien van het opleggen van extra criteria, hoe aantrekkelijk die soms in eerste instantie ook mogen lijken:

- 'Heel simpel: gelijke monniken, gelijke kappen. Anders krijg je meteen gesodemieret.' (*Website*)
- 'Voor ieder land moet je dezelfde voorwaarden laten gelden. Als je meer voorwaarden wil stellen aan een bepaald land – bijvoorbeeld Turkije – moeten andere kandidaat-lidstaten zich ook aan deze 'extra' voorwaarden houden.' (*Website*)
- 'Je voldoet aan bepaalde criteria, dan kun je niet zomaar anderen aan zwaardere criteria laten voldoen.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Tweede begrenzing: voldoen de huidige lidstaten aan de eventuele extra eisen? Een tweede begrenzing wordt gevormd door het besef dat niet alle huidige 25 lidstaten, Nederland inbegrepen, aan de eventuele extra criteria zullen voldoen. Voor sommige deelnemers is die gedachte 'too close for comfort', voor anderen vormt het een nog verdere aantasting van het bijkans heilige principe van gelijke monniken, gelijke kappen:

- 'Het is voor een kandidaat-lidstaat onmogelijk om aan alle criteria van de EU te voldoen. Zelfs Nederland voldoet nu nog niet aan alle criteria. Als deze criteria hard worden toegepast zullen alle 25 huidige lidstaten uit de EU moeten worden gezet.' (*Website*)
- 'Waarom zouden nieuwe toetreders aan alle criteria moeten voldoen als de huidige lidstaten er zelf niet aan voldoen?' (*Website*)
- 'Ik vind dat het voor elk land geldt. Als wij morgen de mensenrechten gaan schenden voldoen wij ook niet meer aan de criteria.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Steun voor extra toelatingscriteria hangt sterk samen met het opleidingsniveau. Laagopgeleiden (tot aan vmbo) zijn de grootste voorstanders van 'criteria-plus' (53 procent 'eens'; 23 procent 'oneens'). Deze steun strekt zich uit tot mbo-ers (52 procent 'eens'; 24 procent 'oneens'). Respondenten met een hbo-opleiding zijn verdeeld (38-35), terwijl de academici duidelijke tegenstanders zijn van extra toelatingscriteria (28-45).

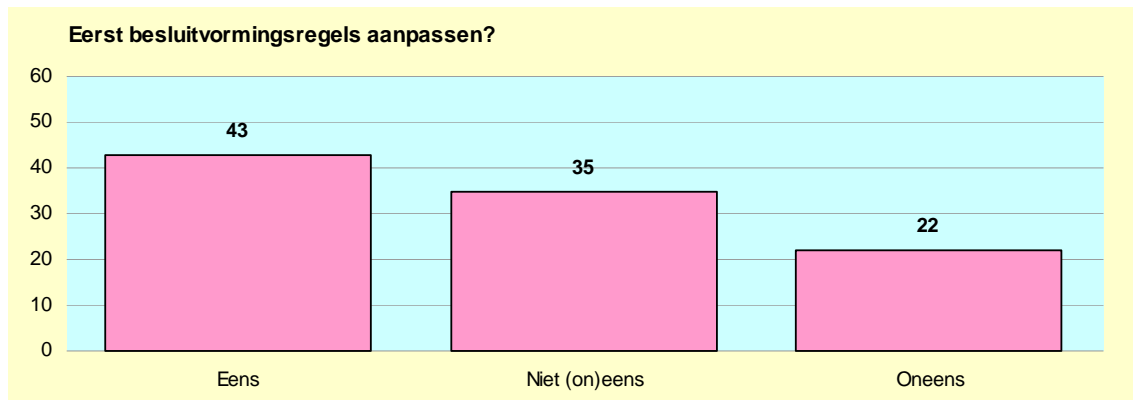
Breed gedeelde twijfel over wenselijkheid van uitbreiding op dit moment. Voor veel deelnemers aan het onderzoek is dit niet het juiste moment om de Unie verder uit te breiden. De werking van de huidige Unie, de kosten van uitbreiding en de concurrentie met lagelonenlanden dragen allemaal bij aan de behoefte om het rempedaal in te drukken. Er bestaat een breed gedeeld gevoel dat eerst de huidige Unie met 25 leden op orde moet worden gebracht:

- 'Laat ze het eerst op poten krijgen wat ze nu hebben. Zijn we met 25? Ja, daar schrik ik van.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 31 januari*)
- 'Nog even niet. Even kijken hoe het gaat en wat de gevolgen zijn.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 1 februari*)
- 'Eerst die 25 tot een eenheid maken; de rest komt later wel.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 23 januari*)
- 'Ik vind dat we eerst maar eens aan elkaar moeten wennen. Wij recyclen elk blikje terwijl in andere landen weten ze niet eens wat een vuilnisbak is.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Eerst verdiepen, kijken wat de bevolking die er nu rondloopt in de Europese Unie, wat die eigenlijk willen en daarna denken aan uitbreiding.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
- 'Eerst heel goed regelen en dan pas de grenzen opengooien en niet zomaar kijken waar het schip strandt.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Geldvretend Europa heeft nu al veel te veel leden die niets inbrengen en alleen potverteren. Zie Polen en de opkomst voor Europese verkiezingen aldaar. Net als het Romeinse rijk zal de boel uiteenvallen in een West EU en een Oost EU!' (*Website*)
- 'Die lagelonenstaten moeten we wel een beetje weg houden. Die muur die ze hebben afgebroken, die hadden ze niet moeten afbreken, maar hoger moeten bouwen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Daarbij vindt men het wel belangrijk dat eerder gedane beloften worden nagekomen:

- 'Als we dat hebben toegezegd, kun je er niet onderuit.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)

De terughoudendheid bij Europese uitbreiding op de korte termijn wordt verder geïllustreerd door het feit dat 43 procent van de ondervraagden de stelling onderschrijft dat 'de interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast' en dat 'pas daarna nieuwe landen [mogen] toetreden'. Een kleine groep van 22 procent is het oneens met de stelling. Veel ondervraagden weten niet precies hoe het zit met de huidige besluitvormingsregels en dat verklaart het grote aantal respondenten (35 procent) zonder uitgesproken oordeel.

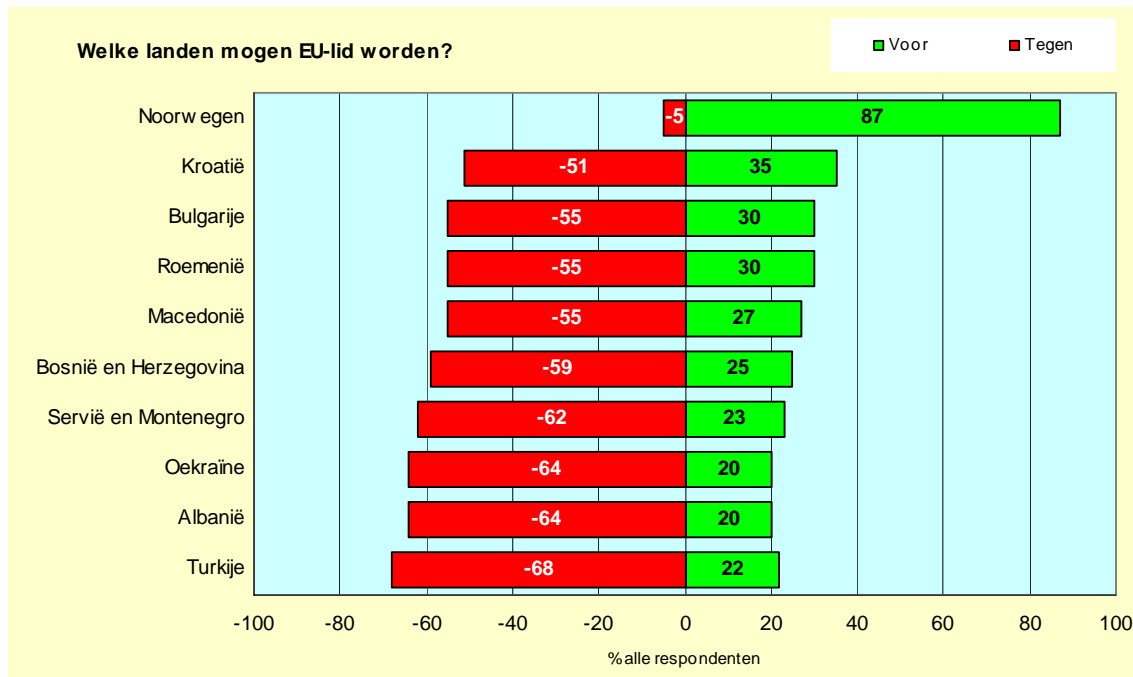
Vraagformulering: 'En wat vindt u van deze stellingen over de uitbreiding? Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'
 'De interne besluitvormingsregels moeten worden aangepast. Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.'

Noorwegen (en Zwitserland) welkom als EU-lid. Ondanks alle reserves over het toelaten van nieuwe leden, is een eventueel EU-lidmaatschap van Noorwegen onomstreden. Een overweldigende meerderheid van 87 procent is voorstander van een Noors EU-lidmaatschap. Het verschil tussen het aantal voor en tegenstanders is met 82 punten ongekend groot voor dit type onderzoek. Noorwegen hoort bij 'onze club' en past gevoelsmatig beter bij ons, zo lichten de focusgroepeelnemers hun positieve oordelen toe:

- 'Die horen bij ons kluppie, hè?' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Noorwegen prima!' 'Zo'n land past gevoelsmatig veel beter bij ons.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Noorwegen is ons soort.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik heb echt het idee: Noorwegen, schuif morgen maar aan.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Zwitserland mag zich eveneens op een positieve ontvangst verheugen:

- 'Noorwegen en Zwitserland kunnen mijn inziens toetreden tot de EU. Deze landen zijn maatschappelijk en economisch zelfstandig en daadkrachtig.' (*Website*)

Vraagformulering: 'Bent u voor of tegen toetreding van de volgende landen tot de EU?'

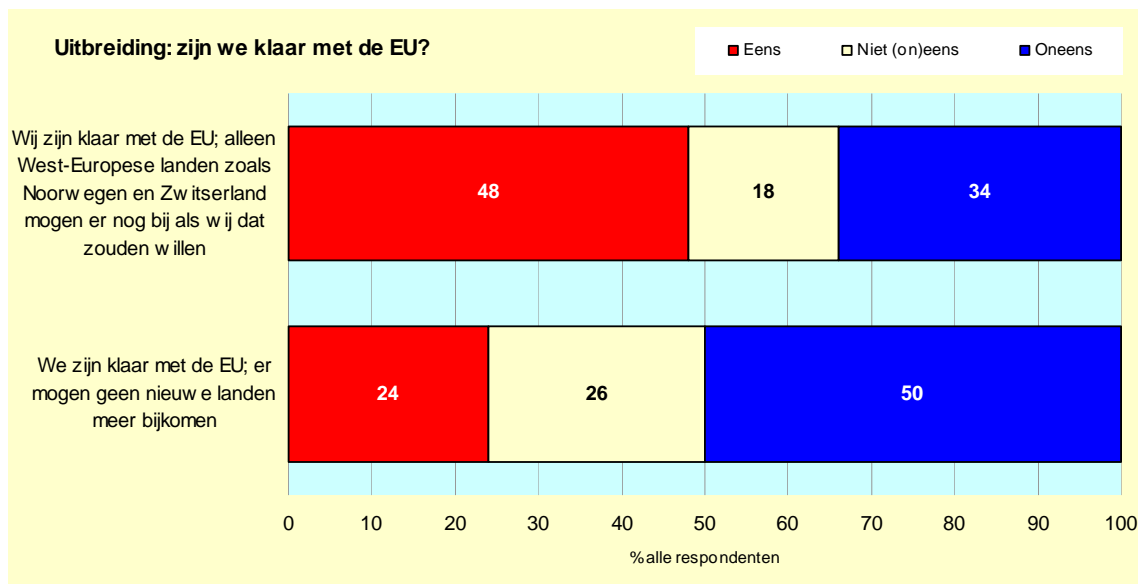

Weinig steun voor EU-lidmaatschap voor alle overige in het onderzoek opgenomen landen. In contrast met de grote steun voor Noorwegen staat het gebrek aan steun voor alle overige in het onderzoek opgenomen landen. De weerstand tegen Kroatië is het kleinst (negatief verschil tussen 'voor' en 'tegen' van 'slechts' 16 punten). Bulgarije en Roemenië worden knarsetandend ontvangen door de Nederlandse bevolking: het aantal voorstanders van toetreding ligt voor beide landen 25 punten achter op het aantal tegenstanders. De weerstand tegen Oekraïne, Albanië en Turkije is het grootst. Voor deze landen bestaan uiterst negatieve verschillen van om en nabij de 45 punten. Draagvlak voor het EU-lidmaatschap van deze landen ontbreekt op dit moment:

- 'De landen om ons heen zijn gelijk gestemd, maar de landen verder weg, zijn die ook gelijkgestemd?' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 23 januari*)
- 'Doordat de arme landen erbij komen gaan ze er met ons geld vandoor.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
- 'Als je in Roemenië rijdt en je zet je airco aan dan heb je honderdduizend mensen om je heen omdat niemand begrijpt dat zo iets kan. Dus moet je voorzichtig zijn met integratie.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik denk dat er niemand bij moet komen.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
- 'Albanië, Oekraïne en Servië zijn nog maar in zo'n pril stadium van democratisering dat ik denk dat ze er voorlopig nog niet aan toe zijn.' (*Website*)
- 'Waarom Turkije bij Europa? Er mag best een grens aan Europa zitten. Turkije ligt wat mij betreft geografisch maar vooral cultureel duidelijk buiten die grens. Wel vooral doorgaan met samenwerken.' (*Website*)

Impliciete veronderstelling: Europa is een 'fixed sum'. De focusgroepdiscussies maken duidelijk dat zeer veel mensen impliciet vanuit een 'fixed sum' redeneren: daar waar één lidstaat er economisch op vooruit gaat dankzij het lidmaatschap van de Europese Unie, zullen een of meer andere lidstaten een veer moeten laten. De gedachte dat alle landen tegelijkertijd baat kunnen hebben bij het Europese lidmaatschap (de win-win) is op dit moment ver weg.

De EU nadert haar voltooiing, een paar West-Europese landen ontbreken nog. Nederlanders blijken ontvankelijk voor de stelling 'We zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als zij dat zouden willen.' Bijna de helft van de respondenten (48 procent) is het eens met deze stelling, terwijl 34 procent het hiermee oneens is. Zonder Noorwegen en Zwitserland is de Unie echter nog niet klaar. De stelling dat de Europese Unie nu al klaar is en dat er geen nieuwe landen meer bij mogen komen wordt dan ook verworpen (24 procent eens; 50 procent oneens).

Vraagformulering: 'En wat vindt u van deze stellingen over de uitbreiding? Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'
Stellingen in het staafdiagram.

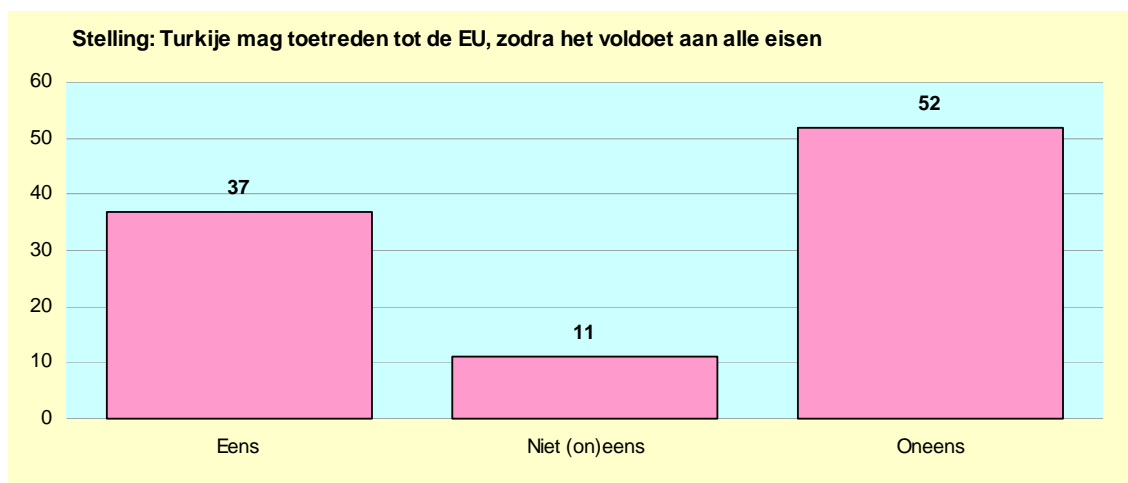
Tijdshorizon is belangrijk, vooral in samenhang met de toelatingscriteria. Onderzoek in andere EU-lidstaten laat zien dat de oordelen over het wel of niet toelaten van landen sterk correleren met de tijdshorizon die men daarbij in gedachten heeft. De commentaren via de website geven verdere voeding aan deze gedachte. Veel respondenten die nu negatief staan ten opzichte van uitbreiding met landen als Macedonië en Kroatië sluiten een EU-lidmaatschap op termijn niet uit, zolang die landen op een goed moment maar aan de toelatingscriteria voldoen:

- 'Let wel: ik vind dat al deze landen uiteindelijk in aanmerking moeten komen, maar dan en slechts dan als ze zover zijn, wat zeker in het geval van de landen op de Balkan niet zo is.' (*Website*)
- 'In principe gelden al deze landen voor mij als Europees en zouden ze dus, op het moment dat ze voldoen aan de voorwaarden, mogen toetreden.' (*Website*)

Turkije – en met enige regelmaat ook Oekraïne – spelen in deze discussie een wezenlijk andere rol, omdat veel respondenten vinden dat deze landen niet voldoen aan het criterium dat zij in Europa liggen:

- 'Het is bij Turkije en Oekraïne vooral een vraag of het wel Europa is.' (*Website*)
- 'Ja, maar is Turkije nou een Europees land of niet? Een klein stukje ligt in Europa en het grootste deel ligt in Azië. Wie weet dat?' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik ben tegen toetreding van Turkije tot de EU. Slechts 10% van het Turkije is Europa, en na meerdere vakanties en rondreizen door heel Turkije kan ik concluderen dat de meeste Turken zich absoluut geen Europeaan voelen, behalve in en rond Istanbul.' (*Website*)
- 'Turkije is een Aziatisch land. Dat het islamitisch is, of groot, arm, etc. doet er niet toe. De reden dat Turkije niet bij Europa hoort is zuiver aardrijkskundig!' (*Website*)

Forse aarzelingen bij Turks EU-lidmaatschap. Een meerderheid van de Nederlandse bevolking (52 procent) verwerpt de stelling dat 'Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen'. Slechts 37 procent van de respondenten vindt dat Turkije, zodra het aan de toelatingseisen voldoet, lid mag worden van de Europese Unie. Het aanroepen van de toelatingscriteria stemt de respondenten overigens wel positiever: de oorspronkelijke kloof tussen voor- en tegenstanders van het Turkse lidmaatschap van 46 procent (zie pagina 21) is afgenomen tot 15 procent.

Vraagformulering: 'Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?' Stellingen in het staafdiagram

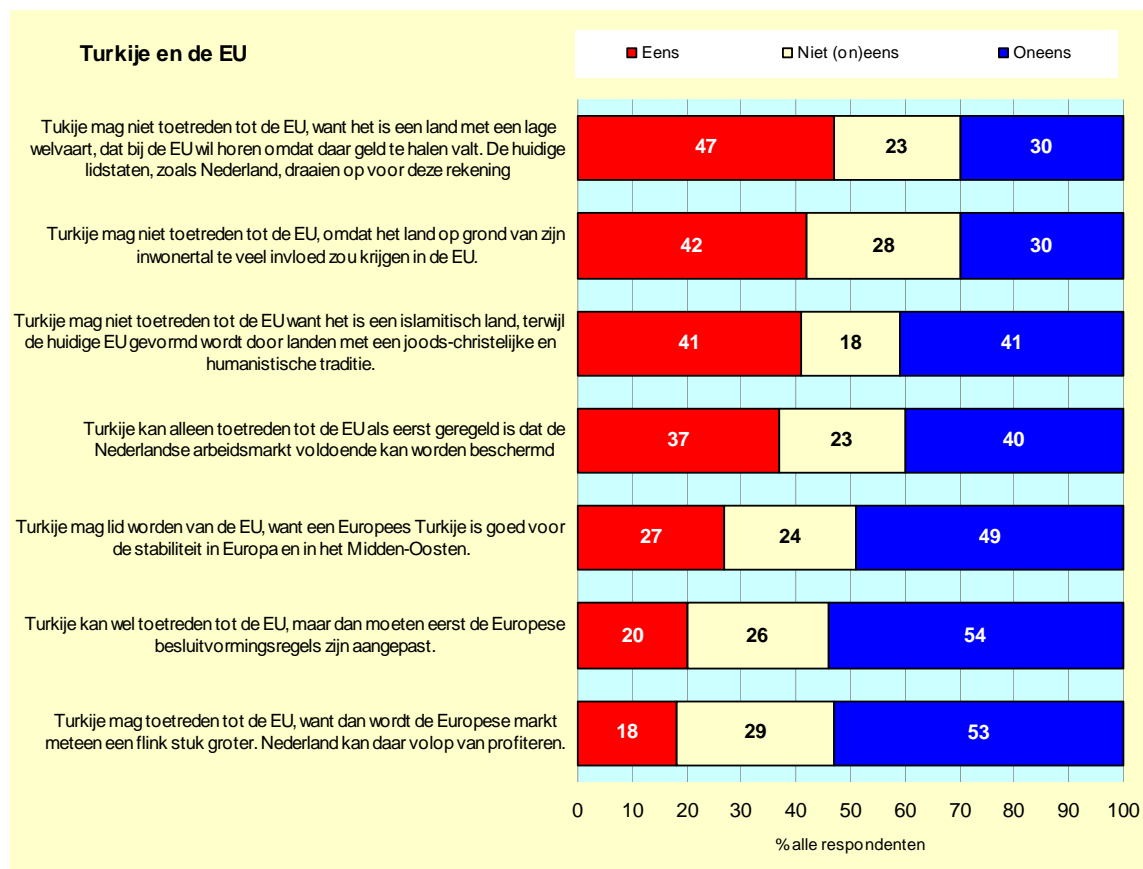
Vooral de lage welvaart van Turkije is veel Nederlanders een doorn in het oog. Bijna de helft van de respondenten (47 procent) vindt dat Turkije niet mag toetreden tot de EU, omdat het 'een land is met een lage welvaart dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt en de huidige lidstaten, zoals Nederland, voor de rekening op zullen draaien'.

Groot inwonertal van Turkije speelt eveneens een belangrijke rol. Het op een na sterkst resonerende argument tegen Turkse EU-lidmaatschap in dit onderzoek is dat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de Europese Unie (42 procent 'eens').

Verdeeldheid over islamitisch karakter van Turkije als reden om niet toe te treden. De stemmen staken op het islamitische karakter van Turkije als reden om het land het EU-lidmaatschap te ontzeggen. Zo vindt 41 procent van de ondervraagden dat Turkije niet mag toetreden tot de EU omdat het een islamitisch land is, terwijl 'de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie'. Tegelijkertijd is een even grote groep van 41 procent het oneens met deze stelling. Oudere mannen en oudere laagopgeleiden zijn het per saldo meer eens met het argument dat Turkije geen EU-lid kan worden omdat het een islamitisch land is.

Meningen eveneens verdeeld over geruststellend effect van bescherming Nederlandse arbeidsmarkt. De meningen zijn eveneens verdeeld bij het argument dat Turkije alleen tot de EU kan toetreden als 'eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd'. Dit blijkt zelfs een minderheidspositie, met 37 procent van de respondenten 'eens' en 40 procent 'oneens'.

Vraagformulering: 'Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?' Stellingen in het staafdiagram.

Argumenten vóór Turks lidmaatschap (geopolitiek, afzetmarkt) slaan nauwelijks aan. De argumenten over politieke stabiliteit in Europa en het Midden-Oosten (27 procent 'eens') en een grotere afzetmarkt (18 procent 'eens') resoneren nauwelijks. De zwakte van het afzetmarktargument is opvallend en bevestigt nog eens dat men op dit moment weinig fiducia heeft in de economische kracht van Turkije.

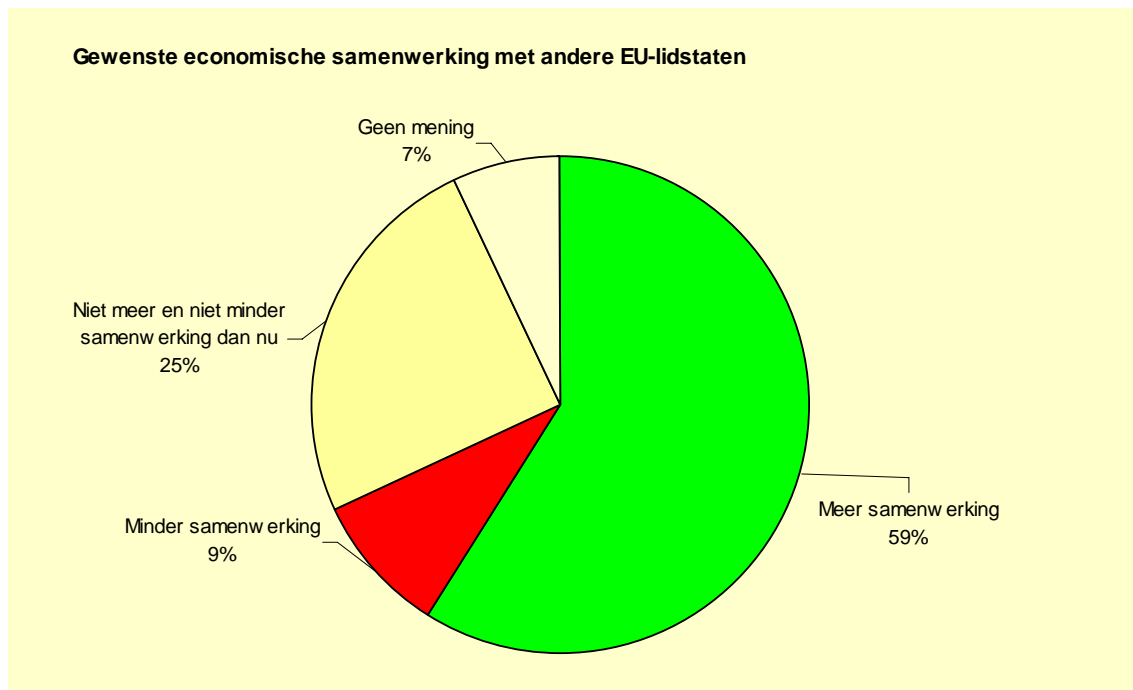

Wel streven naar samenwerking met Turkije ... en Oekraïne ... en Wit-Rusland. Ondanks alle bedenkingen tegen een Turks lidmaatschap zijn er veel geluiden te beluisteren in de richting van een soort groeimodel, waarbij de Europese Unie wel streeft naar samenwerking met Turkije (en Oekraïne), maar waarbij een eventueel lidmaatschap op de lange baan wordt geschoven. Hoe dat er precies uit moet zien is niet voor iedereen even duidelijk, maar de bereidheid om hierover constructief na te denken is opvallend, zeker in het licht van de afwijzing van het Turkse lidmaatschap:

- 'We zijn niet klaar met de EU, maar ik vind ook niet dat we zomaar allerlei landen moeten toelaten alleen omdat we groter willen worden. Er moeten decennialange planning aan vooraf gaan en iedereen moet er een mening over kunnen geven.' (*Website*)
- 'Er zou een soort van Marshallplan moeten komen voor Oost-Europese landen. ik gun ook de Oekraïne aansluiting maar zie niet hoe dat te realiseren.' (*Website*)
- 'Alle landen mogen toetreden, mits ze aan de voorwaarden voldoen. Daar sommige landen nog heel veel te doen hebben, kunnen ze wel wat steun van de EU gebruiken omdat ze anders pas over decennia toe zouden kunnen treden.' (*Website*)
- 'Met Turkije, Oekraïne en Wit-Rusland moeten samenwerkingsafspraken worden gemaakt op identieke wijze als Mexico met de VS. Dit kan dan ook gelden voor bijvoorbeeld Marokko, Tunesië en andere Noord-Afrikaanse staten.' (*Website*)

ECONOMIE: SAMENWERKING GOED, VOORAL ALS HET BESTAANDE ZO VEEL MOGELIJK BEHOUDEN BLIJFT

Grote steun voor meer economische samenwerking met andere EU-lidstaten. Een meerderheid van de respondenten (59 procent) is voor meer economische samenwerking met andere EU-lidstaten. Slechts een op de tien respondenten (9 procent) bepleit minder samenwerking; 25 procent van de respondenten zegt 'niet meer en niet minder'; en 7 procent weet het niet.

Vraagformulering: 'De landen van de Europese Unie werken samen op het gebied van werk en economie. Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?'

Achter de steun voor meer Europese economische samenwerking gaat veel twijfel schuil. De meeste Nederlanders zijn voorstander van economische samenwerking in de Europese Unie, maar dat betekent niet dat men op dit punt vrij van zorgen is. De werkgelegenheid, de eigen portemonnee, de Nederlandse publieke voorzieningen – het zijn allemaal zaken waarvan men terdege beseft dat zij snel kunnen veranderen onder invloed van verder doorgevoerde Europese economische samenwerking:

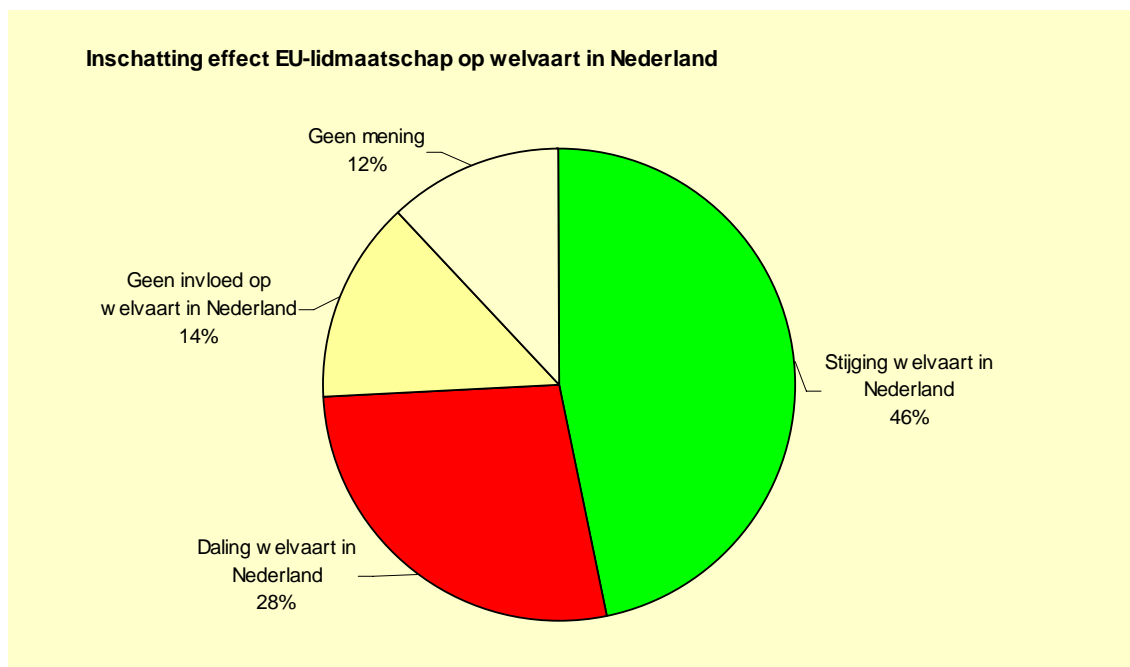
- 'Je denkt natuurlijk eerst vanuit je portemonnee.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Zolang het maar ook goed is voor de Nederlandse arbeidsmarkt.' (*Website*)
- 'Hoe ziet economische samenwerking er uit? Dat er steeds meer Nederlandse bedrijven worden overgenomen door grote Europese bedrijven, dat we over vitale onderdelen van onze maatschappij, zoals energie, transport, water, telefonie, zelf niets meer te vertellen hebben?' (*Website*)

De bekende twijfels over het Nederlandse lidmaatschap van de Europese Unie, zoals de euro en de gang van zaken rond het stabiliteitspact, steken bij dit onderwerp weer snel de kop op:

- 'De welvaart kan misschien in cijfers gestegen zijn, maar er is meer armoede dan voorheen en de invoering van de euro is wel erg duur uitgevallen.' (*Website*)
- 'Ik ben voor meer economische samenwerking met andere EU-landen, maar dan wel op een echte eerlijke basis; niet zoals nu waar Duitsland en Frankrijk afspraken over het financieringstekort domweg aan hun laars lappen en ermee weggomen.' (*Website*)

Men heeft geen goed zicht op de bijdrage van Europa aan de welvaartstijging in Nederland. De ingeschatte effecten van de Europese samenwerking op de Nederlandse welvaart zijn aanmerkelijk minder positief dan de steun voor het algemene idee van economische samenwerking tussen de EU-lidstaten. Minder dan de helft van de respondenten (47 procent) meent dat de Europese samenwerking tot een stijging van de welvaart in Nederland geleid heeft, terwijl ruim een kwart van de Nederlandse bevolking (28 procent) vindt dat de welvaart in Nederland daalt door de Europese samenwerking.

- 'Om op dit soort vragen antwoord te kunnen geven is echt MEER informatie nodig! Wat weet ik er nou vanaf of er meer of minder welvaart komt? Ik weet niet waar dat van af hangt en wat Europese samenwerking daaraan doet!!!' (*Website*)
- 'Nederland profiteert enorm van de aanwezigheid van zijn buurlanden en het vrije handelsverkeer. De overheid zou dat beter moeten uitleggen aan de bevolking en niet moeten zeuren over de bijdrage aan de EU, die veel kleiner is dan het economische belang ervan.' (*Website*)

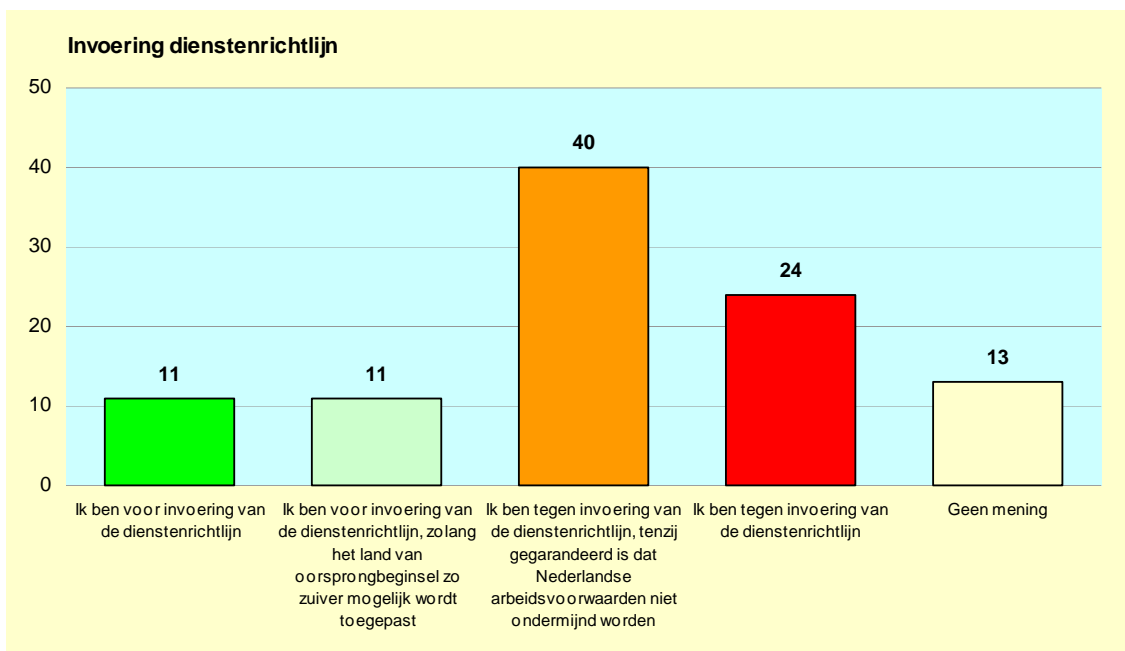

Vraagformulering: 'Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?'

Dienstenrichtlijn: flinke zorg om behoud Nederlandse arbeidsvoorwaarden. Slechts een klein deel van de Nederlandse bevolking (22 procent) is voorstander van de invoering van de dienstenrichtlijn (vooral oudere, hoogopgeleide mannen; jongeren en lager opgeleiden juist niet). Een grote groep (40 procent) maakt haar steun voor de dienstenrichtlijn afhankelijk van de vraag of de Nederlandse arbeidsvoorwaarden in tact kunnen blijven. Een kwart van de respondenten (24 procent) is ronduit tegen de invoering van de dienstenrichtlijn.

Vraagformulering: 'Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?' Voorgecodeerde antwoorden zoals in het staafdiagram.

Weinig begrip voor land van oorsprongbeginsel. De kern van de dienstenrichtlijn in haar oorspronkelijke vorm – het land van oorsprongbeginsel – vindt weinig ingang bij de Nederlandse respondenten. Het beginsel strijdt met de basiswaarden over hoe mensen zich ten opzichte van elkaar behoren te gedragen:

- 'Mensen uit lagelonenlanden komen hier en moeten zich houden aan de Nederlandse regels, net zoals gasten die gaan logeren zich aan de huisregels moeten houden. Als je bij mij thuis te gast bent, gelden mijn regels, en andersom.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 31 januari*)

Het idee dat Poolse loodgieterbedrijven in Nederland aan de slag zouden kunnen en daarbij een deel van de Nederlandse regels straffeloos naast zich neer mogen leggen, tart het voorstellingsvermogen van de meeste respondenten. Binnen Nederland behoort iedereen op dezelfde manier behandeld te worden, luidt de impliciete norm:

- 'Als ze maar aan dezelfde eisen voldoen als in Nederland.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 31 januari*)
- 'Ze moeten in ieder geval dezelfde spelregels hebben.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 31 januari*)
- 'Het werken in een ander Europees land moet altijd kunnen volgens de geldende richtlijnen van dat land. De Poolse aannemer in Nederland moet met zijn Pools personeel werken volgens de geldende richtlijnen van Nederland.' (*Website*)

Maar, echt eenvoudig is de materie niet:

- 'Ik heb het nu 20 keer gelezen en ik weet nog niet of ik hem goed heb begrepen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Komst van Poolse arbeidskrachten wordt sterk geassocieerd met verlies van banen. De deelnemers in de focusgroepen weten het zeker: Poolse arbeidskrachten zijn goedkoper, daarom kunnen ze in Nederland aan de slag en het gevolg is dat Nederlandse werknemers hun banen zullen verliezen:

- 'Je krijgt een overspoeling van goedkope arbeidskrachten. Ik hoorde iemand die zei: in mijn salaris passen minstens twee Polen. Dan denk ik: zooooooo.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
- 'Die mensen pikken al die baantjes van ons in. Dat is wel zonde. Die Polen werken voor erg weinig geld.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)
- 'Je moet eerst je eigen zaakjes veilig stellen voordat je groot gaat denken. Mensen moeten al naar voedselbanken om eten te halen. We gaan dat nu krijgen door de Polen die hier naar toe komen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Het zijn gewoon goedkope krachten. Ik vind dat een slechte zaak. Ik gun die mensen werk, maar onze eigen mensen die we wel hard voor hebben geleerd hebben geen werk.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 31 januari*)
- 'Wat er nu gebeurt is: er komen vrouwtjes uit Polen, die worden met 6-7 stuks tegelijk in een busje gepropt, en dan komen ze hier schoonmaken. Dan hebben ze weer een week te eten en dan gaan ze weer.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik ken drie mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt aan Poolse chauffeurs. Voor Nederlandse hoger opgeleiden is het goed; voor lager opgeleiden niet, die raken hun baan kwijt.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 1 februari*)

Een enkeling brengt hier tegenin dat veel Polen werk verrichten dat Nederlanders niet willen doen:

- 'Heel veel Polen werken in het Westland. Daar kun je geen Nederlander voor vinden, hoor. Niet alleen omdat het te zwaar is, maar ook omdat het te weinig betaalt.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)

Na enig aandringen, wil men ook best toegeven dat er voordelen verbonden zijn aan de komst van goedkope Poolse schilders en arbeidskrachten. Lagere prijzen voor diensten zijn buitengewoon aantrekkelijk:

- 'Maar als jij je huis kan laten stuken voor 5 euro, dan sta jij vooraan in de rij. Ik bedoel er is kennelijk een vraag, die mensen komen hier en ze doen het voor weinig en het gaat om de vraag.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'We doen er zelf aan mee. We gaan toch naar Blokker voor een DVD speler van 39 euro, terwijl Philips er 139 voor wil hebben.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 23 januari*)

Veel respondenten zoeken een oplossing in Europese regels die overal hetzelfde zijn:

- 'Op den duur moet er een Europees arbeidsrecht komen. Daarmee zijn de arbeidsvoorwaarden binnen de EU geregeld. Eventueel kunnen normen binnen landen gaan schuiven.' (*Website*)
- 'Zolang de arbeidsvoorwaarden in alle landen niet het zelfde zijn, ben ik tegen het uitwisselen van arbeid. Dus ook in de andere landen moeten de voorwaarden net zo goed of slecht als bij ons zijn. (Tegenwoordig steeds slechter).' (*Website*)

Naast de roep om gelijke regels gaan veel deelnemers aan het onderzoek er ook van uit dat er uiteindelijk nieuwe evenwichten zullen ontstaan en dat het banenverlies achteraf een overgangsfase zal blijken te zijn geweest:

- 'Ik kan mijn huis laten schilderen door een Pool voor 12 euro per uur in plaats van 25. Dat scheelt mij 13 euro per uur. [IS DAT EEN GOEDE ZAAK?] Ik denk dat het overgangsprikelen zijn, dat op een gegeven moment die zaak wel geëgaliseerd kan worden.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 23 januari*)
- 'Ik heb Portugal en Spanje nog als derde wereldland gekend, als dictatuur. Ik zeg geef die Polen ook een kans. Dan moeten wij ook een beetje bijbetalen.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Twintig jaar geleden ging je voor een habbekrats naar Spanje. Dat was het Polen van toen. Nu is het een heel duur land geworden. Zij hebben hard gewerkt, zich omhoog gewerkt.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 31 januari*)

GROTE STEUN VOOR SAMENWERKING OP GEBIED VAN ASIEL EN UITWISSELING PERSOONSGEGEVENS

Algemeen beeld: zeer grote steun op belangrijke onderdelen van justitiële en politiesamenwerking.

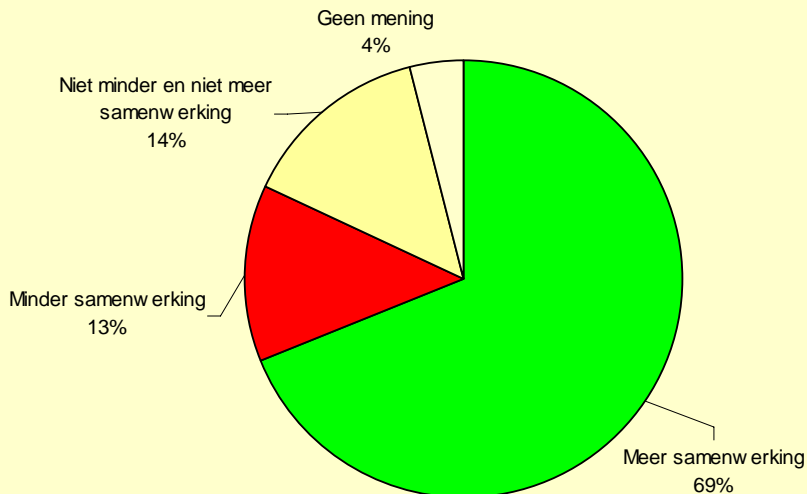
Nederlanders blijken zeer ontvankelijk voor intensievere samenwerking op het gebied van justitie en politie in Europa. Op diverse onderdelen (asiel, persoonsgegevens) bestaat daarvoor grote steun. Uitstel van een gemeenschappelijk asielbeleid krijgt zelfs een zeer slechte ontvangst.

Grote steun voor een gemeenschappelijk asielbeleid. Nederlanders steunen in overweldigende mate een gemeenschappelijk asielbeleid: liefst 69 procent van alle ondervraagden kiest voor meer Europese samenwerking op dit terrein:

- 'Asielbeleid lijkt me iets dat gewoon Europees geregeld moet worden.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Samenwerking okay, maar Nederland moet nog wel eigen inbreng hebben.' (*Website*)
- 'Met de open grenzen heb je geen keus. Je zult zo veel mogelijk moeten samenwerken.' (*Website*)
- 'Ik denk dat samenwerking wel kan helpen, al hangt dat wel van de uiteindelijke regels af. Ook vind ik dat Nederland te allen tijde zelf moet kunnen bepalen welke (eventueel extra) eisen ze stellen bij het toelaten van asielzoekers.' (*Website*)

Wederom is sprake van een sterke samenhang met het onderwijsniveau: hoogopgeleiden zijn zeer grote pleitbezorgers van samenwerking op asielgebied (80 procent voorstander van samenwerking), lager opgeleiden iets minder, hoewel ook zich in meerderheid voorstanders van samenwerking op dit terrein tonen (61 procent).

EU-samenwerking op het gebied van asielbeleid

Vraagformulering: 'Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?'

Asielproblematiek is een grensoverschrijdend probleem. Net als het terrorisme en het milieuvraagstuk heeft men bij de asielproblematiek het gevoel dat het om een grensoverschrijdend probleem gaat dat daardoor ook om grensoverschrijdende oplossingen vraagt. Bijna tweederde (65 procent) van de respondenten is het eens met een stelling in deze richting (bovenste rij onderstaand staafdiagram). Slechts 19 procent van de respondenten is het niet eens met deze stelling.

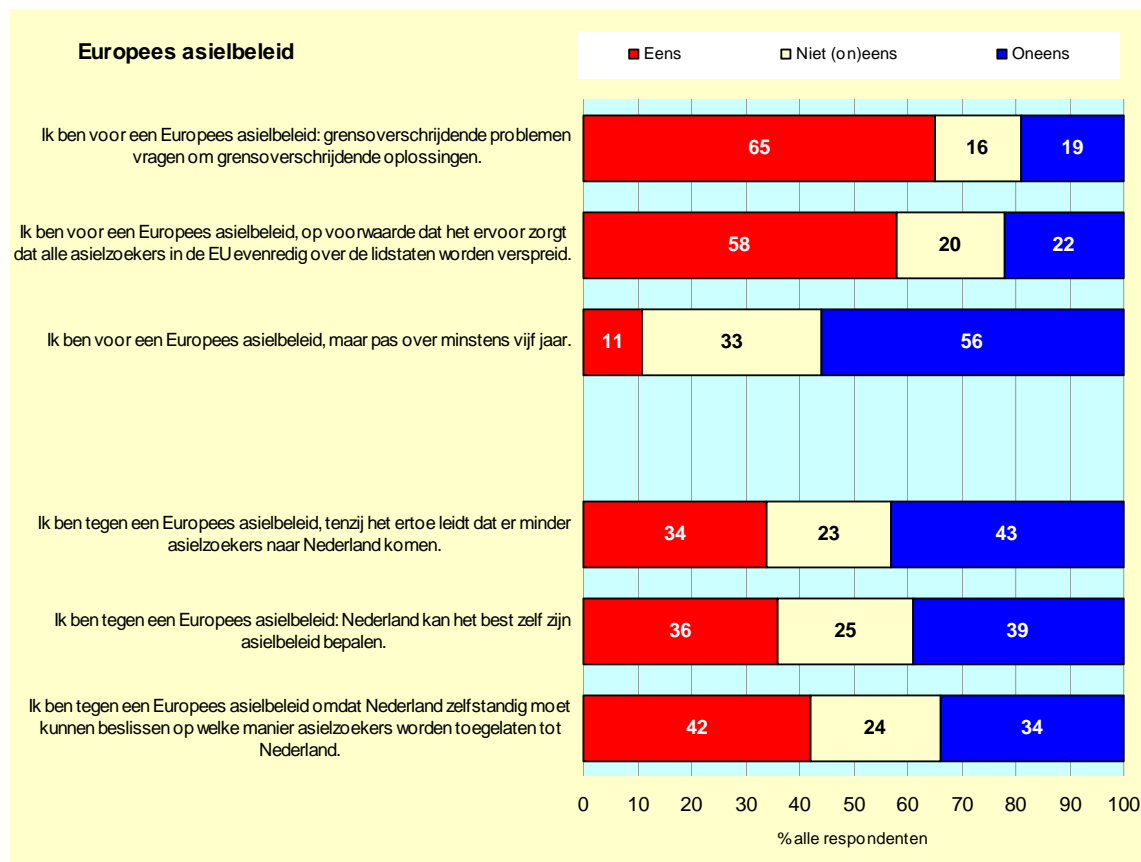
Men hoopt op een betere spreiding van asielzoekers over de EU-lidstaten. De steun voor een Europese aanpak van het asielvraagstuk is voor een belangrijk deel ingegeven door de hoop dat zo'n werkwijze er voor kan zorgen 'dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid' (58 procent mee eens). Die hoop klinkt ook door in de focusgroepen:

- 'Dat het eerlijker verdeeld wordt.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Hoeveel vierkante kilometer grond hebben wij? We kunnen niet alle asielzoekers opnemen. Beter spreiden.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)

Men gelooft in de focusgroepen tevens dat een Europese aanpak positief kan bijdragen aan de effectiviteit van het beleid in Nederland. Specifiek noemt men daarbij het voorbeeld van de uitgezette asielzoeker die via de achterdeur weer binnenkomt:

- 'Het moet niet zo zijn dat wij ze afwijzen, dat ze bij de buurman er weer in kunnen, en dan via de achterdeur weer binnenkomen.' (*Laagopgeleiden Amsterdam, 10 april*)
- 'Goede afspraken met andere landen. Want asielzoekers komen niet alleen via Schiphol binnen maar ook via andere landen.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik weet niet welke afspraken er nu zijn, maar ik vind dat er betere afspraken moeten zijn. Je moet het beter verdelen naar je mogelijkheden.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)

Een gemeenschappelijk Europees asielbeleid duldt geen uitstel. Slechts 11 procent van de respondenten is het eens met de stelling 'Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar'. Een ruime meerderheid (56 procent) van de respondenten is het oneens met deze opvatting. Een verdere analyse van de gegevens laat zien dat het overgrote deel van deze laatste groep voorstander is van een Europese aanpak – zij vinden het uitstel met vijf jaar echter onnodig verlies van kostbare tijd.

Vraagformulering: 'Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'. Stellingen in het staafdiagram.

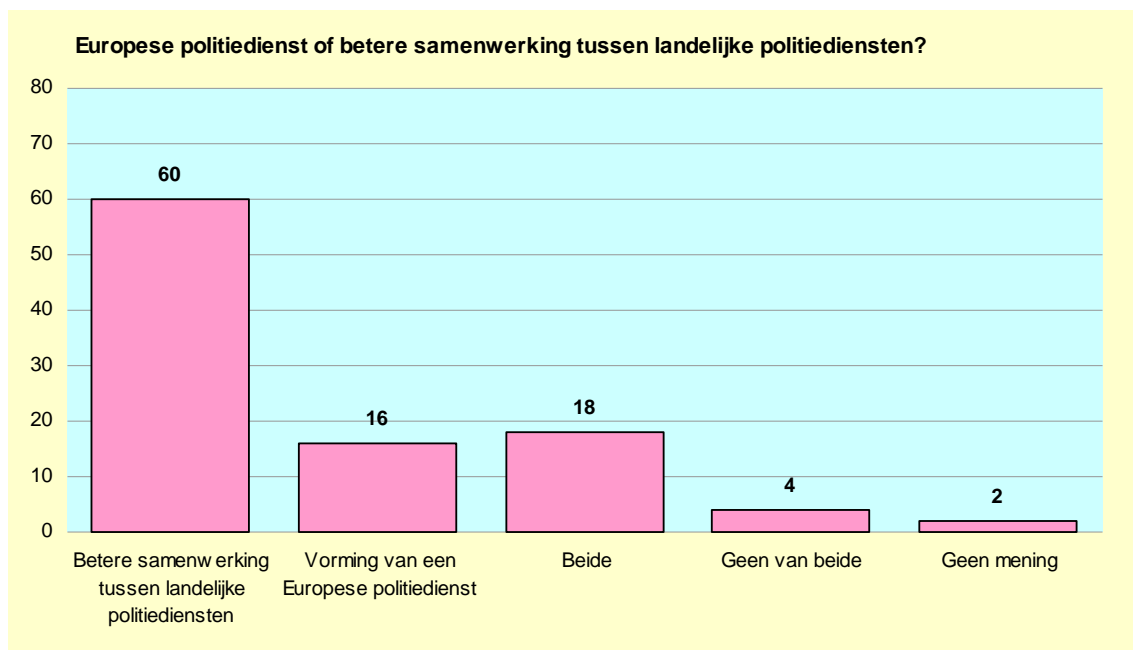
Zelfstandige beslissingsruimte voor Nederland blijft een belangrijk punt. Tegenover deze steunbetuigingen aan een gemeenschappelijk asielbeleid staat beperkte doch niet verwaarloosbare steun voor de notie dat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen over hoe asielzoekers worden toegelaten tot Nederland (42 procent eens; 34 procent oneens). Dit tegenargument hangt, net als de overige tegenargumenten, wederom zeer sterk samen met het onderwijsniveau. Een meerderheid van de laagopgeleiden (56 procent) onderschrijft deze stelling, terwijl de steun onder de universitair geschoolden niet verder komt dan 22 procent.

Liever betere samenwerking landelijke politiediensten dan een Europese politiedienst. Een ruime meerderheid van 60 procent verkiest 'betere samenwerking tussen landelijke politiediensten' boven de 'vorming van een Europese politiedienst' (slechts 16 procent). Bij deze oordelen speelt de scepsis over het functioneren van de Nederlandse politie een belangrijke rol:

- 'Europese politie? Nee, de landelijke politie lukt al niet eens. Er zijn nog zoveel verschillende systemen bij de politie, waar hebben we het dan over?' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Prioriteit lijkt mij dat eerst de regionale politiediensten eens leren samen te werken.' (*Website*)
- 'Ik denk wel dat je kunt samenwerken maar ik ben ook niet voor een Europese politie. We hebben al zoveel problemen in Nederland.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)

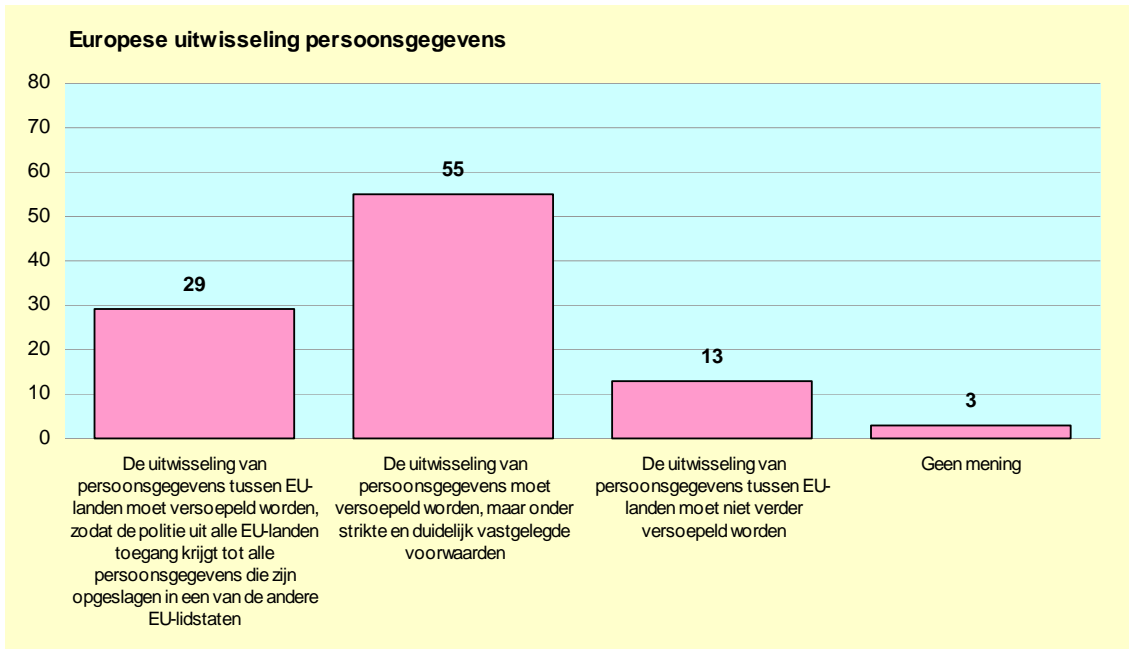
Net als bij eerdere inhoudelijke thema's slaat ook bij dit onderwerp de twijfel toe over de vraag hoe het nu eigenlijk op dit moment is georganiseerd:

- 'Dat netwerk bestaat toch al? Interpol? Die moet gewoon beter benut worden.' (*Website*)

Vraagformulering: 'Open grenzen maken het ook voor misdadigers makkelijker om binnen de EU te reizen. Sommigen denken bijvoorbeeld aan het verstrekken van Europol, zodat het een Europese politiedienst wordt die zelfstandig georganiseerde misdadigers mag opsporen. Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?'

Uitwisseling persoonsgegevens versoepelen, maar onder strikte voorwaarden. Men is voor versoepeling van de uitwisseling van persoonlijke gegevens maar onder 'strikte en duidelijk vastgelegde voorwaarden' (55 procent). Bijna drie van de tien respondenten (29 procent) is zonder nadere voorwaarden voorstander van versoepeling. In totaal staat daarmee 84 procent van de respondenten positief tegenover de versoepeling van de uitwisseling van persoonsgegevens.

Vraagformulering: 'Ook op andere terreinen gaan lidstaten meer samenwerken. Om de internationale criminaliteit en het terrorisme te bestrijden maakt de Europese Unie bijvoorbeeld afspraken over de uitwisseling en opslag van persoonsgegevens. Met welke stelling bent u het meeste eens?' Stellingen in het staafdiagram.

De steun voor de versoepeling van persoonsgegevens wordt – wederom – voor een belangrijk deel ingegeven door het grensoverschrijdende karakter van het onderliggende vraagstuk. Het grensoverschrijdende karakter van terrorisme en criminaliteit maakt het voor veel respondenten niet meer dan logisch dat ook persoonsgegevens over de grenzen heen moeten kunnen worden uitgewisseld:

- 'Als de grenzen niet meer bestaan, moet de uitwisseling van persoonsgegevens ook makkelijker en snel kunnen om grote criminaliteit en terrorisme te bestrijden.' (*Website*)
- 'Buitenlandse opsporingsdiensten moeten, met restricties, de gegevens van de Nederlandse diensten kunnen raadplegen.' (*Website*)
- 'Ik heb niets te verbergen. Ik vind dat criminaliteit wereldwijd moet worden aangepakt, uitwisseling van gegevens moet professioneel en functioneel gebeuren.' (*Website*)

Voorzichtigheid is belangrijk, voor je het weet liggen je gegevens op straat, of erger, bij de Italiaanse maffia:

- 'Vertrouwelijke gegevens liggen tegenwoordig al overal op straat. Dus voorzichtigheid is gewenst.' (*Website*)
- 'Je moet voorzichtig zijn met gegevens uitwisselen omdat niet ieder land even betrouwbaar is. Bulgarije, de maffia in Italië, het zijn net even iets andere landen. Je moet het doen met je verstand er bij. Niet alles in één keer op een hoop gooien.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik ben tegen samenwerking van welke politiedienst dan ook. Het is een gevaar voor de democratie dat smerissen uit welk ander land dan ook mijn persoonsgegevens inzien.' (*Website*)
- 'We moeten eens wat meer af van die privacybescherming. Als er onder goede voorwaarden deze data bewaard en gebruikt zou worden, dan zou Europa een stuk veiliger zijn.' (*Website*)

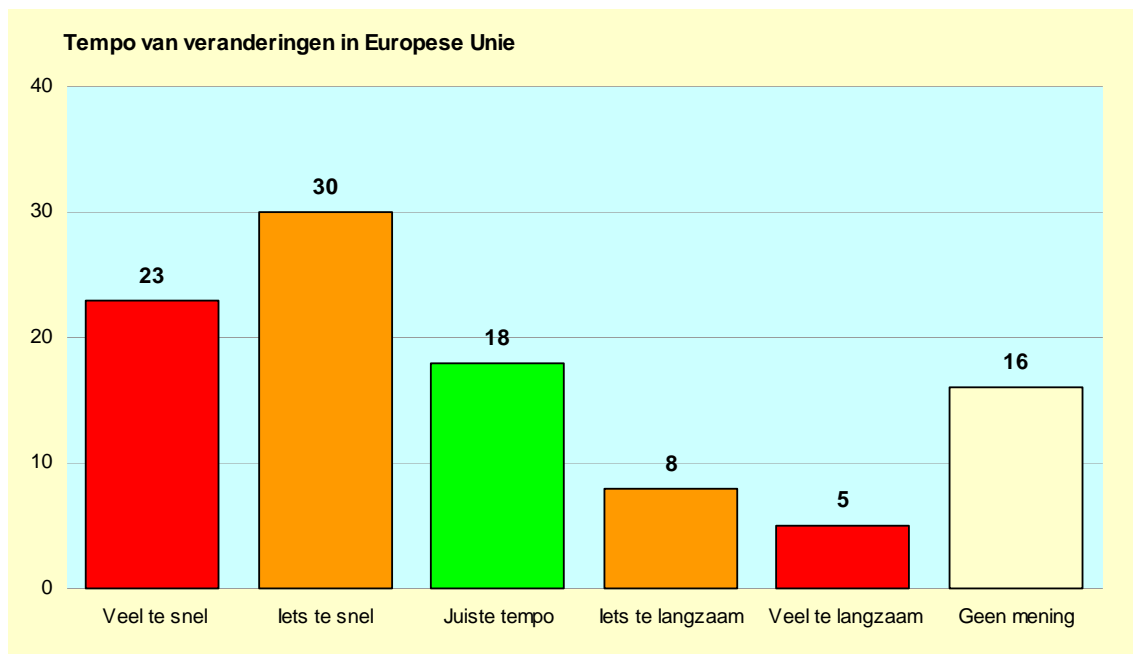
Niet iedereen gelooft dat een soepeler uitwisseling van persoonsgegevens een betekenisvolle bijdrage levert aan het opsporen en berechten van criminelen:

- 'Dit is natuurlijk een lachertje, in Nederland zelf kunnen ze nog niet eens een topcrimineel oppakken, want ze hebben het veel te druk met het fotograferen van arbeiders die een paar kilometer te hard rijden.' (*Website*)

TEMPO EUROPESE INTEGRATIE TE HOOG, BEHOEFTE AAN MEER BETROKKENHEID, SCHOLING EN INFORMATIE

Tempo van veranderingen te hoog. Ruim de helft van de respondenten (53 procent) vindt het tempo van de veranderingen in de Europese Unie te snel (23 procent 'veel te snel'; 30 procent 'iets te snel'). Slechts 13 procent vindt dat het te langzaam gaat. Er is sprake van een sterk leeftijdseffect: jongeren tot 35 kunnen het nog redelijk bijbenen, maar boven de 35 wordt het moeilijk. Vooral de babyboomgeneratie (50-64) heeft het lastig (60 procent 'te snel'). Ook laagopgeleiden (vmbo en lager) hebben moeite met het tempo (59 procent 'te snel'), maar doordat veel hoogopgeleiden zich ook zorgen maken over het tempo (43 procent) blijft de verklarende kracht van opleiding duidelijk achter in vergelijking met andere Europese onderwerpen.

Vraagformulering: 'Nu volgen nog enkele algemene vragen. De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?'

De focusgroepen lopen over van de opmerkingen over het volgens de deelnemers te snelle tempo van Europese integratie:

- 'Het moet allemaal in zo'n sneltreintempo, laten we eerst eens aan elkaar wennen!' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 24 januari*)
- 'Ja, te snel. Je hebt te maken met mensen die van een hele andere economische achtergrond komen. Ik denk niet dat die het begrijpen. Die tellen met een telraampje, wij met een rekenmachine.' (*Laagopgeleiden Zwolle, 11 april*)
- 'Ik denk dat ze zich vergaloppeerd hebben, dat ze te snel en te veel willen. Steeds komen er weer nieuwe landen bij en ook weer meer problemen.' (*Hoogopgeleiden Zwolle, 11 april*)

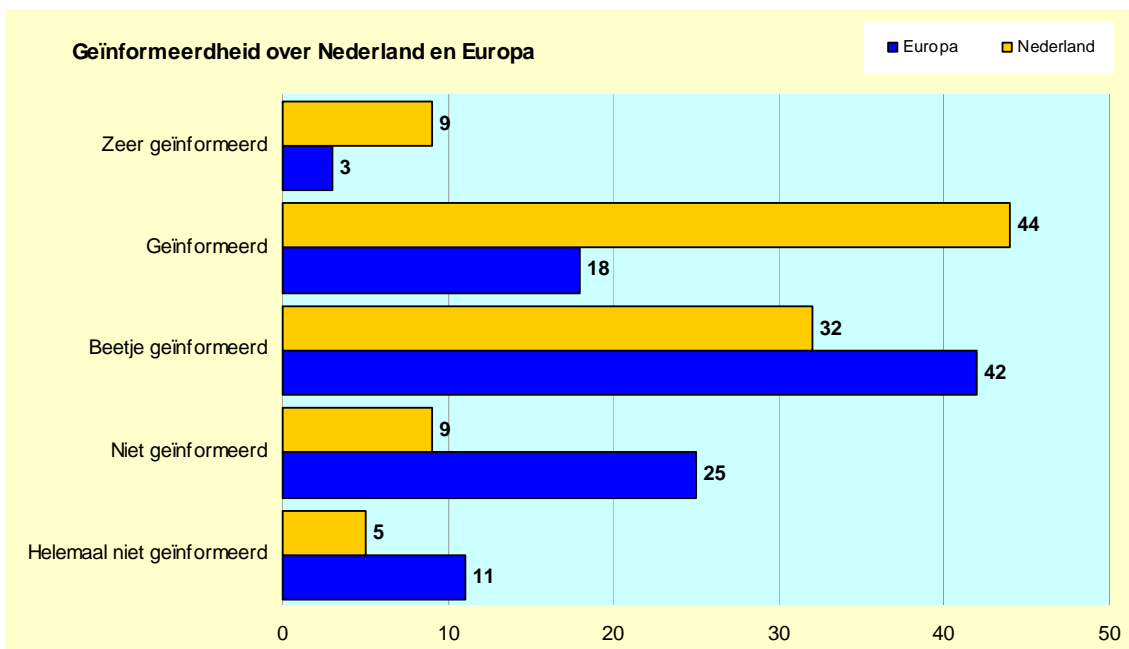
Men wil echt dat het geleidelijker gaat, snelheid is geen doel op zich:

- 'Ons kleine kikkerlandje hoeft niet altijd met de neus voorop te lopen.' (*Website*)
- 'Om alles goed te laten functioneren kost het tijd, en beter wat later goed, dan snel met fouten.' (*Website*)
- 'Snelheid is geen doel op zich. De veranderprocessen moeten aanslaan en als gevolg daarvan moeten aansprekende resultaten geboekt worden.' (*Website*)

Informatietekort Europa. Daar waar 53 procent van de respondenten zich 'zeer geïnformeerd' of 'geïnformeerd' voelt over Nederland, komt het corresponderende percentage voor Europa niet verder dan 21. Dat wijst op een groot verschil in interesse tussen de beide bestuurslagen. De respondenten wijzen zowel naar de media als naar de politiek:

- 'De informatie zou beter kunnen en met een grotere regelmaat, zodat men beter op de hoogte is van de gang van zaken. Dan voel je je meer betrokken bij Europa.' (*Website*)
- 'Met alle respect, maar de Nederlandse media pikt de meeste ontwikkelingen, richtlijnen op als ze eigenlijk al goedgekeurd zijn en op het punt staan doorgevoerd te worden.' (*Website*)
- 'Ik ben van mening dat er in het Nederlandse parlement veel beter en vaker over Europese aangelegenheden gesproken dient te worden in plaats van schijnheilig achteraf te katten op Brussel.' (*Website*)
- 'Behalve dat je je niet voldoende geïnformeerd voelt, is er erg het gevoel dat je er onvoldoende grip op hebt. De trein staat op de rails en dendert verder. Een gevoel dat ik vaker heb met grote politieke besluiten. De besluitvorming vindt boven je hoofd plaats.' (*Website*)

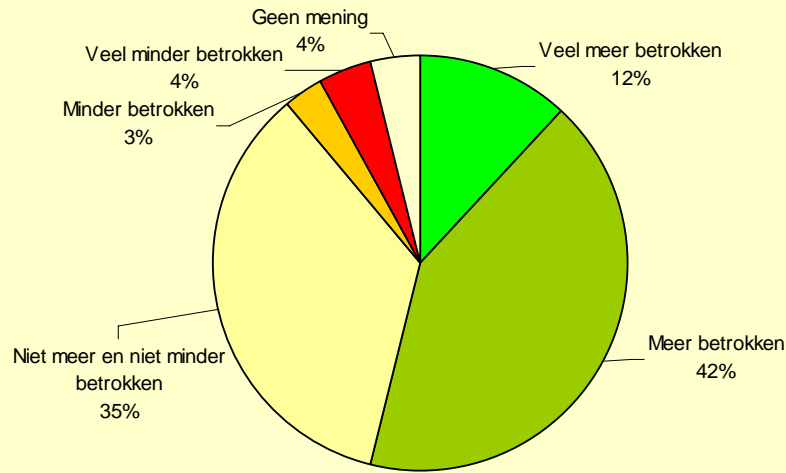
Vraagformulering: 'Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?' en 'Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?'

Wens tot meer betrokkenheid. Meer dan de helft van de respondenten (53 procent) geeft aan meer betrokken te willen worden bij zaken die met de Europese Unie te maken hebben. Deze behoefte aan een grotere betrokkenheid concentreert zich bij jonge hoogopgeleiden. Mensen met een lagere opleiding voelen deze behoefte duidelijk minder. Ouderen (65 jaar en ouder) blijven eveneens wat achter in hun ambitie, maar zij voelen zich al stevig betrokken bij Europa.

- 'Het blijft afhankelijk van goede informatie.' (*Website*)
- 'Als je zou merken dat het zin heeft om mee te denken!' (*Website*)
- 'Ik VOEL me zeer betrokken, maar ik WORD niet erg betrokken.' (*Website*)

Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken

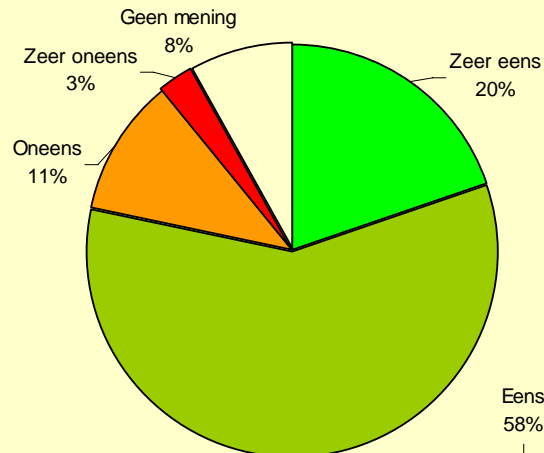

Vraagformulering: 'Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken'?

Massale steun voor meer les over de Europese Unie. Als het aan de respondenten ligt, is er werk aan de winkel op Nederlandse scholen. Liefst 79 procent is het eens met de stelling dat kinderen op Nederlandse scholen meer les moeten krijgen over de Europese Unie. Veertien procent is het oneens met deze stelling.

- 'Daar ligt de basis voor een werkelijke Europese integratie. Niet de huidige regeringen en politiek moeten willen scoren met Europa, neen, onze kinderen, de volgende generatie zal tot echte integratie kunnen komen.' (*Website*)
- 'Kids moeten er op school veel meer over leren. Maar het moet uiteraard wel objectief zijn wat ze voorgeschoteld krijgen.' (*Website*)
- 'Ik kreeg in 1959 al les over de E(E)Gvks op lagere school. Ik herinner me nog een hele diaserie.' (*Website*)

Stelling: Kinderen moeten meer les krijgen over de Europese Unie

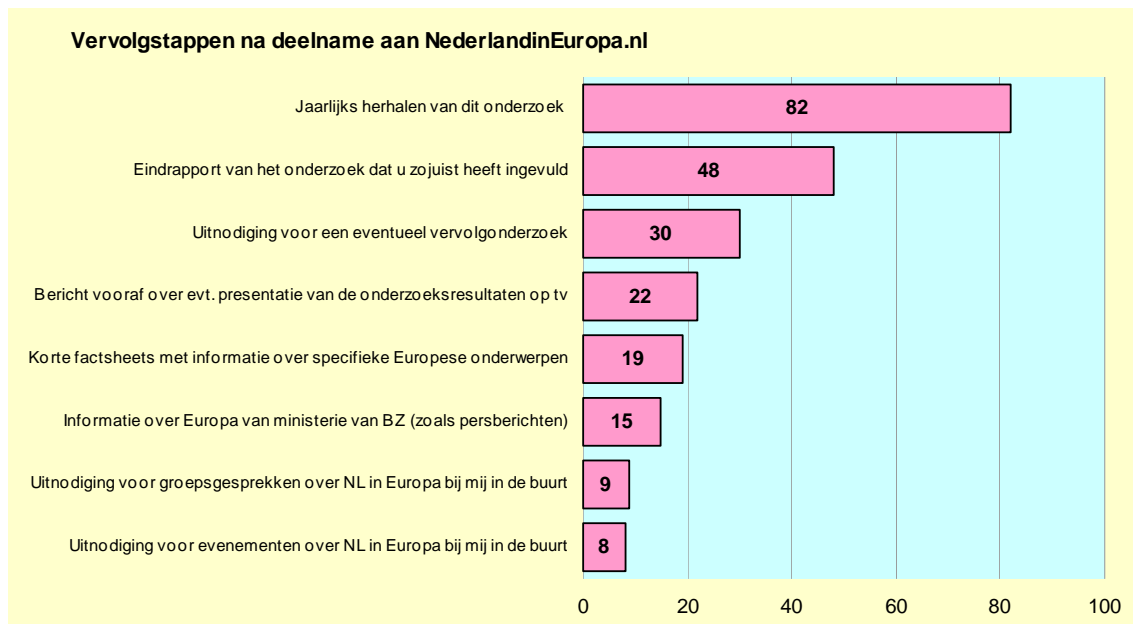

Vraagformulering: 'Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie'.

Behoeftte aan meer informatie en participatie. Bijna de helft van de respondenten (48 procent) geeft aan een kopie van het eindrapport te willen ontvangen. Tweeëntwintig procent stelt prijs op een aankondiging vooraf over een eventuele presentatie van de onderzoeksresultaten op tv. Ten slotte geeft 1 op de 10 deelnemers aan uitgenodigd te willen worden voor een evenement of groepsgesprek, wat in dit onderzoek in absolute zin neerkomt op bijna tienduizend mensen. Een grote meerderheid van 82 procent vindt het jaarlijks herhalen van dit onderzoek een goed idee:

- 'Het herhalen van een onderzoek als dit heeft alleen zin als er ook wat mee gedaan wordt' (*Website*)
- 'Ik wil mee kunnen praten vooraf, niet achteraf niets meer kunnen zeggen omdat er al een beslissing is genomen. Bijvoorbeeld over de toe te treden landen.' (*Website*)
- 'Zal de Nederlandse regering ook maar iets doen met deze informatie? Dacht het niet!' (*Website*)
- 'Laat eerst maar eens zien wat er met dit onderzoek gedaan wordt.' (*Website*)

Vraagformulering: 'Ik wil graag de volgende zaken ontvangen: [respondenten konden in de figuur getoonde mogelijkheden aanvinken]. Indien u niets wilt ontvangen, kunt u deze vraag overslaan'

NederlandinEuropa.nl voorziet in een behoefte ... zolang er ook echt iets mee gedaan wordt. De reacties van respondenten aan het eind van het onderzoek zijn opvallend positief.

- 'Ik vind dit onderzoek een van de beste dingen die de overheid sinds lange tijd gedaan heeft. Je voelt daardoor betrokkenheid en het geeft het gevoel dat je mening telt. Bedankt. Ik vind dit onderzoek echt een heel goed initiatief!!' (*Website*)
- 'Hadden jullie dit niet eerder kunnen bedenken???' (*Website*)
- 'Dit werkt toch veel beter als zo'n idioot referendum met één vraag.' (*Website*)
- 'De belofte om in Europa met de mening van Nederlanders andere regeringsleiders om de oren te slaan is positief.' (*Hoogopgeleiden Amsterdam, 7 maart*)
- 'Een werkelijk diep gapend gat in dit onderzoek is de abominabele staat van de democratie binnen Europa, met een parlement dat routinematig genegeerd wordt, een Commissie die dingen doordrukt alsof het alleenheersers zijn.' (*Website*)
- 'Ik vind een enquête altijd een beetje eng, omdat er altijd van die specifieke vragen gesteld worden. Deze vind ik prima, omdat er bij elke vraag de mogelijkheid geboden wordt de antwoorden te nuanceren. Daarvoor dank.' (*Website*)
- 'De regering zou dit soort enquêtes vaker moeten houden over ingewikkelde dossiers. Dan had er vermoedelijk nu geen overbodige Betuwelijn gelegen.' (*Website*)
- 'Een trage maar juiste stap naar de burgers!' (*Website*)
- 'Dit onderzoek is een uitstekend idee en er moet ZEER VEEL ruchtbaarheid aan worden gegeven. Het is alleen te hopen dat de politiek er ook naar luistert.' (*Website*)

***

BIJLAGE 1

ACHTERGRONDEN NEDERLANDINEUROPA.NL, ONTWIKKELING VRAGENLIJST,
VERLOOP VELDWERK, EN CORRECTIEPROCEDURES

Achtergronden NederlandinEuropa.nl

Europa heeft een pas op de plaats gemaakt na het Franse en Nederlandse 'nee' in de referenda van 2005 over het Europese grondwettelijke verdrag. De Nederlandse regering heeft de noodzaak van een bezinningsperiode onderschreven. De Nederlandse kiezers hebben op 1 juni 2005 aangegeven het toen voorliggende Europese Grondwettelijke verdrag niet te steunen. De logische vervolgvraag is natuurlijk: wat wil de burger wel? Hoe moet het verder?

Om het begin van een antwoord te krijgen op deze vraag heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken de website www.NederlandinEuropa.nl opgezet. Met dit onderzoek wil de regering een algemeen beeld krijgen van de verwachtingen van het Nederlandse publiek over de toekomst van Europa en over een aantal actuele Europese thema's.

De website NederlandinEuropa.nl bevat een vragenlijst met daarin een hele reeks vragen over de toekomst van Europa (zie bijlage 2 voor details). De kerngedachte achter het project is dat het invullen van de vragenlijst een eerste stap op weg is naar een meer duurzame dialoog tussen regering en burgers – voor en tegenstanders van Europese samenwerking – over de toekomst van Nederland in Europa.

De regering heeft bij monde van staatssecretaris Nicolai voor Europese zaken toegezegd dat de resultaten van het onderzoek als 'input' zullen dienen bij de standpuntvorming van de regering. Deze zal met de Tweede Kamer worden besproken in de aanloop naar de Europese top op 15 en 16 juni, 2006. Het onderhavige onderzoeksrapport wordt daarom naar de Kamer gezonden.

De ambitie van het aangaan van een dialoog heeft ook gestalte gekregen in een aantal vragen aan het einde van de vragenlijst, waar respondenten zich konden opgeven voor verdere informatie, nieuwsbrieven en 'alerts' over Nederland in Europa.

Bij het invullen van de vragenlijst konden de respondenten bij een groot aantal begrippen doorklikken en aanvullende informatie ophalen (zie tevens bijlage 2). De gedachte hierachter was dat dit het invullen van de vragenlijst zou vergemakkelijken en bovendien zou kunnen resulteren in een enige mate van kennisoverdracht over Nederland in Europa.

Respondenten kregen tevens de mogelijkheid om bij elk vragenblok commentaar te geven of vragen te stellen. Een groot aantal respondenten heeft op enigerlei moment van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Een gedetailleerd overzicht van het aantal opmerkingen staat vermeld aan het eind van deze bijlage. Waar relevant zijn de opmerkingen ook in de hoofdtekst opgenomen.

Ontwikkeling vragenlijst

Ten einde het onderzoek zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de wensen en belevingswereld van de burgers zijn in totaal 14 focusgroepen belegd in Zwolle en Amsterdam, met – afzonderlijk – laagopgeleiden en hoogopgeleiden. Verschillende onderzoeken hebben laten zien dat het onderwijsniveau een belangrijke verklarende variabele vormt voor de houdingen en opvattingen ten aanzien van de Europese Unie. Ten einde een goede en veilige omgeving te creëren waarin mensen vrijuit met elkaar kunnen discussiëren is daarom gekozen om de groepen homogeen te maken in termen van dit kenmerk.

In de focusgroepen is veel gesproken over de algemene beleving van Nederland in Europa, over de betekenis van het afwijzen van de Europese grondwet, en over specifieke onderwerpen zoals eventueel verdere uitbreidingen van de EU in de toekomst, de dienstenrichtlijn en Europese samenwerking op het gebied van justitie en politie. Deze focusgroepen vormden een belangrijke input voor de uiteindelijke vragenlijst. Deze focusgroepen stonden onder leiding van Anker Solutions en werden bijgewoond door medewerkers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het ministerie van Buitenlandse Zaken.

De vragenlijst is ontwikkeld door Anker Solutions, in nauw overleg met het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het SCP speelde hierbij een belangrijke adviserende rol, in het bijzonder prof. dr. Paul Dekker, ir. Jan Spit en drs. Charlotte Wennekers.

Om mensen die niet over een internetverbinding beschikken zo veel mogelijk van dienst te zijn, is tevens een voorziening gecreëerd waarbij burgers een schriftelijke versie van de vragenlijst bij de directie Voorlichting en Communicatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken konden aanvragen.

Het project NederlandinEuropa.nl is gepaard gegaan met veel vrije en veel ondersteunende betaalde publiciteit. De bedoeling van al deze inspanningen was om burgers zo actief mogelijk te attenderen op het bestaan van de website. De betaalde publiciteit heeft gestalte gekregen in de vorm van radiospotjes, advertenties in dagbladen en banner ads op relevante websites (zie bijlage 2).

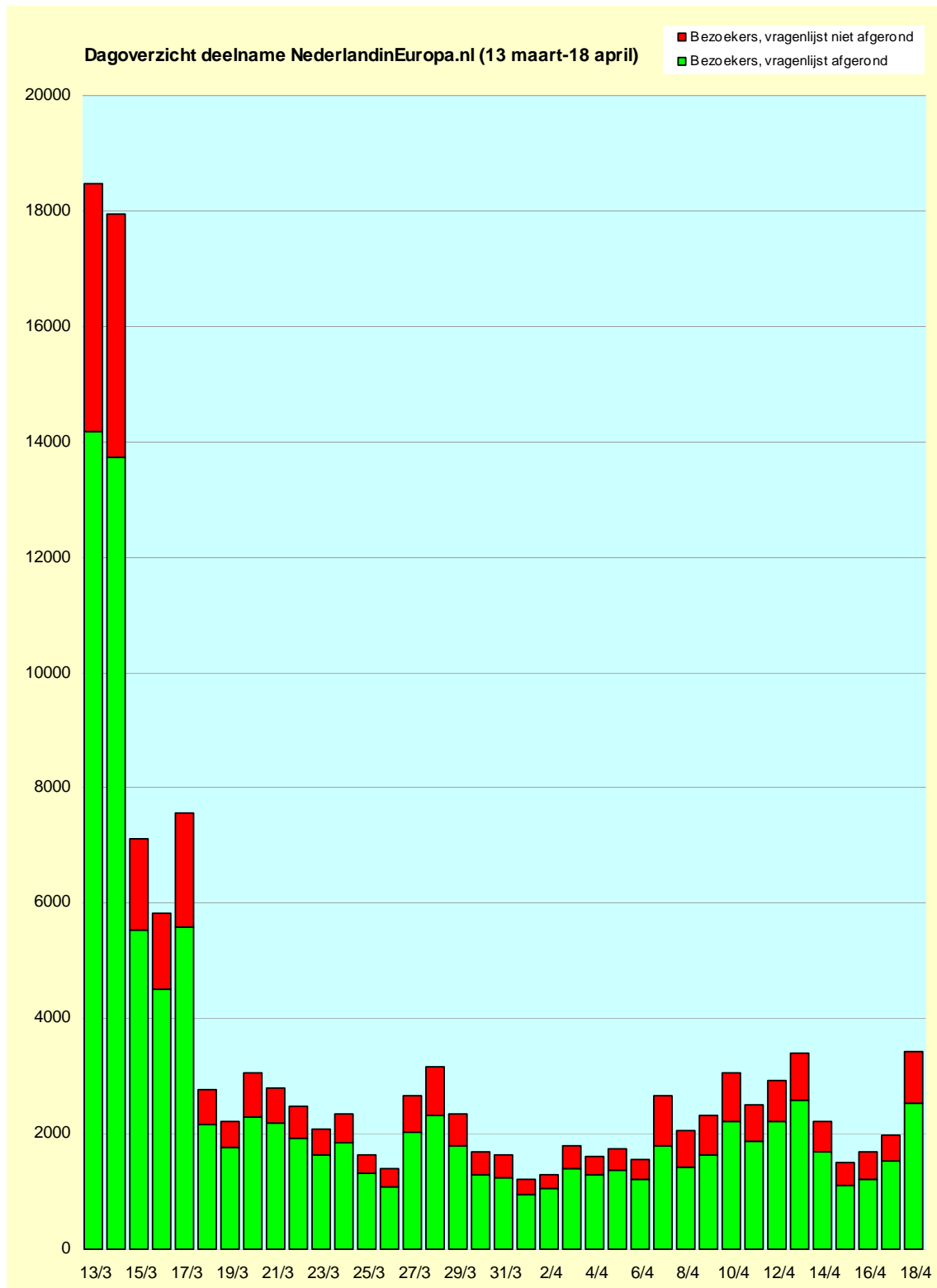
Na de voltooiing van het veldwerk op de website zijn de eerste, ruwe resultaten nog eens besproken in een viertal focusgroepen in Amsterdam en Zwolle. Doel van deze sessies was om de ontwikkelde inzichten verder te verdiepen.

Ontwikkeling en onderhoud van de website

De technische ontwikkeling van de website, inclusief vormgeving, is verzorgd door internetbedrijf Fullmoon (www.fullmoon.nl). Tijdens de veldwerkperiode onderhield Fullmoon de website, inclusief de opslag van de verzamelde gegevens. Fullmoon zag daarnaast nauwlettend toe op een ongestoord verloop van het veldwerk. Gedurende de gehele veldwerkperiode verzorgde Fullmoon een dagelijks overzicht van het aantal bezoekers, het aantal invullers, en andere relevante kerninformatie over het functioneren van zowel de site als de vragenlijst.

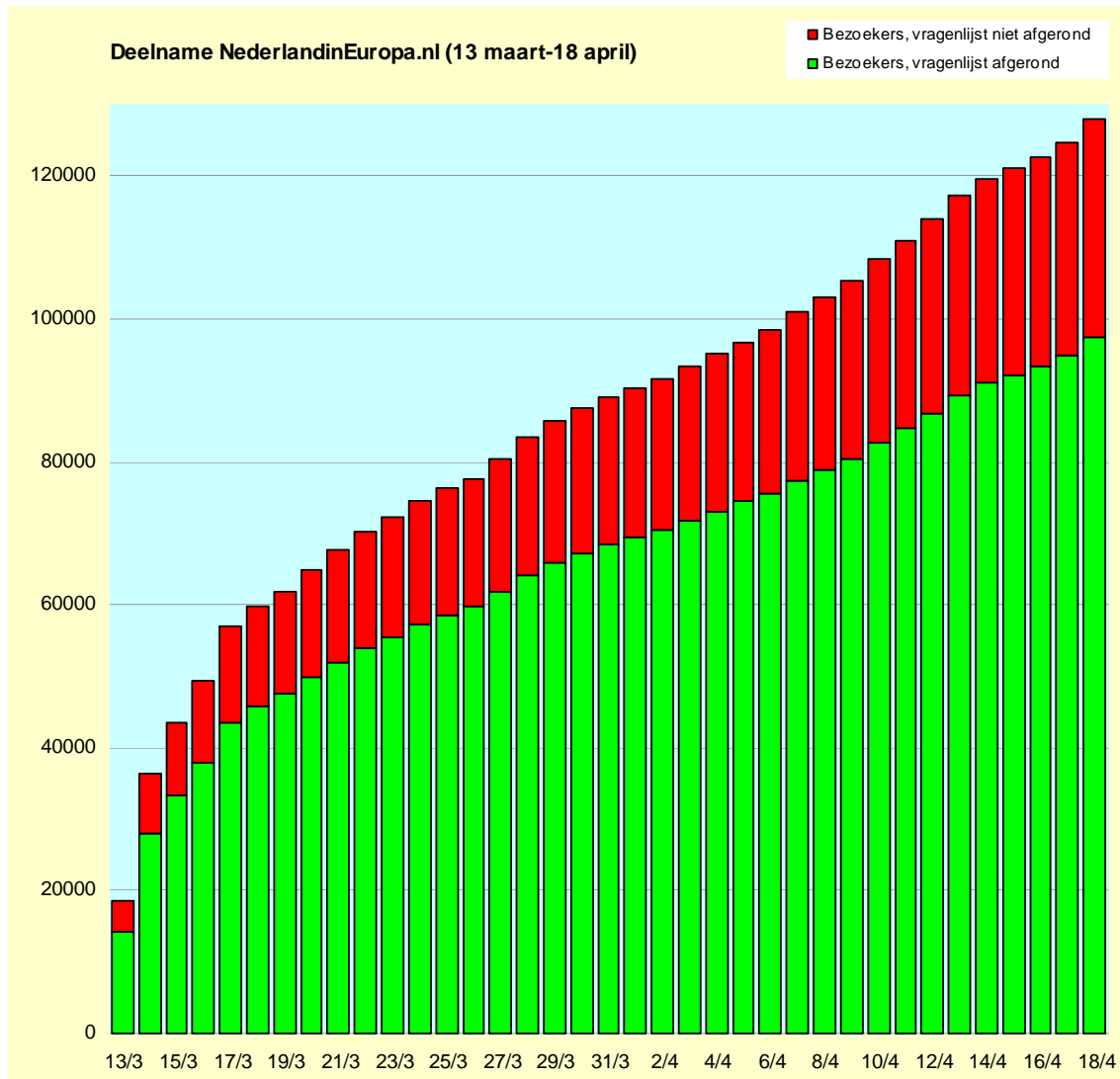
Verloop veldwerk: deelname

Een belangrijk deel van de respondenten bezocht de site www.nederlandineuropa.nl onmiddellijk na de lancering van de site op 13 maart. In de eerste twee dagen werd de site bezocht door ongeveer 35.000 bezoekers. In de drie dagen daarna trok de site dagelijks tussen de zes en de achtduizend bezoekers. Vervolgens stabiliseerde het dagelijkse bezoekersaantal zich rond de tweeduizend. Aandacht in de vrije media (*phone-ins* met de staatssecretaris voor Europese Zaken, aandacht voor de site in het televisieprogramma NOVA, etc.) vertaalde zich stelselmatig in betekenisvolle toenames van het aantal bezoekers. Ten slotte vertaalde de publiciteit rondom de afsluiting van het onderzoek op 18 april zich op de daaropvolgende dag in een piek van zesduizend bezoekers. De vragenlijst stond toen echter niet meer open.

Het cumulatieve verloop van de deelname aan NederlandinEuropa.nl ziet er als volgt uit:

Verloop veldwerk: invultijd

De gemiddelde invultijd van de vragenlijst bedraagt ruim 20 minuten (1.239 seconden). Hierbij dient men zich echter te realiseren dat 3.383 respondenten de site langer dan een uur aaneen hebben bezocht en in de tussentijd vermoedelijk ook iets anders hebben gedaan. De langste invultijd bedraagt 12.505 seconden, bijna vier uur. Omgekeerd staat het snelheidsrecord op slechts 112 seconden – minder dan twee minuten.

Wanneer we de 625 respondenten (0.6 procent van het totaal) die minder dan 5 minuten op de site waren en de 3.383 deelnemers (3.5 procent van het totaal) die meer dan een uur nodig hadden, buiten beschouwing laten, daalt de gemiddelde invultijd met ruim twee minuten naar iets boven de 18 minuten (1.100 seconden). De mediaan (d.w.z. de 'middelste' score, waarbij de helft van de invullers minder tijd nodig heeft en de andere helft meer tijd) daalt dan met 17 seconden van 936 naar 919, ruim 15 minuten. Dit spoort goed met de belofte aan de respondenten vooraf, dat het invullen van het onderzoek 'ongeveer een kwartiertje' zou duren.

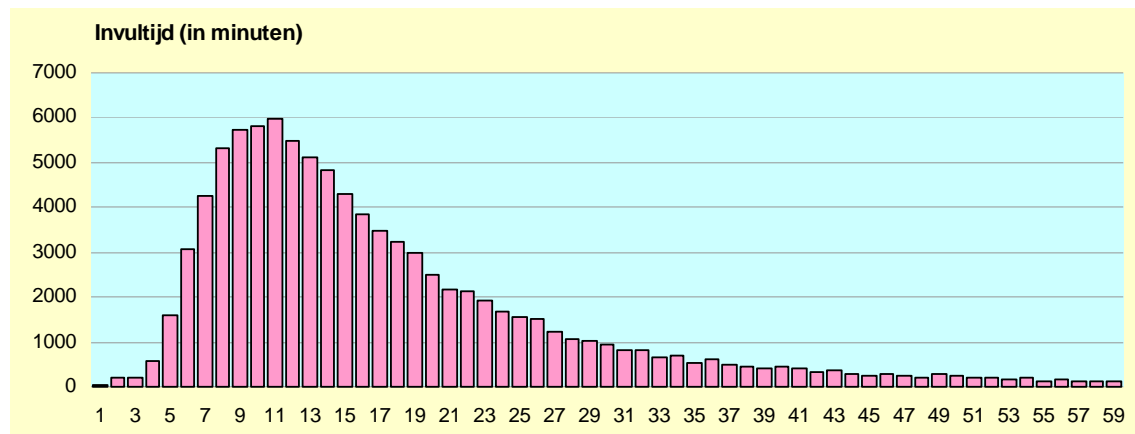

In vergelijking met het valideringsonderzoek (zie hieronder voor details) hadden de deelnemers aan NederlandinEuropa.nl ruim anderhalve minuut extra nodig voor het invullen van de vragenlijst. De mediaan is met 15 minuten (192 seconden) vrijwel identiek aan het hoofdonderzoek.

	Hoofdonderzoek		Valideringsonderzoek	
	Zonder correctie	Met correctie	Zonder correctie	Met correctie
Gemiddelde invultijd	1239	1100	1004	1001
Mediaan	936	919	912	912

Noot: Tijdsduur gemeten in seconden. De correctie voor het valideringsonderzoek heeft vrijwel geen effect omdat slechts 1 deelnemer minder dan 5 minuten invultijd nodig had en precies 1 deelnemer meer dan een uur nodig had.

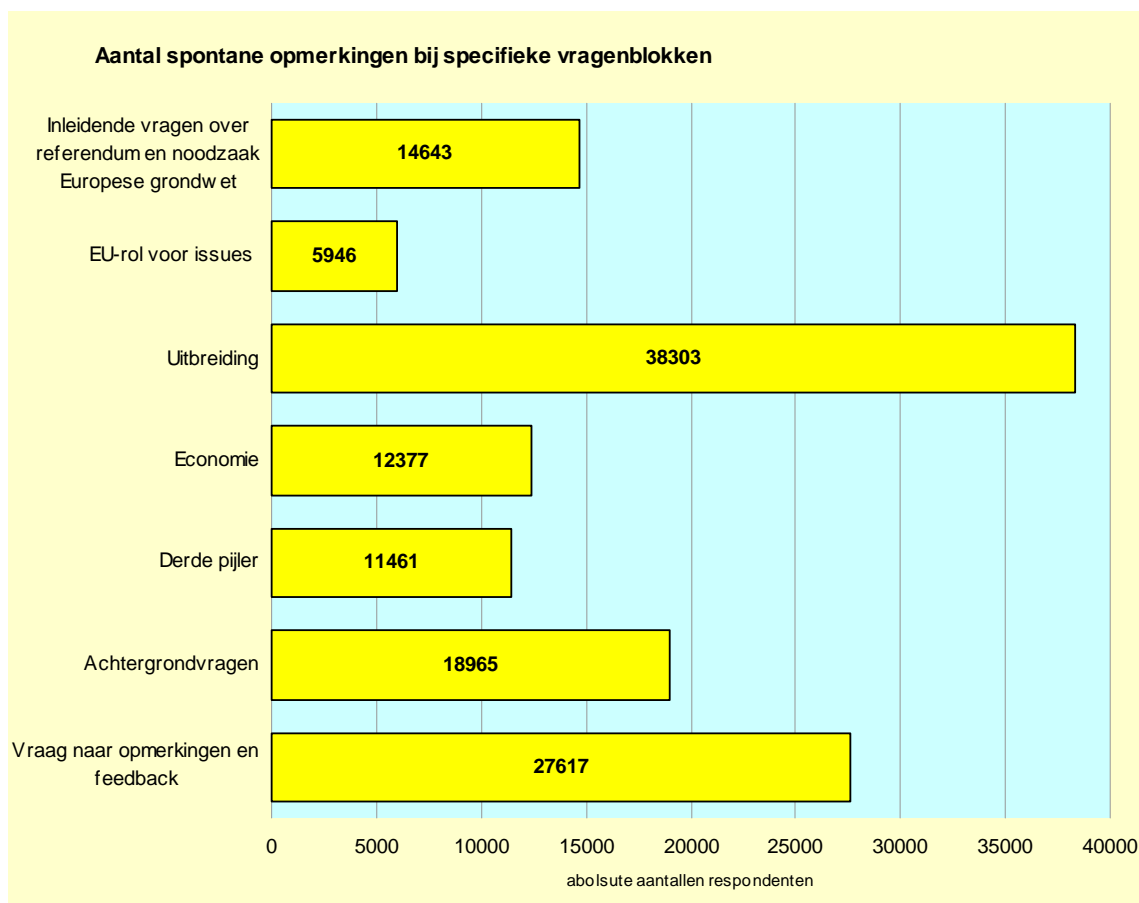
De verdeling van de invultijd onder alle respondenten ziet er als volgt uit (absolute aantal deelnemers op de verticale as):

In totaal hebben 885 mensen een papieren versie van de vragenlijst opgevraagd; 506 van hen hebben de ingevulde vragenlijst tijdig teruggestuurd. Deze zijn door Anker Solutions verwerkt.

Verloop veldwerk: spontane opmerkingen

Bij elk vragenblok had de respondent de gelegenheid om via het aanklikken van een icoontje in eigen woorden een opmerking te maken. Deze mogelijkheid is toegevoegd nadat deelnemers in de focusgroepen er expliciet om hadden gevraagd. In totaal is er liefst 129312 keer gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Dit komt neer op een gemiddelde van 1,33 spontane opmerkingen per respondent. De onderstaande figuur vat het aantal spontane opmerkingen per vragenblok samen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat in het laatste vragenblok 'opmerkingen en feedback' expliciet werd gevraagd om commentaar in eigen woorden. Vooral het vragenblok over mogelijke verdere uitbreiding van de Europese Unie heeft tot zeer veel spontane reacties geleid.

Correctieprocedures: weging

Met 128.059 bezoekers behoort www.nederlandineuropa.nl tot de grootste opinieonderzoeken van Nederland. Maar alleen grote aantallen respondenten maken het onderzoek niet representatief voor de Nederlandse bevolking. Dat blijkt ook overduidelijk uit de ruwe gegevens: zo bezochten mannen de site opvallend veel vaker dan vrouwen, zijn de bezoekers vaker hoog opgeleid en ligt het aantal nee-stemmers bij het referendum over het grondwettelijk verdrag 6 procent hoger dan in werkelijkheid. Ondanks een kleine ondervertegenwoordiging van ouderen vallen de vertekeningen in termen van leeftijd mee. Onder de 80-plussers zijn de vertekeningen echter fors, vooral onder vrouwen, mede omdat een substantieel deel van deze groep niet op internet is aangesloten.

Het project NederlandinEuropa.nl is bijzonder in de zin dat het iedereen vrij stond om de site te bezoeken. In dat opzicht wijkt het project fundamenteel af van een wetenschappelijk onderzoek waarbij op basis van een zorgvuldig samengestelde steekproef elke Nederlander in principe een gelijke kans heeft om in de steekproef terecht te komen. In dergelijk onderzoek worden de respondenten door een professioneel marktonderzoeksbureau benaderd om mee te doen aan een specifiek onderzoek.

Aldus kunnen zich minimaal drie typen vertekeningen voordoen:

1. **Selectieve toegang tot internet.** Op dit moment beschikt meer dan 80 procent van de Nederlandse bevolking van 16 tot en met 65 jaar over een internetverbinding. Dat percentage groeit nog steeds snel. Daarnaast kan elke Nederlander in principe gebruik maken van een internetverbinding in de openbare

bibliotheek. Dit laat echter onverlet dat bepaalde demografische segmenten van de samenleving, bijvoorbeeld oudere laagopgeleide vrouwen, gemakkelijk ondervetegenwoordigd kunnen raken in een puur op internet gebaseerd onderzoek.

2. **Zelfselectie**, doordat mensen niet zijn 'gesampled' maar op vrijwillige basis naar de website zijn gesurft. Bepaalde groepen mensen voelen zich meer aangetrokken tot een raadpleging over de rol van Nederland in Europa dan andere groepen, ook al hebben zij in dezelfde mate toegang tot internet. In dit verband kan men denken aan het verschil tussen hoogopgeleide mannen en hoogopgeleide vrouwen: hun toegang tot internet verschilt niet heel veel, maar hoogopgeleide mannen blijken duidelijk vaker naar de site te komen dan hoogopgeleide vrouwen.
3. **Toevalsfluctuaties**. Zelfs in een onderzoek waarbij geen sprake is van verschillen in internettoegang of zelfselectie, treden altijd nog fluctuaties op die het gevolg zijn van toeval.

De data zijn gecorrigeerd door middel van een aantal sequentiële wegingen. Alle correcties zijn uitgevoerd door Anker Solutions, in nauw overleg met het SCP. Om de onafhankelijkheid en integriteit van het onderzoek zeker te stellen is het ministerie van Buitenlands Zaken bewust *niet* gekend in de gevolgde procedures rond de correctie van de gegevens.

De gevolgde procedure ziet er als volgt uit. Allereerst is begonnen met een tweetal routinematige demografische correcties op basis van i) geslacht en leeftijd en ii) geslacht en genoten onderwijsniveau. De populatiecijfers voor deze wegingen zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, www.cbs.nl). Hierbij is gebruik gemaakt van negen leeftijdsklassen en drie onderwijsniveaus (laag, midden en hoog).

De aldus gewogen frequentieverdelingen zijn vervolgens afgezet tegen de resultaten van een veel kleinschaliger valideringsonderzoek, waarvoor de gegevens in dezelfde veldwerkperiode als voor het hoofdonderzoek via internet zijn verzameld. Dit onderzoek vond plaats op basis van het panel van NSS/Interview met exact dezelfde vragenlijst. Het betreft hier een betrouwbaar, goed gevalideerd en grondig onderhouden panel. Het is daarom redelijk om te veronderstellen dat de risico's van selectieve internettoegang en zelfselectie in dit valideringsonderzoek aanzienlijk kleiner zijn dan bij het project NederlandinEuropa.nl. Dit valideringsonderzoek is daarom gebruikt als ijkpunt ('benchmark') waartegen de demografisch gewogen resultaten van NederlandinEuropa.nl zijn afgezet.

Deze vergelijking laat zien dat vrijwel alle frequentieverdelingen na weging op demografische kenmerken duidelijk meer zijn gaan lijken op de verdelingen uit het valideringsonderzoek. Na deze wegingen is echter nog steeds sprake van een aantal aanzienlijke discrepanties, onder andere in termen van het herinnerde stemgedrag in het referendum van 1 juni 2005, in termen van de opvattingen over Turkije, en in termen van de gewenste snelheid van de Europese eenwording. Daarom is besloten een aanvullende, derde weging uit te voeren op basis van het oordeel over het gewenste tempo van de Europese eenwording. Hierbij zijn de cijfers uit het valideringsonderzoek als ideaalcijfers gebruikt. Toepassing van deze correctieprocedure neemt de voornoemde discrepanties niet volledig weg, maar zorgt er wel voor dat de gegevens uit beide onderzoeken nog sterker met elkaar in de pas lopen.

Bij wijze van illustratie staan hieronder de frequentieverdelingen weergegeven van het herinnerde stemgedrag in het referendum van 1 juni 2005. De gegevens uit het valideringsonderzoek laten zien dat 63.9 procent zegt 'nee' te hebben gestemd en dat 33.5 procent zegt 'ja' te hebben gestemd. Deze cijfers vormen een goede benadering van

de werkelijke cijfers van 1 juni 2005. Toen stemde 61.1 procent 'nee', 38.2 procent 'ja' en 0.8 procent 'blanco'.¹ Het verschil tussen 'ja' en 'nee' bedroeg op 1 juni derhalve 32.9 procentpunten.

De ruwe gegevens uit NederlandinEuropa.nl vormen op zich een niet onredelijke benadering van het valideringsonderzoek (28.9 procent 'ja' en 69.4 procent 'nee'). Na de demografische correcties wordt de verschillscore echter niet kleiner, maar groter. Dat komt doordat de hoogopgeleide respondenten een kleiner gewicht toebedeeld hebben gekregen en daardoor minder zwaar meetellen, terwijl deze groep het meeste 'ja' heeft gestemd. Omgekeerd krijgen de laagopgeleiden een groter gewicht, terwijl zij in vergelijking met de rest van de bevolking juist veel vaker 'nee' hebben gestemd. Het nettoresultaat is een groei van het verschil tussen 'ja' en 'nee' met bijna 11 punten van 40.5 procentpunten naar 51.2 procentpunten. Deze discrepantie wordt weer voor een groot deel rechtgetrokken door de correctie op basis van het tempo van de Europese integratie. Het uiteindelijke verschil van 33.3 procentpunten komt zeer dicht in de buurt van het verschil van 30.4 procent in het valideringsonderzoek.

Herinnerd stemgedrag referendum grondwettelijk verdrag 1 juni 2005 + feitelijke uitslag

	Hoofdonderzoek			Verdeling in valideringsonderzoek	Uitslag 1 juni 2005
	Ongewogen	Na demografische wegingscorrectie	Na tempo-correctie		
Voor	28.9	23.5	32.3	33.5	38.2
Tegen	69.4	74.7	65.6	63.9	61.1
Blanco	0.7	0.6	0.7	0.6	0.8
Wil niet zeggen	0.7	0.8	0.8	0.7	-
Weet niet meer	0.3	0.4	0.5	1.2	-
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Vershil voor-tegen	40.5	51.2	33.3	30.4	32.9

Het verschil tussen 'ja' en 'nee' van 33.3 punten in de volledig gewogen gegevens van het hoofdonderzoek vormt zelfs een extreem goede benadering van de empirisch waargenomen marge bij de stembus van 1 juni (32.9 procentpunten – zie rechter kolom). Daarmee benaderen de volledig gewogen gegevens de uitslag van 1 juni 2005 zelfs beter dan het valideringsonderzoek – maar dat is slechts het gevolg van toeval.

Deze positieve resultaten laten zien dat door middel van wegingprocedures de data van NederlandinEuropa.nl voor de Nederlandse bevolking als geheel met succes gecorrigeerd kunnen worden. Voor sommige deelsegmenten van de bevolking, vooral moeilijk bereikbare groepen als lager opgeleide oudere vrouwen, blijft het echter raadzaam om een slag om de arm te houden bij de interpretatie van de gegevens.

¹ Bron: kiesraad.nl. Het valideringsonderzoek hoeft niet noodzakelijkerwijs een accurate weergave te geven van de uitslag van 1 juni 2005, omdat het hier gaat om het herinnerde stemgedrag en bekend is dat mensen daar al vrij snel na een verkiezing fouten mee maken ('recall error'). Dat beide verdelingen zo sterk op elkaar lijken betekent dat de recall error klein is.

BIJLAGE 2
BEGELEIDENDE BETAALDE PUBLICITEIT

TUSSENSTAND EUROPA.

DE REGERING WIL UW MENING WETEN.

Vorig jaar is de Europese grondwet door Nederland afgewezen. De vraag is nu: wat wil Nederland wel? Hoe moet het verder met Europa? Wij willen weten wat u vindt. Daarom hebben wij een website samengesteld waarop u uw mening kunt geven over allerlei zaken die van groot belang zijn voor onze relatie met Europa. De resultaten van het onderzoek worden besproken met de Tweede Kamer en gebruikt bij de onderhandelingen in Brussel.

WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL Doe mee. De regering stelt uw mening op prijs.

Geen internet? Bel dan 070 348 61 11 voor een schriftelijke vragenlijst.

NL
IN EUROPA.NL

**LAATSTE DAG:
MAANDAG 17 APRIL**

WAT WIL NEDERLAND WEL VAN **EUROPA?**

DE REGERING WIL UW MENING WETEN.

Vorig jaar is de Europese grondwet door Nederland afgewezen. De vraag is nu: wat wil Nederland wel? Hoe moet het verder met Europa? Wij willen weten wat u vindt. Daarom hebben wij een website samengesteld waarop u uw mening kunt geven over allerlei zaken die van groot belang zijn voor onze relatie met Europa.

WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL Doe mee. De regering stelt uw mening op prijs.

NL

IN EUROPA.NL

Geen internet? Bel dan 070 348 61 11 voor een schriftelijke vragenlijst.

BIJLAGE 3

VRAGENLIJST

ACHTERGROND EN VEELGESTELDE VRAGEN
DE VRAGENLIJST
BEGRIPPENLIJST

WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

HET ONDERZOEK

Het onderzoek www.nederlandineuropa.nl is een initiatief van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Met dit onderzoek wil de regering een algemeen beeld krijgen van de verwachtingen van het Nederlandse publiek over de toekomst van Europa en over een aantal actuele Europese thema's. Met andere woorden, **wat is uw mening over de toekomst van Nederland in Europa?**

De vragenlijst bestaat uit algemene vragen over Europa en een gedeelte waarin vragen worden gesteld over drie actuele thema's. Het beantwoorden van de vragen duurt ongeveer een kwartiertje. Uw antwoorden blijven uiteraard anoniem en worden met de antwoorden van alle andere respondenten verwerkt door het onafhankelijke onderzoeksbureau Anker Solutions. Zie ook het privacy statement (paginanummer invoegen).

Iedereen mag deelnemen aan nederlandineuropa.nl. Het gaat ons om uw persoonlijke mening over de toekomst van Nederland in Europa. Voorstanders en tegenstanders van Europese samenwerking zijn dus even welkom.

Staatssecretaris Nicolai voor Europese Zaken maakt de resultaten vóór 1 juni bekend. De resultaten van het onderzoek dragen bij aan de standpuntvorming van de regering die met de Tweede Kamer zal worden besproken in aanloop naar de Europese top in juni. Alle deelnemers aan het onderzoek krijgen desgewenst per e-mail een exemplaar van het onderzoeksrapport toegestuurd.

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en mening!

ACHTERGRONDEN

Vorig jaar juni liet een ruime meerderheid van de Nederlanders een duidelijk 'nee' horen in het referendum over de Europese grondwet. De vraag is nu, wat Nederland wél wil van Europa. Met het onderzoek nederlandineuropa.nl wil het ministerie van Buitenlandse Zaken u in staat stellen zelf uw mening te geven.

Na de referenda in Nederland en Frankrijk hebben de lidstaten besloten om een jaar lang te zullen nadenken over de toekomst van Europa. De lidstaten bepalen zelf hoe zij omgaan met deze zogeheten 'bezinningsperiode' en in juni worden alle resultaten in Brussel besproken. In Nederland wil de regering gebruik maken van deze periode door vanuit verschillende hoeken van de samenleving een beeld te krijgen van de verwachtingen van Nederland over Europa. Dit onderzoek is hier een belangrijk onderdeel van.

De resultaten van het onderzoek zullen door een onafhankelijk onderzoeksbureau verwerkt worden in een onderzoeksrapport. Het onderzoeksrapport wordt vóór 1 juni door staatssecretaris Nicolai voor Europese Zaken gepresenteerd aan het publiek. De resultaten van het onderzoek dragen bij aan de standpuntvorming van de regering die met de Tweede Kamer zal worden besproken in aanloop naar de Europese top in juni. Alle deelnemers aan het onderzoek krijgen desgewenst per e-mail een exemplaar van het onderzoeksrapport toegestuurd.

Hoe meer mensen deelnemen aan het onderzoek nederlandineuropa.nl, des te beter het is. Zo wordt immers duidelijker wat Nederlanders van Europa vinden en het maakt de boodschap aan de andere Europese lidstaten krachtiger. En bovendien, de toekomst van Nederland in Europa is een onderwerp dat alle Nederlanders aangaat.

VEELGESTELDE VRAGEN

Wie kan er deelnemen aan het onderzoek?

Nederlandineuropa.nl is een onderzoek dat via internet wordt uitgevoerd en waaraan iedereen kan meedoen. Iedereen kan dus zijn mening geven over de toekomst van Nederland in Europa en over een aantal actuele Europese thema's. Ook als u in het buitenland woont en uw mening wilt geven, bent u van harte welkom aan het onderzoek deel te nemen. Heeft u geen internet? Dan kunt u bellen met 070 348 61 11 voor een schriftelijke vragenlijst.

Waar kan ik vragen stellen over het onderzoek?

Vragen over het onderzoek kunt u stellen via europa@minbuza.nl. Als u een schriftelijke vragenlijst wilt ontvangen, kunt u uw gegevens achterlaten via tel 070 348 61 11.

Hoe zit het onderzoek in elkaar?

De vragenlijst bestaat uit algemene vragen over Europa en een gedeelte waarin vragen worden gesteld over drie actuele thema's.

Hoe lang duurt het invullen van het onderzoek?

Het duurt ongeveer een kwartiertje om alle vragen te beantwoorden.

Hoe lang loopt het onderzoek?

U kunt meedoen aan het onderzoek van maandag 13 maart tot en met maandag 17 april.

Blijven mijn gegevens wel anoniem?

Absoluut. Wij vragen enkele persoonlijke gegevens van u. Deze gegevens hebben wij nodig om de mening van verschillende bevolkingsgroepen in Nederland in kaart te kunnen brengen. Uw antwoorden blijven echter volstrekt anoniem en kunnen op geen enkele manier tot u herleid worden. Uw e-mailadres gebruiken wij alleen voor het doel waarvoor u het opgeeft.

Hoe worden de antwoorden verwerkt?

Het onafhankelijke onderzoeksbureau Anker Solutions verwerkt uw antwoorden en die van alle overige deelnemers aan het onderzoek en voert vervolgens een aantal statistische controles uit. Het eindrapport geeft daardoor een representatief beeld van de mening van Nederlanders over de toekomst van Nederland in Europa.

Kan ik een kopie krijgen van het onderzoeksrapport?

Nederlandineuropa.nl is bedoeld om iedere Nederlander in staat te stellen zijn mening te geven over de toekomst van Nederland in Europa. Een serieuze mening vraagt om een serieus antwoord. Daarom krijgt u, zodra het rapport klaar is en alleen als u dat wilt, het onderzoeksrapport per e-mail (PDF-versie) of per post toegezonden. Aan het eind van de vragenlijst kunt u uw e-mailadres of postadres opgeven, dat alleen zal worden gebruikt voor het doel waarvoor u het opgeeft.

Waarom is gekozen voor een internetonderzoek?

Het onderzoek nederlandineuropa.nl wordt aangeboden via internet. Internet biedt u de mogelijkheid om uw mening te geven op een moment dat u het best uitkomt. Bovendien biedt internet de mogelijkheid om de vragen uit dit onderzoek aan een grote groep mensen voor te leggen. Al eerder werd op aansprekende wijze via internet de mening van Nederlanders gevraagd. Het onderzoek 21minuten.nl is hiervan een bekend voorbeeld. Dat op zijn beurt weer was geïnspireerd door een soortgelijk onderzoek in Duitsland (www.perspektivedeutschland.de). Wie thuis niet beschikt over internet kan altijd terecht in de openbare bibliotheken. Mocht dat geen oplossing zijn, dan kunt u bellen met 070 348 61 11 voor een schriftelijke vragenlijst.

Wat is het doel van het onderzoek?

Met behulp van dit onderzoek wil de regering een betere indruk krijgen van de verwachtingen van het Nederlandse publiek ten aanzien van Nederland in Europa. De resultaten van dit onderzoek worden besproken met de Tweede Kamer en gebruikt bij onderhandelingen in Brussel.

PRIVACY

Uw antwoorden blijven anoniem. Gegarandeerd.

Uw antwoorden op de vragenlijst worden geheel anoniem verwerkt door het onafhankelijke onderzoeksbureau Anker Solutions. Uw antwoorden kunnen achteraf op geen enkele manier tot u worden herleid. Aan het einde van de vragenlijst kunt u uw e-mailadres of postadres opgeven om geattendeerd te worden op een eventueel vervolg op dit onderzoek of om het onderzoeksrapport te ontvangen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken garandeert dat uw antwoorden op de vragenlijst los worden opgeslagen van het door u opgegeven adres en op geen enkele manier met elkaar in verband kunnen worden gebracht.

Wat doen wij met uw adres?

Als u de resultaten van het onderzoek wilt ontvangen kunt u aan het einde van de vragenlijst uw e-mailadres of postadres doorgeven. Ook als u uitgenodigd wilt worden voor een eventueel vervolg op dit onderzoek, kunt u uw adres opgeven. Het ministerie van Buitenlandse Zaken garandeert dat het door u opgegeven adres eenmalig zal worden gebruikt voor het doel waarvoor u het adres heeft doorgegeven en daarna uit het bestand zal worden verwijderd.

Wat gebeurt er met uw antwoorden?

Uw antwoorden worden samen met de antwoorden van alle andere respondenten opgeslagen en verwerkt door een onafhankelijk onderzoeksbureau. Het onderzoeksrapport wordt door staatssecretaris Nicolai voor Europese Zaken aangeboden aan de Tweede Kamer en is voor het publiek beschikbaar, onder meer via deze website. De resultaten van het onderzoek dragen bij aan de standpuntvorming van de regering die met de Tweede Kamer zal worden besproken in aanloop naar de Europese top in juni. Als u aan het einde van de vragenlijst uw e-mailadres opgeeft, ontvangt u een kopie van het onderzoeksrapport per e-mail (PDF-versie) of per post.

CONTACT

Papieren vragenlijst

U kunt deelnemen aan het onderzoek via de website nederlandineuropa.nl. Voor wie niet over internet beschikt, is een papieren vragenlijst beschikbaar bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. U kunt deze vragenlijst opvragen via tel 070 348 61 11.

Voor meer informatie en vragen over het onderzoek kunt u een e-mail sturen naar europa@minbuza.nl. Via dit e-mailadres kunt u tevens vragen stellen over het onderzoek. Anonieme e-mailberichten worden niet in behandeling genomen. Uw berichten worden vertrouwelijk behandeld.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Voor een toelichting op de onderstreepte woorden in de vragen kunt u de lijst met verklarende begrippen gebruiken (aan deze lijst toegevoegd als bijlage).

www.nederlandineuropa.nl

De Nederlandse regering wil weten wat u denkt over onze relatie met Europa. Bijna een jaar geleden is de Europese grondwet afgewezen. De vraag is nu: hoe moeten we verder? Vandaar dit onderzoek.

Wij willen graag uw antwoorden weten op de bijgaande vragen. Het kost u ongeveer een kwartiertje.

De resultaten zullen uiterlijk 1 juni aanstaande worden gepubliceerd op de website www.nederlandineuropa.nl en zullen door de regering worden besproken met de Tweede Kamer en daarna in Brussel op de Europese Top van 15 en 16 juni aanstaande.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

WE BEGINNEN MET UW WAARDERING VAN DE SITUATIE NU. HOE STAAN WE ER EIGENLIJK VOOR?

Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?

- Zeer goed
- Goed
- Niet goed, niet slecht
- Slecht
- Zeer slecht
- Geen mening

Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden.

Heeft u toen wel of niet gestemd?

- Gestemd
- Niet gestemd
- Mocht niet stemmen
- Weet niet
- Wil niet zeggen

Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?

- Voor
- Tegen
- Blanco
- Wil niet zeggen
- Weet niet meer

Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?

- Ja
- Nee
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de Europese Unie voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of denkt u dat we de komende jaren zonder problemen met de huidige regels vooruit kunnen?

- Aan herziening toe
- Niet aan herziening toe
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

VINDT U DAT DE EU EEN ROL MOET SPELEN IN NEDERLAND BIJ DE VOLGENDE ONDERWERPEN EN ZO JA WELKE?

Terrorismebestrijding

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Milieu

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Werkgelegenheid

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Asielbeleid

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Energiebeleid

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Privatisering van overheidsdiensten

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Drugsbeleid

- Grote rol
- Tamelijk grote rol
- Niet zo grote rol
- Kleine rol
- Geen rol
- Geen mening

Naast algemene vragen bevat dit onderzoek ook enkele vragen over drie actuele Europese onderwerpen: de uitbreiding van de Europese Unie, veiligheid & recht en werk & economie.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

UITBREIDING

De Europese Gemeenschap begon in 1957 met zes lidstaten. De EU telt nu 25 lidstaten. In 2004 traden tien nieuwe lidstaten toe, waaronder Tsjechië, Hongarije en Polen. Roemenië en Bulgarije komen erbij in 2007 of 2008. Ook Turkije, Kroatië, Macedonië zijn kandidaat voor het lidmaatschap. Andere landen willen graag lid worden, maar zijn door de EU nog niet als kandidaat-lid aanvaard.

Om lid van de EU te kunnen worden, moeten landen voldoen aan een aantal strenge criteria.

- het land moet Europees zijn;
- het moet een stabiele democratie zijn;
- het moet de mensenrechten en minderheden beschermen;
- het moet een goed functionerende markteconomie hebben;
- en het land moet alle Europese wetten en regels hebben overgenomen en deze ook daadwerkelijk uitvoeren.

Ten slotte moet de Europese Unie zelf in staat zijn het land als nieuwe lidstaat op te nemen.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

ER VOLGEN NU ENKELE STELLINGEN OVER DE UITBREIDING. BENT U HET EENS OF ONEENS MET DE VOLGENDE STELLINGEN?

Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra voorwaarden.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

EN WAT VINDT U VAN DEZE STELLINGEN OVER DE UITBREIDING? BENT U HET EENS OF ONEENS MET DE VOLGENDE STELLINGEN?

De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast.

Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden willen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

De volgende landen zijn kandidaat voor het lidmaatschap van de EU of willen spoedig of op termijn kandidaat worden.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

BENT U VOOR OF TEGEN TOETREDING VAN DE VOLGENDE LANDEN TOT DE EU?

Albanië

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Roemenië

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Macedonië

- Voor
- egen
- Geen mening

Bosnië en Herzegovina

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Servië en Montenegro

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Oekraïne

- Voor
- Tegen
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Kroatië

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Noorwegen

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Turkije

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Bulgarije

- Voor
- Tegen
- Geen mening

Er is veel discussie over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Daarom volgen nu enkele specifieke vragen over dit onderwerp.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

BENT U HET EENS OF ONEENS MET DE VOLGENDE STELLINGEN?

Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

EN WAT VINDT U VAN DE VOLGENDE STELLINGEN OVER TURKIJE?

Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten, zoals Nederland, draaien op voor deze rekening.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd tegen een eventuele toestroom van Turkse migranten.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

EN WAT VINDT U VAN DEZE LAATSTE DRIE STELLINGEN OVER TURKIJE?

Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

DE LANDEN VAN DE EUROPESE UNIE WERKEN SAMEN OP HET GEBIED VAN WERK EN ECONOMIE.

Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?

- Voor meer economische samenwerking met andere EU-landen
- Voor minder economische samenwerking met andere EU-lande
- Niet meer en niet minder economische samenwerking dan nu het geval i
- Geen menin9

Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?

- Door Europese samenwerking stijgt de welvaart in Nederland
- Door Europese samenwerking daalt de welvaart in Nederland
- Europese samenwerking heeft geen invloed op de welvaart in Nederland
- Geen mening

EEN VRIJE MARKT VOOR DIENSTEN

Een voorbeeld van verdere economische samenwerking is het wegnemen van bestaande hindernissen voor de handel in diensten door invoering van een 'dienstenrichtlijn'.

Op dit moment kunnen Nederlandse loodgieters in Polen aan de slag en andersom, waarbij geldt dat een Nederlandse loodgieter die in Polen wil werken dan eerst aan de Poolse regels moet voldoen en omgekeerd.

Door de Europese Commissie - het dagelijks bestuur van de EU - , de Europese regeringen en het Europees Parlement wordt op dit moment gesproken over een nieuwe dienstenrichtlijn.

De Europese Commissie stelde daarbij voor de situatie zoals die nu is om te draaien: Nederlandse loodgieters die in Polen willen werken hoeven dan niet langer eerst aan de Poolse voorwaarden te voldoen. Andersom geldt hetzelfde voor Poolse loodgieters. Dit wordt het 'land van oorsprongbeginsel' genoemd.

Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?

- Ik ben voor invoering van de dienstenrichtlijn
- Ik ben voor invoering van de dienstenrichtlijn, zolang het land van oorsprongbeginsel zo zuiver mogelijk wordt toegepast met zo weinig mogelijk aanvullende voorwaarden
- Ik ben tegen invoering van de dienstenrichtlijn, tenzij gegarandeerd is dat Nederlandse arbeidsvoorwaarden niet ondermijnd worden
- Ik ben tegen invoering van de dienstenrichtlijn
- Geen mening

VEILIGHEID EN RECHT

De controles aan de grenzen tussen de EU-landen zijn grotendeels verdwenen. Hierdoor heeft de Europese Unie één gezamenlijke buitengrens gekregen. De lidstaten werken steeds meer samen op het gebied van veiligheid en andere grensoverschrijdende problemen zoals terrorisme, criminaliteit, asiel en migratie. Nu is in de EU afgesproken aan welke minimumvoorwaarden asielprocedures en opvang van asielzoekers moet voldoen. Er zijn nog grote verschillen in het asielbeleid van lidstaten, hetgeen 'asielshoppen' en misbruik in de hand werkt. Daarbij is het zo dat als een asielzoeker in één lidstaat toegang krijgt, deze zich uiteindelijk ook in een andere lidstaat kan vestigen.

Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?

Ik ben voor:

- Meer samenwerking
- Minder samenwerking
- Niet minder en niet meer samenwerking
- Geen mening

Binnen de Europese Unie is afgesproken om tot één Europees asielbeleid te komen waarin iedere lidstaat dezelfde procedure zal hanteren voor toelating van asielzoekers in de lidstaten. Daarbij gaat het niet om de aantallen asielzoekers die worden toegelaten, maar om de voorwaarden voor toekenning van de asielstatus.

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

BENT U HET EENS OF ONEENS MET DE VOLGENDE STELLINGEN?

Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

EN WAT VINDT U VAN DE VOLGENDE STELLINGEN OVER ASIELBELEID?

Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten tot Nederland.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.

- Eens
- Niet eens/ niet oneens
- Oneens
- Geen mening

Open grenzen maken het ook voor misdadigers makkelijker om binnen de EU te reizen. Sommigen denken bijvoorbeeld aan het versterken van Europol, zodat het een Europese politiedienst wordt die zelfstandig georganiseerde misdaadbendes mag opsporen.

Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?

- Betere samenwerking tussen landelijke politiediensten
- Vorming van een Europese politiedienst
- Geen van beide
- Beide
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Ook op andere terreinen gaan lidstaten meer samenwerken. Om de internationale criminaliteit en het terrorisme te bestrijden maakt de Europese Unie bijvoorbeeld afspraken over de uitwisseling en opslag van persoonsgegevens.

Met welke stelling bent u het het meeste eens?

- De uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen moet versoepeld worden, zodat de politie uit alle EU-landen toegang krijgt tot alle persoonsgegevens die zijn opgeslagen door de politie in één van de andere lidstaten van de EU
- De uitwisseling van persoonsgegevens moet versoepeld worden, maar onder strikte en duidelijk vastgelegde voorwaarden
- De uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen moet niet verder versoepeld worden
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

NU VOLGEN NOG ENKELE ALGEMENE VRAGEN.

De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?

- Veel te snel
- Iets te snel
- Juiste tempo
- Iets te langzaam
- Veel te langzaam
- Geen mening

En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?

- Zeer snel
- Snel
- Niet snel en niet langzaam
- Langzaam
- Zeer langzaam
- Geen mening

Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?

- Zeer betrokken
- Betrokken
- Neutraal
- Niet betrokken
- Helemaal niet betrokken
- Geen mening

Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?

- Veel meer betrokken
- Meer betrokken
- Niet meer en niet minder betrokken
- Minder betrokken
- Veel minder betrokken
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?

- Zeer geïnformeerd
- Geïnformeerd
- Beetje geïnformeerd
- Niet geïnformeerd
- Helemaal niet geïnformeerd
- Geen mening

Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?

- Zeer geïnformeerd
- Geïnformeerd
- Beetje geïnformeerd
- Niet geïnformeerd
- Helemaal niet geïnformeerd
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

EUROPA IN HET ONDERWIJS

Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie

- Zeer eens
- Eens
- Oneens
- Zeer oneens
- Geen mening

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

TEN BEHOEVE VAN DE STATISTISCHE VERWERKING VAN DE ANTWOORDEN VRAGEN WE U TENSLOTTE NAAR ENKELE GEGEVENS OVER UW ACHTERGROND.

Uw antwoorden op de vragenlijst worden geheel anoniem verwerkt door het onafhankelijke onderzoeksbureau Anker Solutions. Uw antwoorden kunnen achteraf op geen enkele manier tot u worden herleid.

Nadat uw antwoorden verwerkt zijn worden deze lijsten vernietigd.

In welk jaar bent u geboren?

Ik ben een...

- Man
- Vrouw

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

Indien u nog met een opleiding bezig bent, noteer dan het niveau van de opleiding die u nu volgt.

- Lagere school niet afgemaakt
- Lagere school
- Lager Beroeps Onderwijs (LBO)
bijv. LTS, LHNO, LEAO, LAO, Ambachtsschool, huishoudschool, lagere land-/ tuinbouwschool, lagere detailhandelschool, VMBO-praktijk
- MULO, MAVO, VMBO-theorie
- MMS, HAVO
- Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO)
bijv. MTS (voor 1967 UTS), MEAO, MHNO, MSPO, MAO, Handelsdagschool, middelbare land/tuinbouwschool, opleiding gezinsverzorging, opleiding kleuterleidster
- HBS, VWO, Gymnasium, Atheneum
- Hoger Beroepsonderwijs (HBO)
bijv. HTS (voor 1956 MTS), HEAO, Sociale Academie, Pedagogische Academie, Kunst Academie, Conservatorium, lerarenopleiding (MO-A, NLO)
- Universiteit

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Wat zijn de vier cijfers van uw postcode? (bijvoorbeeld 1077)

Als u in het buitenland woont: vul code 9999 in.

In welk land bent u geboren?

- Nederland
- Indonesië
- Marokko
- Nederlandse Antillen-Aruba
- Suriname
- Turkije
- Voormalig Joegoslavië
- Ander Europees land
- Ander niet-Europees land

In welk land is uw moeder geboren?

- Nederland
- Indonesië
- Marokko
- Nederlandse Antillen-Aruba
- Suriname
- Turkije
- Voormalig Joegoslavië
- Ander Europees land
- Ander niet-Europees land

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

In welk land is uw vader geboren?

- Nederland
- Indonesië
- Marokko
- Nederlandse Antillen-Aruba
- Suriname
- Turkije
- Voormalig Joegoslavië
- Ander Europees land
- Ander niet-Europees land

Stel dat er vandaag verkiezingen worden gehouden voor de Tweede Kamer. Op welke partij zou u dan stemmen?

- CDA
- PvdA
- VVD
- LPF
- D66
- GroenLinks
- Groep Nawijn
- Niet Lullen Maar Poetsen (Pastors)
- SP
- SGP
- ChristenUnie
- Partij voor de Dieren
- Partij van de Vrijheid (Wilders)
- Zou niet stemmen
- Niet stemgerechtigd
- Wil niet zeggen
- Weet niet

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Wat is uw dagelijkse bezigheid?

- Zelfstandige
- In loondienst, (semi-)overheid
- In loondienst, bedrijf
- Werkloos
- Huisvrouw/man
- Student/scholier
- Gepensioneerd
- Anders
- Wil niet zeggen
- Weet niet

Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?

- Ja, goed idee
- Nee, geen goed idee
- Geen mening

Ik wil graag de volgende zaken ontvangen:

Indien u niets wilt ontvangen, kunt u deze vraag overslaan.

- Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld
- Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek
- Uitnodiging voor groeps gesprekken over Nederland in Europa bij mij in de buurt
- Uitnodiging voor evenementen en bijeenkomsten over Nederland in Europa bij mij in de buurt
- Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen

Ik ontvang deze zaken graag via e-mail / via de post (doorhalen wat niet van toepassing is).

Vul hier uw postadres of uw e-mailadres in:

VRAGENLIJST WWW.NEDERLANDINEUROPA.NL

Indien u opmerkingen heeft naar aanleiding van dit onderzoek kunt u dat hieronder aangeven:

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

De resultaten zullen voor 1 juni aanstaande openbaar gemaakt worden op de website nederlandineuropa.nl en zullen door de regering worden besproken met de Tweede Kamer en daarna in Brussel op de Europese Top van 15 en 16 juni aanstaande.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

25 LIDSTATEN

25 landen zijn lid van de EU: Nederland, België, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Zweden.

ALBANIË

In 2003 heeft de EU aan Albanië (en aan Bosnië en Servië en Montenegro) beloofd dat in de toekomst in aanmerking komt voor kandidaat-lidmaatschap van de EU, tenminste als en wanneer het aan de voorwaarden daarvoor voldoet. Albanië is dus nog geen kandidaat-lid van de EU. De verwachting is dat dit nog lang gaat duren.

ARBEIDSVOORWAARDEN

Dit betreft zaken als loon, arbo-regels, verlofuren etc. Deze worden per land bepaald en zijn dus ook per land verschillend. In Nederland zijn het vooral de werkgevers en werknemers die samen afspraken maken om de arbeidsvoorwaarden te bepalen. Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, TsjechZweden.

ASIELBELEID

In Europa wordt samengewerkt om één enkel Europees asielbeleid mogelijk te maken. Dat betekent dat in alle landen van de EU dezelfde procedure moet gelden om te bepalen of een asielzoeker mag blijven. Ook is afgesproken dat de landen in de EU veel beter met elkaar samenwerken op dit vlak. In het zogenaamde Haagse Programma zijn nadere afspraken gemaakt over het asielbeleid.

BOSNIË EN HERZEGOVINA

In 2003 heeft de EU aan Bosnië en Herzegovina (en aan Albanië en Servië en Montenegro) beloofd dat in de toekomst in aanmerking komt voor kandidaat-lidmaatschap van de EU, tenminste als en wanneer het aan de voorwaarden daarvoor voldoet. Bosnië en Herzegovina is dus nog geen kandidaat-lid van de EU. De verwachting is dat dit nog lang gaat duren.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

BULGARIJE

Bulgarije gaf na de val van de Muur aan lid te willen worden van de Europese Unie. In 1999 werd Bulgarije kandidaat-lid en begonnen tegelijkertijd de toetredingsonderhandelingen die in 2005 werden afgerond. In 2006 wordt bepaald of Bulgarije in 2007 of in 2008 zal toetreden tot de EU. Er bestaan nog zorgen over het functioneren van het rechtssysteem en het ambtelijke apparaat in het land met name als het gaat om de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Mocht dit niet op tijd voldoende zijn opgelost, zal Bulgarije niet in 2007 maar pas in 2008 kunnen toetreden tot de EU.

DRUGSBELEID

Sinds 1987 werken de lidstaten van de EU samen tegen de drugshandel. Zo is er een meldingsplicht ingesteld om het witwassen van geld tegen te gaan, voor o.a. banken, notarissen, advocaten en casino's als het vermoeden bestaat dat geld afkomstig is van drugstransacties. Het bestrijden van illegale drugshandel is een van de belangrijkste doelen van Europol. De afspraken tussen de EU-lidstaten laten ruimte voor Nederland een eigen drugsbeleid te voeren.

ENERGIEBELEID

De EU wil het gebruik van duurzame energiebronnen stimuleren, de toevoer van energie zeker stellen en de concurrentie tussen energiebedrijven in de lidstaten bevorderen. Over het energiebeleid van de EU wordt op dit moment intensief gediscussieerd, onder meer aan de hand van een voorstel van de Europese Commissie.

EUROPESE BESLUITVORMINGSREGELS

De lidstaten van de Europese Unie hebben, o.a. in verdragen, afspraken gemaakt over de manier waarop zij gezamenlijk besluiten nemen over wetten en regels. En over hoe Europees Parlement, de regeringen van de lidstaten, het Hof van Justitie en de Europese Commissie samenwerken. Over sommige onderwerpen wordt met unanimitéit besloten en over andere met meerderheid. Op dit moment werkt de Europese Unie met verschillende verdragen, waarvan het Verdrag van Nice de laatste aanpassingen inhoudt. Over het Verdrag van Nice werd in 2001 overeenstemming bereikt.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

EUROPESE GRONDWET (GRONDWETTELIJK VERDRAG)

De belangrijkste Europese afspraken worden vastgelegd in Verdragen. Op dit moment werkt de EU op basis van verschillende verdragen. Het meest recente is het Verdrag van Nice, waarover in 2001 overeenstemming werd bereikt. In juni 2004 stelden de Europese regeringsleiders een Europees grondwettelijk Verdrag voor om de bestaande verdragen samen te voegen en een aantal punten te veranderen, zoals de besluitvormingsprocedures en de verdeling van de bevoegdheden tussen de EU en de lidstaten. Dertien landen stemden in met dit grondwettelijk Verdrag. Een meerderheid van de kiezers in Nederland en Frankrijk stemde vorig jaar in referenda tegen het grondwettelijk Verdrag. In de rest van de lidstaten is nog geen definitief besluit genomen over de ratificatie van het grondwettelijk Verdrag.

EUROPESE TOP

Viermaal per jaar komen de regeringsleiders van de landen van de Europese Unie en de voorzitter van de Europese Commissie bij elkaar in Brussel om te vergaderen over de belangrijkste onderwerpen die in Europa spelen. Zo'n vergadering heet een Europese Raad. Op de Raad van juni gaat het onder andere over de toekomst van de Europese samenwerking.

EUROPOL & EUROPESE POLITIEDIENST

Europol is het samenwerkingsverband tussen de Europese politiediensten. Anders dan de Amerikaanse FBI, doet Europol niet zelf onderzoek. Europol coordineert nationale politiediensten bij internationale operaties tegen de georganiseerde misdaad. Er wordt gewerkt aan versterking van Europol. Op termijn kan Europol een soort Europese FBI worden. Zo ver is het echter nog niet.

GRENZEN TUSSEN DE EU-LANDEN ZIJN GROTENDEELS VERDWENEN

Sinds 1995 worden er aan de binnengrenzen van de EU, dus tussen de EU-lidstaten onderling, geen grenscontroles op personen meer uitgevoerd. Alleen Ierland en Groot-Brittannië doen hier niet aan mee, vooral omdat zij als eilandstaten geen binnengrenzen met andere landen van de EU hebben. De EU-landen hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over de controles aan de buitengrenzen van de EU.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

HANDEL IN DIENSTEN

Voorbeelden van dienstverlenende bedrijven zijn horeca, schoonmaakbedrijven, transportbedrijven, boekhoudkantoren en financieringsmaatschappijen. Vrij verkeer van diensten houdt in dat deze bedrijven hun diensten in alle landen van de Europese Unie kunnen aanbieden. Over de zogenaamde Dienstenrichtlijn, die beoogt de vrijheid van dienstverlening verder te realiseren, vindt op dit moment intensieve discussie plaats.

KANDIDAAT-LID

De kandidaat-lidstaten van de EU zijn Roemenië, Bulgarije, Kroatië, Turkije en Macedonië. Roemenië en Bulgarije treden in 2007 of 2008 toe tot de EU. Kroatië, Turkije en Macedonië zijn ook kandidaat-lid maar toetreding van die landen tot de EU zal nog jaren op zich laten wachten.

KROATIË

Kroatië werd in 2004 kandidaat-lid van de EU. Maar pas in 2005 opende de EU de toetredingsonderhandelingen, toen Kroatië had bewezen volledig mee te werken aan het Joegoslavië Tribunaal in Den Haag. Dit Tribunaal onderzoekt oorlogsmisdaden die begaan zijn in de oorlogen in Joegoslavië in de jaren negentig. Kroatië heeft zich van alle landen op de Westelijke Balkan het meest ontwikkeld, vooral op economisch gebied. Maar het zal nog tijd kosten voordat Kroatië definitief een stabiele democratie en rechtstaat is geworden en de gevolgen van de oorlog van de jaren negentig helemaal heeft verwerkt. De toetredingsonderhandelingen met Kroatië zijn inmiddels begonnen.

MACEDONIË

De EU gaf Macedonië eind vorig jaar de status van kandidaat-lid als beloning voor de vorderingen van dit land van de laatste jaren. Deze status betekent echter nog niet zoveel: toetredingsonderhandelingen zijn nog niet begonnen en er is ook geen datum genoemd waarop dat zou kunnen gebeuren. Pas als de toetredingsonderhandelingen met een land worden geopend bevindt dat land zich serieus op het pad naar toetreding. Daarvoor moet het eerst aan een reeks voorwaarden voldoen.

MILIEU

De lidstaten van de EU maken afspraken over een beter leefmilieu, zoals bijvoorbeeld zaken als lucht- en waterkwaliteit, klimaatverandering, natuur en afvalbeheer. Veel van deze afspraken krijgen vorm in Europese richtlijnen, die door de lidstaten van de EU in eigen wetten en regels worden omgezet.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

NOORWEGEN

Noorwegen is geen lid van de EU. De Noorse bevolking stemde twee keer in een referendum tegen EU-lidmaatschap. Noorwegen heeft wel een vrijhandelsovereenkomst met de EG, is lid van de Europese Economische Ruimte en doet mee aan de Europese Schengen-afspraken over het vrij verkeer van personen.

OEKRAÏNE

Sinds de val van de muur en het einde van de Sovjet Unie heeft Oekraïne zich steeds zelfstandiger opgesteld ten opzichte van Rusland. Het land voelt zich meer verbonden met West-Europa. De vreedzame opstand en de regeringswisseling van eind 2004 (de zogenaamde 'Oranje revolutie') lieten dat nog eens duidelijk zien. Oekraïne werkt intensief samen met Polen en andere landen aan de oostelijke grens van de EU en wil graag zo snel mogelijk bij de EU horen. De EU heeft echter laten weten dat dat nu niet mogelijk is. Wel helpt de EU de Oekraïne zich te ontwikkelen op basis van een partnerschaps- en samenwerkingsakkoord.

PERSOONSGEGEVENS

Om verdachten te kunnen opsporen hebben politie en justitie gegevens over personen nodig. Voorbeelden zijn DNA en vingerafdrukken. Het is van belang dat zulke gegevens niet zomaar in handen van iedereen kunnen komen. Ook de politie mag niet zomaar persoonsgegevens verzamelen en doorgeven.

PRIVATISERING VAN OVERHEIDSDIENSTEN

De economische integratie van de EU berust op het principe van vrije en eerlijke concurrentie; economische actoren moeten op de interne markt op gelijke voorwaarden met elkaar kunnen concurreren. Privatisering betekent het overhevelen van bedrijven uit de overheidssector naar de markt. Voormalige overheidsbedrijven, zoals die voor gas en elektriciteit, zijn de afgelopen jaren geprivatiseerd. De gedachte is dat burgers daardoor meer te kiezen hebben en dat zou ervoor moeten zorgen dat de prijzen lager worden en de kwaliteit beter. Een van de belangrijkste verantwoordelijkheden van de Europese Commissie is erop toe te zien dat concurrentievervalsende praktijken worden tegengegaan. Denk bijvoorbeeld aan kartels, monopolies en ongeoorloofde staatssteun.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

ROEMENIË

Roemenië gaf, net als Bulgarije en andere voormalige Oostbloklanden, na de val van de Muur aan lid te willen worden van de Europese Unie. In 1999 werd Roemenië kandidaat-lid en begonnen tegelijkertijd de toetredingsonderhandelingen die in 2005 werden afgerond. In 2006 wordt bepaald of Roemenië in 2007 of in 2008 zal toetreden tot de EU. Er bestaan nog zorgen over het functioneren van het rechtssysteem en het ambtelijke apparaat in het land met name als het gaat om de bestrijding van de corruptie. Mocht dit niet op tijd voldoende zijn opgelost, zal Roemenië niet in 2007 maar pas in 2008 kunnen toetreden tot de EU.

SERVIË EN MONTENEGRO

In 2003 heeft de EU aan Servië en Montenegro (en aan Albanië en Bosnië) beloofd dat in de toekomst in aanmerking komt voor kandidaat-lidmaatschap van de EU, tenminste als en wanneer het aan de voorwaarden daarvoor voldoet. Servië en Montenegro is nu nog geen kandidaat-lid van de EU. De verwachting is dat dit nog lang gaat duren. Waar het de EU nu vooral om gaat is te voorkomen dat Servië en Montenegro weer terugvalt naar een situatie van instabiliteit. Daartoe zal ook een vreedzame oplossing voor de kwestie-Kosovo moeten worden gevonden.

TERRORISMEBESTRIJDING

De lidstaten van de EU werken samen om terroristische netwerken op te sporen. Zo zijn afspraken gemaakt om onderling terroristen uit te leveren, zijn er afspraken over samenwerking van justitie en politie in de lidstaten en heeft de EU een lijst opgesteld met organisaties die officieel als terroristische groepering worden bestempeld. Om te zorgen dat de plannen van de EU-lidstaten beter op elkaar worden afgestemd is de Nederlander Gijs de Vries benoemd tot EU-coördinator voor terrorismebestrijding.

TOETREDINGSVOORWAARDEN/KOPENHAGEN-CRITERIA

Als een land aangeeft lid te willen worden van de EU moet het eerst aan strikte voorwaarden voldoen: de huidige EU-lidstaten beoordelen of het land in Europa ligt, een democratisch en goed bestuur heeft, de mensenrechten beschermt en het een functionerende markteconomie heeft. Zo ja, dan krijgt het de status van kandidaat-lid en kunnen de huidige EU-lidstaten vervolgens besluiten of zij met dat land gaan onderhandelen over toetreding. Pas als een land tijdens de jarenlange toetredingsonderhandelingen alle Europese regels heeft overgenomen beslist de EU of een land daadwerkelijk kan toetreden; alle parlementen en regeringen van de huidige Europese Unie moeten instemmen met de toetreding van een nieuwe lidstaat. Daarbij weegt ook mee of zij vinden dat de EU klaar is om een nieuw land op te nemen.

BIJLAGE: VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

TURKIJE

Met Turkije heeft sinds 1963 een samenwerkingsovereenkomst met de EU. In 1999 besloot de EU Turkije kandidaat-lid te maken. In oktober 2005 heeft de EU besloten tot het openen toetredingsonderhandelingen. Turkije heeft de laatste jaren z'n best gedaan veel te veranderen, vooral op het gebied van mensenrechten. Het veranderingsproces in zo'n groot land gaat langzaam, en er zijn nog vele belangrijke zaken die geregeld moeten voordat de onderhandelingen met Turkije kunnen worden afgerond. De verwachting is dat dit nog lang gaat duren, op z'n minst zo'n tien tot vijftien jaar voordat Turkije voldoet aan alle voorwaarden en ook de EU klaar is voor toetreding met Turkije (als bijvoorbeeld de afspraken over landbouwsubsidies in de EU zijn aangepast). Ook een oplossing van de kwestie-Cyprus is noodzakelijk voordat Turkije kan toetreden.

UITWISSELING EN OPSLAG VAN PERSOONSGEGEVENS

Om verdachten te kunnen opsporen hebben politie en justitie gegevens nodig. Bijvoorbeeld DNA, vingerafdrukken, kentekenbewijzen van auto's, gegevens over wapens en dergelijke. Omdat misdaad steeds internationaler wordt, moet de politie zulke gegevens vaak uit het buitenland krijgen. In Europa is afgesproken dat de uitwisseling van zulke gegevens veel sneller moet. De landen van de EU werken samen in Europol om de gegevens van verdachte personen met elkaar te kunnen delen.

WERK EN ECONOMIE

Toen de voorloper van de EU, de EEG, in 1957 werd opgericht, was zij gebaseerd op een 'gemeenschappelijke markt'. Met andere woorden: personen, goederen, kapitaal en diensten moesten vrij tussen de lidstaten kunnen circuleren alsof de Gemeenschap één land was, dus zonder controles aan de grenzen en zonder importheffingen.

WERKGELEGENHEID

De EU heeft zich het doel gesteld dat in 2010 70% van de totale Europese beroepsbevolking een baan heeft. De lidstaten zijn zelf verantwoordelijk voor specifieke maatregelen om de werkgelegenheid te bevorderen. Zij werken hieraan binnen de afspraken van de zogenaamde Lissabonagenda. De EU lidstaten werken samen om volledig vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal tussen de lidstaten te realiseren.

BIJLAGE 4
FREQUENTIEVRAGENLIJST

Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?

	N	%
Zeer goed	19,527	20
Goed	44,063	45
Niet goed, niet slecht	18,217	19
Slecht	10,259	11
Zeer slecht	4,616	5
Geen mening	770	1
Totaal	97,452	100

**Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden.
Heeft u toen wel of niet gestemd?**

	N	%
Gestemd	83,712	86
Niet gestemd (sla volgende vraag over)	8,447	9
Mocht niet stemmen (sla volgende vraag over)	4,303	4
Weet niet (sla volgende vraag over)	411	0
Wil niet zeggen (sla volgende vraag over)	578	1
Totaal	97,452	100

Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?

	N	%
Voor	27,072	32
Tegen	54,941	66
Blanco	592	1
Wil niet zeggen	686	1
Weet niet meer	421	1
Totaal	83,712	100
(Vraag niet gesteld)	13,740	
Totaal	97,452	

Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?

	N	%
Ja	49,158	50
Nee	40,990	42
Geen mening	7,304	8
Totaal	97,452	100

Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of denkt u dat we de komende jaren zonder problemen met de huidige regels vooruit kunnen?

	N	%
Aan herziening toe	63,678	65
Niet aan herziening toe	19,695	20
Geen mening	14,078	14
Totaal	97,452	100

Vindt u dat de EU een rol moet spelen in Nederland bij de volgende onderwerpen en zo ja welke? Terrorismebestrijding

	N	%
Grote rol	43,762	45
Tamelijk grote rol	29,006	30
Niet zo grote rol	11,344	12
Kleine rol	5,316	6
Geen rol	6,932	7
Geen mening	1,093	1
Totaal	97,452	100

Milieu

	N	%
Grote rol	33,003	34
Tamelijk grote rol	26,222	27
Niet zo grote rol	16,882	17
Kleine rol	8,421	9
Geen rol	11,991	12
Geen mening	932	1
Totaal	97,452	100

Werkgelegenheid

	N	%
Grote rol	19,378	20
Tamelijk grote rol	21,465	22
Niet zo grote rol	23,345	24
Kleine rol	11,814	12
Geen rol	20,319	21
Geen mening	1,131	1
Totaal	97,452	100

Asielbeleid

	N	%
Grote rol	26,070	27
Tamelijk grote rol	21,858	22
Niet zo grote rol	15,270	16
Kleine rol	10,309	11
Geen rol	22,762	23
Geen mening	1,184	1
Totaal	97,452	100

Energiebeleid

	N	%
Grote rol	22,313	23
Tamelijk grote rol	22,073	23
Niet zo grote rol	18,860	19
Kleine rol	11,194	12
Geen rol	21,392	22
Geen mening	1,620	2
Totaal	97,452	100

Privatisering van overheidsdiensten

	N	%
Grote rol	7,644	8
Tamelijk grote rol	9,483	10
Niet zo grote rol	19,459	20
Kleine rol	14,370	15
Geen rol	42,996	44
Geen mening	3,500	4
Totaal	97,452	100

Drugsbeleid

	N	%
Grote rol	23,337	24
Tamelijk grote rol	17,697	18
Niet zo grote rol	15,848	16
Kleine rol	11,875	12
Geen rol	27,312	28
Geen mening	1,383	1
Totaal	97,452	100

**Er volgen nu enkele stellingen over de uitbreiding. Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen.**

	N	%
Eens	3,940	4
Niet eens - niet oneens	4,550	5
Oneens	87,855	90
Geen mening	1,107	1
Totaal	97,452	100

Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen.

	N	%
Eens	73,384	75
Niet eens - niet oneens	8,935	9
Oneens	13,321	14
Geen mening	1,811	2
Totaal	97,452	100

Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra voorwaarden voldoen.

	N	%
Eens	42,702	44
Niet eens - niet oneens	20,513	21
Oneens	29,436	30
Geen mening	4,800	5
Totaal	97,452	100

**De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast.
Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.**

	N	%
Eens	42,254	43
Niet eens - niet oneens	20,483	21
Oneens	21,232	22
Geen mening	13,483	14
Totaal	97,452	100

Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden willen.

	N	%
Eens	47,184	48
Niet eens - niet oneens	14,354	15
Oneens	33,172	34
Geen mening	2,741	3
Totaal	97,452	100

We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen.

	N	%
Eens	23,188	24
Niet eens - niet oneens	21,345	22
Oneens	49,045	50
Geen mening	3,873	4
Totaal	97,452	100

Bent u voor of tegen toetreding van de volgende landen tot de EU?

Bulgarije

	N	%
Voor	29,170	30
Tegen	53,208	55
Geen mening	15,074	16
Totaal	97,452	100

Turkije

	N	%
Voor	21,162	22
Tegen	65,853	68
Geen mening	10,436	11
Totaal	97,452	100

Roemenië

	N	%
Voor	29,119	30
Tegen	53,964	55
Geen mening	14,369	15
Totaal	97,452	100

Macedonië

	N	%
Voor	26,468	27
Tegen	53,887	55
Geen mening	17,097	18
Totaal	97,452	100

Servië en Montenegro

	N	%
Voor	22,018	23
Tegen	60,280	62
Geen mening	15,154	16
Totaal	97,452	100

Kroatië

	N	%
Voor	34,208	35
Tegen	49,198	51
Geen mening	14,047	14
Totaal	97,452	100

Oekraïne

	N	%
Voor	23,213	24
Tegen	58,763	60
Geen mening	15,475	16
Totaal	97,452	100

Noorwegen

	N	%
Voor	86,293	89
Tegen	4,639	5
Geen mening	6,519	7
Totaal	97,452	100

Bosnië en Herzegovina

	N	%
Voor	24,517	25
Tegen	57,227	59
Geen mening	15,708	16
Totaal	97,452	100

Albanië

	N	%
Voor	19,465	20
Tegen	62,591	64
Geen mening	15,396	16
Totaal	97,452	100

**Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen.**

	N	%
Eens	35,898	37
Niet eens - niet oneens	8,398	9
Oneens	50,817	52
Geen mening	2,339	2
Totaal	97,452	100

Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie.

	N	%
Eens	39,944	41
Niet eens - niet oneens	13,238	14
Oneens	40,285	41
Geen mening	3,984	4
Totaal	97,452	100

Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.

	N	%
Eens	19,850	20
Niet eens - niet oneens	14,738	15
Oneens	52,846	54
Geen mening	10,018	10
Totaal	97,452	100

Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten, zoals Nederland, draaien op voor deze rekening.

	N	%
Eens	46,224	47
Niet eens - niet oneens	17,155	18
Oneens	29,267	30
Geen mening	4,807	5
Totaal	97,452	100

Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd.

	N	%
Eens	36,049	37
Niet eens - niet oneens	16,018	16
Oneens	39,315	40
Geen mening	6,071	6
Totaal	97,452	100

Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.

	N	%
Eens	25,825	27
Niet eens - niet oneens	17,879	18
Oneens	48,096	49
Geen mening	5,653	6
Totaal	97,452	100

Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.

	N	%
Eens	41,195	42
Niet eens - niet oneens	20,773	21
Oneens	29,289	30
Geen mening	6,195	6
Totaal	97,452	100

Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.

	N	%
Eens	17,751	18
Niet eens - niet oneens	20,800	21
Oneens	51,582	53
Geen mening	7,319	8
Totaal	97,452	100

Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?

	N	%
Voor meer economische samenwerking met andere EU-landen	56,998	59
Voor minder economische samenwerking met andere EU-landen	8,780	9
Niet meer en niet minder economische samenwerking dan nu het geval is	24,528	25
Geen mening	7,146	7
Totaal	97,452	100

Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?

	N	%
Door Europese samenwerking stijgt de welvaart in Nederland	45,345	47
Door Europese samenwerking daalt de welvaart in Nederland	26,928	28
Europese samenwerking heeft geen invloed op de welvaart in Nederland	13,214	14
Geen mening	11,965	12
Totaal	97,452	100

Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?

	N	%
Ik ben voor invoering van de dienstenrichtlijn	10,769	11
Ik ben voor invoering van de dienstenrichtlijn, zolang het land van oorsprongbeginsel zo zuiver mogelijk wordt toegepast met zo weinig mogelijk aanvullende voorwaarden	10,583	11
Ik ben tegen invoering van de dienstenrichtlijn, tenzij gegarandeerd is dat Nederlandse arbeidsvoorwaarden niet ondermijnd worden	39,288	40
Ik ben tegen invoering van de dienstenrichtlijn	23,804	24
Geen mening	13,009	13
Totaal	97,452	100

Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?

	N	%
Meer samenwerking	67,307	69
Minder samenwerking	12,605	13
Niet minder en niet meer samenwerking	13,721	14
Geen mening	3,820	4
Totaal	97,452	100

Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.

	N	%
Eens	63,395	65
Niet eens - niet oneens	11,510	12
Oneens	18,893	19
Geen mening	3,654	4
Totaal	97,452	100

Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid.

	N	%
Eens	56,881	58
Niet eens - niet oneens	14,886	15
Oneens	21,500	22
Geen mening	4,185	4
Totaal	97,452	100

Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.

	N	%
Eens	10,561	11
Niet eens - niet oneens	21,449	22
Oneens	54,403	56
Geen mening	11,040	11
Totaal	97,452	100

Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.

	N	%
Eens	33,244	34
Niet eens - niet oneens	17,367	18
Oneens	42,078	43
Geen mening	4,763	5
Totaal	97,452	100

Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten tot Nederland.

	N	%
Eens	40,651	42
Niet eens - niet oneens	19,923	20
Oneens	33,387	34
Geen mening	3,492	4
Totaal	97,452	100

Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.

	N	%
Eens	35,157	36
Niet eens - niet oneens	20,224	21
Oneens	38,135	39
Geen mening	3,936	4
Totaal	97,452	100

Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?

	N	%
Betere samenwerking tussen landelijke politiediensten	58,856	60
Vorming van een Europese politiedienst	15,215	16
Geen van beide	3,994	4
Beide	17,394	18
Geen mening	1,993	2
Totaal	97,452	100

Met welke stelling bent u het meeste eens?

	N	%
De uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen moet versoepeld worden, zodat de politie uit alle EU-landen toegang krijgt tot alle persoonsgegevens die zijn opgeslagen door de politie in één van de andere lidstaten van de EU	28,576	29
De uitwisseling van persoonsgegevens moet versoepeld worden, maar onder strikte en duidelijk vastgelegde voorwaarden	53,510	55
De uitwisseling van persoonsgegevens tussen EU-landen moet niet verder versoepeld worden	12,578	13
Geen mening	2,788	3
Totaal	97,452	100

**De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie.
Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?**

	N	%
Veel te snel	22,609	23
Iets te snel	28,748	30
Juiste tempo	17,625	18
Iets te langzaam	8,186	8
Veel te langzaam	4,873	5
Geen mening	15,411	16
Totaal	97,452	100

En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?

	N	%
Zeer snel	3,029	3
Snel	13,426	14
Niet snel en niet langzaam	45,267	47
Langzaam	17,020	18
Zeer langzaam	10,526	11
Geen mening	8,184	8
Totaal	97,452	100

Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?

	N	%
Zeer betrokken	7,245	7
Betrokken	34,317	35
Neutraal	26,332	27
Niet betrokken	15,982	16
Helemaal niet betrokken	12,553	13
Geen mening	1,023	1
Totaal	97,452	100

Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?

	N	%
Veel meer betrokken	11,634	12
Meer betrokken	40,457	42
Niet meer en niet minder betrokken	34,082	35
Minder betrokken	2,785	3
Veel minder betrokken	4,304	4
Geen mening	4,191	4
Totaal	97,452	100

Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?

	N	%
Zeer geïnformeerd	8,344	9
Geïnformeerd	42,906	44
Beetje geïnformeerd	31,235	32
Niet geïnformeerd	9,090	9
Helemaal niet geïnformeerd	4,671	5
Geen mening	1,207	1
Totaal	97,452	100

Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?

	N	%
Zeer geïnformeerd	2,403	3
Geïnformeerd	17,952	18
Beetje geïnformeerd	40,706	42
Niet geïnformeerd	24,255	25
Helemaal niet geïnformeerd	10,687	11
Geen mening	1,448	2
Totaal	97,452	100

Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.

	N	%
Zeer eens	19,435	20
Eens	57,079	59
Oneens	10,869	11
Zeer oneens	2,803	3
Geen mening	7,266	8
Totaal	97,452	100

Leeftijd

	N	%
< 24	11,846	12
25-34	15,502	16
35-49	29,521	30
50-64	26,021	27
65 en ouder	14,561	15
Totaal	97,452	100

Geslacht

	N	%
Man	48,027	49
Vrouw	49,425	51
Totaal	97,452	100

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

	N	%
LBO of lager	8,326	9
MULO, MAVO, VMBO-theorie	9,419	10
MMS, HAVO	8,465	9
MBO	31,110	32
HBS, VWO, Gym, Atheneum	12,809	13
HBO	16,906	17
Universiteit	10,417	11
Totaal	97,452	100

In welk land bent u geboren?

	N	%
Nederland	91,407	94
Indonesië	1,179	1
Marokko	700	1
Nederlandse Antillen-Aruba	524	1
Suriname	343	0
Turkije	316	0
Voormalig Joegoslavië	154	0
Ander Europees land	1,930	2
Ander niet-Europees land	900	1
Totaal	97,452	100

In welk land is uw moeder geboren?

	N	%
Nederland	89,381	92
Indonesië	1,679	2
Marokko	374	0
Nederlandse Antillen-Aruba	308	0
Suriname	458	1
Turkije	417	0
Voormalig Joegoslavië	211	0
Ander Europees land	3,697	4
Ander niet-Europees land	925	1
Totaal	97,452	100

In welk land is uw vader geboren?

	N	%
Nederland	90,635	93
Indonesië	1,738	2
Marokko	267	0
Nederlandse Antillen-Aruba	275	0
Suriname	396	0
Turkije	478	1
Voormalig Joegoslavië	225	0
Ander Europees land	2,627	3
Ander niet-Europees land	811	1
Totaal	97,452	100

**Stel dat er vandaag verkiezingen worden gehouden voor de Tweede Kamer.
Op welke partij zou u dan stemmen?**

	N	%
SP	11437	11.7
GL	5272	5.4
PvdA	17932	18.4
D66	3108	3.2
CDA	9689	9.9
VVD	18224	18.7
CU	3769	3.9
SGP	1155	1.2
LPF	986	1.0
Pastors	1996	2.0
PvdV	6838	7.0
Nawijn	145	.1
PvdD	1315	1.3
Weet niet	9094	9.3
Weigert	3457	3.5
Zou niet stemmen	1750	1.8
Mag niet	1284	1.3
Totaal	97,452	100

Wat is uw dagelijkse bezigheid?

	N	%
Zelfstandige	8,686	9
In loondienst (semi-)overheid	15,247	16
In loondienst, bedrijf	31,186	32
Werkloos	1,692	2
Huisvrouw - man	8,058	8
Student - scholier	8,724	9
Gepensioneerd	17,340	18
Anders	4,510	5
Wil niet zeggen	1,715	2
Weet niet	294	0
Totaal	97,452	100

Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?

	N	%
Ja, goed idee	79,885	82
Nee, geen goed idee	6,526	7
Geen mening	11,041	11
Totaal	97,452	100

Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld.

	N	%
Nee	50,244	52
Ja	47,208	48
Totaal	97,452	100

Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek.

	N	%
Nee	68,197	70
Ja	29,255	30
Totaal	97,452	100

Uitnodiging voor groepsgesprekken over NL in Europa bij mij in de buurt.

	N	%
Nee	88,887	91
Ja	8,565	9
Totaal	97,452	100

Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa bij mij in de buurt.

	N	%
Nee	89,508	92
Ja	7,944	8
Totaal	97,452	100

Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen.

	N	%
Nee	79,130	81
Ja	18,322	19
Totaal	97,452	100

Bericht vooraf over een eventuele presentatie van de resultaten van dit onderzoek op televisie.

	N	%
Nee	76,062	78
Ja	21,390	22
Totaal	97,452	100

Informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over Europa (zoals persberichten).

	N	%
Nee	82,414	85
Ja	15,038	15
Totaal	97,452	100

BIJLAGE 5
TABELLENBOEK

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?						Leeftijd					
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Universiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
									vwo	hbo						
Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?	Zeer goed	20	24	16	9	11	16	13	25	25	47	30	21	15	18	24
	Goed	45	43	47	35	43	43	47	46	51	41	47	48	45	43	44
	Niet goed, niet slecht	19	17	21	27	23	22	22	14	14	7	13	17	22	20	17
	Slecht	11	10	11	17	15	12	12	9	7	3	6	9	12	13	10
	Zeer slecht	5	5	4	9	6	5	5	5	3	2	3	4	6	5	4
	Geen mening	1	0	1	3	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1
Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden. Heeft u toen wel of niet gestemd?	Gestemd	86	85	86	80	87	84	88	77	90	88	62	86	90	91	89
	Niet gestemd	9	9	8	13	11	7	9	7	7	8	8	11	9	8	8
	Mocht niet stemmen	4	5	4	3	2	8	2	16	2	3	29	2	1	1	1
	Weet niet	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1
	Wil niet zeggen	1	0	1	3	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?	Voor	32	34	31	19	24	28	25	35	40	59	35	32	26	32	45
	Tegen	66	65	66	78	74	71	73	63	58	38	62	65	72	67	53
	Blanco	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
	Wil niet zeggen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Weet niet meer	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0
Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?	Ja	50	51	50	39	42	46	46	54	59	66	52	51	46	50	59
	Nee	42	44	40	48	49	47	47	39	35	27	40	41	47	43	32
	Geen mening	7	6	9	13	9	8	7	7	6	6	9	7	7	7	9
Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of denkt u dat we de komende jaren zonder ...	Aan herziening toe	65	66	64	55	61	63	63	66	71	77	62	67	65	65	69
	Niet aan herziening toe	20	22	19	27	25	21	22	20	16	12	20	17	21	23	17
	Geen mening	14	12	17	19	15	16	15	14	13	10	18	16	14	12	14
Terrorismebestrijding	Grote rol	45	44	46	47	45	44	44	44	46	46	43	43	43	45	52
	Tamelijk grote rol	30	29	31	21	27	30	30	31	33	34	35	34	30	27	25
	Niet zo grote rol	12	12	11	12	13	11	12	11	11	10	12	12	12	12	10
	Kleine rol	5	6	5	5	5	6	6	6	5	5	5	5	6	6	4
	Geen rol	7	8	6	11	9	9	7	7	5	4	4	6	8	8	6
	Geen mening	1	1	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Milieu	Grote rol	34	32	36	29	29	32	30	34	38	47	35	34	33	34	35
	Tamelijk grote rol	27	27	27	21	24	26	25	29	30	32	34	30	26	24	25
	Niet zo grote rol	17	18	17	19	20	17	20	17	15	11	16	17	18	17	19
	Kleine rol	9	9	8	9	9	10	10	8	8	5	7	9	9	10	8
	Geen rol	12	13	12	18	17	14	14	11	8	5	7	10	14	14	12
	Geen mening	1	1	1	4	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	2

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?							Leeftijd				
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Universiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
									vwo	hbo						
Werkgelegenheid	Grote rol	20	19	20	29	22	17	20	17	19	17	19	17	22	27	
	Tamelijk grote rol	22	23	22	16	19	22	20	24	25	29	26	24	19	20	25
	Niet zo grote rol	24	24	24	17	21	23	23	27	27	29	26	26	24	23	21
	Kleine rol	12	13	11	9	11	12	13	12	13	13	14	14	13	11	9
	Geen rol	21	20	21	26	26	25	24	19	15	11	14	19	25	23	16
	Geen mening	1	1	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Asielbeleid	Grote rol	27	26	28	29	26	26	24	26	29	33	22	25	24	29	35
	Tamelijk grote rol	22	21	24	15	19	22	20	24	26	32	25	25	22	21	21
	Niet zo grote rol	16	15	16	13	15	14	17	16	16	15	18	16	16	15	14
	Kleine rol	11	11	10	10	10	11	11	11	11	9	13	11	11	10	10
	Geen rol	23	25	21	29	29	27	27	22	17	10	20	22	27	24	18
	Geen mening	1	1	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Energiebeleid	Grote rol	23	23	23	27	22	20	21	23	24	27	19	20	20	25	31
	Tamelijk grote rol	23	23	22	16	19	22	20	25	26	31	27	25	21	20	23
	Niet zo grote rol	19	19	20	15	18	20	21	18	21	19	23	21	20	18	15
	Kleine rol	11	12	11	9	11	11	12	12	12	10	14	12	12	11	10
	Geen rol	22	22	22	28	28	25	25	20	17	11	15	20	25	25	18
	Geen mening	2	1	2	5	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2
Privatisering van overheidsdiensten	Grote rol	8	8	8	12	9	8	8	6	7	7	7	7	7	8	10
	Tamelijk grote rol	10	9	10	9	9	9	10	10	10	11	13	12	9	9	9
	Niet zo grote rol	20	19	21	16	18	21	20	19	21	23	23	22	19	18	19
	Kleine rol	15	16	14	11	13	14	13	16	17	19	18	17	14	13	15
	Geen rol	44	46	42	43	48	46	46	45	42	37	33	39	48	49	42
	Geen mening	4	2	5	9	4	3	3	4	2	3	6	3	2	4	5
Drogsbeleid	Grote rol	24	22	26	35	31	24	24	21	21	16	17	16	21	28	37
	Tamelijk grote rol	18	17	19	15	19	18	18	19	19	19	19	18	18	17	20
	Niet zo grote rol	16	16	16	11	13	15	16	16	18	20	17	18	17	15	14
	Kleine rol	12	13	11	8	9	12	11	13	15	18	16	15	12	11	8
	Geen rol	28	30	26	27	27	29	30	29	26	25	31	31	31	27	19
	Geen mening	1	1	2	4	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen	Eens	4	4	4	5	4	3	3	4	4	7	4	4	4	4	5
	Niet eens - niet oneens	5	4	5	5	4	4	4	5	5	7	6	4	4	4	7
	Oneens	90	90	90	86	91	91	93	90	90	85	89	92	92	90	86
	Geen mening	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen	Eens	75	75	76	69	74	75	75	75	78	78	75	77	74	75	76
	Niet eens - niet oneens	9	9	9	10	9	8	10	9	8	10	13	10	9	7	9
	Oneens	14	14	13	15	15	15	14	14	12	11	11	12	15	15	13
	Geen mening	2	2	2	5	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	3

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?							Leeftijd				
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Uniersiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
									vwo	hbo						
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra voorwaarden	Eens	44	44	44	53	51	48	48	40	38	28	43	43	44	45	44
	Niet eens - niet oneens	21	20	22	17	19	20	22	22	23	21	27	24	21	17	19
	Oneens	30	31	29	22	26	29	26	32	35	45	25	28	31	33	30
	Geen mening	5	5	5	7	4	4	4	6	5	6	5	5	4	5	7
De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast. Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.	Eens	43	46	41	47	47	41	41	42	44	46	32	38	41	49	54
	Niet eens - niet oneens	21	20	22	16	19	22	23	21	21	20	27	25	23	17	16
	Oneens	22	22	21	21	21	23	22	22	21	22	20	21	24	23	18
	Geen mening	14	12	16	17	13	15	14	15	13	12	21	16	13	11	12
Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden willen	Eens	48	49	48	58	60	55	53	46	41	27	38	41	50	53	54
	Niet eens - niet oneens	15	14	15	15	13	13	16	13	15	15	18	17	16	13	11
	Oneens	34	34	34	20	24	30	28	38	42	57	40	39	32	32	31
	Geen mening	3	2	3	7	3	2	3	3	2	2	3	3	3	2	3
We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen	Eens	24	23	24	40	34	28	25	21	16	9	13	16	24	29	30
	Niet eens - niet oneens	22	21	22	20	23	22	25	20	21	16	23	24	24	20	18
	Oneens	50	52	49	32	38	46	46	55	60	73	60	56	48	47	46
	Geen mening	4	3	5	8	4	3	4	4	3	2	4	4	4	4	5
Bulgarije	Voor	30	34	26	18	21	27	26	33	36	50	36	34	27	29	29
	Tegen	55	53	56	66	65	61	60	52	47	32	46	47	59	58	54
	Geen mening	15	13	18	16	14	13	15	16	17	18	18	18	15	13	16
Turkije	Voor	22	22	21	13	16	19	18	24	27	37	26	23	20	21	22
	Tegen	68	68	67	74	76	72	73	65	62	49	63	64	70	69	67
	Geen mening	11	9	12	12	9	9	10	11	12	15	11	13	10	9	12
Roemenië	Voor	30	34	26	19	23	26	25	33	36	49	36	32	26	29	31
	Tegen	55	54	57	65	65	61	61	52	48	34	47	50	60	58	54
	Geen mening	15	12	17	16	13	13	14	15	16	17	17	17	14	12	15
Macedonië	Voor	27	31	24	18	21	23	23	31	32	45	32	29	24	27	28
	Tegen	55	55	56	64	64	62	61	52	48	34	48	50	60	57	54
	Geen mening	18	14	21	18	15	16	16	17	20	21	20	21	16	15	18
Servië en Montenegro	Voor	23	26	19	15	17	18	19	25	27	39	24	24	21	23	23
	Tegen	62	61	62	68	69	69	67	59	56	42	58	57	65	64	61
	Geen mening	16	13	18	17	14	13	14	16	17	19	18	19	14	13	17
Kroatië	Voor	35	39	31	25	27	31	30	39	41	54	43	37	30	34	37
	Tegen	50	49	52	60	60	57	57	46	43	29	41	46	55	53	49
	Geen mening	14	12	17	15	13	12	14	15	16	17	16	17	14	13	14
Oekraïne	Voor	24	26	21	17	19	21	21	27	28	35	30	24	20	23	27
	Tegen	60	61	60	67	68	66	65	57	55	45	52	57	65	63	56
	Geen mening	16	13	19	16	13	13	15	16	18	20	18	19	15	14	17

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?						Leeftijd					
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Univ iteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
									vwo	hbo						
Noorwegen	Voor	89	90	87	80	89	89	89	89	91	90	89	87	87	90	91
	Tegen	5	5	5	10	5	5	5	4	3	3	4	4	6	5	4
	Geen mening	7	5	8	11	5	6	6	7	6	7	7	9	7	5	5
Bosnië en Herzegovina	Voor	25	28	22	18	19	21	21	28	30	42	25	26	23	26	27
	Tegen	59	58	59	67	67	66	64	55	51	38	56	55	62	60	56
	Geen mening	16	14	19	16	15	14	15	17	18	20	19	19	15	14	17
Albanië	Voor	20	23	17	12	14	16	16	23	24	35	23	21	18	21	20
	Tegen	64	64	65	71	72	71	69	62	58	45	58	60	68	66	63
	Geen mening	16	13	18	17	14	14	15	15	18	20	19	19	14	13	17
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen	Eens	37	35	38	28	30	33	33	38	44	53	42	42	35	34	34
	Niet eens - niet oneens	9	8	9	9	9	8	8	9	8	9	10	9	8	8	10
	Oneens	52	55	50	57	59	57	57	50	46	36	45	47	54	56	52
	Geen mening	2	2	3	6	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	4
Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie.	Eens	41	42	40	51	51	47	43	41	33	24	34	33	40	45	49
	Niet eens - niet oneens	14	13	14	15	14	14	15	11	13	11	15	14	14	13	12
	Oneens	41	41	41	25	31	36	37	44	50	63	48	50	42	37	34
	Geen mening	4	4	4	9	5	4	4	4	3	3	3	3	4	4	5
Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.	Eens	20	20	20	21	20	18	19	20	21	26	21	21	18	20	25
	Niet eens - niet oneens	15	14	16	15	14	15	15	14	16	17	19	17	15	13	13
	Oneens	54	57	52	53	57	57	56	54	53	46	48	51	58	57	51
	Geen mening	10	9	12	12	10	10	9	12	10	11	12	11	9	10	11
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten, zoals Nederland, draaien op voor deze rekening.	Eens	47	48	47	63	58	53	54	44	38	23	49	46	49	47	46
	Niet eens - niet oneens	18	17	19	14	15	17	19	17	19	17	19	19	18	16	18
	Oneens	30	31	29	14	21	26	23	34	39	56	28	31	29	32	29
	Geen mening	5	4	6	8	6	4	5	5	4	4	4	4	5	5	7
Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd.	Eens	37	35	39	45	42	39	42	34	32	22	47	40	35	34	35
	Niet eens - niet oneens	16	16	17	13	16	15	17	17	18	18	17	18	17	16	16
	Oneens	40	43	38	31	36	40	36	42	45	55	31	38	42	44	40
	Geen mening	6	6	7	11	7	6	6	7	5	5	5	5	6	7	9
Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.	Eens	27	28	25	16	19	23	21	30	33	47	30	29	24	26	27
	Niet eens - niet oneens	18	16	20	18	18	18	20	17	19	17	19	20	18	17	18
	Oneens	49	52	47	56	57	54	54	47	44	32	44	46	52	51	48
	Geen mening	6	4	7	10	6	5	5	6	5	4	6	6	5	6	7
Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.	Eens	42	43	42	54	52	47	45	42	35	25	40	38	41	45	48
	Niet eens - niet oneens	21	20	22	19	18	21	24	19	22	20	22	24	22	20	19
	Oneens	30	32	28	16	22	26	25	33	37	50	32	33	31	29	27
	Geen mening	6	5	7	11	7	6	6	7	5	5	6	6	6	7	6

	allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?						Leeftijd						
		man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Universiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+	
								vwo	hbo							
Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.	Eens	18	21	16	11	13	16	14	21	22	32	24	20	16	16	18
	Niet eens - niet oneens	21	20	23	19	18	18	22	21	23	25	23	24	21	20	20
	Oneens	53	54	52	58	60	59	58	50	47	36	45	49	56	56	52
	Geen mening	8	6	9	12	8	7	6	8	7	7	7	7	6	8	10
Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?	Voor meer economische	58	67	51	43	52	54	54	63	67	74	60	58	52	59	69
	Voor minder economische	9	8	10	12	10	10	11	8	7	4	9	10	11	8	5
	Niet meer en niet minder	25	21	30	32	30	28	28	22	20	16	22	24	29	27	19
	Geen mening	7	5	10	13	8	7	7	7	6	6	8	8	7	6	7
Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?	Door EU samenwerking stijgt	47	55	39	30	36	41	40	54	54	72	58	48	41	43	53
	Door EU samenwerking daalt	28	25	30	35	32	30	34	23	22	11	22	29	33	28	18
	EU samenwerking heeft geen	14	12	15	18	18	16	14	12	11	7	8	10	14	17	15
	Geen mening	12	8	16	17	14	13	12	10	12	10	12	12	12	12	13
Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?	Ik ben voor invoering van de	11	13	9	9	9	10	8	12	13	20	11	11	10	11	13
	Ik ben voor invoering van de	11	11	10	8	9	11	10	13	12	14	11	10	9	11	15
	Ik ben tegen invoering van de	40	39	42	41	44	38	43	38	41	35	32	37	39	45	45
	Ik ben tegen invoering van de	24	24	25	26	25	27	26	23	23	19	20	27	30	23	15
	Geen mening	13	12	14	17	13	14	13	15	12	12	26	15	12	9	11
Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?	Meer samenwerking	69	70	68	56	66	67	66	70	76	80	66	69	65	71	77
	Minder samenwerking	13	14	12	16	14	14	15	13	10	7	15	14	15	11	8
	Niet minder en niet meer	14	13	15	19	16	16	15	13	12	10	14	13	16	14	10
	Geen mening	4	3	5	9	5	4	3	4	2	3	4	3	4	4	5
Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.	Eens	65	67	64	54	60	62	61	66	73	79	63	65	61	67	72
	Niet eens - niet oneens	12	10	13	13	12	13	13	11	10	8	14	12	13	11	10
	Oneens	19	20	19	22	23	21	22	19	15	11	19	19	23	19	14
	Geen mening	4	3	5	10	5	4	3	4	2	2	5	3	3	4	5
Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid.	Eens	58	56	60	58	63	60	61	56	59	46	54	57	56	60	64
	Niet eens - niet oneens	15	15	15	13	12	14	14	15	17	23	16	16	16	15	14
	Oneens	22	24	20	19	20	21	22	24	21	27	25	23	24	21	17
	Geen mening	4	4	5	9	5	4	3	5	3	4	5	3	4	4	6
Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.	Eens	11	11	11	17	14	11	11	11	8	6	11	9	9	11	15
	Niet eens - niet oneens	22	21	23	22	22	24	24	20	21	19	23	25	24	20	18
	Oneens	56	58	53	41	51	54	54	58	62	67	53	55	57	58	53
	Geen mening	11	10	13	20	14	10	11	11	9	8	13	11	11	11	13
Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.	Eens	34	34	34	52	47	38	39	29	24	12	34	31	32	35	40
	Niet eens - niet oneens	18	17	18	16	18	19	20	17	17	13	17	19	19	17	16
	Oneens	43	44	42	22	30	38	36	48	55	71	43	47	44	43	38
	Geen mening	5	4	5	10	5	5	4	6	4	4	6	4	4	5	6

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?							Leeftijd				
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs,		Uniersiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
									vwo	hbo						
Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten tot Nederland.	Eens	42	42	42	56	53	45	47	37	33	22	39	39	44	42	42
	Niet eens - niet oneens	20	20	21	18	18	20	21	20	22	21	24	25	21	18	17
	Oneens	34	35	34	18	26	31	29	38	43	54	33	33	32	37	36
	Geen mening	4	3	4	8	4	3	3	4	2	3	5	3	3	3	5
Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.	Eens	36	36	36	52	48	39	41	32	26	17	31	32	38	38	36
	Niet eens - niet oneens	21	20	21	18	17	21	23	19	22	19	25	26	22	17	15
	Oneens	39	40	38	22	30	36	33	43	49	61	38	38	36	41	44
	Geen mening	4	3	5	8	4	4	4	5	3	3	6	4	3	4	6
Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?	Betere samenwerking tussen	60	58	62	58	64	62	61	57	61	57	52	58	62	64	60
	Vorming van een Europese	16	18	13	16	14	15	16	16	15	15	20	16	14	14	17
	Geen van beide	4	5	4	7	5	4	4	4	3	2	5	4	5	4	3
	Beide	18	17	19	12	15	16	17	20	20	23	20	20	17	16	18
	Geen mening	2	2	3	6	2	2	1	2	1	2	3	2	2	2	3
Met welke stelling bent u het het meeste eens?	De uitwisseling van	29	31	28	31	34	32	31	29	26	23	26	27	30	29	34
	De uitwisseling van	55	53	57	45	51	53	54	55	61	63	55	58	54	55	52
	De uitwisseling van	13	14	12	17	12	12	13	13	12	13	14	13	14	14	9
	Geen mening	3	2	3	7	4	3	2	3	2	2	5	2	2	2	4
De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?	Veel te snel	23	24	22	30	30	25	25	22	19	14	10	16	25	30	25
	Iets te snel	30	29	30	27	31	28	31	28	30	29	29	31	28	30	30
	Juiste tempo	18	19	17	13	16	17	17	20	20	23	28	19	15	16	19
	Iets te langzaam	8	9	7	5	6	8	7	9	10	14	11	10	7	7	8
	Veel te langzaam	5	7	3	4	3	5	5	6	5	7	5	5	6	4	4
Geen mening	16	12	20	20	15	17	16	16	15	13	17	18	18	13	14	
En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?	Zeer snel	3	4	2	4	2	3	3	4	3	4	7	3	3	2	2
	Snel	14	16	12	9	10	12	12	16	16	20	21	16	12	12	12
	Niet snel en niet langzaam	46	44	49	42	45	44	46	46	50	50	45	48	44	46	52
	Langzaam	17	17	18	17	19	19	18	16	17	14	13	16	18	20	18
	Zeer langzaam	11	11	10	14	13	13	12	10	9	6	6	9	13	12	9
	Geen mening	8	7	10	14	10	10	9	7	6	6	9	8	10	8	7
Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?	Zeer betrokken	7	9	6	5	5	6	4	9	8	19	6	6	6	9	12
	Betrokken	35	37	33	25	32	33	31	39	41	48	27	29	31	41	46
	Neutraal	27	23	31	30	29	29	30	25	26	19	28	29	30	25	23
	Niet betrokken	16	16	17	17	17	16	19	15	16	10	22	21	18	13	10
	Helemaal niet betrokken	13	14	11	19	15	15	15	12	9	5	15	15	15	12	8
	Geen mening	1	1	1	5	2	1	1	1	0	1	2	1	1	1	2

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?						Leeftijd					
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs, vwo	hbo	Universiteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?	Veel meer betrokken	12	14	10	9	10	12	11	13	13	16	17	12	11	12	11
	Meer betrokken	42	41	42	28	33	41	41	42	48	49	49	50	41	37	37
	Niet meer en niet minder	35	33	37	39	41	34	36	34	32	30	26	29	36	38	41
	Minder betrokken	3	3	3	5	4	3	3	3	2	1	2	2	3	3	3
	Veel minder betrokken	4	5	4	8	6	5	5	4	2	2	2	4	5	5	4
	Geen mening	4	3	5	12	6	5	4	3	2	2	4	3	4	5	5
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?	Zeer geïnformeerd	9	10	7	5	6	7	5	10	10	20	9	8	8	9	8
	Geïnformeerd	44	46	42	30	40	44	41	48	50	54	38	41	44	46	48
	Beetje geïnformeerd	32	29	35	39	36	33	36	28	29	19	35	35	32	30	30
	Niet geïnformeerd	9	9	10	12	10	10	12	8	7	4	11	11	10	8	7
	Helemaal niet geïnformeerd	5	5	5	9	7	5	6	4	3	2	5	5	5	5	4
	Geen mening	1	1	2	5	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?	Zeer geïnformeerd	2	3	2	3	2	2	2	2	2	6	3	2	2	3	2
	Geïnformeerd	18	21	16	15	18	17	16	22	19	25	15	13	16	22	26
	Beetje geïnformeerd	42	41	43	39	42	42	41	40	44	44	38	40	42	43	44
	Niet geïnformeerd	25	23	26	24	24	26	28	24	25	19	29	31	27	21	18
	Helemaal niet geïnformeerd	11	11	11	13	12	12	13	10	10	6	13	13	12	9	8
	Geen mening	1	1	2	6	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2
Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.	Zeer eens	20	20	19	16	18	19	15	22	23	32	20	18	15	22	28
	Eens	59	57	60	55	61	57	62	58	59	52	58	60	59	58	57
	Oneens	11	12	10	14	11	13	13	10	9	7	12	11	14	10	6
	Zeer oneens	3	3	2	5	3	3	3	4	2	2	3	3	3	3	2
	Geen mening	7	7	8	10	7	8	7	6	7	8	7	8	9	6	7
	Leeftijd	<24	12	15	9	4	5	14	10	24	11	16	100	0	0	0
25-34		16	16	16	7	5	10	20	8	21	28	0	100	0	0	0
35-49		30	30	31	28	23	36	37	22	29	27	0	0	100	0	0
50-64		27	23	30	38	41	27	24	24	26	17	0	0	0	100	0
65+		15	16	14	23	26	12	9	22	13	11	0	0	0	0	100
Geslacht		Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Man	49	100	0	46	43	35	54	50	49	58	61	49	48	43	54
	Vrouw	51	0	100	54	57	65	46	50	51	42	39	51	52	57	46
Wat is uw hoogst genoten opleiding?	LBO	9	8	9	100	0	0	0	0	0	0	3	4	8	12	13
	MAVO, VMBO-th	10	8	11	0	100	0	0	0	0	0	4	3	7	15	17
	MMS, HAVO	9	6	11	0	0	100	0	0	0	0	10	5	10	9	7
	MBO	32	35	29	0	0	0	100	0	0	0	27	40	39	29	20
	HBS, VWO, Gym	13	13	13	0	0	0	0	100	0	0	26	7	9	12	19
	HBO	17	17	18	0	0	0	0	0	100	0	16	23	16	17	15
	Universiteit	11	12	9	0	0	0	0	0	0	100	14	19	10	7	8

		Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?						Leeftijd						
		allen	man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs, vwo	hbo	Univer- siteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
In welk land bent u geboren?	Nederland	94	94	93	91	94	95	95	92	94	91	96	95	94	93	90
	Indonesië	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	0	0	1	2	3
	Marokko	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1
	Nederlandse Antillen-Aruba	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1
	Suriname	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Turkije	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	2	1	3	2	1	2	1	3	2	4	1	2	2	2	2
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
In welk land is uw moeder geboren?	Nederland	92	92	91	90	92	93	93	89	92	89	93	92	93	91	90
	Indonesië	2	2	2	1	2	2	1	2	2	3	1	1	2	2	2
	Marokko	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1
	Turkije	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	4	3	4	4	3	3	3	5	4	5	2	3	3	5	5
	Ander niet-Europees land	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2
In welk land is uw vader geboren?	Nederland	93	94	92	92	95	93	94	91	93	90	94	92	93	93	93
	Indonesië	2	2	2	1	2	2	1	2	2	3	1	2	2	2	2
	Marokko	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
	Turkije	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	3	2	3	2	2	3	2	4	3	4	2	3	3	3	3
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wat is uw dagelijkse bezigheid?	Zelfstandige	9	10	8	6	7	9	9	9	10	11	2	8	13	11	3
	In loondienst (semi-)overheid	16	14	18	6	9	14	16	9	23	25	5	21	23	17	1
	In loondienst, bedrijf	32	38	26	29	25	31	43	21	30	24	21	58	47	22	1
	Werkloos	2	2	2	3	2	2	2	1	1	1	1	2	2	3	0
	Huisvrouw - man	8	1	16	21	17	12	6	7	4	2	0	4	8	15	9
	Student - scholier	9	11	7	2	3	10	4	22	9	18	67	4	0	0	0
	Gepensioneerd	18	20	15	22	28	15	13	24	18	13	0	0	0	20	83
	Anders	5	4	6	6	6	5	4	4	4	4	2	3	4	9	2
	Wil niet zeggen	2	1	2	3	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	1
	Weet niet	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

		allen	Geslacht		Wat is uw hoogst genoten opleiding?							Leeftijd				
			man	vrouw	lbo	mavo	havo	mbo	nbs, vwo	hbo	Uniers iteit	<24	25-34	35-49	50-64	65+
Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?	Ja, goed idee	82	82	82	75	81	83	84	82	84	79	86	84	82	81	78
	Nee, geen goed idee	7	7	6	9	6	6	6	7	6	9	5	6	7	8	7
	Geen mening	11	11	12	17	13	11	10	11	10	12	9	10	11	12	14
Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld	Nee	52	47	56	60	56	54	53	52	47	40	49	51	54	51	48
	Ja	48	53	44	40	44	46	47	48	53	60	51	49	46	49	52
Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek	Nee	70	67	73	81	77	72	72	69	65	58	68	66	71	70	72
	Ja	30	33	27	19	23	28	28	31	35	42	32	34	29	30	28
Uitnodiging voor groepsgesprekken over NL in Europa bij mij in de buurt	Nee	91	89	93	95	95	94	93	90	89	82	92	91	92	91	91
	Ja	9	11	7	5	5	6	7	10	11	18	8	9	8	9	9
Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa bij mij in de buurt	Nee	92	91	93	95	95	94	94	91	90	84	91	91	92	92	92
	Ja	8	9	7	5	5	6	6	9	10	16	9	9	8	8	8
Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen	Nee	81	79	83	91	88	85	84	81	74	68	79	76	81	83	85
	Ja	19	21	17	9	12	15	16	19	26	32	21	24	19	17	15
Bericht vooraf over een eventuele presentatie van de resultaten van dit onderzoek op televisie	Nee	78	77	79	83	81	79	80	78	75	72	79	78	80	77	75
	Ja	22	23	21	17	19	21	20	22	25	28	21	22	20	23	25
Informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over Europa (zoals persberichten)	Nee	85	84	85	87	87	86	86	84	82	81	86	85	86	83	83
	Ja	15	16	15	13	13	14	14	16	18	19	14	15	14	17	17
TK stemintentie	SP	12	11	13	14	13	12	13	10	11	7	9	11	14	13	8
	GL	5	4	7	2	3	4	3	7	8	13	6	6	5	5	4
	PvdA	18	18	19	24	20	16	19	15	19	17	17	18	18	21	17
	D66	3	3	3	1	2	2	2	4	4	9	4	4	3	3	3
	CDA	10	10	9	10	12	9	10	9	10	9	7	7	7	11	20
	VVD	19	21	17	9	15	22	17	22	22	23	17	21	18	17	20
	CU	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	5	4	3	4	5
	SGP	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	3	2	1	1	1
	LPF	1	1	1	2	2	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1
	Pastors	2	2	2	3	3	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2
	PvdV	7	8	6	10	9	9	9	6	4	2	6	7	9	7	6
	Nawijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	PvdD	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1
	Weet niet	9	8	10	10	8	9	10	8	9	9	10	11	10	8	7
	Weigert	4	3	4	4	4	4	3	3	4	4	2	3	4	4	3
	Zou niet stemmen	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2
	Mag niet	1	1	1	1	1	2	0	6	0	1	8	0	0	0	0

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?	Zeer goed	20	28	18	25	22	13	16	14	19	38	8	14	29	8	11	15	18	33	34
	Goed	45	45	44	42	51	47	45	40	44	43	39	48	51	39	40	47	45	48	45
	Niet goed, niet slecht	19	14	19	17	16	24	21	22	19	10	27	22	12	27	24	21	19	11	12
	Slecht	11	8	12	11	7	11	12	15	12	5	16	11	5	15	16	11	12	5	6
	Zeer slecht	5	4	6	5	3	5	5	8	6	3	7	4	2	9	6	5	5	2	2
	Geen mening	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	3	1	1	2	2	1	0	0	0
Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden. Heeft u toen wel of niet gestemd?	Gestemd	86	76	89	90	75	90	90	83	84	90	84	86	90	80	86	81	92	88	92
	Niet gestemd	9	9	9	9	10	8	7	12	9	8	11	8	7	13	11	9	7	8	6
	Mocht niet stemmen	4	14	1	1	13	1	1	3	7	2	3	6	2	6	1	10	1	2	1
	Weet niet	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0
	Wil niet zeggen	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	2	0	0	1	1	0	1	0	0
Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?	Voor	32	35	27	38	31	25	36	24	28	48	20	27	46	13	27	22	35	46	49
	Tegen	66	63	71	61	65	73	62	75	71	50	77	70	51	85	71	76	63	52	49
	Blanco	1	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
	Wil niet zeggen	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Weet niet meer	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0
Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?	Ja	50	51	45	55	52	47	51	42	47	61	40	48	62	35	44	45	53	61	63
	Nee	42	43	50	40	38	44	39	51	47	34	47	43	31	54	46	48	40	33	31
	Geen mening	7	6	5	5	10	9	10	7	5	5	14	9	7	11	11	7	7	6	6
Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk wordt de EU-voordrag Terroisbestrijding	Aan herziening toe	65	67	65	67	62	64	66	58	64	74	57	63	72	55	59	62	67	73	74
	Niet aan herziening	20	19	23	22	17	19	20	27	23	16	24	20	13	27	25	21	21	14	15
	Geen mening	14	14	12	11	21	16	15	15	13	10	18	17	15	18	16	16	12	13	11
	Grote rol	45	41	40	48	44	45	48	46	43	45	46	45	47	45	46	42	47	43	51
	Tamelijk grote rol	30	33	29	26	36	32	27	23	29	33	25	31	34	25	24	32	27	36	29
	Niet zo grote rol	12	13	13	12	10	11	11	14	13	11	12	11	10	12	13	12	11	11	10
	Kleine rol	5	6	7	5	5	5	5	6	6	5	5	5	4	6	5	6	6	5	5
	Geen rol	7	6	10	7	4	6	8	10	9	5	10	6	4	10	10	7	8	5	4
Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	2	1	1	1	1	
Milieu	Grote rol	34	33	30	33	36	35	36	29	30	38	30	33	45	28	30	31	33	41	43
	Tamelijk grote rol	27	31	26	25	32	27	23	22	26	31	23	26	31	24	22	28	24	33	27
	Niet zo grote rol	17	16	18	19	17	17	17	19	19	15	19	18	12	19	19	19	18	13	15
	Kleine rol	9	9	10	10	7	7	9	10	10	8	9	9	5	9	9	9	10	6	8
	Geen rol	12	10	16	13	7	12	14	18	14	8	17	13	6	18	17	13	14	6	7
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	0	3	1	1	2	2	1	1	0	1

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Werkgelegenheid	Grote rol	20	17	16	23	19	17	23	25	19	17	26	19	20	24	26	17	22	16	23
	Tamelijk grote rol	22	24	20	23	25	19	21	19	21	27	16	21	26	17	18	21	22	27	26
	Niet zo grote rol	24	25	24	23	27	25	22	19	23	27	18	24	28	19	19	24	22	29	26
	Kleine rol	12	15	14	11	13	12	10	10	14	14	10	11	12	10	10	14	10	14	11
	Geen rol	21	18	26	18	15	25	22	25	22	15	27	24	13	29	24	24	22	14	13
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	3	1	1	1	1
Asielbeleid	Grote rol	27	23	23	30	24	24	32	26	24	30	28	26	31	23	30	21	30	28	35
	Tamelijk grote rol	22	23	20	21	28	23	22	16	19	27	18	23	30	16	17	21	21	29	27
	Niet zo grote rol	16	16	15	15	18	17	14	15	16	16	14	16	16	16	13	17	15	16	15
	Kleine rol	11	13	11	10	11	10	9	10	12	11	10	10	9	10	10	12	10	11	9
	Geen rol	23	25	30	23	17	25	21	32	29	16	26	24	13	33	26	27	24	15	13
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	4	1	1	2	3	1	1	1	1
Energiebeleid	Grote rol	23	20	20	28	20	21	26	25	22	25	25	21	25	20	27	18	26	23	29
	Tamelijk grote rol	23	25	22	23	27	21	20	19	22	28	17	21	27	19	17	22	21	28	27
	Niet zo grote rol	19	21	19	17	23	21	18	16	19	19	17	21	21	18	16	21	18	21	18
	Kleine rol	11	14	12	10	12	11	10	10	12	12	10	12	10	12	10	13	11	12	10
	Geen rol	22	19	27	20	16	24	24	28	24	15	28	24	14	29	27	24	24	15	14
	Geen mening	2	1	1	1	2	1	2	2	1	1	4	2	2	3	3	1	1	1	1
Privatisering van overheidsdiensten	Grote rol	8	8	7	9	7	8	8	10	8	8	10	7	6	10	10	7	8	7	7
	Tamelijk grote rol	10	11	8	9	13	10	9	8	9	11	10	10	11	11	8	10	9	11	9
	Niet zo grote rol	20	20	17	19	26	22	18	17	19	20	17	21	24	18	16	21	18	22	22
	Kleine rol	15	17	15	15	17	13	13	12	15	18	12	13	17	11	12	15	13	19	16
	Geen rol	44	40	51	46	32	46	46	48	48	42	44	44	39	44	46	44	48	39	43
	Geen mening	4	3	2	2	6	3	5	4	2	2	8	4	3	5	7	4	3	2	3
Drogsbeleid	Grote rol	24	16	18	31	17	23	32	31	22	17	35	25	21	27	37	19	31	15	27
	Tamelijk grote rol	18	16	15	19	22	20	18	16	17	18	18	20	20	17	17	18	19	18	20
	Niet zo grote rol	16	16	17	15	19	17	14	13	16	18	11	17	20	13	12	17	15	19	19
	Kleine rol	12	16	14	11	15	11	9	9	12	17	8	11	15	8	8	13	9	18	13
	Geen rol	28	36	35	22	25	28	25	28	32	28	25	27	24	32	24	32	25	29	21
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	3	1	1	1	1
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen	Eens	4	4	4	5	4	3	4	5	4	6	4	3	5	4	5	3	4	5	6
	Niet eens - niet	5	4	4	5	5	4	6	4	3	5	5	5	6	4	5	4	4	5	7
	Oneens	90	91	91	89	90	92	88	89	92	88	88	91	88	90	88	92	91	90	86
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	3	1	1	1	1
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen	Eens	75	74	73	77	78	76	74	72	75	77	71	75	79	71	72	74	77	79	77
	Niet eens - niet	9	11	9	7	11	10	8	9	9	9	10	10	9	11	9	11	7	9	9
	Oneens	14	13	16	14	10	13	15	16	15	13	15	14	11	15	15	14	14	11	13
	Geen mening	2	1	2	2	1	1	3	3	2	1	4	2	1	3	4	2	2	1	1

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra	Eens	44	46	43	44	39	44	45	50	47	36	53	46	32	51	52	46	46	35	32
	Niet eens - niet	21	24	20	18	28	22	18	18	21	21	18	22	23	21	17	23	19	24	18
	Oneens	30	26	34	33	28	29	31	27	28	39	22	28	39	22	25	26	30	36	43
	Geen mening	5	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6	4	6	5	6	4	5	5	6
De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast. Pas daarna mogen nieuwe landen	Eens	43	39	43	54	31	38	48	48	44	49	46	39	41	41	50	36	51	41	51
	Niet eens - niet	21	24	20	16	28	25	17	18	20	20	18	24	22	22	15	25	17	23	17
	Oneens	22	20	26	21	20	22	22	22	23	21	20	22	22	21	21	22	22	22	21
	Geen mening	14	16	11	9	21	15	13	13	13	10	16	16	15	15	14	16	10	14	11
Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden	Eens	48	43	49	54	36	50	53	59	53	37	59	50	34	55	61	49	56	34	38
	Niet eens - niet	15	17	15	12	19	16	12	14	14	15	15	15	15	17	13	17	11	16	13
	Oneens	34	38	34	32	42	31	31	24	30	47	21	31	49	23	21	31	30	48	46
	Geen mening	3	2	2	2	4	3	3	4	3	2	5	3	3	5	5	3	2	2	2
We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen	Eens	24	16	25	28	13	24	31	34	25	14	39	24	13	32	39	22	30	12	17
	Niet eens - niet	22	24	23	18	24	26	19	21	23	19	23	24	19	27	19	26	20	20	17
	Oneens	50	57	50	49	59	46	45	40	48	65	31	48	65	36	35	49	46	66	63
	Geen mening	4	3	3	4	4	4	5	5	4	2	7	4	3	6	6	4	4	2	3
Bulgarije	Voor	30	37	31	33	33	23	25	26	30	45	15	25	38	20	20	27	29	42	41
	Tegen	55	49	57	54	45	60	59	62	58	41	67	58	42	65	65	58	58	40	44
	Geen mening	15	14	12	12	22	17	16	12	12	14	18	17	20	15	15	15	13	18	15
Turkije	Voor	22	23	22	22	25	18	21	17	20	31	13	19	31	15	15	19	20	30	32
	Tegen	68	67	69	69	60	71	68	74	72	59	76	69	55	74	75	71	70	57	57
	Geen mening	11	9	9	9	15	11	11	9	8	11	11	11	15	10	10	10	10	13	12
Roemenië	Voor	30	36	31	34	31	22	26	27	30	44	17	24	37	20	21	26	29	40	42
	Tegen	55	50	58	54	48	61	59	62	58	42	67	59	44	65	64	59	58	42	44
	Geen mening	15	14	12	11	21	17	15	11	11	14	17	17	19	14	14	15	13	18	14
Macedonië	Voor	27	32	28	32	27	20	24	24	28	41	16	22	33	19	20	23	27	36	39
	Tegen	55	52	58	55	46	61	58	63	59	43	65	59	43	65	63	59	58	42	43
	Geen mening	18	16	13	14	26	19	18	13	13	17	20	19	24	17	17	17	15	22	18
Servië en Montenegro	Voor	23	26	24	27	21	17	20	20	23	35	13	18	28	15	16	19	22	31	33
	Tegen	62	59	64	61	56	66	64	68	65	50	69	66	51	70	68	66	65	50	51
	Geen mening	16	15	12	12	23	16	16	12	12	15	18	17	21	15	16	15	13	19	16
Kroatië	Voor	35	42	35	40	37	26	31	31	36	50	23	29	42	24	27	31	34	46	47
	Tegen	50	44	54	49	43	57	54	58	53	37	62	55	38	62	59	54	53	37	39
	Geen mening	14	13	12	11	20	17	15	11	11	13	16	16	19	14	14	15	12	17	14
Oekraïne	Voor	24	28	23	27	25	17	22	23	24	32	14	21	29	17	19	21	25	30	31
	Tegen	60	57	65	60	52	66	61	65	64	52	69	62	49	69	67	64	61	51	51
	Geen mening	16	14	12	13	23	17	17	11	12	16	17	17	22	14	15	15	14	19	17

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Noorwegen	Voor	89	89	88	92	86	86	89	88	90	92	82	88	89	82	86	87	91	89	93
	Tegen	5	4	6	4	4	5	5	7	5	3	8	4	3	8	7	5	4	3	3
	Geen mening	7	6	6	4	10	9	6	5	5	5	10	8	8	10	7	7	5	8	5
Bosnië en Herzegovina	Voor	25	28	27	30	23	19	23	23	25	38	14	20	31	16	19	21	26	34	37
	Tegen	59	57	61	57	54	64	60	65	62	46	68	63	46	69	65	64	60	46	46
	Geen mening	16	15	13	13	23	17	17	12	13	16	18	17	22	14	16	16	14	20	17
Albanië	Voor	20	23	21	24	20	14	17	18	20	31	10	16	26	13	13	17	20	27	31
	Tegen	64	61	67	63	56	69	66	70	68	53	73	67	53	72	72	68	67	53	53
	Geen mening	16	15	12	13	24	17	16	12	12	16	17	17	22	15	15	15	14	20	16
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen	Eens	37	38	35	33	47	35	35	30	33	44	29	35	51	29	29	35	32	49	44
	Niet eens - niet	9	9	7	8	10	9	9	8	8	8	9	9	9	9	9	9	8	8	9
	Oneens	52	52	56	56	40	53	53	59	58	46	57	53	38	58	58	54	57	41	45
	Geen mening	2	1	2	2	2	2	4	3	2	2	5	3	2	4	4	2	3	2	2
Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-gelovig	Eens	41	37	40	48	30	40	45	52	45	33	51	42	27	48	53	40	49	27	35
	Niet eens - niet	14	14	13	12	15	15	14	12	13	12	16	15	13	15	14	15	12	12	12
	Oneens	41	46	43	36	52	41	36	30	38	53	26	39	57	31	26	41	35	58	50
	Geen mening	4	3	4	4	3	4	5	5	4	3	8	4	3	6	7	4	4	3	3
Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast	Eens	20	21	18	22	21	17	22	20	19	24	20	20	22	18	22	18	21	23	23
	Niet eens - niet	15	17	14	12	20	17	14	12	14	15	16	15	18	15	14	17	12	17	14
	Oneens	54	54	60	57	45	55	53	58	59	53	53	53	48	56	54	56	57	50	52
	Geen mening	10	9	8	9	14	11	11	10	8	8	11	12	13	11	10	10	10	11	11
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te verdienen is	Eens	47	50	48	47	44	49	47	59	53	33	61	49	31	62	59	53	48	33	30
	Niet eens - niet	18	17	16	17	21	19	17	15	17	18	15	20	19	15	15	18	18	19	18
	Oneens	30	31	32	32	29	27	29	21	27	46	16	25	45	17	18	24	29	44	47
	Geen mening	5	3	4	5	6	5	6	5	4	4	8	6	5	6	7	4	5	4	5
Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden	Eens	37	40	32	33	46	37	36	43	38	26	44	41	30	46	42	42	35	30	24
	Niet eens - niet	16	17	16	16	17	17	16	13	16	18	15	17	18	14	14	17	16	18	17
	Oneens	40	38	46	45	31	39	41	36	40	52	31	36	47	31	35	35	43	48	52
	Geen mening	6	5	6	7	6	6	8	7	6	5	10	6	5	8	9	6	7	4	7
Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten	Eens	27	29	26	28	30	22	25	20	24	38	15	23	39	16	18	23	25	38	39
	Niet eens - niet	18	17	17	15	22	20	19	16	17	16	19	21	20	19	18	19	18	18	17
	Oneens	49	49	53	52	40	52	48	57	55	43	55	50	36	57	56	53	52	39	40
	Geen mening	6	4	4	5	8	6	8	6	4	4	10	7	6	8	8	5	6	5	5
Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU	Eens	42	42	41	45	35	41	47	51	45	33	55	43	30	51	55	42	48	31	33
	Niet eens - niet	21	21	21	19	25	23	20	19	21	20	18	24	23	21	17	23	21	22	20
	Oneens	30	32	33	31	33	28	25	23	29	43	17	26	41	20	19	28	26	42	42
	Geen mening	6	5	5	5	7	8	7	7	5	4	10	7	6	8	9	7	6	5	5

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter.	Eens	18	24	19	20	19	14	15	16	18	28	10	14	24	12	12	16	17	27	24
	Niet eens - niet	21	21	20	19	27	22	20	19	20	22	19	22	26	20	18	22	19	24	23
	Oneens	53	50	56	55	44	56	54	59	57	45	59	55	41	60	59	56	56	42	45
Nederland kan daar volop Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?	Geen mening	8	5	5	6	10	8	11	7	5	5	12	9	9	8	11	7	8	6	9
	Voor meer	58	67	61	71	49	45	56	58	64	76	40	49	62	41	52	52	64	68	73
	Voor minder	9	9	11	6	10	12	8	10	9	5	12	11	7	16	8	12	7	7	4
	Niet meer en niet	25	19	24	20	28	34	28	25	22	15	35	31	22	33	30	28	24	19	17
	Geen mening	7	5	5	4	12	10	9	6	5	3	13	10	9	10	10	8	5	7	5
Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?	Door Europese	47	59	49	56	45	34	38	42	51	69	26	36	52	30	35	42	46	62	60
	Door Europese	28	24	30	22	29	36	27	32	29	15	35	33	21	41	30	34	26	19	17
	Europese	14	9	13	14	10	14	18	16	13	8	20	15	11	16	19	12	17	9	11
	Geen mening	12	8	8	8	17	16	17	10	8	7	19	15	16	14	16	12	11	11	12
Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?	Ik ben voor invoering	11	13	12	14	8	8	10	11	11	18	7	8	12	9	9	9	11	15	17
	Ik ben voor invoering	11	11	10	13	10	8	12	9	11	14	8	10	12	6	10	9	13	12	15
	Ik ben tegen	40	34	38	44	37	40	45	42	40	36	42	42	41	37	45	38	46	36	43
	Ik ben tegen	24	24	30	20	24	31	21	25	26	21	26	26	22	31	23	28	21	24	17
	Geen mening	13	19	10	9	21	13	12	13	13	11	16	14	13	17	13	17	9	13	9
Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?	Meer samenwerking	69	68	65	75	68	64	71	64	67	78	59	67	77	56	64	63	74	76	81
	Minder samenwerking	13	16	16	10	13	15	10	16	16	10	14	13	8	21	12	17	10	10	7
	Niet minder en niet	14	13	15	12	14	17	14	15	14	11	19	15	11	18	17	16	12	12	9
	Geen mening	4	3	3	3	4	4	5	5	3	2	8	4	3	6	7	4	3	3	3
Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende	Eens	65	65	63	71	63	60	66	61	64	75	54	61	75	50	61	59	68	74	78
	Niet eens - niet	12	11	11	9	15	14	11	11	11	9	14	14	10	16	11	14	11	10	8
	Oneens	19	21	24	17	17	22	17	22	22	14	22	20	13	27	20	24	18	14	12
	Geen mening	4	3	3	3	5	4	5	5	3	2	9	4	2	8	7	3	3	2	2
Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de	Eens	58	54	54	60	58	58	63	60	57	53	62	62	55	55	64	58	63	54	55
	Niet eens - niet	15	16	16	15	15	16	14	13	15	19	12	14	20	14	12	15	13	19	20
	Oneens	22	26	27	21	21	22	17	22	24	25	18	20	21	24	18	24	19	24	21
	Geen mening	4	4	4	4	5	4	5	5	4	3	8	4	4	7	7	4	4	3	4
Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.	Eens	11	10	8	13	10	9	13	16	11	7	15	11	7	13	17	10	13	7	7
	Niet eens - niet	22	23	22	18	25	25	20	21	22	20	23	24	21	25	20	25	20	22	17
	Oneens	56	56	60	59	51	53	55	50	57	66	44	53	62	46	47	54	57	62	67
	Geen mening	11	10	9	10	14	12	13	14	10	7	19	12	10	17	17	12	10	9	9
Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.	Eens	34	34	32	36	30	32	37	48	38	20	50	35	19	51	48	36	37	18	22
	Niet eens - niet	18	18	19	16	19	19	17	16	18	16	18	20	15	18	17	20	17	16	15
	Oneens	43	44	44	44	46	44	39	30	39	60	23	40	62	24	27	39	41	62	59
	Geen mening	5	4	4	5	5	4	6	6	5	3	9	5	4	7	8	4	5	3	4
Ik ben tegen een	Eens	42	41	44	41	36	44	43	52	45	30	56	43	28	56	53	45	43	30	28

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.	Niet eens - niet	20	24	21	17	25	22	18	17	20	21	18	21	21	19	17	23	17	23	18
	Oneens	34	32	33	39	34	32	34	26	31	47	19	32	48	19	24	29	36	45	51
	Geen mening	4	3	2	3	4	3	5	5	3	2	7	4	3	5	6	3	4	2	3
	Eens	36	34	39	36	29	38	38	48	39	24	51	37	21	51	49	39	38	23	22
	Niet eens - niet	21	25	21	16	26	23	17	17	21	21	18	22	21	21	16	25	17	24	16
	Oneens	39	37	37	44	39	35	40	30	36	53	23	36	54	22	29	33	42	51	58
	Geen mening	4	4	3	3	6	3	5	5	3	3	7	4	3	6	6	4	4	3	3
	Betere samenwerking	60	52	61	61	59	63	64	60	59	57	63	62	62	58	63	60	62	58	63
	Vorming van een	16	22	16	18	13	12	13	18	19	18	13	13	12	16	15	16	16	16	13
	Geen van beide	4	5	6	4	4	4	3	6	5	3	5	4	2	8	5	5	4	3	2
	Beide	18	20	16	16	21	19	17	13	16	21	14	19	22	14	14	18	17	22	20
	Geen mening	2	2	1	1	3	2	3	2	1	1	5	2	2	4	4	2	1	2	1
	De uitwisseling van	29	29	30	33	24	29	28	36	32	27	30	29	22	32	33	30	32	25	25
	De uitwisseling van	55	53	51	53	61	57	55	46	51	58	49	56	65	48	48	54	54	61	62
	De uitwisseling van	13	15	16	11	11	11	13	14	15	13	14	11	11	14	14	14	12	13	11
	Geen mening	3	3	2	2	4	2	4	4	2	1	6	3	2	6	5	3	2	2	2
	Veel te snel	23	15	28	29	12	23	28	31	26	19	29	22	16	27	32	21	29	14	23
	Iets te snel	30	29	26	31	31	30	30	29	29	29	29	30	30	29	29	30	29	28	33
	Juiste tempo	18	23	16	17	23	14	16	16	18	21	13	17	21	15	14	18	18	23	19
	Iets te langzaam	8	12	8	8	9	7	7	7	9	13	5	7	10	6	6	8	8	12	10
	Veel te langzaam	5	7	8	5	3	4	3	5	6	8	3	3	4	4	4	5	4	7	5
	Geen mening	16	13	13	9	23	22	16	13	12	10	21	20	19	19	16	18	12	16	11
	Zeer snel	3	6	4	3	3	2	2	4	4	5	3	2	2	4	3	3	2	4	2
	Snel	14	20	14	14	15	10	10	12	15	21	8	12	14	10	9	14	12	18	16
	Niet snel en niet	46	43	41	48	51	47	49	43	43	46	44	48	54	41	45	44	48	49	52
	Langzaam	17	14	18	19	15	18	19	19	18	15	18	18	16	17	19	17	20	15	17
	Zeer langzaam	11	9	14	11	7	12	11	14	12	8	13	11	7	14	13	12	11	7	8
	Geen mening	8	8	8	5	10	11	9	9	7	5	14	9	7	14	11	10	6	7	5
	Zeer betrokken	7	7	7	12	4	4	8	6	7	15	4	5	10	4	6	4	9	10	17
	Betrokken	35	30	33	45	26	29	41	31	34	45	26	32	42	20	33	27	44	39	52
	Neutraal	27	25	25	21	32	34	27	26	25	20	32	32	26	32	28	30	25	26	18
	Niet betrokken	16	20	17	11	23	20	12	16	17	12	18	18	14	20	16	22	11	16	8
	Helemaal niet	13	16	17	10	13	12	10	18	16	8	16	12	7	20	15	17	10	9	5
	Geen mening	1	1	1	1	2	1	2	2	1	0	4	1	0	3	3	1	1	0	0

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?	Veel meer betrokken	12	17	12	13	10	9	10	12	14	16	8	9	12	11	9	12	11	14	15
	Meer betrokken	42	47	39	38	52	42	35	32	41	47	30	42	50	32	30	44	37	51	44
	Niet meer en niet minder betrokken	35	26	34	37	29	38	41	37	33	31	42	38	32	37	41	33	40	29	36
	Veel minder	4	4	7	5	2	3	4	8	6	3	6	4	2	8	7	5	5	2	2
	Geen mening	4	3	4	3	4	5	6	6	3	2	11	5	2	8	9	4	4	2	2
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?	Zeer geïnformeerd	9	11	10	10	6	7	8	6	8	17	5	6	11	5	6	6	8	14	15
	Geïnformeerd	44	42	48	48	37	41	46	39	45	52	32	41	51	33	36	40	49	49	55
	Beetje geïnformeerd	32	31	28	29	39	36	31	35	31	23	40	36	29	38	37	36	30	27	22
	Niet geïnformeerd	9	10	9	8	13	10	8	11	10	6	11	11	7	12	10	12	8	7	5
	Helemaal niet	5	5	5	4	4	5	5	7	5	3	8	5	2	9	7	5	5	3	2
	Geen mening	1	1	1	1	2	1	2	2	1	0	4	1	1	3	3	1	1	1	1
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?	Zeer geïnformeerd	2	3	3	3	2	2	2	3	2	4	2	2	3	2	3	2	2	3	4
	Geïnformeerd	18	16	19	26	12	13	21	19	19	24	15	16	18	14	18	14	24	17	29
	Beetje geïnformeerd	42	39	40	42	40	44	44	41	40	42	41	42	46	38	42	40	43	43	45
	Niet geïnformeerd	25	28	25	19	32	29	21	22	25	21	25	28	24	26	22	30	21	26	16
	Helemaal niet	11	14	13	9	13	11	9	13	13	8	13	11	8	15	11	14	9	10	5
	Geen mening	1	1	1	1	2	1	2	2	1	0	5	1	1	4	4	1	1	1	1
Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.	Zeer eens	20	20	15	25	18	14	24	17	18	26	16	17	27	11	20	14	23	24	31
	Eens	59	57	57	58	62	61	58	58	58	55	59	62	57	57	59	60	60	57	54
	Oneens	11	12	15	9	10	14	8	13	13	9	12	11	7	17	10	14	9	9	7
	Zeer oneens	3	4	4	3	2	2	2	4	4	2	4	2	1	5	3	3	3	2	1
	Geen mening	7	8	8	6	8	9	7	7	7	7	9	7	8	9	8	8	5	8	7
Leeftijd	<24	12	49	0	0	37	0	0	6	17	16	3	11	11	12	0	23	0	20	0
	25-34	16	51	0	0	63	0	0	7	15	22	5	16	25	16	0	24	0	36	0
	35-49	30	0	100	0	0	100	0	28	32	28	24	35	29	71	0	53	0	43	0
	50-64	27	0	0	59	0	0	69	34	22	20	45	27	25	0	62	0	65	0	64
	65+	15	0	0	41	0	0	31	25	14	15	24	12	10	0	38	0	35	0	36
Geslacht	Man	49	100	100	100	0	0	0	100	100	100	0	0	0	51	41	51	48	52	51
	Vrouw	51	0	0	0	100	100	100	0	0	0	100	100	100	49	59	49	52	48	49
Wat is uw hoogst genoten opleiding?	LBO	9	3	8	11	3	8	14	49	0	0	46	0	0	51	45	0	0	0	0
	MAVO, VMBO-th	10	4	7	13	3	8	18	51	0	0	54	0	0	49	55	0	0	0	0
	MMS, HAVO	9	7	8	4	8	13	12	0	11	0	0	21	0	0	0	16	17	0	0
	MBO	32	35	41	30	34	37	21	0	64	0	0	55	0	0	0	63	53	0	0
	HBS, VWO, Gym	13	15	9	15	15	10	14	0	24	0	0	24	0	0	0	21	30	0	0
	HBO	17	19	16	16	21	17	16	0	0	58	0	0	66	0	0	0	0	58	69
	Universiteit	11	17	11	10	17	8	5	0	0	42	0	0	34	0	0	0	0	42	31

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd						
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+	
In welk land bent u geboren?	Nederland	94	96	95	93	95	94	92	94	95	94	92	94	92	94	92	95	93	94	90	
	Indonesië	1	0	1	2	0	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	0	2	0	3	
	Marokko	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	
	Nederlandse Antillen-	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	
	Suriname	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Turkije	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	
	Voormalig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ander Europees land	2	1	1	1	2	2	3	1	1	2	2	2	2	4	1	2	2	2	3	3
	Ander niet-Europees	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
In welk land is uw moeder geboren?	Nederland	92	93	93	91	92	92	90	93	93	92	90	92	90	93	90	93	91	92	89	
	Indonesië	2	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	3	
	Marokko	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	
	Nederlandse Antillen-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	
	Suriname	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	
	Turkije	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	
	Voormalig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ander Europees land	4	2	3	4	3	4	5	3	3	3	4	4	5	2	4	3	5	4	5	
	Ander niet-Europees	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	
In welk land is uw vader geboren?	Nederland	93	93	94	95	92	92	92	94	94	93	93	93	91	93	94	93	94	92	92	
	Indonesië	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	
	Marokko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
	Nederlandse Antillen-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
	Suriname	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	
	Turkije	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1	0	
	Voormalig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	
	Ander Europees land	3	2	2	2	3	3	3	2	2	3	2	3	4	2	2	2	3	3	4	
	Ander niet-Europees	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Wat is uw dagelijkse bezigheid?	Zelfstandige	9	6	15	9	5	11	7	9	10	11	5	8	9	9	6	9	8	10	11	
	In loondienst (semi-	16	11	20	11	18	26	12	8	12	19	7	16	29	11	6	16	11	26	18	
	In loondienst, bedrijf	32	43	57	19	40	38	11	37	41	32	19	31	24	49	14	47	17	38	9	
	Werkloos	2	1	2	2	2	2	2	3	2	1	3	2	1	4	2	2	2	1	1	
	Huisvrouw - man	8	0	1	1	5	14	23	1	1	0	33	14	6	12	23	5	11	2	5	
	Student - scholier	9	35	0	0	27	1	0	3	12	14	2	8	10	6	0	15	0	18	0	
	Gepensioneerd	18	0	0	51	0	0	35	31	18	18	21	14	14	0	39	0	43	0	47	
	Anders	5	2	3	5	3	6	7	6	3	3	6	6	6	5	6	3	7	3	6	
	Wil niet zeggen	2	1	2	1	1	2	3	2	1	1	3	2	2	3	2	2	2	1	2	
	Weet niet	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	

		allen	Sexe						Sexe en opleiding						Opleiding en leeftijd					
			man <35	man 35-49	man 50+	vrouw <35	vrouw 35-49	vrouw 50+	man <= vmbo	man mbo	man >=hbo	vrw <= vmbo	vrw mbo	vrw > mbo	<= vmbo <50	<= vmbo 50+	mbo <50	mbo 50+	>= hbo <50	>= hbo 50+
Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?	Ja, goed idee	82	84	81	80	85	84	80	79	83	81	77	84	82	79	77	84	82	83	79
	Nee, geen goed idee	7	7	8	8	5	5	7	8	7	8	7	5	6	7	8	6	7	7	8
	Geen mening	11	9	11	12	10	11	13	13	10	10	16	10	12	14	15	10	11	10	13
Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld	Nee	52	47	51	43	54	58	57	52	49	40	63	58	49	59	57	55	50	46	42
	Ja	48	53	49	57	46	42	43	48	51	60	37	42	51	41	43	45	50	54	58
Uitnodiging voor een evt. vervolgonderzoek	Nee	70	66	69	67	68	73	75	75	69	60	82	73	65	77	80	72	70	62	63
	Ja	30	34	31	33	32	27	25	25	31	40	18	27	35	23	20	28	30	38	37
Uitnodiging voor groeps gesprekken over NL in Europa ...	Nee	91	90	89	89	93	94	92	93	91	84	96	94	88	95	95	93	92	86	86
	Ja	9	10	11	11	7	6	8	7	9	16	4	6	12	5	5	7	8	14	14
Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa ...	Nee	92	90	91	91	92	93	93	94	92	87	96	94	88	95	95	93	92	87	88
	Ja	8	10	9	9	8	7	7	6	8	13	4	6	12	5	5	7	8	13	12
Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen	Nee	81	76	80	82	78	83	86	88	82	71	91	85	72	89	90	82	85	70	74
	Ja	19	24	20	18	22	17	14	12	18	29	9	15	28	11	10	18	15	30	26
Bericht vooraf over een eventuele presentatie van de resultaten van dit	Nee	78	77	79	76	80	81	77	81	78	73	83	80	74	84	81	81	76	75	72
	Ja	22	23	21	24	20	19	23	19	22	27	17	20	26	16	19	19	24	25	28
Informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over	Nee	85	85	85	82	86	86	84	85	85	82	88	86	82	88	86	86	83	83	80
	Ja	15	15	15	18	14	14	16	15	15	18	12	14	18	12	14	14	17	17	20
TK stemintentie	SP	12	9	12	11	11	15	12	14	11	8	13	13	11	15	13	13	12	10	9
	GL	5	5	4	4	8	7	6	2	3	7	2	5	12	2	2	4	5	10	9
	PvdA	18	16	17	19	19	18	20	21	17	17	23	18	19	21	23	17	17	17	20
	D66	3	4	3	3	4	3	3	1	2	6	1	2	6	1	1	2	3	6	5
	CDA	10	8	7	15	7	6	13	12	10	11	11	9	8	6	14	7	14	7	13
	VVD	19	22	21	20	16	16	17	13	20	26	12	18	18	11	13	18	21	23	20
	CU	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	3	4
	SGP	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	0
	LPF	1	1	1	1	1	1	1	2	1	0	2	1	0	2	2	1	1	0	0
	Pastors	2	2	3	3	1	2	2	3	3	2	3	1	1	2	3	2	2	1	2
	PvdV	7	8	10	7	5	7	6	11	9	4	9	7	2	14	8	9	7	3	3
	Nawijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	PvdD	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	1
	Weet niet	9	10	9	7	12	12	8	7	9	8	10	11	10	10	8	11	7	10	7
	Weigert	4	3	4	3	2	5	4	3	3	4	4	3	4	4	4	3	3	4	4
	Zou niet stemmen	2	2	3	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1	3	2	2	2	1	1
	Mag niet	1	4	0	0	4	1	0	1	2	0	1	2	1	2	0	3	0	1	0

		allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie		
			(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer) snel	niet snel / langz.	(zeer) langz.
Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?	Zeer goed	20	31	0	0	45	7	27	5	18	35	42	34	42	23	6
	Goed	46	69	0	0	49	43	47	32	54	52	44	36	42	53	37
	Niet goed, niet slecht	19	0	100	0	5	26	15	26	19	10	10	14	9	17	25
	Slecht	11	0	0	69	1	17	5	24	7	3	3	9	5	5	21
	Zeer slecht	5	0	0	31	0	7	3	13	1	1	1	6	2	1	10
	Geen mening	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	0	0	1
Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden. Heeft u toen wel of niet gestemd?	Gestemd	86	85	88	91	100	100	24	92	87	82	84	84	81	86	90
	Niet gestemd	9	9	9	7	0	0	0	6	9	10	9	10	10	9	7
	Mocht niet stemmen	4	6	3	2	0	0	62	1	4	8	6	5	8	4	3
	Weet niet	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wil niet zeggen	0	0	1	1	0	0	8	0	0	0	0	1	0	0	1
Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?	Voor	32	47	8	1	100	0	0	7	33	57	63	43	57	41	11
	Tegen	66	50	89	98	0	100	1	92	65	40	36	55	41	57	88
	Blanco	1	1	1	0	0	0	35	0	1	1	1	1	1	1	1
	Wil niet zeggen	1	1	1	1	0	0	40	1	1	1	1	1	1	1	1
	Weet niet meer	1	1	0	0	0	0	25	0	1	1	0	0	0	1	0
Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?	Ja	51	66	29	13	88	31	52	24	54	71	76	64	74	60	27
	Nee	42	28	60	82	7	62	33	71	39	23	19	33	21	32	67
	Geen mening	7	7	10	5	5	7	15	6	8	6	4	3	4	8	6
Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. <u>Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of</u> Terrorismebestrijding	Aan herziening toe	66	72	56	49	82	58	59	55	68	73	82	80	79	71	54
	Niet aan herziening toe	20	15	27	34	7	27	19	33	20	14	11	12	12	16	32
	Geen mening	14	13	17	16	11	14	22	13	12	13	7	8	10	13	14
	Grote rol	45	50	39	31	57	39	44	38	46	51	51	51	56	48	36
	Tamelijk grote rol	30	33	29	19	31	29	32	25	34	32	32	23	27	33	28
	Niet zo grote rol	12	10	16	12	8	14	11	13	12	10	11	10	9	12	13
	Kleine rol	5	4	7	10	2	7	5	8	5	4	3	6	4	4	9
	Geen rol	7	2	8	26	1	11	5	16	3	2	2	9	4	3	13
	Geen mening	1	1	1	2	1	1	4	1	0	1	1	1	1	1	1
Milieu	Grote rol	34	41	25	17	48	26	38	23	33	43	46	45	48	37	23
	Tamelijk grote rol	27	31	24	12	32	23	32	19	30	31	31	22	27	32	21
	Niet zo grote rol	17	16	23	15	13	20	14	18	20	15	13	14	13	18	19
	Kleine rol	9	7	12	13	4	12	5	13	9	6	5	7	5	7	13
	Geen rol	12	5	16	41	2	19	7	27	8	4	3	11	5	6	23
	Geen mening	1	0	1	2	0	1	4	1	0	0	0	1	1	0	1

		allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie		
			(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer) snel	niet snel / langz.	(zeer) langz.
Werkgelegenheid	Grote rol	20	23	17	12	27	15	21	14	19	25	26	30	32	21	12
	Tamelijk grote rol	22	27	15	8	32	16	26	12	25	29	32	22	30	27	13
	Niet zo grote rol	24	27	23	11	27	22	25	18	28	26	25	20	21	28	21
	Kleine rol	12	11	15	11	8	14	12	13	13	10	10	10	8	12	16
	Geen rol	21	10	29	56	4	31	12	41	14	8	7	17	9	12	37
	Geen mening	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	0	1	1	1	1
Asielbeleid	Grote rol	27	31	21	14	39	21	23	19	26	33	37	39	41	29	17
	Tamelijk grote rol	23	28	16	8	32	17	26	13	25	29	30	20	26	27	15
	Niet zo grote rol	16	17	16	8	16	15	18	12	19	17	16	12	13	19	14
	Kleine rol	11	10	13	9	7	12	12	11	12	9	8	8	8	10	13
	Geen rol	23	12	33	59	5	34	16	44	18	11	9	21	11	15	40
	Geen mening	1	1	2	2	0	1	5	1	1	1	0	1	1	1	1
Energiebeleid	Grote rol	23	27	17	12	34	17	23	14	22	30	33	37	38	24	13
	Tamelijk grote rol	23	28	17	8	32	17	25	13	26	29	32	19	27	28	15
	Niet zo grote rol	19	21	20	11	19	19	21	16	22	21	19	15	18	22	17
	Kleine rol	12	11	15	11	8	14	12	13	13	10	8	8	7	11	15
	Geen rol	22	12	30	57	6	32	13	43	16	9	7	19	10	14	39
	Geen mening	1	1	2	2	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1
Privatisering van overheidsdiensten	Grote rol	8	9	6	5	10	6	9	6	7	11	11	16	14	8	5
	Tamelijk grote rol	10	12	7	4	14	7	12	5	11	14	15	10	15	12	5
	Niet zo grote rol	20	24	17	8	28	15	21	11	23	27	27	17	24	24	12
	Kleine rol	15	17	13	7	18	13	16	10	18	17	18	13	15	17	12
	Geen rol	44	35	53	73	26	56	32	67	40	29	27	42	29	36	64
	Geen mening	3	3	3	3	4	3	9	2	3	3	2	2	3	3	2
Drogsbeleid	Grote rol	24	26	23	18	29	21	23	21	23	28	26	30	31	25	19
	Tamelijk grote rol	18	21	16	10	22	16	20	13	21	21	22	13	19	21	14
	Niet zo grote rol	16	19	15	9	20	14	17	12	19	19	19	14	17	19	13
	Kleine rol	12	13	12	9	13	12	13	11	14	12	14	12	12	13	12
	Geen rol	28	21	33	53	15	36	24	42	23	19	18	30	20	21	41
	Geen mening	1	1	1	2	1	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen	Eens	4	5	3	2	6	3	5	2	3	6	7	8	8	4	2
	Niet eens - niet oneens	5	6	3	2	8	3	7	2	4	7	8	5	6	6	2
	Oneens	90	89	93	93	86	94	83	95	93	86	84	86	86	90	95
	Geen mening	1	1	1	3	0	1	5	1	0	1	0	1	0	0	1
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen	Eens	76	82	72	53	84	71	73	63	81	82	81	75	80	82	66
	Niet eens - niet oneens	9	9	11	10	8	9	13	9	9	9	10	8	9	9	9
	Oneens	14	9	16	32	7	18	9	26	9	8	9	15	10	9	22

	allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie			
		(zeer goed	goed / slecht	(zeer slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer snel	niet snel / langz.	(zeer langz.	
																1
	Geen mening	2	1	2	5	0	2	5	3	1	1	0	1	1	1	2
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra voorwaarden	Eens	44	38	56	54	30	51	40	55	46	35	34	39	38	41	53
	Niet eens - niet oneens	21	24	20	11	25	18	24	14	24	25	24	17	21	25	16
	Oneens	30	33	20	29	40	26	27	26	26	36	39	41	38	30	27
	Geen mening	5	5	4	6	5	5	9	4	4	4	3	3	3	4	4
De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast. Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.	Eens	43	46	41	37	49	42	33	45	48	40	47	51	48	46	41
	Niet eens - niet oneens	21	23	23	13	23	19	23	14	23	27	23	17	21	24	17
	Oneens	22	19	21	35	18	24	19	29	17	22	21	24	22	18	28
	Geen mening	14	13	15	15	10	14	24	12	12	12	8	8	9	12	14
Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden willen	Eens	49	39	66	69	28	60	38	71	49	33	32	39	35	43	66
	Niet eens - niet oneens	15	16	15	9	16	14	17	10	18	15	14	13	13	17	12
	Oneens	34	43	16	17	55	23	39	16	31	50	53	47	50	38	20
	Geen mening	3	2	3	5	1	3	6	3	2	2	1	2	2	2	3
We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen	Eens	24	14	34	55	8	33	15	47	20	11	11	19	14	17	40
	Niet eens - niet oneens	22	20	30	18	17	25	21	22	26	20	17	16	16	23	23
	Oneens	51	63	31	21	73	38	57	27	52	67	71	63	68	57	33
	Geen mening	4	3	5	6	2	4	7	4	3	2	1	2	2	3	4
Bulgarije	Voor	30	40	15	7	51	19	33	11	30	47	51	43	49	35	14
	Tegen	55	43	71	86	31	68	44	82	54	37	34	46	38	47	76
	Geen mening	15	17	14	7	19	13	23	7	16	17	16	11	13	18	10
Turkije	Voor	22	29	10	5	40	12	25	7	20	35	39	34	37	26	9
	Tegen	68	59	81	90	45	80	58	89	69	53	50	58	54	62	84
	Geen mening	11	12	9	5	15	8	17	4	11	12	11	8	9	13	6
Roemenië	Voor	30	40	15	7	51	19	33	11	30	47	50	42	48	35	14
	Tegen	55	44	71	86	32	69	44	82	55	37	35	47	40	48	76
	Geen mening	14	17	13	7	17	12	23	7	15	16	15	11	12	17	10
Macedonië	Voor	27	36	13	6	46	17	30	10	27	43	45	41	45	32	13
	Tegen	55	44	72	86	32	69	45	82	55	38	36	47	40	47	76
	Geen mening	17	20	15	8	22	14	25	8	18	20	19	12	15	21	11
Servië en Montenegro	Voor	23	30	10	6	39	14	24	8	22	36	38	36	38	26	11
	Tegen	62	52	76	88	41	74	53	85	63	46	44	54	48	55	80
	Geen mening	15	18	14	6	20	12	23	7	16	17	18	10	14	18	10
Kroatië	Voor	35	46	19	9	57	24	39	15	36	53	55	48	54	41	19
	Tegen	51	38	68	84	27	64	39	78	49	32	31	43	35	42	71
	Geen mening	14	16	13	7	17	12	22	7	15	15	14	9	12	17	10

		allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie		
			(zeer) goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet gestemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te langzaam	veel te langzaam	(zeer) snel	niet langz.	(zeer) langz.
Oekraïne	Voor	24	32	12	6	39	15	29	9	23	38	40	36	40	28	12
	Tegen	60	50	74	87	40	72	48	84	61	44	43	53	47	53	79
	Geen mening	16	18	14	7	21	12	23	7	17	18	17	11	14	19	9
Noorwegen	Voor	89	92	88	75	94	87	84	84	92	93	94	90	93	92	85
	Tegen	5	2	5	16	1	6	5	10	2	3	2	5	2	2	8
	Geen mening	6	6	8	9	4	7	12	6	5	5	4	5	4	6	7
Bosnië en Herzegovina	Voor	25	34	12	6	44	16	25	9	24	40	43	39	42	29	12
	Tegen	59	48	74	88	35	72	51	83	59	42	39	50	44	51	78
	Geen mening	16	19	14	6	21	12	24	7	17	18	18	11	14	19	10
Albanië	Voor	20	27	9	4	36	12	22	7	18	33	35	32	35	23	8
	Tegen	64	54	79	89	43	76	54	87	65	49	47	57	51	58	83
	Geen mening	16	18	13	6	21	12	24	6	16	18	18	11	15	19	9
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen	Eens	37	47	24	11	58	25	44	15	37	54	55	46	51	44	20
	Niet eens - niet oneens	9	9	10	4	10	8	11	6	11	9	9	6	8	10	6
	Oneens	52	42	64	81	30	66	40	77	50	36	35	46	39	44	72
	Geen mening	2	2	2	3	2	2	6	2	2	1	1	2	1	2	2
Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie.	Eens	41	32	51	67	23	52	31	63	39	28	26	34	30	34	57
	Niet eens - niet oneens	14	14	16	8	14	13	15	11	16	14	13	11	12	15	12
	Oneens	42	51	28	19	61	31	46	22	41	55	59	52	55	47	27
	Geen mening	4	3	5	6	3	4	8	4	4	2	2	3	2	3	4
Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.	Eens	20	24	16	9	30	15	21	12	23	25	29	25	28	24	13
	Niet eens - niet oneens	15	17	15	8	20	12	18	9	17	19	18	13	16	18	11
	Oneens	54	48	60	75	40	64	43	71	51	46	46	55	49	48	68
	Geen mening	10	10	10	8	11	9	18	8	9	9	7	7	7	10	9
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten, zoals Nederland, draaien op voor deze rekening'	Eens	47	36	63	77	23	60	43	70	46	33	30	40	35	40	65
	Niet eens - niet oneens	18	20	17	8	21	15	20	12	21	20	19	13	16	22	14
	Oneens	30	39	15	11	51	20	29	14	29	42	49	45	46	34	17
	Geen mening	5	5	5	4	5	4	9	4	4	4	3	2	3	5	4
Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd.'	Eens	37	35	43	37	31	39	42	37	41	36	32	29	34	38	38
	Niet eens - niet oneens	16	18	16	11	20	15	17	13	19	19	18	13	15	19	14
	Oneens	41	42	34	43	45	40	30	43	35	41	47	55	48	38	42
	Geen mening	6	5	7	9	4	7	11	7	5	4	3	4	3	5	7
Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.	Eens	27	36	12	6	49	15	30	9	26	41	45	37	43	32	12
	Niet eens - niet oneens	18	20	21	9	20	17	20	12	22	20	18	15	16	22	14
	Oneens	49	39	61	80	26	63	38	75	46	34	32	44	37	41	69
	Geen mening	6	5	6	5	5	5	12	4	5	4	4	3	4	5	5

		allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie		
			(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer) snel	niet snel / langz.	(zeer) langz.
Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.	Eens	42	33	53	68	23	53	36	65	41	30	26	35	31	36	59
	Niet eens - niet oneens	21	24	22	11	25	19	22	14	25	25	22	16	20	26	16
	Oneens	30	38	18	14	47	22	31	16	29	41	48	45	45	33	19
	Geen mening	6	6	7	7	5	6	12	5	5	4	4	4	4	6	6
Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.	Eens	18	25	7	4	36	9	22	5	17	31	35	31	35	21	7
	Niet eens - niet oneens	21	25	19	9	27	18	23	12	26	25	25	18	21	27	14
	Oneens	53	43	66	82	30	67	41	78	51	38	35	47	39	45	73
	Geen mening	7	8	7	5	7	7	14	5	7	6	5	5	5	7	6
Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?	Voor meer economische	59	72	39	24	84	45	58	37	62	75	83	75	82	67	38
	Voor minder economische	9	3	12	31	1	13	7	19	6	3	3	8	4	4	18
	Niet meer en niet minder	25	19	40	35	10	33	22	37	26	18	11	13	11	23	37
	Geen mening	7	6	9	10	4	8	13	6	6	4	3	4	3	6	7
Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?	Door Europese samenwerking	47	62	24	11	74	32	52	25	50	65	70	60	69	54	27
	Door Europese samenwerking	28	16	40	64	9	38	20	48	25	14	14	22	15	20	46
	Europese samenwerking heeft	14	11	20	18	8	17	10	17	13	12	9	12	9	13	17
	Geen mening	12	12	16	7	10	13	18	9	11	9	7	6	7	12	10
Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?	Ik ben voor invoering van de	11	14	5	4	20	6	11	5	10	18	18	20	21	12	5
	Ik ben voor invoering van de	11	14	7	4	18	7	12	5	12	16	19	13	17	13	6
	Ik ben tegen invoering van de	40	41	44	32	40	42	32	39	47	38	38	34	35	45	39
	Ik ben tegen invoering van de	24	17	30	48	11	33	17	41	19	14	14	22	14	17	40
	Geen mening	13	13	14	12	12	11	29	9	12	14	11	10	13	13	10
Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?	Meer samenwerking	69	80	56	38	89	59	66	51	74	81	86	78	85	79	51
	Minder samenwerking	13	7	17	35	3	19	12	25	9	7	6	12	6	7	25
	Niet minder en niet meer	14	11	21	20	6	18	14	20	15	10	7	9	7	12	21
	Geen mening	4	2	5	7	2	4	9	4	2	2	2	2	2	2	4
Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.	Eens	65	77	52	34	87	54	61	46	70	78	82	74	83	74	46
	Niet eens - niet oneens	12	10	18	12	7	14	14	14	14	10	8	7	7	12	14
	Oneens	19	11	25	47	5	28	15	36	14	11	9	17	9	12	35
	Geen mening	3	2	5	7	1	4	10	4	2	2	1	2	1	2	4
Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid.	Eens	59	62	60	44	62	57	51	52	63	63	60	58	63	64	51
	Niet eens - niet oneens	15	17	14	11	19	13	16	12	16	16	20	13	16	17	13
	Oneens	22	18	22	40	16	25	22	32	17	18	18	26	19	16	32
	Geen mening	4	3	4	6	3	4	11	4	3	3	2	3	2	3	4
Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.	Eens	11	9	14	14	7	13	12	16	12	9	8	8	8	10	15
	Niet eens - niet oneens	22	22	27	17	20	23	22	19	27	23	19	15	17	25	21
	Oneens	56	60	45	55	65	53	48	54	52	60	67	71	68	55	52
	Geen mening	11	10	14	14	7	12	19	12	10	8	6	6	6	10	12

		allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie		
			(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer) snel	niet snel / langz.	(zeer) langz.
Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.	Eens	34	25	46	60	16	43	31	50	33	25	21	29	25	29	47
	Niet eens - niet oneens	18	18	22	12	17	18	17	16	21	18	15	13	14	20	17
	Oneens	43	53	26	22	65	34	41	29	42	53	61	55	58	47	31
	Geen mening	5	4	6	6	3	5	11	5	4	3	3	3	3	4	5
Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten tot Nederland.	Eens	42	30	58	74	18	55	35	65	40	28	22	33	25	33	62
	Niet eens - niet oneens	21	23	21	11	22	19	22	14	24	23	21	17	19	25	16
	Oneens	34	45	18	12	57	23	33	18	34	46	55	48	54	39	19
	Geen mening	3	3	3	4	2	3	10	3	2	3	2	2	2	3	3
Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.	Eens	36	23	51	73	13	49	29	60	33	23	17	28	20	27	57
	Niet eens - niet oneens	21	22	24	12	20	21	22	16	25	22	19	16	18	24	18
	Oneens	39	51	21	12	64	27	38	21	40	52	62	53	60	45	22
	Geen mening	4	4	4	4	3	4	11	3	3	3	2	3	3	3	3
Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?	Betere samenwerking tussen	61	58	65	65	55	65	50	68	63	57	50	47	49	61	68
	Vorming van een Europese	16	18	12	9	21	12	18	10	15	20	24	27	27	16	10
	Geen van beide	4	1	5	14	1	6	5	9	2	2	2	4	2	2	8
	Beide	18	21	15	9	23	15	20	12	19	20	23	20	21	20	13
	Geen mening	2	1	2	3	1	2	8	1	1	1	1	2	1	1	1
Met welke stelling bent u het het meeste eens?	De uitwisseling van	29	29	29	30	31	29	24	27	28	33	34	37	39	28	27
	De uitwisseling van	55	60	52	38	62	52	52	47	61	57	58	48	52	62	49
	De uitwisseling van	13	9	16	27	6	17	13	24	9	8	7	12	7	9	22
	Geen mening	3	2	3	5	1	2	11	3	2	2	1	2	2	2	2
De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?	Veel te snel	23	13	32	56	5	35	11	100	0	0	0	0	5	14	52
	Iets te snel	30	33	31	16	30	29	26	0	100	0	0	0	18	38	28
	Juiste tempo	18	24	10	4	30	11	27	0	0	100	0	0	26	25	6
	Iets te langzaam	8	11	4	2	16	4	9	0	0	0	100	0	23	8	2
	Veel te langzaam	5	5	4	5	7	4	5	0	0	0	0	100	19	2	1
	Geen mening	15	14	19	18	11	17	22	0	0	0	0	0	9	12	11
En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?	Zeer snel	3	4	2	3	4	2	6	1	1	3	5	24	18	0	0
	Snel	14	18	7	4	24	8	18	2	9	21	40	39	82	0	0
	Niet snel en niet langzaam	47	54	43	19	59	41	44	28	61	63	47	23	0	100	0
	Langzaam	18	15	23	20	9	23	13	31	22	8	5	3	0	0	62
	Zeer langzaam	11	4	14	37	1	17	7	32	4	2	1	5	0	0	38
	Geen mening	8	5	11	16	3	10	13	5	3	3	2	5	0	0	0
Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?	Zeer betrokken	7	9	3	5	13	5	7	7	6	9	12	17	15	7	5
	Betrokken	35	44	21	16	55	28	27	26	39	46	48	38	47	40	25
	Neutraal	27	28	34	17	23	28	29	21	31	29	24	17	20	32	23
	Niet betrokken	16	13	24	21	7	20	19	20	17	11	11	12	11	14	23

	allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie				
		(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet ge- stemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te lang- zaam	veel te lang- zaam	(zeer) snel	niet snel / langz.	(zeer) langz.		
		Helemaal niet betrokken	13	5	17	40	2	18	13	26	7	5	5	15	7	6	23
		Geen mening	1	1	1	1	0	1	5	1	0	0	0	0	0	0	1
Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?		Veel meer betrokken	12	12	10	13	12	12	13	15	10	10	15	24	20	10	12
		Meer betrokken	42	49	34	21	52	37	43	30	47	46	53	43	50	47	31
		Niet meer en niet minder	35	35	41	28	35	35	28	32	38	40	28	23	27	39	36
		Minder betrokken	3	1	4	8	0	4	3	6	2	1	1	2	1	1	6
		Veel minder betrokken	4	1	4	21	0	7	2	12	1	1	1	5	1	1	11
		Geen mening	4	3	6	8	1	5	10	4	2	2	1	2	2	2	4
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?		Zeer geïnformeerd	9	9	5	9	11	8	8	10	8	9	9	12	12	7	9
		Geïnformeerd	44	50	37	30	57	39	36	37	46	53	52	44	49	47	39
		Beetje geïnformeerd	32	31	38	31	26	34	36	31	35	29	30	25	27	34	32
		Niet geïnformeerd	9	7	13	15	4	12	10	12	9	6	7	10	8	8	11
		Helemaal niet geïnformeerd	5	2	6	14	1	7	5	10	2	2	2	8	4	3	8
		Geen mening	1	1	1	2	0	1	6	1	0	0	0	1	1	1	1
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?		Zeer geïnformeerd	2	2	2	4	3	2	3	3	2	3	3	5	4	2	3
		Geïnformeerd	18	21	14	15	27	15	16	16	18	26	23	20	25	19	15
		Beetje geïnformeerd	42	46	39	28	50	38	39	33	47	47	48	38	43	47	35
		Niet geïnformeerd	25	23	30	26	16	29	26	28	26	19	21	22	20	24	29
		Helemaal niet geïnformeerd	11	7	14	25	3	15	10	20	7	5	6	16	8	7	17
		Geen mening	1	1	1	2	0	1	6	1	0	1	0	1	1	1	1
Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.		Zeer eens	20	26	10	6	37	12	19	11	19	28	34	36	38	22	10
		Eens	59	62	62	42	57	59	56	52	66	62	56	47	52	65	55
		Oneens	11	6	16	28	2	16	11	21	9	5	6	9	5	7	20
		Zeer oneens	3	1	2	14	0	4	4	7	1	1	1	3	1	1	7
		Geen mening	7	6	10	10	4	9	10	8	6	4	4	5	4	6	8
Leeftijd		<24	12	14	8	7	10	8	54	5	12	19	17	12	20	12	8
		25-34	16	17	14	13	16	16	10	11	17	17	19	17	18	16	14
		35-49	30	28	35	34	25	35	14	33	29	25	27	35	27	29	33
		50-64	27	25	29	32	27	29	12	35	27	23	23	23	23	27	30
		65+	15	16	13	14	22	12	9	16	15	15	15	12	13	17	14
		Geen mening	7	6	10	10	4	9	10	8	6	4	4	5	4	6	8
Geslacht		Man	49	51	44	51	51	48	47	52	48	51	55	65	59	47	50
		Vrouw	51	49	56	49	49	52	53	48	52	49	45	35	41	53	50
Wat is uw hoogst genoten opleiding?		LBO	8	6	12	14	5	10	10	11	8	6	5	7	6	8	10
		MAVO, VMBO-th	10	8	12	14	7	11	6	12	10	8	7	7	7	9	11
		MMS, HAVO	9	8	10	10	7	9	12	9	8	8	9	8	8	8	10
		MBO	32	29	38	36	25	37	20	34	33	30	27	29	29	32	34
		HBS, VWO, Gym	13	14	10	12	13	11	33	12	12	15	14	15	16	13	12

	allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU					Gewenste snelheid EU integratie			
		(zeer) goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet gestemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	iets te langzaam	veel te langzaam	(zeer) snel	snel / langz.	(zeer) langz.	
	HBO	17	20	13	11	23	16	10	15	18	19	21	19	19	16	
	Universiteit	11	14	4	3	20	6	9	6	10	14	17	16	16	11	7
In welk land bent u geboren?	Nederland	94	93	95	95	94	95	87	94	94	94	93	93	93	94	94
	Indonesië	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Marokko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
	Nederlandse Antillen-Aruba	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1
	Suriname	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Turkije	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	2	2	2	2	2	1	6	2	2	2	2	3	3	2	2
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
In welk land is uw moeder geboren?	Nederland	92	91	93	93	92	93	84	92	92	92	91	89	90	92	93
	Indonesië	2	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
	Marokko	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	0	0
	Turkije	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
	Ander Europees land	4	4	3	3	4	3	8	4	4	3	4	5	4	4	3
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
In welk land is uw vader geboren?	Nederland	93	93	94	93	93	94	85	93	93	94	91	91	91	94	94
	Indonesië	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2
	Marokko	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0
	Turkije	0	1	0	0	1	0	2	0	0	1	1	1	1	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
	Ander Europees land	3	3	2	3	2	2	7	3	3	2	3	4	3	3	2
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
Wat is uw dagelijkse bezigheid?	Zelfstandige	9	9	8	9	9	9	4	9	8	9	9	14	11	8	9
	In loondienst (semi-)overheid	16	17	15	13	18	16	8	14	16	16	16	14	15	17	15
	In loondienst, bedrijf	32	31	35	35	26	37	15	33	31	30	31	35	31	31	34
	Werkloos	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2
	Huisvrouw - man	8	7	11	11	7	9	5	10	9	6	6	5	6	8	9
	Student - scholier	9	11	5	4	8	5	50	3	9	15	13	9	16	9	6
	Gepensioneerd	18	19	16	16	26	15	8	20	19	18	17	14	16	20	17
	Anders	5	4	5	6	4	5	3	6	4	4	4	5	4	4	5

	allen	Lidmaatschap Nederland van EU niet			Stemgedrag 1 juni 2005			Tempo veranderingen EU iets te veel te					Gewenste snelheid EU integratie niet		
		(zeer goed	goed / slecht	(zeer) slecht	voor	tegen	niet gestemd	veel te snel	iets te snel	juiste tempo	langzaam	veel te langzaam	(zeer) snel	snel / langz.	(zeer) langz.
Wil niet zeggen	2	1	2	3	1	2	3	3	1	1	1	2	1	1	2
Weet niet	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?	82	84	80	78	84	82	79	82	85	86	86	82	86	84	80
Nee, geen goed idee	7	6	6	11	6	7	8	9	4	5	6	9	6	5	9
Geen mening	11	10	14	11	10	11	14	10	10	9	8	9	8	11	11
Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld	51	48	59	58	43	54	57	54	50	49	43	45	43	51	55
Nee	49	52	41	42	57	46	43	46	50	51	57	55	57	49	45
Ja	70	67	76	75	63	72	75	72	70	68	63	62	62	69	73
Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek	30	33	24	25	37	28	25	28	30	32	37	38	38	31	27
Nee	91	90	95	93	87	93	92	92	92	90	88	85	86	91	93
Ja	9	10	5	7	13	7	8	8	8	10	12	15	14	9	7
Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa bij mij in de buurt	92	90	95	95	88	94	91	94	93	90	88	87	87	92	94
Nee	8	10	5	5	12	6	9	6	7	10	12	13	13	8	6
Ja	81	77	88	90	73	85	83	87	81	78	73	74	74	80	86
Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen	19	23	12	10	27	15	17	13	19	22	27	26	26	20	14
Nee	78	76	82	83	72	80	81	80	78	76	74	72	74	77	80
Ja	22	24	18	17	28	20	19	20	22	24	26	28	26	23	20
Bericht vooraf over een eventuele presentatie van de resultaten van dit onderzoek op televisie	85	83	88	88	80	86	86	87	85	82	80	78	80	84	87
Nee	15	17	12	12	20	14	14	13	15	18	20	22	20	16	13
Ja	12	9	16	17	5	16	7	16	11	8	8	11	9	11	15
TK stemintentie	5	7	3	1	9	3	6	2	5	7	8	6	7	6	3
GL	18	20	17	12	22	16	16	15	20	21	22	18	22	21	15
PvdA	3	4	1	0	6	2	3	1	3	5	5	5	5	4	2
D66	10	12	7	4	19	6	7	7	12	13	12	7	10	12	8
CDA	19	21	16	12	24	17	13	15	20	21	24	22	24	19	16
VVD	4	4	4	4	2	5	3	5	4	3	2	2	2	4	5
CU	1	1	2	3	0	2	2	2	1	1	0	1	0	1	2
SGP	1	1	1	2	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
LPF	2	1	3	4	1	3	3	4	1	1	1	3	2	1	3
Pastors	7	3	10	20	1	11	4	13	5	3	3	8	5	4	12
PvdV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nawijn	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
PvdD	9	9	11	8	7	10	10	9	9	7	8	8	7	10	9
Weet niet	4	3	5	5	2	4	7	5	3	2	2	3	2	3	4
Weigert	2	1	2	4	0	2	1	3	1	1	1	2	1	1	2
Zou niet stemmen	1	2	1	1	0	0	16	0	1	2	2	1	2	1	1
Mag niet															

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?						Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?		
			zeer betrouwen	betrokken	neutraal	niet betrouwen	helemaal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min-der	veel min-der	weet niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet
Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?	Zeer goed	20	56	31	12	8	4	31	25	16	3	1	7	27	14	8	32	22	11
	Goed	45	25	51	55	44	24	35	52	49	23	8	32	46	48	35	40	50	43
	Niet goed, niet slecht	19	8	11	24	28	24	16	15	22	29	17	26	15	22	25	14	17	23
	Slecht	11	6	5	7	16	27	11	6	10	34	33	18	8	11	19	9	8	15
	Zeer slecht	5	5	2	2	4	20	6	1	3	12	40	10	3	4	12	5	2	7
	Geen mening	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	8	0	1	1	0	0	1
Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden. Heeft u toen wel of niet gestemd?	Gestemd	86	88	89	84	84	86	87	86	86	87	89	72	88	84	84	87	86	86
	Niet gestemd	9	6	7	11	10	8	6	8	10	8	7	14	7	10	10	8	9	9
	Mocht niet stemmen	4	5	3	4	5	5	6	5	3	3	2	7	4	5	5	4	4	4
	Weet niet	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	1	1	0	1	0
	Wil niet zeggen	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	5	0	1	1	0	0	0
Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?	Voor	32	57	48	28	14	4	32	40	32	5	1	12	41	27	12	45	39	18
	Tegen	66	42	50	69	83	95	66	58	66	93	98	84	57	71	86	53	59	80
	Blanco	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
	Wil niet zeggen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	2	1	1	1	1	1	1
	Weet niet meer	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?	Ja	51	72	67	50	34	17	57	61	48	13	5	26	57	49	32	58	57	39
	Nee	42	25	28	40	58	77	39	33	44	81	91	50	37	42	60	36	35	53
	Geen mening	7	3	5	10	8	7	4	7	8	5	4	24	6	9	8	5	7	8
Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en	Aan herziening toe	66	82	75	63	56	47	73	73	62	48	40	39	69	64	57	70	68	61
	Niet aan herziening toe	20	13	15	20	25	34	18	15	23	38	43	23	19	20	27	20	18	23
	Geen mening	14	5	10	17	18	20	9	12	15	15	17	38	12	16	16	10	14	16
Terrorismebestrijding	Grote rol	45	58	50	44	39	32	51	48	44	32	23	36	47	44	39	49	47	40
	Tamelijk grote rol	30	22	31	33	32	21	23	33	31	24	13	23	30	32	25	26	33	29
	Niet zo grote rol	12	9	10	13	14	12	10	11	13	16	12	10	11	12	13	11	11	13
	Kleine rol	5	4	4	5	7	9	6	4	6	9	11	5	5	5	7	5	5	7
	Geen rol	7	6	3	4	8	23	8	3	5	19	39	15	6	6	14	7	4	10
	Geen mening	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	10	1	1	2	1	1	1
Milieu	Grote rol	34	53	41	32	25	19	44	38	31	19	12	25	37	32	27	40	36	28
	Tamelijk grote rol	27	22	30	30	26	16	22	31	28	16	8	20	28	28	22	26	30	25
	Niet zo grote rol	17	10	16	20	21	15	13	17	20	19	11	15	16	19	17	15	18	18
	Kleine rol	9	6	7	9	12	13	9	7	9	14	12	9	8	9	11	7	8	11
	Geen rol	12	8	6	9	15	36	12	7	11	30	55	22	10	11	23	11	8	18
	Geen mening	1	0	0	1	1	2	0	0	1	1	2	10	0	1	1	1	0	1

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betrokk en	betrokk en	neu- traal	niet betrokk en	hele- maal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min- der	veel min- der	weet niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(helem aal) niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele- maal) niet
Werkgelegenheid	Grote rol	20	34	23	18	15	12	28	21	18	13	9	19	20	20	21	25	20	16
	Tamelijk grote rol	22	25	28	23	17	10	20	26	22	11	4	12	24	23	16	24	25	18
	Niet zo grote rol	24	20	26	28	24	14	18	26	26	16	8	18	26	25	18	21	27	22
	Kleine rol	12	8	11	13	16	12	10	13	13	16	8	9	12	13	11	10	12	14
	Geen rol	21	13	12	17	27	50	22	13	20	43	68	32	18	19	34	18	15	29
	Geen mening	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1	2	10	1	1	1	1	1	1
Asielbeleid	Grote rol	27	47	33	24	19	14	36	29	24	15	10	21	29	25	23	34	28	22
	Tamelijk grote rol	23	21	27	25	19	9	18	27	23	12	4	13	24	23	16	23	26	18
	Niet zo grote rol	16	10	17	18	17	10	11	17	18	12	6	12	16	17	13	14	17	15
	Kleine rol	11	7	9	12	14	10	9	11	11	13	6	10	10	11	10	9	11	12
	Geen rol	23	14	13	20	31	54	25	16	23	47	72	34	20	22	38	20	17	33
	Geen mening	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	10	1	1	1	1	1	1
Energiebeleid	Grote rol	23	43	28	20	15	12	33	25	20	11	9	17	25	21	20	30	24	18
	Tamelijk grote rol	23	22	28	24	19	10	19	26	24	12	5	14	24	23	16	23	26	18
	Niet zo grote rol	19	13	19	23	21	13	14	21	21	14	8	14	20	21	16	18	21	18
	Kleine rol	12	7	10	13	15	11	9	12	13	14	7	11	11	12	11	9	11	13
	Geen rol	22	13	13	18	28	51	23	15	21	47	69	32	19	21	35	19	16	30
	Geen mening	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	2	11	1	2	2	1	1	2
Privatisering van overheidsdiensten	Grote rol	8	16	9	7	5	5	13	8	7	4	4	8	8	8	8	11	7	6
	Tamelijk grote rol	10	12	12	10	7	4	10	12	9	5	1	7	10	11	7	11	12	7
	Niet zo grote rol	20	20	23	23	18	10	16	23	21	11	5	13	21	21	14	21	23	16
	Kleine rol	15	15	17	15	15	9	12	17	15	9	5	9	16	15	11	15	16	13
	Geen rol	44	35	37	41	51	68	46	37	44	68	82	47	43	42	55	39	39	54
	Geen mening	3	2	3	4	4	4	2	3	3	2	3	17	3	4	4	3	3	3
Dugsbeleid	Grote rol	24	35	27	24	19	16	29	24	24	18	14	24	24	25	24	28	25	20
	Tamelijk grote rol	18	15	21	20	17	10	15	20	20	12	6	11	19	19	14	19	21	15
	Niet zo grote rol	16	15	18	18	16	10	13	18	17	12	6	12	17	17	13	16	18	15
	Kleine rol	12	11	13	13	14	9	11	14	12	11	7	8	13	12	9	11	13	12
	Geen rol	28	22	21	24	34	52	31	23	26	45	65	34	27	25	38	25	22	37
	Geen mening	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	10	1	1	2	1	1	1
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen	Eens	4	10	5	3	2	2	6	4	4	4	2	4	5	3	3	6	4	3
	Niet eens - niet oneens	5	6	6	4	3	2	4	5	5	3	2	5	5	5	3	6	5	3
	Oneens	91	83	88	92	94	93	89	91	91	92	91	79	90	91	92	87	90	93
	Geen mening	1	1	0	1	1	3	1	0	0	1	5	11	1	1	2	1	1	1

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?						Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?		
			zeer betrouwen	betrokken	neutraal	niet betrouwen	helemaal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min-	min-	veel weet niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen	Eens	76	74	80	79	74	59	73	81	77	58	43	59	77	76	68	75	79	72
	Niet eens - niet oneens	9	10	8	10	10	10	9	9	10	11	9	11	9	10	10	9	9	10
	Oneens	14	16	11	10	14	27	16	10	12	28	41	16	13	12	19	14	11	16
	Geen mening	2	1	1	1	2	5	1	1	1	3	8	14	1	2	3	2	1	2
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen en daarnaast ook nog aan een aantal extra voorwaarden	Eens	44	34	39	46	51	52	47	42	44	52	43	44	40	48	52	39	42	49
	Niet eens - niet oneens	21	17	22	25	21	14	17	23	23	15	10	18	21	23	17	19	23	20
	Oneens	30	45	35	25	24	28	33	31	29	27	38	23	35	25	25	37	31	26
	Geen mening	5	4	4	5	4	6	4	4	4	5	8	16	5	4	5	4	5	5
De interne Europese besluitvormingsregels moeten worden aangepast. Pas daarna mogen nieuwe landen toetreden.	Eens	44	53	49	42	38	35	51	46	41	36	29	30	44	43	42	45	44	42
	Niet eens - niet oneens	21	15	21	25	22	16	16	22	23	18	11	17	21	23	18	20	23	20
	Oneens	22	26	21	18	23	30	23	19	21	33	43	17	22	20	25	25	20	23
	Geen mening	13	6	10	16	17	19	10	12	14	14	17	36	12	15	15	10	13	15
Wij zijn klaar met de EU; alleen West-Europese landen zoals Noorwegen en Zwitserland mogen er nog bij als wij dat zouden willen	Eens	49	34	40	49	59	65	47	43	51	71	64	52	44	51	58	44	46	55
	Niet eens - niet oneens	15	11	14	18	15	10	12	16	16	10	8	13	14	17	13	13	16	14
	Oneens	34	54	44	30	23	20	39	40	31	16	21	19	40	29	24	41	36	27
	Geen mening	3	1	2	3	3	5	2	2	2	3	7	16	2	3	4	2	2	3
We zijn klaar met de EU; er mogen geen nieuwe landen meer bijkomen	Eens	24	17	17	21	29	45	24	17	24	47	61	32	20	25	37	22	20	29
	Niet eens - niet oneens	22	13	19	26	26	22	19	21	24	24	13	22	20	25	23	19	22	24
	Oneens	51	68	62	49	41	26	54	59	48	25	18	27	57	46	35	56	55	43
	Geen mening	4	2	2	4	4	7	3	3	3	4	8	19	3	4	5	3	3	4
Bulgarije	Voor	30	52	40	27	20	10	36	36	27	11	5	11	36	26	18	39	33	22
	Tegen	55	37	44	55	66	79	52	47	57	83	88	61	49	57	69	49	50	63
	Geen mening	15	10	15	19	14	10	11	17	16	6	7	27	15	17	13	12	17	14
Turkije	Voor	22	39	30	19	13	7	27	26	20	7	4	10	26	19	14	29	23	16
	Tegen	68	52	59	68	78	86	65	63	69	88	91	69	64	70	78	62	64	75
	Geen mening	10	8	11	13	9	7	8	11	11	5	5	21	10	11	8	9	12	9
Roemenië	Voor	30	51	41	26	19	11	36	36	28	12	5	12	36	25	18	39	33	22
	Tegen	56	39	45	55	67	79	53	49	57	82	88	61	50	58	70	49	51	64
	Geen mening	14	10	14	18	14	10	11	16	15	6	6	28	14	16	12	12	16	14
Macedonië	Voor	27	49	37	24	17	10	34	32	25	10	5	12	33	23	16	36	29	20
	Tegen	55	38	45	55	68	79	53	49	57	83	88	59	50	58	71	49	51	64
	Geen mening	17	13	18	21	16	11	13	19	18	7	7	29	17	19	13	14	20	16
Servië en Montenegro	Voor	23	43	31	19	14	8	29	27	21	8	4	9	28	19	13	30	25	16
	Tegen	62	45	53	62	73	83	59	57	63	85	89	64	57	64	75	57	58	70
	Geen mening	15	12	16	19	14	10	12	17	16	7	6	27	15	17	12	13	17	14

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?				Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?						Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betrokk en	betrokk en	neut raal	niet betrokk en	hele- maal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min- der	veel min- der	weet niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele maal)	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele- maal)
Kroatië	Voor	35	57	46	32	24	14	41	41	34	14	6	15	41	31	22	45	38	27
	Tegen	51	34	39	50	63	77	48	44	52	79	87	59	45	53	66	44	46	60
	Geen mening	14	10	14	18	14	10	11	15	15	7	6	26	14	16	11	11	16	14
Oekraïne	Voor	24	41	32	21	15	9	31	28	22	8	5	9	28	21	16	31	26	18
	Tegen	60	46	51	61	71	81	57	55	62	86	89	64	57	62	73	56	56	68
	Geen mening	16	13	17	19	14	10	13	17	16	6	6	27	16	17	12	13	18	14
Noorwegen	Voor	89	92	93	89	88	77	90	92	90	82	66	69	91	89	84	90	91	87
	Tegen	5	4	2	3	5	14	5	3	4	11	24	10	4	4	9	5	3	6
	Geen mening	6	4	5	7	7	9	5	6	6	7	10	20	6	7	8	5	6	7
Bosnië en Herzegovina	Voor	25	46	35	21	15	8	31	30	24	10	4	9	31	21	14	34	28	18
	Tegen	59	41	48	59	71	82	56	53	60	84	89	65	53	61	74	53	54	68
	Geen mening	16	13	17	19	14	10	12	17	17	7	7	26	16	17	12	13	18	14
Albanië	Voor	20	39	28	17	11	6	27	24	18	7	4	7	25	16	12	28	22	14
	Tegen	64	48	56	65	75	84	61	59	66	87	91	67	60	67	76	60	60	72
	Geen mening	15	13	17	19	13	10	12	17	16	6	6	26	15	17	12	13	18	14
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen	Eens	37	48	46	37	29	17	37	44	36	15	9	22	41	36	25	42	41	30
	Niet eens - niet oneens	9	7	9	11	8	6	7	9	10	5	3	8	8	10	7	8	9	8
	Oneens	52	43	44	50	61	73	54	46	53	77	83	54	49	53	64	48	48	60
	Geen mening	2	2	1	2	2	3	2	1	2	3	4	15	2	2	3	2	2	2
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische traditie.	Eens	41	34	34	39	48	59	41	35	42	62	69	46	38	42	51	38	38	46
	Niet eens - niet oneens	14	9	13	17	14	10	11	14	15	9	7	12	13	16	13	12	15	13
	Oneens	42	55	50	40	34	24	45	48	39	24	18	24	47	38	31	46	44	36
	Geen mening	4	3	3	4	5	6	3	3	4	5	7	19	3	4	5	3	3	4
Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.	Eens	20	28	25	20	15	11	23	24	19	11	7	12	22	20	17	23	22	17
	Niet eens - niet oneens	15	13	16	17	14	10	13	16	16	10	5	13	15	16	13	14	16	14
	Oneens	54	53	50	51	59	69	57	50	55	70	79	48	54	53	60	55	51	58
	Geen mening	10	6	8	12	11	11	8	10	10	9	9	26	9	11	10	8	10	10
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten.	Eens	47	31	36	48	60	73	46	41	48	73	79	56	40	52	64	40	43	57
	Niet eens - niet oneens	18	13	19	22	16	10	14	20	19	10	6	11	18	19	14	16	20	16
	Oneens	30	53	41	25	20	12	36	35	28	14	10	14	38	24	18	40	33	22
	Geen mening	5	3	4	5	4	5	4	4	5	4	6	19	4	5	4	4	5	5
Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd.	Eens	37	23	33	41	43	40	34	38	38	39	32	35	32	42	43	31	37	41
	Niet eens - niet oneens	17	15	18	19	16	12	13	18	17	12	9	12	17	17	14	16	18	15
	Oneens	41	58	45	34	35	39	48	40	39	42	48	30	45	34	36	48	40	37
	Geen mening	6	5	4	6	6	10	5	4	6	7	11	23	5	6	7	5	5	7

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betroukk		neutraal	niet betroukk		niet meer / minder		veel minder		weet niet	(helemaal)			(helemaal)			
			en	en		en	maal niet	veel meer	meer	meer	min-	der	der	veel	geinf.	beetje geinf.	aal)	geinf.	beetje geinf.
Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.	Eens	27	46	37	23	16	9	32	32	24	9	5	11	32	23	16	34	29	19
	Niet eens - niet oneens	18	12	18	24	18	12	13	21	20	11	6	15	18	21	16	16	20	17
	Oneens	50	39	41	46	59	73	51	42	50	76	84	52	46	50	62	46	45	57
	Geen mening	5	3	4	7	6	6	4	5	6	4	5	22	4	7	6	4	5	6
Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.	Eens	42	32	36	40	50	61	43	37	42	64	70	46	38	44	54	38	39	49
	Niet eens - niet oneens	21	16	22	26	21	14	16	24	23	14	9	16	21	23	18	19	23	20
	Oneens	30	48	38	26	23	17	35	34	28	18	12	15	35	26	21	38	32	24
	Geen mening	6	4	4	7	6	8	5	5	6	5	8	23	5	7	7	5	6	6
Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.	Eens	18	36	26	14	10	6	24	22	15	6	3	8	22	15	11	26	20	13
	Niet eens - niet oneens	21	17	24	26	19	11	16	25	23	11	6	13	22	23	17	20	24	19
	Oneens	53	42	44	51	63	76	54	46	54	78	84	55	49	54	66	49	49	61
	Geen mening	7	5	6	9	8	7	6	7	8	5	6	24	7	8	7	6	7	7
Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?	Voor meer	59	79	74	56	45	30	67	68	55	27	17	32	65	56	43	67	63	49
	Voor minder	9	6	4	7	12	25	10	5	7	25	41	11	7	9	17	8	6	13
	Niet meer en niet	25	11	18	30	34	34	19	20	31	39	34	26	23	27	29	21	24	29
	Geen mening	7	3	4	8	9	11	5	6	7	8	9	30	5	8	10	4	6	9
Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?	Door Europese	47	71	62	43	32	18	54	56	44	17	7	19	55	41	28	58	51	36
	Door Europese	28	15	18	25	38	54	29	22	27	55	68	32	22	31	44	21	23	37
	Europese	14	8	11	15	16	17	10	11	16	19	19	15	13	14	15	13	13	14
	Geen mening	12	6	10	16	13	10	8	12	13	9	6	33	10	14	12	8	13	13
Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?	Ik ben voor invoering	11	24	15	9	6	5	14	13	10	5	4	5	13	9	7	17	12	7
	Ik ben voor invoering	11	15	14	11	8	5	11	13	11	6	2	4	13	10	7	14	12	7
	Ik ben tegen invoering	41	34	44	43	41	31	38	43	42	35	21	27	41	42	38	38	42	40
	Ik ben tegen invoering	25	19	18	22	30	44	26	20	23	42	61	26	23	24	33	21	21	31
	Geen mening	13	8	10	15	16	15	10	11	14	13	13	38	11	15	15	11	13	14
Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?	Meer samenwerking	69	82	81	70	61	41	73	78	68	41	22	44	73	69	58	73	74	62
	Minder samenwerking	13	8	7	10	17	32	14	9	12	30	50	14	11	13	21	12	9	18
	Niet minder en niet	14	8	10	16	18	20	10	11	17	24	21	18	13	15	16	12	14	16
	Geen mening	3	2	2	4	4	7	3	2	3	5	7	24	2	4	5	3	3	5
Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.	Eens	65	79	78	65	56	36	69	74	64	36	21	39	70	64	52	70	71	57
	Niet eens - niet oneens	12	6	9	14	15	13	9	11	14	17	8	13	11	13	13	9	12	14
	Oneens	19	13	12	17	25	43	20	13	19	41	63	25	17	19	29	18	15	25
	Geen mening	3	2	2	3	4	7	3	2	3	6	7	24	2	4	6	3	2	4

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?						Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?		
			zeer betrokk en	betrokk en	neut raal	niet betrokk en	hele- maal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min- der	veel min- der	weet niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele maal)	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele- maal)
Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden	Eens	59	52	62	62	60	45	58	63	59	48	29	43	57	62	57	55	61	58
	Niet eens - niet oneens	15	18	16	16	13	12	13	16	16	13	8	14	17	14	12	16	17	13
	Oneens	22	27	19	17	23	37	26	18	21	34	55	22	23	19	26	25	19	24
	Geen mening	4	3	3	4	4	7	3	3	4	5	7	22	3	4	5	4	3	4
Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.	Eens	11	8	9	12	13	13	12	10	11	17	11	11	9	12	14	10	10	12
	Niet eens - niet oneens	22	14	20	27	24	19	16	23	25	19	12	19	21	25	21	19	23	23
	Oneens	56	72	63	48	50	53	64	58	53	51	63	33	61	50	50	63	56	52
	Geen mening	11	6	8	13	13	15	8	9	11	13	14	38	9	13	14	8	10	13
Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.	Eens	34	21	24	35	43	54	33	28	36	58	60	41	28	38	49	30	31	41
	Niet eens - niet oneens	18	12	17	21	19	15	14	19	20	13	10	15	17	20	16	16	19	18
	Oneens	43	64	55	38	33	24	50	50	40	23	22	20	52	36	29	50	47	36
	Geen mening	4	3	3	5	5	7	4	3	4	5	8	24	4	5	6	4	4	5
Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten	Eens	42	27	30	42	54	67	40	33	45	72	79	49	37	44	55	38	37	50
	Niet eens - niet oneens	21	15	21	26	20	14	16	23	22	12	5	16	20	23	18	17	23	20
	Oneens	35	56	47	29	23	14	42	41	31	13	10	15	41	29	22	43	38	26
	Geen mening	3	3	2	3	3	5	3	3	3	3	5	20	3	3	5	3	3	4
Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.	Eens	36	23	24	35	47	65	34	26	39	70	80	48	31	38	51	33	31	44
	Niet eens - niet oneens	21	13	20	26	22	14	16	23	22	13	6	15	20	23	19	17	22	22
	Oneens	39	62	53	34	27	15	47	47	36	13	9	17	46	35	26	47	43	30
	Geen mening	4	3	3	4	3	5	3	3	4	4	5	20	3	4	5	3	3	4
Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?	Betere samenwerking	61	50	58	63	66	62	52	59	66	69	59	51	61	61	61	60	60	62
	Vorming van een	16	24	19	14	12	10	23	18	13	8	6	10	16	16	14	18	16	14
	Geen van beide	4	4	2	3	4	14	4	2	3	12	25	8	3	3	9	4	3	6
	Beide	18	22	20	19	16	10	20	20	17	8	6	14	19	18	13	17	20	16
Met welke stelling bent u het het meeste eens?	Geen mening	2	1	1	2	2	4	1	1	1	2	4	17	1	2	3	1	1	2
	De uitwisseling van	29	33	31	29	29	27	33	29	29	27	25	27	30	30	29	32	30	28
	De uitwisseling van	55	54	59	58	54	41	52	61	56	41	28	38	57	56	46	53	59	53
	De uitwisseling van	13	11	9	11	14	27	14	9	13	27	40	15	12	12	20	13	10	17
De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?	Geen mening	2	2	1	3	3	5	2	1	2	4	7	21	2	2	5	2	2	3
	Veel te snel	23	21	17	18	29	46	30	17	21	50	61	24	21	22	36	21	18	31
	Iets te snel	30	25	33	34	30	16	24	33	32	22	7	15	30	32	23	28	33	27
	Juiste tempo	18	22	23	20	12	6	15	20	21	7	3	7	21	17	10	25	20	12
	Iets te langzaam	8	14	11	8	5	3	11	11	7	3	2	3	10	8	5	10	10	6
Veel te langzaam	5	12	5	3	4	6	10	5	3	4	6	3	5	4	6	6	4	5	
Geen mening	15	7	10	18	20	23	11	14	15	14	22	49	13	17	19	10	15	19	

		Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnformeerd over Nederland?			Geïnformeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?				
		alleen	zeer betrokk en	betrokk en	neut raal	niet betrokk en	hele maal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min der	veel min der	weet niet	(zeer geinf.	beetje geinf.	(hele maal) niet	(zeer geinf.	beetje geinf.	(hele maal) niet
En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?	Zeer snel	3	11	3	2	2	3	10	2	2	2	3	2	3	3	4	4	3	3
	Snel	14	23	19	11	9	6	18	18	11	5	1	6	16	12	10	18	15	10
	Niet snel en niet	47	42	53	55	40	22	38	53	51	21	8	22	48	49	35	47	52	41
	Langzaam	18	11	15	18	26	18	16	17	19	29	12	14	16	19	18	14	17	21
	Zeer langzaam	11	9	5	6	13	33	14	5	9	31	57	14	9	9	20	11	7	15
	Geen mening	8	4	4	8	10	18	5	5	7	12	19	42	6	8	12	6	7	10
Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?	Zeer betrokken	8	100	0	0	0	0	30	6	4	2	2	2	10	4	4	16	6	4
	Betrokken	36	0	100	0	0	0	31	44	36	12	3	6	43	31	18	47	41	22
	Neutraal	27	0	0	100	0	0	9	26	39	17	4	23	25	32	22	21	32	25
	Niet betrokken	17	0	0	0	100	0	12	17	15	44	12	21	13	19	23	8	14	24
	Helemaal niet betrokken	13	0	0	0	0	100	18	8	7	23	78	28	8	12	31	7	6	24
	Geen mening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	20	0	1	1	0	0	1
Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?	Veel meer betrokken	12	48	11	4	9	17	100	0	0	0	0	0	12	10	17	11	9	16
	Meer betrokken	42	31	52	40	43	24	0	100	0	0	0	0	42	43	37	34	45	43
	Niet meer en niet	35	17	36	50	32	18	0	0	100	0	0	0	37	36	25	45	38	26
	Minder betrokken	3	1	1	2	8	5	0	0	0	100	0	0	3	3	4	3	2	4
	Veel minder betrokken	4	1	0	1	3	27	0	0	0	0	100	0	4	3	10	5	2	7
	Geen mening	3	1	1	4	6	9	0	0	0	0	0	100	2	4	6	3	3	4
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?	Zeer geïnformeerd	9	25	10	5	5	8	14	8	7	8	14	4	16	0	0	22	7	3
	Geïnformeerd	44	47	54	44	37	27	38	46	49	39	28	26	84	0	0	69	48	26
	Beetje geïnformeerd	32	19	28	39	38	30	28	34	33	31	22	32	0	100	0	7	42	36
	Niet geïnformeerd	9	5	6	9	15	15	11	9	8	14	12	11	0	0	66	1	2	22
	Helemaal niet	5	4	2	2	5	19	9	3	3	8	21	9	0	0	34	1	1	12
	Geen mening	1	1	0	1	1	2	0	0	1	1	2	17	0	0	0	0	0	0
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?	Zeer geïnformeerd	2	12	2	1	1	3	6	1	2	3	6	2	4	1	1	12	0	0
	Geïnformeerd	19	32	26	15	9	9	13	16	25	19	16	11	32	4	2	88	0	0
	Beetje geïnformeerd	42	35	49	50	35	20	32	45	46	33	20	30	44	54	9	0	100	0
	Niet geïnformeerd	25	14	18	27	40	28	27	29	21	29	19	21	16	32	46	0	0	69
	Helemaal niet	11	7	5	6	13	38	21	9	6	15	36	16	4	9	42	0	0	31
	Geen mening	1	0	0	1	1	2	0	0	1	1	2	21	0	1	1	0	0	0
Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.	Zeer eens	20	58	28	12	10	7	43	23	13	4	4	7	24	16	15	29	20	15
	Eens	59	31	62	69	62	42	41	65	64	44	22	44	57	64	53	53	63	58
	Oneens	11	5	6	10	17	24	8	6	14	36	31	13	10	11	16	10	9	14
	Zeer oneens	3	2	1	1	2	15	3	1	1	5	34	6	2	2	8	3	1	5
	Geen mening	7	3	5	8	9	11	5	5	8	10	9	29	6	7	9	5	7	8

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betroukk en	betrokk en	neutraal	niet betroukk en	helemaal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min-der	veel min-der	weet niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet
Leeftijd	<24	12	9	9	13	16	14	17	14	9	8	6	12	11	13	14	10	11	14
	25-34	16	12	13	17	21	18	16	19	13	12	13	12	15	17	18	12	15	19
	35-49	30	24	27	33	34	34	27	30	31	34	35	29	30	30	31	26	31	33
	50-64	27	31	31	25	21	24	26	24	29	31	32	29	28	25	26	32	27	23
	65+	15	24	20	13	9	9	14	13	17	15	13	17	16	14	12	20	16	11
Geslacht	Man	49	60	52	43	47	55	58	49	46	53	59	39	53	45	47	56	48	48
	Vrouw	51	40	48	57	53	45	42	51	54	47	41	61	47	55	53	44	52	52
Wat is uw hoogst genoten opleiding?	LBO	8	5	6	9	9	12	7	6	9	14	15	24	6	10	13	7	8	9
	MAVO, VMBO-th	10	7	9	10	10	11	8	8	11	15	14	13	8	11	12	9	10	10
	MMS, HAVO	9	8	8	9	9	10	9	9	9	9	10	11	8	9	9	8	9	9
	MBO	32	19	28	35	37	38	29	32	33	34	35	28	28	36	39	27	31	36
	HBS, VWO, Gym	13	15	15	12	12	12	15	13	13	12	13	10	15	12	12	15	13	12
	HBO	17	20	20	16	17	12	19	20	16	12	9	9	20	16	13	18	18	17
	Universiteit	11	27	14	7	6	4	14	13	9	4	4	5	15	6	4	16	11	7
In welk land bent u geboren?	Nederland	94	90	93	95	95	95	92	94	94	95	94	89	94	94	94	92	94	95
	Indonesië	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Marokko	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
	Nederlandse Antillen-	1	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1
	Suriname	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
	Turkije	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	2	4	2	2	1	1	3	2	2	1	1	3	2	2	2	3	2	2
	Ander niet-Europees	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1
In welk land is uw moeder geboren?	Nederland	92	87	91	92	93	93	90	92	93	93	92	87	92	92	92	90	92	93
	Indonesië	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
	Marokko	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0
	Nederlandse Antillen-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0
	Turkije	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	4	7	4	3	3	3	5	4	4	3	3	4	4	4	4	5	4	3
	Ander niet-Europees	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betrouwen	betrokken	neutraal	niet betrouwen	helemaal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min-der	veel min-der	weet niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet	(zeer) geïnf.	beetje geïnf.	(helemaal) niet
In welk land is uw vader geboren?	Nederland	93	88	93	94	94	93	91	93	94	94	93	88	93	93	93	92	93	94
	Indonesië	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Marokko	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
	Nederlandse Antillen-Suriname	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	Turkije	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	Ander Europees land	3	6	3	2	2	2	4	3	2	2	2	4	3	3	2	3	3	2
	Ander niet-Europees	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Wat is uw dagelijkse bezigheid?	Zelfstandige	9	13	10	8	7	8	11	9	8	9	11	6	10	8	8	11	9	8
	In loondienst (semi-)	16	17	16	16	16	14	14	16	16	14	13	11	17	15	12	16	16	15
	In loondienst, bedrijf	32	20	26	35	40	40	29	33	31	35	37	28	30	34	36	26	31	37
	Werkloos	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	3	2	2	2	3	2	2	2
	Huisvrouw - man	8	6	8	10	8	9	6	7	10	9	7	15	7	9	9	7	8	8
	Student - scholier	9	9	8	9	11	9	13	11	6	5	3	8	9	9	9	8	9	10
	Gepensioneerd	18	26	24	15	11	10	17	17	21	17	15	15	19	17	14	24	20	13
	Anders	5	5	5	4	4	5	5	4	4	6	5	6	4	5	5	5	4	5
	Wil niet zeggen	2	2	1	2	2	3	3	1	1	3	4	4	1	2	3	1	1	2
Weet niet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	
Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?	Ja, goed idee	82	87	86	80	81	76	91	89	77	73	68	54	83	83	81	82	83	83
	Nee, geen goed idee	7	7	5	6	7	12	5	4	8	14	21	12	7	5	9	8	6	7
	Geen mening	11	6	8	14	12	12	5	7	15	13	11	35	10	12	10	11	11	10
Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld	Nee	51	32	43	59	58	61	34	44	61	63	63	73	49	53	57	50	50	53
	Ja	49	68	57	41	42	39	66	56	39	37	37	27	51	47	43	50	50	47
Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek	Nee	70	48	63	78	76	76	49	63	80	84	79	88	67	73	73	68	70	70
	Ja	30	52	37	22	24	24	51	37	20	16	21	12	33	27	27	32	30	30
Uitnodiging voor groeps gesprekken over NL in Europa bij mij in de buurt	Nee	91	73	88	96	95	94	77	89	96	97	95	97	90	93	93	89	91	92
	Ja	9	27	12	4	5	6	23	11	4	3	5	3	10	7	7	11	9	8
Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa bij mij in de buurt	Nee	92	75	89	96	95	96	79	90	97	98	97	97	90	94	94	90	92	93
	Ja	8	25	11	4	5	4	21	10	3	2	3	3	10	6	6	10	8	7
Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen	Nee	81	65	76	86	86	89	65	75	89	93	95	95	79	82	85	83	80	81
	Ja	19	35	24	14	14	11	35	25	11	7	5	5	21	18	15	17	20	19
Bericht vooraf over een	Nee	78	63	73	83	83	84	63	74	84	88	86	89	76	80	81	78	77	79

		allen	Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?					Gewenste betrokkenheid bij Europese zaken?					Geïnfomeerd over Nederland?			Geïnfomeerd over EU zaken die op NL van invloed kunnen zijn?			
			zeer betrokk en	betrokk en	neu- traal	niet betrokk en	hele- maal niet	veel meer	meer	niet meer / minder	min- der	veel min- der	weet niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(helem aal) niet	(zeer geïnf.	beetje geïnf.	(hele- maal) niet
eventuele presentatie van de resultaten van dit onderzoek op televisie	Ja	22	37	27	17	17	16	37	26	16	12	14	11	24	20	19	22	23	21
Informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over Europa (zoals persberichten)	Nee	85	66	81	90	90	89	67	81	92	93	92	93	84	85	85	85	85	84
	Ja	15	34	19	10	10	11	33	19	8	7	8	7	16	15	15	15	15	16
TK stemintentie	SP	12	8	10	12	14	16	13	11	11	15	16	13	11	12	16	10	11	14
	GL	5	9	7	5	3	2	6	7	5	2	1	2	7	5	3	6	6	4
	PvdA	18	19	20	19	17	13	18	20	18	16	10	16	18	19	18	19	19	17
	D66	3	6	5	3	2	1	4	4	3	1	0	1	4	2	2	4	4	2
	CDA	10	13	13	10	7	4	8	11	12	5	3	6	12	10	5	13	12	6
	VVD	19	20	21	19	18	13	18	20	20	15	11	11	21	18	13	21	20	17
	CU	4	3	3	4	5	4	3	4	4	4	4	3	4	4	3	4	4	4
	SGP	1	0	1	1	2	2	1	1	2	3	3	2	1	1	1	1	1	1
	LPF	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3	3	1	1	1	2	1	1	1
	Pastors	2	3	2	1	2	4	3	2	2	3	6	3	2	2	3	2	2	2
	PvdV	7	5	4	6	8	17	8	5	6	15	24	9	5	7	13	6	5	10
	Nawijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	PvdD	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	3	1	1	2	1	1	2
	Weet niet	9	7	7	11	11	10	9	9	9	8	6	14	8	11	11	6	9	11
	Weigert	3	4	3	3	3	4	4	3	3	5	4	7	3	4	5	3	3	4
	Zou niet stemmen	2	1	1	1	2	5	2	1	2	4	6	5	1	2	4	1	1	2
	Mag niet	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Vindt u het in het algemeen een goede of een slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?	Zeer goed	20	10	36	24	45	29	24	13	6	9	8	5	7	12	15	11	8	36
	Goed	45	42	51	48	44	52	50	50	33	32	34	27	31	35	47	41	32	47
	Niet goed, niet slecht	19	25	9	17	8	13	16	21	24	26	25	25	24	30	22	25	24	10
	Slecht	11	16	3	7	2	4	8	11	23	19	18	26	20	16	10	15	20	4
	Zeer slecht	5	6	1	3	1	1	2	4	13	13	13	17	16	6	3	7	14	2
	Geen mening	1	1	0	1	0	0	0	1	1	1	2	1	3	1	2	2	2	1
Op 1 juni van het vorig jaar werd het referendum over de Europese Grondwet gehouden. Heeft u toen wel of niet gestemd?	Gestemd	86	91	87	85	89	89	88	91	89	84	86	89	90	85	84	86	64	6
	Niet gestemd	9	6	8	10	7	8	8	5	4	10	6	7	6	10	11	8	32	7
	Mocht niet stemmen	4	2	5	4	4	3	3	3	7	5	5	3	1	5	3	2	2	86
	Weet niet	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
	Wil niet zeggen	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	3	0	1	3	1	1
Heeft u toen voor of tegen de Europese grondwet gestemd?	Voor	32	12	55	39	63	61	41	17	4	13	9	3	11	15	25	16	9	42
	Tegen	66	87	42	59	35	38	57	81	94	86	90	96	85	83	72	74	90	53
	Blanco	1	1	2	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1
	Wil niet zeggen	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	9	1	3
	Weet niet meer	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	4	0	1	1	0	0
Vindt u dat Europa een grondwet nodig heeft?	Ja	50	38	70	57	73	68	57	39	20	38	29	23	31	42	47	37	32	55
	Nee	42	54	23	37	22	24	37	54	74	54	64	71	58	46	41	51	59	33
	Geen mening	7	8	7	7	5	7	6	8	5	8	7	6	11	12	12	12	10	12
Door de afwijzing van de Europese grondwet in Nederland en Frankrijk werkt de EU voorlopig door met de huidige verdragen en spelregels. Denkt u dat deze regels aan herziening toe zijn of denkt u dat we de komende jaren zonder	Aan herziening toe	65	63	76	68	78	71	70	56	41	56	57	54	57	60	63	59	52	56
	Niet aan herziening toe	20	23	10	19	12	16	19	24	40	29	29	32	35	19	18	24	28	20
	Geen mening	14	14	14	13	11	13	11	20	19	15	14	14	8	21	19	17	20	24
Terrorismebestrijding	Grote rol	45	34	37	45	45	58	53	43	47	49	46	42	48	42	43	33	35	45
	Tamelijk grote rol	30	29	37	31	36	29	29	34	26	23	22	23	20	24	31	29	25	36
	Niet zo grote rol	12	15	14	12	13	8	9	11	11	10	11	11	11	13	13	16	11	10
	Kleine rol	5	9	7	5	4	3	4	6	4	5	5	7	3	7	5	7	8	4
	Geen rol	7	11	4	5	2	2	4	6	12	12	13	17	18	11	6	13	18	3
	Geen mening	1	2	1	1	0	0	0	0	1	1	2	1	0	3	2	2	3	2
Milieu	Grote rol	34	36	61	40	46	34	28	30	20	25	22	18	27	48	31	27	22	39
	Tamelijk grote rol	27	25	26	30	34	31	29	30	21	19	17	16	18	18	28	26	21	35
	Niet zo grote rol	17	15	7	15	13	19	21	19	22	20	20	20	18	14	19	19	18	16
	Kleine rol	9	9	3	6	4	8	11	10	13	11	11	13	7	5	9	10	11	4
	Geen rol	12	14	3	9	3	7	11	11	23	23	27	32	30	14	11	16	27	4
	Geen mening	1	1	0	1	0	0	0	1	1	2	2	1	0	0	2	2	2	1

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Werkgelegenheid	Grote rol	20	19	25	24	20	24	19	15	12	19	16	15	28	20	17	16	17	19
	Tamelijk grote rol	22	18	30	25	31	26	24	21	14	17	14	11	15	18	21	18	15	28
	Niet zo grote rol	24	21	27	24	30	26	25	28	23	19	20	17	11	26	25	22	19	30
	Kleine rol	12	14	9	10	10	12	13	14	16	9	10	12	10	10	14	14	11	13
	Geen rol	21	27	8	16	8	12	18	21	35	36	38	45	37	24	21	27	36	9
	Geen mening	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	2	1	0	1	3	3	2
Asielbeleid	Grote rol	27	22	33	28	32	33	30	26	17	27	25	20	27	26	22	21	19	25
	Tamelijk grote rol	22	20	33	25	33	25	22	24	14	14	12	9	16	18	23	20	17	32
	Niet zo grote rol	16	17	17	18	19	17	14	17	18	10	11	8	8	15	16	14	12	18
	Kleine rol	11	11	8	10	9	11	11	13	13	6	8	9	12	11	12	13	10	11
	Geen rol	23	28	8	17	8	14	22	20	37	41	42	52	36	29	24	30	40	11
	Geen mening	1	1	1	1	0	1	1	1	1	2	2	1	0	1	3	3	2	2
Energiebeleid	Grote rol	23	22	35	26	28	27	23	17	12	19	17	14	22	26	19	18	16	26
	Tamelijk grote rol	23	19	29	24	33	28	25	20	17	19	14	14	16	19	22	18	16	28
	Niet zo grote rol	19	17	18	20	21	21	21	23	19	20	16	15	21	18	21	18	17	20
	Kleine rol	11	12	8	10	10	11	12	14	17	9	11	12	6	9	14	14	13	11
	Geen rol	22	29	9	18	7	13	19	25	34	31	39	44	36	26	21	28	36	11
	Geen mening	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	3	2	0	2	3	4	3	4
Privatisering van overheidsdiensten	Grote rol	8	7	8	9	9	9	9	5	4	9	9	6	17	7	7	7	9	8
	Tamelijk grote rol	10	7	10	10	14	12	12	8	6	8	6	6	6	10	10	7	7	12
	Niet zo grote rol	20	16	24	21	25	26	22	17	14	21	14	13	15	23	19	17	15	22
	Kleine rol	15	11	19	16	20	17	16	18	13	10	9	10	15	11	15	12	10	20
	Geen rol	44	56	37	40	30	34	40	49	59	49	59	61	47	44	43	52	54	27
	Geen mening	4	4	3	3	2	3	3	3	4	4	4	3	1	6	6	6	5	10
Drugsbeleid	Grote rol	24	18	19	24	18	36	25	29	32	28	25	23	27	27	20	20	22	25
	Tamelijk grote rol	18	13	19	18	19	23	20	27	25	17	14	13	13	12	19	16	14	22
	Niet zo grote rol	16	14	19	18	20	17	17	15	11	12	11	11	13	16	17	15	12	16
	Kleine rol	12	13	17	13	18	9	12	10	9	9	8	9	12	12	13	12	10	15
	Geen rol	28	39	25	26	24	14	25	18	22	33	40	43	34	31	28	33	39	21
	Geen mening	1	2	1	1	0	1	1	1	1	1	2	1	0	2	3	3	3	2
Nieuwe landen mogen toetreden, ook als zij niet helemaal aan alle criteria voldoen	Eens	4	5	10	6	5	3	2	2	2	3	3	2	5	7	3	5	4	5
	Niet eens - niet oneens	5	5	12	6	7	5	3	4	1	2	2	1	8	5	4	4	3	6
	Oneens	90	88	77	87	87	91	95	93	95	93	92	96	87	86	91	88	90	85
	Geen mening	1	2	1	1	0	0	0	1	2	2	3	1	1	2	2	3	3	3
Nieuwe landen mogen alleen toetreden als zij aan alle criteria voldoen	Eens	75	71	76	79	83	83	80	76	68	67	62	59	68	66	76	67	64	79
	Niet eens - niet oneens	9	10	12	9	8	8	8	10	11	10	11	9	5	12	9	9	9	12
	Oneens	14	16	11	11	8	9	11	13	18	20	22	29	24	18	12	20	21	6
	Geen mening	2	3	1	1	1	1	1	2	3	2	5	3	2	3	3	4	6	3

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Bosnië en Herzegovina	Voor	25	24	48	32	45	29	23	22	12	13	12	7	12	19	19	18	15	29
	Tegen	59	60	29	50	34	53	64	59	79	79	79	88	76	64	60	63	71	48
	Geen mening	16	16	24	18	21	18	13	19	10	8	9	5	12	16	21	18	14	22
Albanië	Voor	20	19	41	25	37	23	17	18	12	8	7	5	9	16	15	14	13	29
	Tegen	64	65	33	57	43	59	71	65	78	86	85	91	79	67	64	68	73	49
	Geen mening	16	16	26	18	20	17	11	17	10	7	8	5	12	17	21	18	14	22
Turkije mag toetreden tot de EU, zodra het voldoet aan alle eisen	Eens	37	38	66	49	58	40	32	25	10	21	14	8	26	32	34	31	25	50
	Niet eens - niet oneens	9	9	11	9	12	9	8	9	7	7	4	4	4	8	10	9	7	12
	Oneens	52	50	21	41	29	48	59	63	81	69	79	86	69	57	51	54	65	35
	Geen mening	2	3	2	2	1	2	1	2	1	3	3	2	1	3	4	6	4	3
Turkije mag niet toetreden tot de EU want het is een islamitisch land, terwijl de huidige EU gevormd wordt door landen met een joods-christelijke en humanistische	Eens	41	35	13	28	20	41	46	59	84	66	70	79	62	45	37	39	47	26
	Niet eens - niet oneens	14	14	10	14	15	15	14	14	7	11	8	9	12	15	16	16	11	14
	Oneens	41	47	75	53	62	40	36	25	8	18	17	10	22	35	40	37	35	55
	Geen mening	4	5	2	4	2	4	3	3	1	4	4	2	4	4	7	8	7	5
Turkije kan wel toetreden tot de EU, maar dan moeten eerst de Europese besluitvormingsregels zijn aangepast.	Eens	20	19	24	26	28	25	21	13	8	17	10	8	12	19	19	16	14	22
	Niet eens - niet oneens	15	16	21	17	20	15	14	12	7	12	10	7	16	14	16	15	12	19
	Oneens	54	54	41	47	41	49	57	63	78	64	74	80	64	55	51	55	63	41
	Geen mening	10	11	14	10	11	10	8	12	7	7	7	5	8	12	14	14	11	18
Turkije mag niet toetreden tot de EU, want het is een land met een lage welvaart, dat bij de EU wil horen omdat daar geld te halen valt. De huidige lidstaten, zoals	Eens	47	45	16	38	22	43	54	45	64	73	73	85	73	56	48	48	57	37
	Niet eens - niet oneens	18	17	16	19	23	21	18	22	18	13	11	8	10	16	20	18	13	22
	Oneens	30	33	64	39	51	31	25	28	12	8	12	5	18	23	24	24	22	33
	Geen mening	5	5	5	5	4	5	3	6	6	6	5	2	0	5	8	10	8	7
Turkije kan alleen toetreden tot de EU als eerst geregeld is dat de Nederlandse arbeidsmarkt voldoende kan worden beschermd.	Eens	37	40	26	40	29	39	37	32	28	45	32	36	48	39	39	31	38	44
	Niet eens - niet oneens	16	17	18	17	18	18	16	17	17	13	10	12	8	16	18	19	13	17
	Oneens	40	37	53	38	49	37	42	44	45	34	47	46	37	37	35	37	40	30
	Geen mening	6	6	4	5	4	6	5	7	10	8	10	7	7	8	9	13	9	8
Turkije mag lid worden van de EU, want een Europees Turkije is goed voor de stabiliteit in Europa en in het Midden-Oosten.	Eens	27	26	53	37	49	30	23	16	5	10	8	4	22	22	21	19	16	36
	Niet eens - niet oneens	18	18	21	20	19	21	19	17	9	13	11	9	9	17	22	18	16	20
	Oneens	49	49	19	38	27	43	54	60	81	72	74	85	68	55	48	54	62	35
	Geen mening	6	6	7	5	4	6	4	7	5	5	6	2	2	6	9	10	7	8
Turkije mag niet toetreden tot de EU, omdat het land op grond van zijn inwonertal te veel invloed zou krijgen in de EU.	Eens	42	39	14	32	26	40	47	49	70	68	68	75	68	48	41	42	46	33
	Niet eens - niet oneens	21	22	22	23	25	24	21	20	15	17	12	12	14	22	23	22	19	23
	Oneens	30	32	59	39	45	30	26	24	12	12	11	9	15	23	25	25	25	35
	Geen mening	6	7	6	6	4	6	5	6	4	3	8	4	3	7	11	11	9	8
Turkije mag toetreden tot de EU, want dan wordt de Europese markt meteen een flink stuk groter. Nederland kan daar volop van profiteren.	Eens	18	17	34	26	36	20	17	10	3	7	6	3	11	11	14	11	10	27
	Niet eens - niet oneens	21	21	30	25	27	24	20	18	11	14	13	8	11	22	23	20	15	26
	Oneens	53	54	24	41	30	48	58	64	80	76	74	86	70	60	52	57	65	37
	Geen mening	8	8	12	8	6	8	5	8	6	3	8	3	8	7	11	12	10	10

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Bent u een voorstander van meer of minder economische samenwerking met andere EU-landen?	Voor meer economische	58	47	70	64	78	71	70	51	35	40	43	36	35	40	53	45	42	63
	Voor minder economische	9	13	5	7	2	4	6	9	17	20	15	21	22	15	8	13	18	6
	Niet meer en niet minder	25	31	17	23	16	21	21	31	39	33	34	36	30	31	26	29	29	22
	Geen mening	7	9	8	7	4	5	4	9	9	7	8	7	13	14	12	13	12	10
Welke invloed heeft Europese samenwerking volgens u op de welvaart in Nederland?	Door Europese	47	33	60	51	70	59	57	42	31	28	33	22	30	28	40	32	26	61
	Door Europese	28	38	14	23	13	18	22	30	39	43	37	52	41	37	29	35	43	15
	Europese samenwerking	14	16	10	13	7	13	12	14	15	16	19	18	20	13	13	15	17	10
	Geen mening	12	12	15	12	11	10	9	15	14	12	12	9	10	22	18	18	14	14
Bent u voor of tegen invoering van een dienstenrichtlijn?	Ik ben voor invoering van de	11	7	12	11	18	14	16	8	8	9	8	6	10	6	9	7	9	11
	Ik ben voor invoering van de	11	8	12	11	18	16	14	9	9	6	6	5	2	7	9	7	9	12
	Ik ben tegen invoering van de	40	44	43	46	39	42	38	43	32	33	35	34	40	41	39	36	31	30
	Ik ben tegen invoering van de	24	31	18	19	15	16	21	27	35	33	38	43	34	28	26	32	35	14
	Geen mening	13	11	15	13	10	12	11	13	17	19	13	12	14	18	17	17	16	33
Bent u voor meer of minder samenwerking met andere EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid?	Meer samenwerking	69	63	81	75	84	80	74	69	49	52	55	44	50	61	67	57	53	72
	Minder samenwerking	13	14	5	8	4	7	12	11	22	28	24	34	29	16	13	17	22	10
	Niet minder en niet meer	14	18	10	14	10	11	12	16	24	15	14	18	15	18	14	17	18	13
	Geen mening	4	5	4	3	2	2	2	4	6	5	7	5	6	5	6	9	8	5
Ik ben voor een Europees asielbeleid: grensoverschrijdende problemen vragen om grensoverschrijdende oplossingen.	Eens	65	59	81	72	81	75	69	66	44	47	46	40	50	53	61	54	47	66
	Niet eens - niet oneens	12	14	9	11	9	11	11	13	16	11	11	12	7	17	15	15	12	14
	Oneens	19	22	8	14	8	12	18	16	33	36	37	44	40	25	18	25	34	12
	Geen mening	4	5	2	3	1	2	2	4	6	7	6	4	3	5	6	7	7	9
Ik ben voor een Europees asielbeleid, op voorwaarde dat het ervoor zorgt dat alle asielzoekers in de EU evenredig over de lidstaten worden verspreid.	Eens	58	59	49	62	58	65	63	62	50	54	52	50	49	59	56	48	49	51
	Niet eens - niet oneens	15	14	22	17	20	16	14	15	15	12	9	10	12	15	17	17	13	17
	Oneens	22	23	24	18	18	15	21	19	30	28	32	37	35	22	21	27	32	23
	Geen mening	4	5	4	4	4	4	2	4	6	6	7	4	4	4	6	8	7	10
Ik ben voor een Europees asielbeleid, maar pas over minstens vijf jaar.	Eens	11	11	5	10	7	11	12	8	13	18	15	15	16	10	10	11	10	10
	Niet eens - niet oneens	22	23	19	23	20	21	23	24	22	20	16	20	10	22	24	21	20	21
	Oneens	56	55	67	56	65	57	56	56	52	49	57	53	54	54	50	52	55	51
	Geen mening	11	12	9	11	8	11	8	12	14	12	13	12	20	14	16	16	15	19
Ik ben tegen een Europees asielbeleid, tenzij het ertoe leidt dat er minder asielzoekers naar Nederland komen.	Eens	34	29	8	26	12	32	39	26	48	68	58	70	54	42	33	34	43	24
	Niet eens - niet oneens	18	17	13	18	18	20	19	18	18	10	14	12	15	15	22	19	17	19
	Oneens	43	48	76	51	66	43	38	50	29	18	21	14	26	35	38	37	31	47
	Geen mening	5	5	3	4	4	5	3	6	5	4	7	3	5	8	7	10	9	11
Ik ben tegen een Europees asielbeleid omdat Nederland zelfstandig moet kunnen beslissen op welke manier asielzoekers worden toegelaten tot Nederland.	Eens	42	46	18	35	20	35	43	39	62	65	63	70	63	48	42	46	52	27
	Niet eens - niet oneens	20	20	21	21	23	22	21	22	18	16	13	14	6	19	23	21	17	24
	Oneens	34	30	58	41	55	39	34	35	17	15	17	13	24	29	30	26	23	39
	Geen mening	4	4	3	3	1	3	2	4	3	3	6	3	8	4	5	7	7	10

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Ik ben tegen een Europees asielbeleid: Nederland kan het best zelf zijn asielbeleid bepalen.	Eens	36	42	13	30	14	29	35	33	56	60	57	67	64	43	35	41	50	21
	Niet eens - niet oneens	21	21	18	20	20	22	23	20	19	17	15	16	8	19	24	22	17	22
	Oneens	39	34	64	46	63	45	39	42	21	20	22	14	23	33	34	30	26	46
	Geen mening	4	3	4	3	2	4	3	5	4	3	6	3	5	5	6	7	6	11
Wat heeft uw voorkeur: betere samenwerking tussen landelijke politiediensten of de vorming van een Europese politiedienst?	Betere samenwerking tussen	60	66	59	61	58	61	58	68	74	58	57	61	58	61	58	57	55	47
	Vorming van een Europese	16	12	14	16	18	17	19	12	7	15	16	15	11	14	14	12	14	20
	Geen van beide	4	6	2	3	1	1	2	4	6	8	7	9	8	6	3	8	12	6
	Beide	18	14	21	17	22	19	20	15	12	16	14	14	18	16	21	18	14	24
	Geen mening	2	2	3	2	1	1	1	1	1	3	6	2	5	3	3	5	6	3
Met welke stelling bent u het het meeste eens?	De uitwisseling van	29	20	16	25	22	36	39	25	28	43	39	39	29	32	27	21	28	23
	De uitwisseling van	55	56	67	60	68	55	53	58	51	39	38	40	39	47	58	50	43	57
	De uitwisseling van	13	21	15	12	9	7	8	15	17	13	15	17	25	16	10	21	22	13
	Geen mening	3	3	2	2	1	2	1	2	4	5	7	3	7	6	4	8	7	7
De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Hoe beoordeelt u het tempo van deze veranderingen?	Veel te snel	23	32	10	19	10	15	19	28	34	33	42	44	42	24	22	31	35	6
	Iets te snel	30	28	29	32	30	36	31	32	31	25	19	22	20	24	30	25	19	27
	Juiste tempo	18	13	25	20	27	25	21	16	11	15	12	9	18	15	14	12	11	30
	Iets te langzaam	8	6	13	10	13	10	11	5	3	4	4	4	6	7	7	5	4	15
	Veel te langzaam	5	5	6	5	7	4	6	3	2	7	7	6	3	5	4	4	6	5
	Geen mening	16	17	18	14	13	11	13	16	18	16	15	16	12	25	24	23	25	17
En hoe snel zou de Europese integratie volgens u moeten gaan?	Zeer snel	3	2	3	3	4	2	4	2	1	3	5	4	6	4	2	2	4	9
	Snel	14	10	20	17	21	14	18	7	6	10	9	7	17	11	11	8	8	21
	Niet snel en niet langzaam	46	42	54	52	54	58	48	46	33	35	31	28	24	41	47	37	32	44
	Langzaam	17	21	13	16	13	16	17	25	19	19	21	20	13	17	18	17	18	11
	Zeer langzaam	11	14	3	6	3	5	8	13	29	21	25	27	30	14	9	18	21	6
	Geen mening	8	10	6	6	5	4	6	7	12	12	9	14	10	13	13	17	17	10
Voelt u zich betrokken bij Europese zaken?	Zeer betrokken	7	5	12	8	14	10	8	5	3	5	10	5	8	5	5	8	6	9
	Betrokken	35	31	46	38	50	45	40	32	21	24	26	21	19	30	27	31	17	28
	Neutraal	27	27	27	29	22	28	27	29	29	25	18	22	28	26	31	26	21	27
	Niet betrokken	16	19	11	15	10	12	16	20	23	21	20	19	19	19	20	16	21	22
	Helemaal niet betrokken	13	17	4	9	4	5	9	14	23	22	24	31	25	19	14	16	33	12
	Geen mening	1	1	1	1	0	0	0	0	1	3	3	1	1	1	3	4	2	3
Zou u meer of minder dan nu betrokken willen worden bij Europese zaken?	Veel meer betrokken	12	13	12	11	15	10	11	10	5	10	17	14	18	11	12	14	11	16
	Meer betrokken	42	39	51	45	54	44	45	39	26	30	32	28	27	37	42	34	22	45
	Niet meer en niet minder	35	33	32	35	29	41	37	40	45	35	28	31	34	33	34	33	34	29
	Minder betrokken	3	4	1	2	1	1	2	3	6	7	4	6	6	3	3	4	7	1
	Veel minder betrokken	4	6	1	2	0	1	3	4	11	11	13	15	11	7	3	6	14	2
	Geen mening	4	5	2	4	1	3	2	4	7	6	7	6	3	9	6	9	12	7

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die spelen in Nederland?	Zeer geïnformeerd	9	9	12	9	14	9	9	9	7	5	12	7	8	5	5	7	4	9
	Geïnformeerd	44	39	53	44	54	52	50	46	49	32	34	32	44	37	39	37	31	38
	Beetje geïnformeerd	32	32	27	32	24	31	30	35	29	39	29	34	27	35	37	33	33	35
	Niet geïnformeerd	9	12	5	10	6	5	7	8	8	13	11	14	14	11	12	11	16	10
	Helemaal niet geïnformeerd	5	7	2	4	1	2	3	3	5	10	8	12	6	9	5	7	12	5
	Geen mening	1	1	1	1	0	1	0	0	1	2	5	1	1	3	3	5	3	4
Hoe geïnformeerd voelt u zich over zaken die in Europa spelen en die van invloed kunnen zijn op Nederland?	Zeer geïnformeerd	2	3	2	3	3	3	2	2	2	2	4	2	2	2	1	2	2	3
	Geïnformeerd	18	15	23	19	23	24	21	17	19	17	18	15	18	14	12	17	13	15
	Beetje geïnformeerd	42	38	47	44	48	49	44	42	44	37	31	33	43	40	40	35	31	41
	Niet geïnformeerd	25	28	22	24	20	18	24	27	24	24	24	28	23	25	30	26	28	28
	Helemaal niet geïnformeerd	11	15	6	9	5	5	8	11	9	17	18	21	10	16	12	15	21	9
	Geen mening	1	1	1	1	0	1	0	1	2	3	4	1	3	3	3	5	5	4
Stelling: Kinderen op Nederlandse scholen moeten meer les krijgen over de Europese Unie.	Zeer eens	20	16	29	24	34	25	22	13	7	12	14	8	16	15	16	15	9	23
	Eens	59	59	58	60	57	62	62	61	46	54	50	51	39	54	59	52	50	52
	Oneens	11	13	6	8	4	7	9	16	27	18	18	23	28	13	11	15	21	12
	Zeer oneens	3	4	1	2	0	1	1	3	10	7	9	9	6	4	2	5	9	5
	Geen mening	7	8	6	6	5	5	6	7	10	9	10	9	10	13	12	13	12	7
Leeftijd	<24	12	9	14	11	15	9	11	14	26	13	8	11	8	10	14	7	10	77
	25-34	16	15	18	16	19	11	18	15	21	10	11	16	15	19	19	15	18	5
	35-49	30	35	30	29	27	21	30	27	24	31	33	37	49	35	34	38	34	8
	50-64	27	30	27	31	24	29	25	26	18	27	31	25	22	25	22	27	23	7
	65+	15	10	11	13	14	30	16	18	10	18	17	12	6	12	11	14	15	3
Geslacht	Man	49	45	37	47	50	52	55	50	58	50	60	57	53	24	44	48	63	48
	Vrouw	51	55	63	53	50	48	45	50	42	50	40	43	47	76	56	52	37	52
Wat is uw hoogst genoten opleiding?	LBO	9	10	2	11	2	9	4	8	12	16	13	13	15	12	9	10	10	6
	MAVO, VMBO-th	10	11	5	11	5	12	8	9	14	19	14	13	14	9	8	10	11	4
	MMS, HAVO	9	9	6	8	6	8	10	7	8	8	9	11	12	10	9	9	9	15
	MBO	32	36	20	32	19	33	29	36	39	35	31	39	32	34	36	31	37	8
	HBS, VWO, Gym	13	12	17	11	15	12	15	13	8	12	14	11	12	13	11	11	13	56
	HBO	17	17	24	17	24	18	20	17	13	7	13	10	10	14	17	17	13	4
	Universiteit	11	6	26	10	29	9	13	9	5	3	6	3	5	7	10	12	7	7
In welk land bent u geboren?	Nederland	94	95	94	93	94	94	95	94	96	92	90	96	87	93	95	92	93	79
	Indonesië	1	1	1	1	1	1	1	2	0	1	2	1	10	2	1	1	1	1
	Marokko	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	2	1	2	0	0	0	1	0
	Nederlandse Antillen-Aruba	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0
	Suriname	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0
	Turkije	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
	Ander Europees land	2	2	3	2	2	1	2	1	2	3	2	1	1	3	2	3	2	17
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	0	2	1	2	1	3

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
In welk land is uw moeder geboren?	Nederland	92	92	91	90	90	93	93	94	97	90	87	93	93	91	92	90	92	77
	Indonesië	2	2	2	2	1	2	2	0	2	2	2	5	2	2	2	1	2	
	Marokko	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Suriname	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0
	Turkije	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0
	Ander Europees land	4	4	5	4	5	4	3	2	1	5	4	3	2	5	4	5	2	17
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	1	1	1	0	2	2	1	0	0	1	2	2	3
In welk land is uw vader geboren?	Nederland	93	93	92	92	93	96	94	95	96	92	89	95	88	90	94	91	94	77
	Indonesië	2	2	2	2	1	2	2	0	2	4	1	0	3	2	2	1	2	
	Marokko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	0	0	0	
	Nederlandse Antillen-Aruba	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Suriname	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	
	Turkije	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	
	Voormalig Joegoslavië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	0	
	Ander Europees land	3	3	4	2	3	2	2	2	1	3	2	2	2	5	2	3	2	18
	Ander niet-Europees land	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	4	1	1	3	2	2
Wat is uw dagelijkse bezigheid?	Zelfstandige	9	6	9	5	11	9	14	6	10	8	14	10	5	12	8	9	11	4
	In loondienst (semi-)overheid	16	17	25	19	18	12	13	17	12	11	11	13	12	15	15	15	14	3
	In loondienst, bedrijf	32	33	24	32	28	23	35	28	35	37	32	41	38	31	38	31	37	6
	Werkloos	2	4	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	3	1	2	2	1
	Huisvrouw - man	8	9	6	9	5	11	7	11	18	10	8	7	13	11	9	6	9	3
	Student - scholier	9	6	13	8	14	7	8	10	13	6	7	6	5	7	9	5	5	75
	Gepensioneerd	18	14	14	19	17	32	20	21	8	19	17	14	13	13	12	12	13	4
	Anders	5	8	6	5	5	3	3	5	3	6	4	5	7	8	4	5	7	2
	Wil niet zeggen	2	3	1	1	0	1	1	1	1	1	3	2	2	1	2	15	2	0
Weet niet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	2	0	0	0	
Zou u het een goed idee vinden om dit onderzoek jaarlijks te herhalen?	Ja, goed idee	82	82	81	82	86	83	86	81	78	83	79	85	84	77	79	69	67	84
	Nee, geen goed idee	7	7	7	6	5	5	5	8	11	8	11	7	7	7	6	13	13	6
	Geen mening	11	11	12	11	9	12	9	11	11	10	10	8	8	15	15	18	20	10
Eindrapport van het onderzoek dat u zojuist heeft ingevuld	Nee	52	51	46	50	39	49	49	51	50	58	53	55	60	54	58	66	67	53
	Ja	48	49	54	50	61	51	51	49	50	42	47	45	40	46	42	34	33	47
Uitnodiging voor een eventueel vervolgonderzoek	Nee	70	68	64	70	58	71	68	69	74	74	67	73	74	69	74	82	80	72
	Ja	30	32	36	30	42	29	32	31	26	26	33	27	26	31	26	18	20	28
Uitnodiging voor groepsgesprekken over NL in Europa bij mij in de buurt	Nee	91	92	85	91	82	92	92	90	94	92	88	94	92	93	92	93	95	93
	Ja	9	8	15	9	18	8	8	10	6	8	12	6	8	7	8	7	5	7
Uitnodiging voor evenementen over Nederland in Europa bij mij in de buurt	Nee	92	92	86	92	84	92	92	92	94	94	90	95	94	90	93	93	96	91
	Ja	8	8	14	8	16	8	8	8	6	6	10	5	6	10	7	7	4	9

		allen	Stemintentie Tweede Kamer																
			SP	GL	PvdA	D66	CDA	VVD	CU	SGP	LPF	Pas-tors	PvdV	Nawijn	PvdD	weet niet	weigert	stemt niet	mag niet
Korte fact sheets met informatie over specifieke Europese onderwerpen	Nee	81	81	73	81	66	82	80	84	89	90	83	89	85	80	80	87	89	82
	Ja	19	19	27	19	34	18	20	16	11	10	17	11	15	20	20	13	11	18
Bericht vooraf over een eventuele presentatie van de resultaten van dit onderzoek op televisie	Nee	78	77	74	78	68	77	77	75	89	82	75	81	84	79	80	86	86	78
	Ja	22	23	26	22	32	23	23	25	11	18	25	19	16	21	20	14	14	22
Informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over Europa (zoals persberichten)	Nee	85	84	81	84	78	83	85	85	87	90	84	88	87	83	85	87	91	84
	Ja	15	16	19	16	22	17	15	15	13	10	16	12	13	17	15	13	9	16

BIJLAGE 6

FOCUSGROEPVRAAGPUNTEN (VOORBEELD)

**Vraagpunten focusgroepen
31 januari–1 februari 2006**

- Groep V** – Lager opgeleiden, Zwolle (31 januari, 17.00–19.00)
Groep VI – Hoger opgeleiden, Zwolle (31 januari, 20.00–22.00)
Groep VII – Lager opgeleiden, Amsterdam (1 februari, 17.00–19.00)
Groep VIII – Hoger opgeleiden, Amsterdam (1 februari, 20.00–22.00)

1. Inleiding (10 min)

- **[Schriftelijke invuloefening 1]**
- Uitleg onderzoek:
  - Gesprek van 2 uur. Ik ga nog niet zeggen waar het over gaat, dat wordt in de loop van het gesprek vanzelf duidelijk. Elkaar uit laten praten, niemand kan fouten maken, mobiele telefoons uit, weinig tijd dus af en toe onderbreek ik jullie – niet persoonlijk opvatten.
  - Invuloefeningen. Onze eigen versie van de cito-toets, maar onze ervaring is dat het enorm behulpzaam is bij het bespreken van de onderwerpen.
  - Anoniem. Camera's doen we om terug te kunnen kijken wat er precies gezegd is. Banden worden vernietigd.
  - Meekijkers. Opdrachtgever kijkt mee.
- Kort voorstelrondje **[naambordjes]**

2. Context: algehele stemming (5 min, opwarmrondje)

- Alles bijeen genomen, hebben jullie dan het gevoel dat Nederland de goede richting opgaat of dat dingen zich in de verkeerde richting ontwikkelen?
- Wat gaat er goed? Wat gaat er fout? **[kort, vanuit eigen achtergrond]**

3. Context Nederland in Europa: algehele plaatsbepaling (5-10 min)

- Als je naar Nederland in breed perspectief kijkt, heb je het idee dat Nederland zich in Europa de goede kant ontwikkelt of de verkeerde kant?
- Is Nederland zich anders gaan opstellen naar Europa? (check op 1 miljard van Zalm)
- Zijn er nog lessen die moeten worden geleerd? Welke? Denken jullie dat deze lessen geleerd zullen worden of heb je er een hard hoofd in? Waarom? **[blijf weg bij partijpolitiek]**
- Vinden jullie het goed dat er een pas op de plaats wordt gemaakt? Wat moet er in die tijd gebeuren? Hoe moet Nederland die tijd gebruiken?

4. De dood, in coma en het krentendilemma (10-15 min)

- Ik vraag jullie nu om het antwoordblad om te slaan. Daar zie je is een interview met de Zweedse Eurocommissaris van Communicatie Margot Wallström. **[schriftelijke invuloefening 2]**. Ik vraag jullie om:
  - Met de GELE stift aangeven welke woorden in de tekst je POSITIEF waardeert;
  - Met de ROZE stift de woorden aangeeft die je NEGATIEF waardeert.
- Bespreken:
  - Wat is jullie gevoel bij deze tekst, positief of negatief? Waarom?
  - Stelt ze zich goed of slecht op? Waarom?
  - Wat vinden jullie het meest positief in deze tekst? Waarom?
  - Wat vinden jullie het minst positief in deze tekst? Waarom?
  - Heeft Wallström de goede of juist de verkeerde lessen geleerd van het Nederlandse referendum? Waar blijkt dat uit?

- Wallström zegt bij de tweede vraag dat Nederland en Frankrijk moeten zeggen of dit een 'nee' voor altijd is. Is de grondwet dood of ligt ie in coma en moet ie gereanimeerd worden? Indien het laatste, hoe? Helemaal tot leven wekken of de krenten er uit halen?
- Minister Bot heeft gezegd: ' Voor de Nederlandse regering is de grondwet dood'. Vinden jullie dat ook? Waarom wel/niet? Wat moet er gebeuren met de grondwet?
- Nederland heeft ook gezegd: we gaan ook geen krenten uit de pap halen. Eens of oneens? Waarom?
- Wat loopt er nu eigenlijk minder goed in de Europese Unie, zo zonder grondwet? Gaat het ergens mis of valt het wel mee? **[zeer kort, opstapje naar volgende punt]**
- Een van de dingen die nu anders lopen is dat er door het nee van Nederland en Frankrijk nu niet verder kan worden gewerkt aan een gemeenschappelijk asielbeleid. Vinden jullie dat erg of niet? Waarom? **[kort]**
- Eén van de dingen die in de grondwet stonden was dat het wetgevende deel van de Europese ministerraden openbaar zou worden. **[alternatief = subsidiariteitstoets]** Deze vinden nu nog achter gesloten deuren plaats. Een paar weken geleden is besloten om deze vergaderingen toch openbaar te maken:
  - Wat vinden jullie daarvan? Goed of slecht?
  - Jullie zijn redelijk positief, maar een criticaster zou kunnen zeggen: 'beste mensen, hier wordt toch maar mooi een deel van de grondwet alsnog ingevoerd! Dit is nou precies zo'n krent waar de Nederlandse regering het over had!' Wat zeggen jullie daarop? **[benadruk het dilemma]**
  - Zou het goed zijn om al die krenten alsnog een voor een te bespreken in Nederland? Mag dat? Moet dat? (bijvoorbeeld in dit soort groepen)
- Hoe moet de Nederlandse regering zich nu opstellen? Welk advies zouden jullie geven?
- Aankruis oefening **[Schriftelijke invuloefening 3 - tekst]**
- Bespreken. Klopt het wat hij zegt? Indien niet, wat had hij moeten zeggen?

5. Inhoud: uitbreiding en invloedssfeer van Europa (20-25 min)

- Moet de Europese Unie verder uitbreiden? Waarom wel/niet?
- Huidige stand van zaken aflopen en bespreken. Goede zaak? Slechte zaak? Waarom?
  - Op dit moment worden Roemenië en Bulgarije waarschijnlijk lid in 2007; anders 2008.
  - Turkije, Kroatië en Macedonië kandidaat-lidstaten. Met Macedonië nog geen verdere onderhandelingen. Bespreken.
  - Westelijke Balkan (Bosnië, Montenegro, Kosovo, Servië) is perspectief geboden op toetreding. Op dit moment gaat het vooral om samenwerking bij vrijhandel en minder strenge visaplicht.
  - European Neighbourhood Programme (ENP): Oekraïne, Moldavië, Georgië, Wit-Rusland, rondom Kaspische Zee;
  - Barcelona-proces, soortgelijke samenwerking tussen de Europese Unie en de niet-EU-landen rond de Middellandse Zee (*Algerije, Cyprus, Egypte, Israël, Jordanië, Libanon, Malta, Marokko, Mauritanië, Syrië, Tunesië, Turkije en de Palestijnse Autoriteit*).
- Wat verdient nu prioriteit: verdiepen of verbreden? Waarom? **[belangrijk]**
- Ik wil nu met jullie drie scenario's doornemen over de toekomstige grenzen van Europa. Ik lees ze voor en dan vraag ik jullie om ze te beoordelen. **[Schriftelijke invuloefening 4 - voormeting]**
- Bespreek alle drie scenario's
  - Wat zouden de voordelen van dit scenario zijn voor Nederland?
  - En wat zouden de nadelen zijn voor Nederland?
  - Wat telt het zwaarst?
- **[schriftelijke invuloefening 5 – nameting]**
- Bespreek verschuivingen
- Hebben jullie wel eens van de Afrikaanse Unie gehoord? En van Mercosur, de Latijns-Amerikaanse Unie? In zowel Afrika als Latijns-Amerika probeert men de EU te kopiëren. Wat vinden jullie daarvan?

6. De Poolse loodgieter (25 min)

- Jullie hebben waarschijnlijk wel eens gehoord over de Poolse loodgieter. Wat vinden jullie daarvan? Goede zaak? Slechte zaak? Waarom?
- Moet Nederland zorgen dat de Poolse loodgieter in Polen blijft? En de Poolse schilders? En de Poolse vrachtwagenchauffeurs? Moeten we beperkingen opleggen of moeten we zelf slimmer worden?
- Nederland heeft bij de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 laten vastleggen dat het vrije verkeer van arbeidskrachten gedurende een aantal jaren beperkt zou worden. Goede zaak of niet?
- Groot-Brittannië en Ierland hebben die restricties niet. En het lijkt daar goed te gaan (check). Reden voor Nederland om beperking op te heffen? Waarom wel/niet?
- **[schriftelijke invuloefening 6 – voormeting]**
- Discussie – zeer grondig bespreken. Is dit de weg die we in moeten slaan? Indien niet, wat moeten we dan doen? Is niks doen een optie? Waarom wel/niet? Kunnen we ons veroorloven om die enorme macht zo onontgonnen laten liggen, terwijl de concurrentiekracht van India en China te nemen? Hoe houden we dan ons sociaal stelsel in stand?
  - Inbrengen: controle ligt ook in land van oorsprong
  - Reikwijdte: onderwijs, zorg – hoe ver moet/kan het gaan?
  - Bescherming van sociale randvoorwaarden
  - Hoe ver kun je gaan met marktwerking?
  - Rustig opbouwen in bepaalde sectoren, daarna verbreden naar andere sectoren?
- De SER, de Sociaal-Economische Raad, een van de belangrijkste adviescolleges van de regering, heeft ook advies uitgebracht over de dienstenrichtlijn. Vrij vertaald zegt de SER: de dienstenrichtlijn is goed voor de economische groei en banengroei, maar is ook reden voor Nederland om goed na te denken over welke diensten ze in overheidshanden wil houden (bijv. onderwijs) en welke niet. Eens? Oneens? Waarom?
- **[schriftelijke invuloefening 7 – nameting]**
- Bespreken: wie is verschoven en waarom? Is men positiever of negatiever geworden?

7. Concept Nederland in Europa (25 minuten)

- Uitleg van het concept. **[Laat voorkant screenshots Full Moon zien]**
- Goed of slecht idee? Waarom?
- Zou je aan dit onderzoek meedoen? **[schriftelijke invuloefening 8]**
- Bespreken. Waarom wel/niet?
- En als je nu een emailtje van een goeie vriend of vriendin zou krijgen met de suggestie om mee te doen. Zou dat je nieuwsgierig maken? **[kort]**
- Okay, nu doen we allemaal mee. Hier zijn de eerste vragen **[Schriftelijke invuloefening 9 – Full Moon screens]**.
- Bespreken laatste opdracht. Hoe kan dit aantrekkelijker worden gemaakt?
  - Is het spannend? Smaakt het naar meer? Ben je benieuwd? Waarom wel/niet? Indien niet: hoe kan het beter? Sneller beginnen met 'geladen' vragen?
  - Instant reward – moet je jouw mening kunnen vergelijken met die van andere respondenten?
  - Wie moet de afzender zijn?
- Wat voor soort vragen zou er in het vervolg aan de orde moeten komen? **[inventariseer, zeer belangrijk]**
- Idem, gesloten **[schriftelijke invuloefening 10]**
- Wat moet er gebeuren met de resultaten? Wie moet er wat mee doen? **[belangrijk]**
- Zou er iemand moeten zijn die het startschot geeft? Wie? Waarom? (MP, minister, staatssecretaris, kabinet, de politiek, anderen)
- Zouden jullie mee willen doen aan dat startschot? We doen meer van dit soort groepen, stel met 50 mensen vullen we dit in? Met of zonder leden van het kabinet? Met of zonder bekende Nederlanders? **[hand opsteken]**
- **[Laat concept-advertenties zien]** Wat vinden jullie hiervan? Spreekt dit je aan of juist niet? Wie zou er meedoen aan dit onderzoek? **[schriftelijke invuloefening 11]**
- Bespreken.

- Toon: serieus
  - Opmerking over grondwet
  - Balkenende of iemand anders?
  - Presentatie van resultaten op 1 juni. Spreekt dit aan of juist niet?
  - **[Overslaan indien niet langer relevant]** Hoe zouden jullie het doen? Balkenende komt hier binnengelopen. Jij bent verantwoordelijk om 100.000 mensen naar deze site te krijgen, hoe gaan we dat doen?
    - Middelen: spotjes, advertenties, banner ads (welke sites?)
    - Groot beginnen, klein beginnen,
    - Provinciaal (AT5, Echo, etc.) of juist nationaal?
    - Bekende Nederlanders? Politici? Of juist mensen zoals wij hier?
  - Gaat dat lukken trouwens, 100.000 mensen? Hoeveel mensen denken jullie dat er uiteindelijk mee zullen doen?
  - Voor de jubileumuitzending van het NOS-journaal van afgelopen zondag stemden 400.000 mensen. Hoeveel mensen gaan er naar www.NederlandinEuropa.nl?
  - Ansichtkaart **[schriftelijk invuloefening 12]**
- 8. Debriefing (5 minuten)**
- Onderzoek door Ministerie van Buitenlandse Zaken.
  - Stel, we doen het onderzoek in maart. We krijgen de resultaten en dat we dan denken, misschien is het aardig om jullie hier allemaal terug te vragen en de resultaten te bespreken. Zouden jullie daar voor voelen? Waarom wel/niet? **[verzoek: geef aan of je opnieuw uitgenodigd zou willen worden – apart vel]**
  - Stel, het onderzoek vindt plaats en staatssecretaris Nicolai zegt: ik wil zelf over die resultaten door praten met jullie, en ook met de mensen uit de andere groepen. Zouden jullie dat willen? Waarom wel/niet? Moeten we wel of niet die suggestie doen aan Nicolai?

EINDE

BIJLAGE 7
FOCUSGROEPOPDRACHTEN (VOORBEELD)

31 januari – 1 februari 2006

Schriftelijke invuloefening 1

Vraag 1: Leeftijd

	jaar
--	------

Vraag 2: Geslacht

Man	
Vrouw	

Vraag 3. Wat is uw hoogst genoten opleiding?

Lager onderwijs (inclusief LAVO en VGLO)	
Lager beroepsonderwijs (LBO)	
Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (MAVO)	
Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	
HAVO of VWO	
HBO of universitaire opleiding	

Vraag 4: Denkt u dat, over het geheel genomen, Nederland zich in de juiste richting ontwikkelt of denkt u dat Nederland zich in de verkeerde richting ontwikkelt?

Juiste richting	
Verkeerde richting	

Vraag 5: Wat is uw oordeel over het regeringsbeleid. Bent u ...

Zeer tevreden	
Tevreden	
Ontevreden	
Zeer ontevreden	

→ Ga verder op de volgende pagina!

Vraag 6. Stel dat er vandaag verkiezingen zouden worden gehouden voor de Tweede Kamer. Op welke partij zou u dan stemmen? (Indien u het niet weet: welke partij maakt de grootste kans op uw stem?)

CDA	
PvdA	
VVD	
SP	
D66	
GroenLinks	
LPF	
SGP	
ChristenUnie	
Groep Wilders	
Partij voor de Dieren	
Andere partij	
Ik mag niet stemmen	

Vraag 7. Vindt u het over het gehele genomen een zeer goede, goede, beetje slechte, slechte of zeer slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie?

Zeer goed	
Goed	
Beetje goed	
Beetje slecht	
Slecht	
Zeer slecht	

Vraag 8. Hoeveel vertrouwen heeft u in het huidige functioneren van de Europese Unie. Is dat ...

Zeer veel vertrouwen	
Veel vertrouwen	
Redelijk veel vertrouwen	
Weinig vertrouwen	
Geen vertrouwen	
Helemaal geen vertrouwen	

→ Ga verder op de volgende pagina!

Vraag 9: Heeft u voor of tegen de Europese grondwet gestemd op 1 juni vorig jaar?

Voor	
Tegen	
Ik heb niet gestemd	
Mocht niet stemmen	

Vraag 10 Geef hieronder aan hoe u zou hebben gestemd als u zich in een referendum had mogen uitspreken over ....

	Voor	Tegen
a. De invoering van de euro		
b. De uitbreiding van de Europese Unie met Polen, Tsjechië, Hongarije, Slowakije, Slovenië, Estland, Letland, Litouwen, Malta en Cyprus		
c. De uitbreiding van de Europese Unie met Roemenië en Bulgarije		
d. Het beginnen van toelatingsgesprekken met Turkije		

Vraag 11. De afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen voltrokken binnen de Europese Unie. Wat vindt u van het tempo van deze veranderingen? Gaat het volgens u veel te snel, iets te snel, in het juiste tempo, iets te langzaam of veel te langzaam?

Veel te snel	
Iets te snel	
In het juiste tempo	
Iets te langzaam	
Veel te langzaam	

Vraag 12. Vindt u dat de lidstaten de komende jaren meer moeten gaan samenwerken, vindt u dat het huidige niveau van samenwerking voldoende is, of dat de lidstaten juist minder moeten gaan samenwerken?

Meer samenwerken	
Huidig niveau voldoende	
Minder samenwerken	

→ Ga verder op de volgende pagina!

Vraag 13. In principe worden Roemenië en Bulgarije in 2007 of 2008 lid van de Europese Unie. De EU zal dan uit 27 leden bestaan. Verschillende andere landen hebben interesse getoond in het EU-lidmaatschap. Stel dat er landen zijn die voldoen aan de toelatingscriteria. Mogen deze dan wat u betreft lid worden van de Europese Unie of moeten we de komende jaren geen nieuwe landen lid laten worden?

Mogen in principe lid worden	
Geen nieuwe leden toelaten	

EINDE INVULOEFENING 1 – Blad nog niet omslaan, a.u.b.

Schriftelijke invuloefening 2

Zie krantentekst 2 – **Laat de Grondwet rusten tot 2009**

In hoeverre is deze analyse volgens u waar?

Volledig waar	
Grotendeels waar	
Beetje waar	
Niet waar	
Helemaal niet waar	

En hoe overtuigend vindt u het verhaal van de Eurocommissaris?

Zeer overtuigend	
Overtuigend	
Beetje overtuigend	
Niet overtuigend	
Helemaal niet overtuigend	

Zou Nederland zich bij haar lijn moeten aansluiten?

Ja	
Nee	
Weet niet	

Schriftelijke invuloefening 3

Balkenende ziet geen crisis over grondwet EU

SALZBURG (ANP) - Europa is helemaal niet in crisis, ook al is de grondwet weggestemd in Nederland en Frankrijk. Met deze positieve boodschap, en zonder harde verklaringen zoals 'de grondwet is dood', debatteerde premier Balkenende vrijdag met collega's en intellectuelen over de EU van de toekomst.

Nederland krijgt de laatste tijd stevige kritiek omdat het na het negatieve referendum nauwelijks nog van zich laat horen. Dat minister Bot van Buitenlandse Zaken de grondwet openlijk dood had verklaard, heeft kwaad bloed gezet bij veel Europese politici, met name in Duitsland.

Balkenende vermeed dergelijke verklaringen vrijdag bij een deftige bijeenkomst in Salzburg „The sound of Europe". Volgens hem ligt het probleem met de grondwet niet alleen in Frankrijk en Nederland. „In Groot-Brittannië en in Polen zouden er ook problemen zijn. En als er in België of Duitsland referenda waren geweest, zou ik nog moeten zien wat de uitkomst is", zei hij in de marge van de bijeenkomst.

'Niet realistisch'

Balkenende vindt het „niet realistisch om dezelfde tekst over enige tijd opnieuw aan de kiezer voor te leggen". Bovendien denkt hij dat het probleem dieper zit. „Het zou te simpel zijn om te zeggen: die twee landen (Nederland en Frankrijk) moeten iets doen, en dan is alles weer goed." De premier meed zorgvuldig elke speculatie over wat Nederland moet doen, of wat er moet veranderen aan de tekst van de grondwet.

Volgens Balkenende moet Europa voorlopig gewoon aan de slag met bijvoorbeeld het verbeteren van de economie, het veiligstellen van de energielevering en het gezamenlijk bestrijden van terreur. „Het laatste wat we nodig hebben is gepraat over crisis. Laat maar resultaten zien. Als je die hebt, dan krijg je de spirit weer terug."

Balkenende was duidelijk gecharmeerd van de bijdrage van de Amerikaanse hoogleraar Moravcsik, die meent dat degenen die van Europa een soort superstaat willen maken, de EU geen dienst bewijzen. „Europa heeft veel bereikt, zoals de euro en de uitbreiding, maar toch praten mensen erover als een mislukking. Het probleem is niet de inhoud, maar de vorm", sprak de Amerikaan.

Bont gezelschap

Hoewel het optimisme overheerste in Salzburg, herinnerden sommige sprekers aan de enkele taaie problemen voor de Europese samenwerking. Buitenlandchef Solana wees op het gebrek aan een publieke opinie in een continent waar burgers nauwelijks tv of krant van andere landen zien. Anderen spraken over de angst van veel Europeanen voor concurrentie van lagelonenlanden en andere gevolgen van de globalisering. De EU is in hun ogen de belichaming van die globalisering, luidde de verklaring voor het 'nee'.

In hoeverre is deze analyse volgens u waar?

Volledig waar	☐
Grotendeels waar	☐
Beetje waar	☐
Niet waar	☐
Helemaal niet waar	☐

En hoe overtuigend vindt u deze stellingname?

Zeer overtuigend	
Overtuigend	
Beetje overtuigend	
Niet overtuigend	
Helemaal niet overtuigend	

Schriftelijke invuloefening 4

Scenario 1

Nederland is tegen verdere uitbreiding van de Unie. De Europese Unie blijft voorlopig bestaan uit de huidige 25 leden. Er komen geen nieuwe leden bij.

Hoe waardeert u dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Scenario 2

Nederland is voorstander van beperkte uitbreiding onder voorwaarden. Nederland houdt zich aan de afspraken die tot dusver zijn gemaakt over de uitbreiding van de Europese Unie, maar blijft kritisch letten op wat er verder gebeurt. Nederland ziet er op toe dat streng de hand wordt gehouden aan de toetredingscriteria (Kopenhagen-criteria). Dit houdt in:

- Sterk *commitment* richting Bulgarije en Roemenië vanwege bestaande afspraken, maar criteria zijn helder: het wordt dus eerder 2008 dan 2007;
- Turkije en Kroatië kunnen pas op langere termijn lid worden (er worden geen politieke uitzonderingen gemaakt)
- Met Macedonië worden voorlopig nog geen onderhandelingen gestart.
- Perspectief voor de Westelijke Balkan wordt herbevestigd, maar verder geen concrete actie.
- De EU werkt nauw samen met de landen in Oost-Europa (o.a. Oekraïne) en de landen rond de Middellandse Zee, maar zij krijgen geen uitzicht op een volwaardig lidmaatschap.
- Nederland pleit voor een soort tussenvorm van het EU-lidmaatschap, een vorm van 'lidmaatschap' tussen het *European Neighbourhood Program* en het volwaardige lidmaatschap in. Dit zou onder andere voor Oekraïne gaan gelden.

Hoe waardeert u dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Scenario 3

Nederland is voorstander van ruimhartige uitbreiding onder strikte toepassing van de toelatingscriteria.

Alle landen die in Europa liggen en aan de toelatingscriteria (mensenrechten, goed functionerende markteconomie, overnemen EU-regels en wetten) voldoen mogen lid worden van de Europese Unie. Het kandidaat-lidmaatschap wordt in principe snel verschaft om landen aan te moedigen snel een begin te maken met noodzakelijke hervormingen. Maar het verlenen van het feitelijke lidmaatschap kan vele jaren duren, omdat de criteria streng worden toegepast.

Hoe waardeert u dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Schriftelijke invuloefening 5

Scenario 1

Nederland is tegen verdere uitbreiding van de Unie. De Europese Unie blijft voorlopig bestaan uit de huidige 25 leden. Er komen geen nieuwe leden bij.

Hoe waardeert u, mede denkend aan wat we zojuist hebben besproken, dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Scenario 2

Nederland is voorstander van beperkte uitbreiding onder voorwaarden. Nederland houdt zich aan de afspraken die tot dusver zijn gemaakt over de uitbreiding van de Europese Unie, maar blijft kritisch letten op wat er verder gebeurt. Nederland ziet er op toe dat streng de hand wordt gehouden aan de toetredingscriteria (Kopenhagen-criteria). Dit houdt in:

- Sterk *commitment* richting Bulgarije en Roemenië vanwege bestaande afspraken, maar criteria zijn helder: het wordt dus eerder 2008 dan 2007;
- Turkije en Kroatië kunnen pas op langere termijn lid worden (er worden geen politieke uitzonderingen gemaakt)
- Met Macedonië worden voorlopig nog geen onderhandelingen gestart.
- Perspectief voor de Westelijke Balkan wordt herbevestigd, maar verder geen concrete actie.
- De EU werkt nauw samen met de landen in Oost-Europa (o.a. Oekraïne) en de landen rond de Middellandse Zee, maar zij krijgen geen uitzicht op een volwaardig lidmaatschap.
- Nederland pleit voor een soort tussenvorm van het EU-lidmaatschap, een vorm van 'lidmaatschap' tussen het *European Neighbourhood Program* en het volwaardige lidmaatschap in. Dit zou onder andere voor Oekraïne gaan gelden.

Hoe waardeert u, mede denkend aan wat we zojuist hebben besproken, dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Scenario 3

Nederland is voorstander van ruimhartige uitbreiding onder strikte toepassing van de toelatingscriteria. Alle landen die in Europa liggen en aan de toelatingscriteria (mensenrechten, goed functionerende markteconomie, overnemen EU-regels en wetten) voldoen mogen lid worden van de Europese Unie. Het kandidaat-lidmaatschap wordt in principe snel verschaft om landen aan te moedigen snel een begin te maken met noodzakelijke hervormingen. Maar het verlenen van het feitelijke lidmaatschap kan vele jaren duren, omdat de criteria streng worden toegepast.

Hoe waardeert u, mede denkend aan wat we zojuist hebben besproken, dit toekomstbeeld met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Schriftelijke invuloefening 6

Vraag 1. Hieronder staan enkele doelen die men zich zou kunnen stellen bij de EUROPESE EENWORDING. Geef uw waardering voor elk van deze doelen.

	Cijfer [1 ..10]
a. De Europese Unie tot een economische eenheid maken	
b. De Europese Unie tot een politieke eenheid maken	
c. De Europese Unie tot een culturele eenheid maken	

Vraag 2. Europa kent vrij verkeer van personen, goederen en kapitaal. Daarnaast kennen 12 lidstaten een gemeenschappelijke munt, de euro. Toch bestaat er volgens de Europese Commissie nog altijd een grote kloof tussen het ideaal van een voltooide interne markt en de werkelijkheid van vandaag. Bent u voor of tegen het verder voltooien van de interne markt?

Voor het verder voltooien van de interne markt	
Tegen het verder voltooien van de interne markt	

Vraag 3. Er wordt in Brussel ook veel gesproken over belemmeringen waar bedrijven op stuiten bij het aanbieden van hun diensten in andere lidstaten van de Europese Unie. Met welk van onderstaande stellingen bent u het meeste eens?

Het moet <u>veel makkelijker</u> worden voor bedrijven om hun diensten in andere lidstaten aan te bieden	
Het moet een <u>beetje makkelijker</u> worden voor bedrijven om hun diensten in andere lidstaten aan te bieden	
De huidige situatie is goed	
Het moet een <u>beetje moeilijker</u> worden voor bedrijven om hun diensten in andere lidstaten aan te bieden	
Het moet <u>veel moeilijker</u> worden voor bedrijven om hun diensten in andere lidstaten aan te bieden	

Vraag 4. Stel, een Poolse loodgieter biedt zijn diensten in Nederland aan. Wat is uw mening, aan welke regels zou hij zich dan wat u betreft dienen te houden?

Aan de Poolse regels	
Aan de Nederlandse regels	

Vraag 5. Stel, een Nederlandse loodgieter biedt zijn diensten in Polen aan. Wat is uw mening, aan welke regels zou hij zich dan wat u betreft dienen te houden?

Aan de Pools regels	
Aan de Nederlandse regels	

Vraag 6. Er wordt in Brussel veel gesproken over de dienstenrichtlijn. Dat is een Europese wet (een 'richtlijn') die het makkelijker moet maken voor dienstverleners – loodgieters, schilders, maar ook architecten, makelaars en uitzendbureaus – om hun diensten in andere lidstaten van de Europese Unie aan te bieden. Heeft u daar wel eens iets over gehoord?

Ja, daar heb ik wel eens iets over gehoord	
Nee, daar heb ik niets over gehoord	

Vraag 7. De dienstensector omvat 70 procent van de Europese economie. De kern van de dienstenrichtlijn is het oorsprongslandbeginsel, het idee dat dienstverleners zich alleen hoeven te houden aan de wetten en voorschriften van het land waar hun hoofdkantoor is gevestigd. De dienstverleners hoeven zich dan *niet* te houden aan de wetten en voorschriften van het land waar zij hun diensten verrichten. Het oorsprongslandbeginsel is gekozen omdat in de praktijk blijkt dat met de huidige regels (het bestemmingslandbeginsel) een dienstverlener uit lidstaat A die in lidstaat B diensten wil verrichten vaak oploopt tegen allerlei ingewikkelde vergunningsprocedures en allerlei andere formaliteiten met bijbehorende kosten en ontmoedigende effecten. Wat is uw mening, moet onze Poolse loodgieter die zijn diensten in Nederland wil aanbieden zich voegen naar de Nederlandse regels of naar de Poolse regels?

Nederlandse regels (huidige situatie, land van bestemming)	
Pools regels (nieuwe situatie, land van oorspong)	

Vraag 8. Tegenstanders van de dienstenrichtlijn zeggen dat bedrijven zich vooral zullen gaan vestigen in landen waar de belastingdruk laag is en waar sociale voorzieningen en milieuvoorschriften slecht ontwikkeld zijn of ontbreken. Zij vrezen dat door deze richtlijnen lonen en arbeidsvoorwaarden in landen met relatief hoge beschermingsniveaus ernstig zullen worden aangetast, met alle maatschappelijke gevolgen van dien ("race om het afvalputje"). Wat vindt u, moet onze Poolse loodgieter zich voegen naar de Nederlandse regels of naar de Poolse regels?

Nederlandse regels (huidige situatie, land van bestemming)	
Pools regels (nieuwe situatie, land van oorspong)	

Vraag 9. Voorstanders van de dienstenrichtlijn wijzen op de verwachte toename van economische groei en toename van het aantal banen. Wat vindt u, moet onze Poolse loodgieter zich voegen naar de Nederlandse regels of naar de Poolse regels?

Nederlandse regels (huidige situatie, land van bestemming)	
Pools regels (nieuwe situatie, land van oorspong)	

Vraag 10. Hoe waardeert u, mede denkend aan wat u nu weet, de dienstenrichtlijn met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Vraag 11. Zou u meer informatie willen hebben over de dienstenrichtlijn?

Ja, heel veel meer	
Ja, beetje meer	
Nee, ik heb geen behoefte aan meer informatie	

Vraag 12. Wat is uw oordeel over het maatschappelijk en publiek debat in Nederland over de dienstenrichtlijn?

Ik zie liever <u>veel meer</u> debat	
Ik zie liever een <u>meer</u> debat	
Ik vind het <u>goed zoals het nu is</u>	
Ik zie liever <u>minder</u> debat	
Ik zie liever <u>veel minder</u> debat	

Schriftelijke invuloefening 7

Vraag 1. Hoe waardeert u, mede denkend aan wat u nu weet, de dienstenrichtlijn met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10?

Vraag 2. Zou u meer informatie willen hebben over de dienstenrichtlijn?

Ja, heel veel meer	
Ja, beetje meer	
Nee, ik heb geen behoefte aan meer informatie	

Vraag 3. Vindt u dat er in Nederland meer maatschappelijk en publiek debat zou moeten zijn over de dienstenrichtlijn?

Ja, heel veel meer	
Ja, beetje meer	
Nee, het is nu goed	
Nee, ik heb liever minder debat	

Schriftelijke invuloefening 8

Ik vind *Nederland in Europa* een ....

Zeer goed idee	
Goed idee	
Slecht idee	
Zeer slecht idee	

Hoe groot is de kans dat u naar www.nederlandineuropa.nl zult surfen en de vragenlijst van *Nederland in Europa* zult invullen?

Ik doe zeker mee	
Zeer grote kans	
Grote kans	
Redelijk grote kans	
Groot, noch klein	
Redelijk kleine kans	
Kleine kans	
Zeer kleine kans	
Ik doe zeker niet mee	

Schriftelijke invuloefening 10

Hieronder staan enkele onderwerpen vermeld die in het Internet-onderzoek *Nederland in Europa* a kunnen worden opgenomen. Geef voor elk van deze onderwerpen aan hoe wenselijk u het vindt dat de mening van Nederlanders over dit onderwerp wordt gemeten.

	Ja, absoluut opnemen	Ja, zou mooi zijn als het er in zit	Nee, hoeft niet	Nee, absoluut niet opnemen
<i>Vragen naar de mening van de Nederlandse bevolking over ...</i>				
1. Waar de grenzen van Europa nu precies liggen				
2. De buitenlandse politiek van Europa				
3. Hoe de Europese Unie behulpzaam kan zijn bij de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit				
4. De vraag of Turkije wel of geen lid moet worden van de Europese Unie				
5. Wat voor soort Europa we nu precies willen				
6. Wat voor soort Europa we nu precies willen <i>en wat we wel of niet bereid zijn om daar voor op te geven</i>				
7. Waardering voor verschillende manieren waarop Nederland zo veelmogelijk invloed kan uitoefenen op de gang van zaken in Europa				
8. De dienstenrichtlijn (de 'Poolse loodgieter')				
9 Concrete voorstellen over hoe de lessen van het referendum van 1 juni het beste verwerkt kunnen worden				
10. De vraag of Europa zich wel of niet moet bemoeien met woningcorporaties in Nederland				
11. De vraag wat Nederlanders wel en niet bereid zijn om op te geven in ruil voor een sterkere concurrentiepositie van Europa met de VS en opkomende handelsblokken als China en India				
12. De vorming van een Europees energiebeleid				
13. De verdere gang van zaken rond de Europese grondwet				
14. Welke relaties Europa aan moet gaan met de landen in Oost-Europa (zoals Rusland en Oekraïne) en landen rond de Middellandse Zee (Marokko, Tunesië, etc.)				
15. Hoe de Europese Unie de democratie in de in de Unie omringende landen kan bevorderen.				
16. De vraag of Europa moet verbreden of verdiepen				
17. De gevolgen van specifieke nieuwe wetgeving uit Europa, zoals de arbeidstijdenrichtlijn				
18. De vraag hoe Nederland de ontwikkeling van nieuwe specifieke Europese wetgeving het beste kan beïnvloeden.				
19. De vraag of Nederlanders enige zeggenschap over het pensioenstelsel willen opgeven in ruil voor het betaalbaar houden van de pensioenuitkeringen bij verdere vergrijzing				
20. De vraag of Nederlanders zouden instemmen met een Europese belasting in ruil voor meer zeggenschap over de Europese besluitvorming (<i>no taxation without representation</i>)				
21. De vraag of Nederlanders enige zeggenschap over de politie willen opgeven om beter grensoverschrijdend te kunnen samenwerken in de strijd tegen criminaliteit en terreur.				

Schriftelijke invuloefening 11

Hoe groot is de kans dat u na het zien van deze advertenties naar www.nederlandineuropa.nl zult surfen en de vragenlijst van *Nederland in Europa* zult invullen?

Ik doe zeker mee	
Zeer grote kans	
Grote kans	
Redelijk grote kans	
Grote, noch kleine kans	
Redelijk kleine kans	
Kleine kans	
Zeer kleine kans	
Ik doe zeker niet mee	